

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Η στρατηγική των κοινωνικών αναγκών

ΠΕΔΙΟ

Επιστημονικές Εκδόσεις

Σειρά: Οικονομική και πολιτική θεωρία

Διεύθυνση: Γιάννης Μηλιός

Διόρθωση: Χρύσα Ξενάκη

Μακέτα εξωφύλλου: Μαρία Παπαδάκη

Ηλεκτρονική επεξεργασία: Παναγιώτα Δημοπούλου

© 2014 Εκδόσεις Πεδίο - Γιάννης Μηλιός

για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά το Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ISBN 978-960-546-.....;

Πεδίο

Συντ. Δαβάκη 10 & Μυλοποτάμου, 11526, Αθήνα

Τηλ.: 210 3390204-5-6 • Fax: 210 3390209

e-mail: info@pediobooks.gr

<http://www.pediobooks.gr/>

Γιάννης Μηλιός

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Η στρατηγική των κοινωνικών αναγκών

ΠΕΔΙΟ
ΑΘΗΝΑ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	11
----------	----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Χρηματοπιστωτική σφαίρα, νεοφιλελευθερισμός, «ευρωπαϊκή κρίση χρέους»	15
---	----

Μέρος II

Η ΚΡΙΣΗ ΩΣ ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

2. Κρίση του νεοφιλελευθερισμού, κρίση υπερσυσσώρευσης	31
3. Έλλειψη ζήτησης ή έλλειψη υπεραξίας; Σκέψεις για την αριστερή στρατηγική	37
4. Μια μαρξιστική οπτική για την κρίση χρέους	41
5. Οι «ταραχές» στη Βρετανία και οι «αγανακτισμένοι»	46
6. Τι συμβαίνει στην Ευρώπη;	50
7. Πώς ναρκοθετούν το μέλλον. Αιχμή της πάλης των εργαζομένων η υπεράσπιση των δημόσιων υπηρεσιών	53

Μέρος II

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΟΥ 2012

8. Θλιβερά πρόσωπα των μνημονίων	59
9. Σε ποιους απευθύνεται ο κ. Βενιζέλος;	63

10. Η κοινωνία στρέφεται προς τα αριστερά	66
11. Γιατί να ψηφίσουμε Αριστερά	68

Μέρος III

ΟΙ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

12. Στρατηγική εκκαθάρισης	73
13. Υστέρηση των δημόσιων εσόδων: μια ταξική πολιτική	75
14. Ειδικές οικονομικές ζώνες	80
15. Αναπαλαίωση της ίδιας πολιτικής	83
16. Όταν η κρίση είναι πρόσχημα...	85
17. Η επιπόνηση και κατασκευή του «λευκού Κινέζου» εργαζόμενου	88
18. Ανταγωνισμός παντού: ο θαυμαστός νέος κόσμος του κεφαλαίου	92
19. Eurogroup: το χρέος καλά πάει, επιτάχυνση των μέτρων χρειάζεται!	94
20. Μέτρα και μέτρα	99
21. Οι επιπτώσεις της απόφασης του Eurogroup σε Κύπρο, Ελλάδα και Ευρωζώνη	102
22. Η «ανάπτυξη» των μνημονίων και η απάντηση του ΣΥΡΙΖΑ	105
23. Το ΑΚΕΛ ζητάει... θυσίες	108
24. Η κυπριακή κυβέρνηση δεν ήθελε να πει «Όχι!»	111
25. Ζήτη το δημόσιο χρέος, η φτώχεια και η ανεργία! Ζήτη!	114
26. Έρχεται τσουνάμι μέτρων-απολύσεων (αλλά ευτυχώς δεν θα λέγονται «μνημόνιο»!)	117

27. Ο κόμπος στο χτένι και η Αριστερά	120
28. Η καταστροφική επιτυχία των μνημονίων	123

Μέρος IV

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ

29. Ποια επαναδιαπραγμάτευση χρέους;	129
30. Μονόδρομοι και δημόσιο χρέος. Μια άσκηση με μετριοπαθείς υποθέσεις αλλά σε ρήξη με τις ασκούμενες πολιτικές	133
31. Η φάρσα της «επιμήκυνσης»	140
32. Θα αποχωρήσει η Βρετανία από την Ευρωπαϊκή Ένωση;	142
33. Λαγός της κυβερνητικής πολιτικής το «non paper» της τρόικας	145
34. Ο ΣΥΡΙΖΑ ξανά στο Βερολίνο...	149
35. Η παραίτηση από τις ασυλίες απέναντι στους δανειστές	152
36. Συνάντηση ΣΥΡΙΖΑ-ΔΝΤ: η πραγματική διαπραγμάτευση μόλις ξεκίνησε	154
37. Εθνική προδοσία ή στρατηγική εντεινόμενης καπιταλιστικής εκμετάλλευσης;	158
38. Γιατί η κυβέρνηση ΔΕΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΕΤΑΙ ΤΙΠΟΤΑ με την τρόικα	162
39. Διαπραγμάτευση σημαίνει εμπιστοσύνη στο κίνημα	167
40. Με τον κ. Σόιμπλε μάς χωρίζουν όλα όσα μας χωρίζουν και με τον κ. Στουρνάρα	171
41. Το non paper της Bundesbank και η στρατηγική της Αριστεράς	174
42. Η στρατηγική της Αριστεράς	178

Μέρος V

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

43.	Ο ΣΥΡΙΖΑ απέναντι στο «πολιτικό σύστημα»	187
44.	Κοινωνικός έλεγχος: η πρακτική πολιτική των κινημάτων	193
45.	Άμεση κατάργηση της ενοικίασης εργαζομένων	197
46.	Το «μάθημα της πατάτας»: αφετηρία για μια εναλλακτική οργάνωση της οικονομίας;	200
47.	Να γιατί <i>μόνο</i> ο ΣΥΡΙΖΑ είναι έτοιμος να κυβερνήσει . . .	203
48.	Ανασυγκρότηση του δημόσιου τομέα προς το συμφέρον της κοινωνίας	206
49.	Η εμμονή στην «εσωτερική υποτίμηση» και η εναλλακτική στρατηγική	209
50.	Η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για τη φορολογική πολιτική . . .	216
51.	Αξιοποίηση του αργούντος παραγωγικού δυναμικού: ένας από τους πυλώνες για τη διάσωση της κοινωνίας	219
55.	Πολιτική ανατροπή στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Το «λάθος» του ΔΝΤ και ο ευρωπαϊκός Νότος	223
53.	ΠΑΣΟΚοΝΔ και Αριστερά: δύο προγράμματα, δύο κόσμοι	226
54.	Γιατί το κούρεμα του χρέους, από μόνο του, δεν αρκεί	228
55.	Σαμαράς, Στουρνάρας κρύβονται οι δυστυχείς, αλλά για πόσο;	232
56.	Το θλιβερό τους τέλος και η δική μας ευθύνη	236

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο στόχος του ανά χείρας βιβλίου είναι αφενός να καταστήσει καθαρή την εικόνα αυτή του κοινωνικού πολέμου που μαίνεται σήμερα στην Ελλάδα (και στην Ευρώπη) και αφετέρου να σκιαγραφήσει την εναλλακτική στρατηγική της Αριστεράς για έξοδο από την κρίση προς το συμφέρον της κοινωνικής πλειοψηφίας, για μια κοινωνία και οικονομία των αναγκών. Περιλαμβάνει συνολικά 56 κεφάλαια, τα οποία, με εξαίρεση την Εισαγωγή, δημοσιεύθηκαν στον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο στο διάστημα 2009-2013.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στο συνεργάτη μου Μάνο Μανουσάκη, χωρίς την πολύτιμη δουλειά τεκμηρίωσης του οποίου δεν θα είχε γραφτεί αυτό το βιβλίο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΣΦΑΙΡΑ, ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ, «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ»

Α. Η «ετερόδοξη» αφήγηση:

Νεοφιλελευθερισμός, κερδοσκοπία, κρίση

Ζούμε σήμερα μία από τις βαθύτερες κρίσεις του καπιταλιστικού συστήματος παγκοσμίως, μία από τις βαθύτερες κρίσεις υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου. Ξεκίνησε από τη χρηματοπιστωτική σφαίρα και σε σύντομο χρονικό διάστημα έπληξε τις τράπεζες. Η κρίση των τραπεζών αφενός επεκτάθηκε στους άλλους οικονομικούς κλάδους και αφετέρου υποχρέωσε τα κράτη να δημιουργήσουν μηχανισμούς προστασίας των τραπεζών, με αποτέλεσμα, σε αρκετές περιπτώσεις, η κρίση να εξελίσσεται σε κρίση δημόσιου χρέους.

Ένα βασικό ερμηνευτικό σχήμα που προβάλλεται από τις περισσότερες σύγχρονες προοδευτικές προσεγγίσεις υποστηρίζει ότι η κρίση προέρχεται από αυτή καθαυτή τη χρηματοπιστωτική σφαίρα, η οποία λειτουργεί σαν ένα αχαλίνωτο κερδοσκοπικό «καζίνο» το οποίο έχει ξεκοπεί από την «πραγματική οικονομία», δηλαδή από την παραγωγή και διανομή χρήσιμων πραγμάτων.

Η σύγχρονη μορφή καπιταλισμού, ο νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός, ερμηνεύεται έτσι ως η κυριαρχία του παγκοσμιοποιημένου χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, επομένως ως η

κυριαρχία μιας παγκόσμιας κερδοσκοπίας, που διαμορφώνει μια εκδοχή καπιταλισμού η οποία εγγενώς τείνει προς την κρίση και την κατάρρευση. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, οι χρηματοοικονομικές ελίτ και οι χρηματοπιστωτικοί «ενδιάμεσοι», δηλαδή οι σύγχρονοι *εισοδηματίες*, έχουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της νεοφιλελεύθερης μορφής του καπιταλισμού. Αυτό συνεπάγεται: (i) μια αύξηση στην οικονομική σημασία του χρηματοπιστωτικού τομέα σε βάρος του «πραγματικού» βιομηχανικού και αγροτικού τομέα της οικονομίας· (ii) τη μεταφορά εισοδήματος από τον δεύτερο προς τον πρώτο, με αποτέλεσμα την αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων και τη συμπίεση της ενεργού ζήτησης· (iii) τη μετατροπή της χρηματοπιστωτικής αστάθειας σε κεντρική όψη του σύγχρονου καπιταλισμού.

Υποστηρίζεται έτσι ότι ο νεοφιλελευθερισμός αναδεικνύεται σε μια «άδικη» (με όρους εισοδηματικής διανομής), ασταθή, και αντιαναπτυξιακή εκδοχή καπιταλισμού, η άμεση συνέπεια της οποίας είναι η συρρίκνωση των εργατικών εισοδημάτων και η εξάπλωση της κερδοσκοπίας. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για την *ανεπιθύμητη* απόκλιση από έναν «υγιή» και καλά οργανωμένο καπιταλισμό που παρέχει απασχόληση και κοινωνική ευημερία. Το βασικό χαρακτηριστικό του ασταθούς αυτού νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού είναι ότι επικεντρώνει την οικονομική δραστηριότητα στην *αναζήτηση κερδών στη σφαίρα της χρηματικής κυκλοφορίας*.

B. Η μαρξική προβληματική:

Το κεφάλαιο απέναντι στην εργασία

Η ετερόδοξη αφήγηση που αδρά σκιαγραφήσαμε έχει ελάχιστη σχέση με τη θεωρία που θεμελίωσε ο Καρλ Μαρξ, από την οποία θα αντλήσουμε τη δική μας ανάλυση.

Σύμφωνα με τον Μαρξ, το κεφάλαιο αποτελεί μια ιστορικά συγκεκριμένη κοινωνική σχέση η οποία εμφανίζεται με τη μορφή του «χρήματος που τίκτει χρήμα» (Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, τ. 1ος, σ. 168), σύμφωνα με τη φόρμουλα $X-E-X'$ (όπου το X συμβολίζει το χρήμα, $X' = X + \Delta X$, και E είναι το εμπόρευμα). Η παραπάνω μορφή κυκλοφορίας αποτελεί τη μορφή εμφάνισης των καπιταλιστικών οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων, συμπεριλαμβάνοντας και την ίδια την παραγωγική διαδικασία, η οποία τώρα μορφοποιείται σε *παραγωγή για την ανταλλαγή* και *παραγωγή για το κέρδος* (παραγωγή υπεραξίας).

Περνώντας σε ένα πιο συγκεκριμένο επίπεδο ανάλυσης, ο Μαρξ δείχνει ότι η *θέση του κεφαλαίου* καταλαμβάνεται από περισσότερα του ενός υποκείμενα: από τον *καπιταλιστή του χρήματος* και από τον *ενεργό καπιταλιστή*.

Η ανάλυση αυτή έχει τέσσερις σημαντικές συνέπειες.

Πρώτον, η θέση του κεφαλαίου καταλαμβάνεται από παράγοντες τόσο «εσωτερικούς» της επιχείρησης (μάντζερ) όσο και «εξωτερικούς» αυτής (κάτοχοι αξιογράφων και χρεογράφων). Στη γενική αντίληψη του Μαρξ καταργείται ο βασικός διαχωρισμός (τον οποίο επεξεργάστηκε ιδιαίτερα ο Κέυνς) ανάμεσα στις παραγωγικές τάξεις του «εσωτερικού» της επιχείρησης και στην παραιοτική τάξη των «εξωτερικών» εισοδημάτων. Σύμφωνα με τα λόγια του ίδιου: «Ο κεφαλαιοκράτης του χρήματος, αντιπροσωπευόμενος από τον ενεργό κεφαλαιοκράτη, συμμετέχει στην εκμετάλλευση της εργασίας» (Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, τ. 3ος, σ. 480). Οι αντιφάσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στους μάντζερ και τους καπιταλιστές του χρήματος είναι πάντοτε δευτερεύουσες ως προς την αντίθεση κεφαλαίου-εργασίας.

Δεύτερον, η καθαρή μορφή της ιδιοκτησίας κεφαλαίου (είτε πρόκειται για χρήμα είτε για παραγωγικό κεφάλαιο) αποτελεί *χρηματοοικονομικό τίτλο*. Ο τίτλος ιδιοκτησίας είναι ένα «χάρτινο δι-

πλούτο» είτε του εκχωρούμενου χρηματικού κεφαλαίου στην περίπτωση του ομολόγου, είτε του υλικού κεφαλαίου στην περίπτωση της μετοχής. Ωστόσο, η τιμή του χρεογράφου ή αξιογράφου δεν προκύπτει ούτε από την ποσότητα («αξία») του προσφερόμενου χρήματος, αλλά ούτε και από την αξία των μέσων παραγωγής. Οι τίτλοι ιδιοκτησίας τιμολογούνται στη βάση του (μελλοντικού) εισοδήματος που «αναμένεται» να αποφέρουν στον ιδιοκτήτη τους, το οποίο βέβαια αποτελεί τμήμα της παραγόμενης υπεραξίας (Μαρξ, *ό.π.*, σσ. 601-2, 589-91).

Τρίτον, η χρηματοοικονομική «μορφή ύπαρξης» της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας –ως *υπόσχεση* και την ίδια στιγμή ως *απαίτηση* ιδιοποίησης της υπεραξίας που *θα* παραχθεί στο μέλλον– δημιουργεί ένα συνολικότερο πεδίο εντός του οποίου κάθε ροή εισοδήματος μπορεί να θεωρηθεί έσοδο που αντιστοιχεί σε ένα «πλασματικό κεφάλαιο» (το οποίο δύναται να πωληθεί στις δευτερογενείς αγορές: Μαρξ, *ό.π.*, σ. 589).

Τέταρτον, ο δομικός ρόλος του «πλασματικού κεφαλαίου» τοποθετεί στο επίκεντρο των χρηματαγορών τη *διαχείριση κινδύνου* (χρηματοοικονομικού ρίσκου), δηλαδή το συνυπολογισμό του ενδεχομένου μη επίτευξης της προσδοκώμενης απόδοσης (ιδιαίτερα σε μια διεθνή αγορά με πολλαπλές και αποκλίνουσες δυνάμεις καθορισμού των αποδόσεων). Επειδή ο ίδιος ο χαρακτήρας της παραγωγής υπεραξίας αλλά και των συνολικών απαιτήσεων επάνω στην εργασία είναι *αστάθμητος*, η διαχείριση του ρίσκου συνδέεται οργανικά με την ίδια την κίνηση του κεφαλαίου. Η παραγωγή υπεραξίας ως διαδικασία «πάλης» που συναντά αντίσταση δεν είναι ποτέ διασφαλισμένη. Οι τεχνικές διαχείρισης ρίσκου, οργανωμένες στην ίδια τη λειτουργία των «*απελευθερωμένων*» *χρηματαγορών*, αποτελούν κρίσιμο σημείο στη διαχείριση των αντιστάσεων της εργασίας.

Γ. Οι «απελευθερωμένες» χρηματαγορές ως μηχανισμός *καπιταλιστικής* κυριαρχίας

Η μαρξιστική προβληματική αντιλαμβάνεται την απελευθέρωση των αγορών όχι ως παρασιτισμό ή αναποτελεσματικό «καπιταλισμό των κερδοσκοπών», αλλά ως βασικό πυλώνα της καπιταλιστικής κυριαρχίας και εκμετάλλευσης γενικά.

Οι χρηματαγορές συμβάλλουν στον ανταγωνισμό και την κινητικότητα των επιχειρήσεων, των ατομικών κεφαλαίων. Την ίδια στιγμή δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι αγορές κεφαλαίου είναι κυρίως δευτερογενείς (ρευστές) αγορές. Τούτο σημαίνει ότι, εκτός από την παροχή δανείων, αποτελούν τόπους επαναδιαπραγμάτευσης των χρεωστικών απαιτήσεων επάνω στη μελλοντική παραγωγή υπεραξίας και επομένως *τόπους* (ατελούς προφανώς) *αξιολόγησης και εποπτείας της αποτελεσματικότητας των ατομικών κεφαλαίων*. Η αξιολόγηση αυτή επεκτείνεται σε κάθε οικονομική δραστηριότητα, ακόμη κι αν δεν πρόκειται για καπιταλιστική επιχείρηση, δηλαδή αφορά ουσιαστικά οποιονδήποτε δανείζεται ή δανείζει χρήματα, επομένως επεκτείνεται στα ίδια τα νοικοκυριά (που καταφεύγουν σε στεγαστικά ή καταναλωτικά δάνεια, ενώ παράλληλα διατηρούν καταθετικούς λογαριασμούς, ακίνητα και άλλα περιουσιακά στοιχεία), αλλά και στα κράτη (το ζήτημα του δημόσιου χρέους). Στην περίπτωση των κρατών, οι αγορές ουσιαστικά «εποπτεύουν» τη δυνατότητα «απόσπασης συναινέσεων» στις πολιτικές του νεοφιλελευθερισμού.

Αν, αντίθετα από τις διεθνοποιημένες ρευστές χρηματαγορές που σήμερα κυριαρχούν, υπήρχαν ισχυρά «ρυθμισμένες» χρηματαγορές, αυτό θα σήμαινε ότι το κεφάλαιο, μην μπορώντας εύκολα να μετακινηθεί σε διαφορετική απασχόληση, θα έμενε «δεμένο» με τις εκάστοτε συγκεκριμένες «εγκαταστάσεις και μηχανήματα» για λόγους που δεν σχετίζονται κατ' ανάγκη με την απο-

τελεσματικότητά του στην παραγωγή υπεραξίας (κερδοφορία). Ωστόσο, η αδυναμία ή δυσκολία του κεφαλαίου να μετακινηθεί δημιουργεί στο εσωτερικό της επιχείρησης ευνοϊκότερους όρους διεξαγωγής της πάλης για τις δυνάμεις της εργασίας, καθώς οι λιγότερο παραγωγικές επενδύσεις μπορούν να επιβιώνουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Το κεφάλαιο όμως λειτουργεί, όπως είπαμε, ως παραγωγός υπεραξίας, «χρήμα που τίκτει χρήμα» (βλ. παραπάνω), και ως εκ τούτου δεν ενδιαφέρεται να παραμένει σε μια απασχόληση για πολύ χρόνο, όταν η απασχόληση αυτή δεν εγγυάται υψηλό ποσοστό κέρδους. Όταν εξασφαλίζει τη ρευστότητα των χρηματογερών, μπορεί εύκολα να αποκτήσει τη χρηματική του μορφή και να αναζητήσει πιο αποτελεσματικές περιοχές για την αξιοποίησή του.

Το κεφάλαιο ενδιαφέρεται για κερδοφόρες προοπτικές οι οποίες δεν έχουν ως αιτία τους την ενεργό ζήτηση, αλλά την ένταση της ταξικής εκμετάλλευσης. Ο αντικειμενικός στόχος του δεν είναι σε καμιά περίπτωση η προσφορά απασχόλησης. Αντίθετα, ένας «εφεδρικός στρατός» ανέργων είναι πάντα καλοδεχούμενος από τους καπιταλιστές, διότι όχι μόνο διατηρεί τους πραγματικούς μισθούς χαμηλά, αλλά παράλληλα αναγκάζει τους εργαζομένους να πειθαρχούν στις «εντολές» του κεφαλαίου. Την ίδια στιγμή, η ελαστικοποίηση της εργασίας είναι το πλέον πρόσφορο για το κεφάλαιο μέσο, που του επιτρέπει να προσαρμόζεται στις διακυμάνσεις του καπιταλιστικού οικονομικού κύκλου.

Παράλληλα, η διαδικασία της «χρηματοπιστωτικοποίησης» ωθεί τα νοικοκυριά προς την κατεύθυνση του να αρχίσουν κι αυτά να συμπεριφέρονται ως διαχειριστές χρηματοπιστωτικού κινδύνου, καθώς διαθέτουν πλέον περιουσιακά στοιχεία αποκτημένα μέσω της πίστης ή κατέχουν επίσης χρηματοπιστωτικούς τίτλους. Ένα αυξανόμενο ποσοστό νοικοκυριών, τα οποία δεν ανήκουν στις

κυρίαρχες τάξεις, διαχειρίζονται ισολογισμούς «ενεργητικού» (περιουσιακών στοιχείων) και «παθητικού» (δανειακών υποχρεώσεων) που το μέγεθός τους είναι δυσανάλογο προς το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα. Για να ανταποκριθούν σε αυτή την κατάσταση, τα εν λόγω νοικοκυριά καταφεύγουν όλο και περισσότερο σε φορείς χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης και σε τεχνικές διαχείρισης χρηματοπιστωτικού κινδύνου. Οι υπηρεσίες χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης και οι χρηματοπιστωτικές καινοτομίες εισβάλλουν έτσι με ταχείς ρυθμούς και στο χώρο των νοικοκυριών και τους εξασφαλίζουν τη δυνατότητα να διατηρούν έναν ολοένα και υψηλότερο λόγο χρέους-εισοδήματος. Ως αποτέλεσμα, καθίσταται δυνατή η μείωση ή συγκράτηση του οικογενειακού εισοδήματος, χωρίς αντίστοιχη μείωση του συνολικού επιπέδου κατανάλωσης του νοικοκυριού. Αυτό βέβαια μέχρι τη στιγμή που ξεσπάει η κρίση...

Συμπερασματικά, οι χρηματαγορές συνιστούν μια δομή ελέγχου της αποτελεσματικότητας των ατομικών κεφαλαίων, αλλά και των ίδιων των εργαζομένων, δηλαδή μια μορφή εποπτείας της κίνησης της κεφαλαιακής σχέσης. Ο νεοφιλελευθερισμός είναι μια ιστορικά συγκεκριμένη μορφή οργάνωσης της καπιταλιστικής εξουσίας όπου η «κυβερνησιμότητα» μέσω των αγορών παίζει καθοριστικό ρόλο.

Για όσες επιχειρήσεις δεν έχουν κατορθώσει να δημιουργήσουν στο εσωτερικό τους κατάλληλες προϋποθέσεις για την εκμετάλλευση της εργασίας, η «εμπιστοσύνη» των αγορών, δηλαδή η «εμπιστοσύνη» του κεφαλαίου, πρόκειται σύντομα να εξανεμιστεί. Οι επιχειρήσεις αυτές είτε θα «συμμορφωθούν» είτε θα οδηγηθούν γρήγορα σε εκφυλισμό. Με αυτό τον τρόπο οι αγορές κεφαλαίου «επιδιώκουν» (όχι πάντα αξιόπιστα) να μετατρέψουν σε ποσοτικά σήματα τα «πολιτικά» συμβάντα του εσωτερικού της επιχείρησης και της κοινωνίας.

Η διαμόρφωση του σύγχρονου νεοφιλελεύθερου καθεστώτος πηγάζει βεβαίως από το γεγονός ότι ο καπιταλισμός πάντα προϋποθέτει τη χρηματοπιστωτική σφαίρα για την οργάνωσή του. Αυτό ισχύει από τα πρώτα βήματά του, ήδη από την πρώιμη περίοδο της «εμπορικής» του φάσης. Η μεγάλη επιχείρηση είχε, από την πρώτη στιγμή της γέννησής της, τη μορφή ενός «Ιανού»: αφενός οι άμεσα παραγωγικές υποδομές της (με τα μέσα παραγωγής και το ανθρώπινο προσωπικό – διευθυντές, επόπτες, ειδικευμένους εργάτες και υπαλλήλους, ανειδίκευτους εργάτες) και αφετέρου τα αξιόγραφα (μετοχές) και χρεόγραφα (ομόλογα) που βρίσκονται στη χρηματοπιστωτική σφαίρα, δηλαδή κατέχονται με τη μορφή *sui generis* εμπορευμάτων (εμπορεύσιμων αξιών) από διάφορα φυσικά και νομικά πρόσωπα.

Κρίσιμη στιγμή στην εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελεί η αγορά κρατικού χρέους. Ο Μαρξ μάλιστα θεωρούσε ότι «το δημόσιο χρέος γίνεται ένας από τους πιο δραστικούς μοχλούς της πρωταρχικής συσσώρευσης. [...] Μαζί με τα δημόσια χρέη δημιουργήθηκε ένα διεθνές πιστωτικό σύστημα, που συχνά για τούτον ή για κείνον το λαό αποτελεί μια από τις κρυφές πηγές της πρωταρχικής συσσώρευσης» (Καρλ Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, τ. 1ος, σσ. 779-780). Ακόμη και η σύγχρονη κυρίαρχη χρηματοοικονομική θεωρία αποδέχεται ότι ένα «λογικό» επίπεδο δημόσιου χρέους λειτουργεί ευεργετικά στην ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου.¹

1. Βλ. για παράδειγμα Philip T. Hoffman, Gilles Postel-Vinay, & Jean-Laurent Rosenthal, *Surviving Large Losses: Financial Crises, the Middle Class, and the Development of Capital Markets*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts & London, England, 2007: «Δεδομένου ότι οι κρίσεις μπορούν να προκαλέσουν μεγάλα δεινά, πρέπει προφανώς τα κράτη να αποφεύγουν τα υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους, που μπορούν να κάνουν πιθανή μια χρηματοπιστωτική κατάρρευση.

Από τη σκοπιά της εργασίας, «χαλιναγώγηση των χρηματαγορών» δεν μπορεί επομένως να σημαίνει παρά «χαλιναγώγηση του κεφαλαίου», αμφισβήτηση συνολικά της κεφαλαιακής σχέσης, στην προοπτική ανατροπής της.

Δ. «Ευρωπαϊκή κρίση χρέους» και εμβάθυνση του νεοφιλελευθερισμού

Όπως θα αναπτύξω και στα επόμενα κεφάλαια αυτού του βιβλίου, η παρούσα κρίση έχει το χαρακτήρα μια *συστημικής κρίσης υπερ-συσσώρευσης του καπιταλιστικού συστήματος* (βλ. επίσης Γ. Μηλιός & Δ. Π. Σωτηρόπουλος, *Ιμπεριαλισμός, Χρηματοπιστωτικές Αγορές, Κρίση*, Αθήνα, Νήσος, 2011· Dimitris P. Sotiropoulos, John Milios, & Spyros Lapatsioras, *A Political Economy of Contemporary Capitalism and its Crisis. Demystifying Finance*, Routledge, London, 2013). Εντούτοις, στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), και ιδίως της Ζώνης του Ευρώ (ΖτΕ), η κρίση εμφανίζεται εξωτερικά ως δημοσιονομική κρίση χρέους ορισμένων χωρών, κι αυτό λόγω κυρίως της «αρχιτεκτονικής» της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η πάγια νεοφιλελεύθερη στρατηγική σε όλες τις χώρες της ΕΕ είχε στόχο την αναδιανομή πλούτου και εξουσίας υπέρ του κεφαλαίου. Η διαδικασία αυτή διεξαγόταν στο πλαίσιο των κοινωνικών ανταγωνισμών (της «πάλης των τάξεων») και είχε κάποια συγκεκριμένα όρια. Το βασικό εργαλείο της ήταν να εκθέ-

Ίσως μάλιστα αναρωτηθεί κάποιος κατά πόσον το κράτος θα έπρεπε να αποφεύγει γενικά το χρέος [...] Όμως αν ένα κράτος απέφευγε συνολικά το δανεισμό, οι αγορές κεφαλαίου του μπορεί να μην αναπτύσσονταν ποτέ και η ιδιωτική οικονομία θα υπέφερε» (σ. 25).

τει την κάθε μεμονωμένη επιχείρηση (ατομικό κεφάλαιο) σε όσο το δυνατόν πιο έντονο ανταγωνισμό, έτσι ώστε το κόστος να μετακυλίεται στις πλάτες των εργαζομένων και παράλληλα η οικονομία να αναδιαρθρώνεται με την έννοια της αποδιάρθρωσης ή της απόσυρσης των λιγότερο ανταγωνιστικών κεφαλαίων.

Στην υλοποίησή του, το νεοφιλελεύθερο σχέδιο αρθρώθηκε με τη διαδικασία της ευρωπαϊκής οικονομικής ενοποίησης. Στηρίχθηκε στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων, εμπορευμάτων, εργαζομένων, καθώς και στο ενιαίο θεσμικό πλαίσιο, μέτρα που εντείνουν τον ανταγωνισμό των μεμονωμένων κεφαλαίων και επιταχύνουν τις διαδικασίες κεφαλαιακής συσσώρευσης του συνολικού-κοινωνικού κεφαλαίου σε κάθε χώρα-μέλος της ΕΕ.

Το ενιαίο νόμισμα υπήρξε το επιστέγασμα της ευρωπαϊκής αυτής στρατηγικής. Με τη νομισματική ολοκλήρωση εξαφανίζεται η δυνατότητα της διακύμανσης του (εθνικού) νομίσματος, το οποίο λειτουργεί προστατευτικά για την οικονομία της χώρας που ωθείται σε υποτίμηση. Ο εν λόγω μετασχηματισμός βασίζεται στην ενοποίηση και την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σφαίρας, η οποία, όπως είπαμε, αποτελεί κυρίως σφαίρα ρύθμισης του καπιταλιστικού συστήματος. Η αγορά κεφαλαίου δεν υπάρχει παρά μόνο μέσω της χρηματοπιστωτικής σφαίρας: οποιαδήποτε βιομηχανική επιχείρηση –όπως λ.χ. η Ρενώ ή η 3Ε– συνιστά συγχρόνως και χρηματοπιστωτική λειτουργία, γιατί οι μετοχές της πωλούνται και αγοράζονται στο Χρηματιστήριο, και ανάλογα με τη διακύμανση των τιμών τους αποστέλλονται μηνύματα αναγκαία για τη λειτουργία αυτής **καθ'αυτήν** της βιομηχανικής παραγωγής.

Η ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική ενοποίηση που επιταχύνθηκε μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος δημιούργησε εκ των υστέρων ένα είδος άτυπου προστατευτισμού για τις χώρες που είχαν χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης αλλά υψηλότερους

ρυθμούς μεγέθυνσης (και υψηλότερη κερδοφορία κεφαλαίου), όπως οι περισσότερες χώρες της Νότιας Ευρώπης και η Ιρλανδία. Ο επιχειρηματικός τομέας των χωρών αυτών προσείλκυε κεφάλαια, κυρίως υπό τη μορφή επενδύσεων χαρτοφυλακίου (κεφαλαίων για αγορά μετοχών), στη βάση των προσδοκιών για υψηλότερες αποδόσεις στην αγορά μετοχών, λόγω ακριβώς των υψηλότερων ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης. Παράλληλα οι χώρες αυτές ανέπτυξαν γρηγορότερα από τις άλλες το δημόσιο και ιδιωτικό δανεισμό. Στο πλαίσιο της ενοποιημένης χρηματοπιστωτικής σφαίρας, η περίπτωση των χωρών της Ευρώπης συνάδει με το κυρίαρχο μοντέλο στην παγκόσμια οικονομία μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Κίνας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν μεγάλα πλεονάσματα κεφαλαιακών εισροών, εξ ου και τα μεγάλα ελλείμματα εμπορικών ροών. Το ίδιο συνέβη με τη Νότια Ευρώπη, που στο σημείο αυτό προσομοιάζει στο οικονομοτεχνικό μοντέλο των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι επίσημοι οικονομολόγοι των διεθνών οργανισμών εντόπιζαν αυτή την ανισομέρεια και έως το ξέσπασμα της κρίσης την αξιολογούσαν θετικά, θεωρώντας ότι μέσω αυτής της διαδικασίας ενισχύεται η οικονομική σύγκλιση των ευρωπαϊκών χωρών, το λεγόμενο *catching up*, δηλαδή η γρηγορότερη μεγέθυνση των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και, συνεπώς, η σύγκλισή τους με τις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες της βόρειας Ευρώπης.

Η συστημική κρίση του 2008-2009 οδήγησε στην κατάρρευση αυτού του μοντέλου συμβίωσης εντός της ΕΕ, καθώς προκάλεσε ως βασικό της στοιχείο τη χρηματοπιστωτική αναξιοπιστία χωρών με συγκριτικά υψηλά δημόσια ελλείμματα και χρέος. Αυτό που συνέβη είναι ότι ξαφνικά επανατιμολογήθηκε ο χρηματοπιστωτικός κίνδυνος. Το κυρίαρχο μοντέλο κατέρρευσε, καθώς μειώθηκαν οι εισροές από επενδύσεις χαρτοφυλακίου αλλά και οι δανειακές εισροές.

Η βαθιά κρίση ταρακούνησε συνολικά τον ανεπτυγμένο ευρωπαϊκό καπιταλισμό. Σε μια πρώτη φάση μάλιστα δημιούργησε και ένα διάχυτο τρόπο. Ας θυμηθούμε τις «αντικαπιταλιστικές» διακηρύξεις των Ευρωπαίων ηγετών και, κυρίως του Νικολά Σαρκοζί, το 2008 ενάντια στις «υπερβολές» του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού και της κερδοσκοπίας. Ακόμη και το 2009 ο Σαρκοζί, σε συνέδριο «για την Κρίση» που έλαβε χώρα στο Παρίσι, διακήρυττε, παρουσία της Άνγκελα Μέρκελ και άλλων Ευρωπαίων ηγετών, ότι πρέπει «να ηθικοποιήσουμε και όχι να καταστρέψουμε» τον καπιταλισμό.

Αυτές οι διακηρύξεις αποκαλύπτουν την έκπληξη και την ανασφάλεια που αισθάνθηκαν οι ευρωπαϊκές οικονομικές και πολιτικές ελίτ αμέσως μετά το ξέσπασμα της κρίσης. Πολύ σύντομα όμως, στη σύνοδο των G20 (των είκοσι μεγαλύτερων οικονομιών του πλανήτη) το 2009, διαπίστωσαν ότι η κρίση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ευκαιρία για την ενδυνάμωση του νεοφιλελεύθερου μοντέλου, το οποίο, κατά κάποιο τρόπο, αλλοιωνόταν από την ανισομέρεια που περιγράψαμε προηγουμένως: τελικά, οι μεγάλες ροές χρήματος στις ταχέως αναπτυσσόμενες, αλλά κατά μέσο όρο χαμηλότερου επιπέδου ανάπτυξης χώρες διαχέονταν στην κοινωνία με τον ένα ή τον άλλο τρόπο και προστάτευαν ως ένα βαθμό την ίδια την εργασία. Τα υψηλά κέρδη και οι προσδοκίες για ακόμη μεγαλύτερη κερδοφορία επέτρεπαν αυξήσεις μισθών (καίτοι βέβαια, αν λάβουμε υπόψη μας και τα μη μετρήσιμα στοιχεία της εκ περιτροπής και μαύρης εργασίας, αυξήθηκε μεν ο μέσος μισθός αλλά όχι η μερίδα των μισθών), επιτάχυναν τη διαφθορά κ.λπ.

Η έλευση της κρίσης θεωρήθηκε ότι δίνει στις κυρίαρχες τάξεις τη δυνατότητα να εμβαθύνουν σε πρωτόγνωρο βαθμό το νεοφιλελεύθερο σχέδιο, συνθλίβοντας στην ουσία το μεταπολεμικό «κοινωνικό συμβόλαιο» και συμπιέζοντας τις ιστορικά δια-

μορφωμένες κοινωνικές ανάγκες. Η μείωση της αξίας της εργατικής δύναμης βρίσκεται στο επίκεντρο της νεοφιλελεύθερης επίθεσης. Και όπως ξέρουμε από τον Μαρξ, αυτή η αξία δεν είναι κάτι τεχνικό ή σταθερό. Συνιστά αποκρυστάλλωμα του ταξικού αγώνα.²

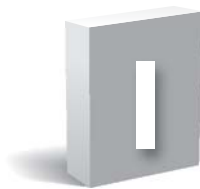
Οι ευρωπαϊκές ελίτ διακήρυξαν έτσι ότι η κρίση έχει δημοσιονομικό χαρακτήρα, είναι «κρίση χρέους» εκείνων των χωρών που δεν εφάρμοσαν «ενάρετες» δημοσιονομικές πολιτικές, αλλά συσώρευσαν ελλείμματα στον κρατικό τους προϋπολογισμό μέσα από σπατάλες που σχετίζονταν με τη «διόγκωση του δημόσιου τομέα», τους «υπερβολικούς μισθούς και επιδόματα» των δημόσιων υπαλλήλων, τη διαφθορά των αξιωματούχων κ.ο.κ. Υποστήριξαν επομένως ότι το πρόβλημα είναι οι («υπερβολικές») δημόσιες δαπάνες και ότι η λύση βρίσκεται στον περιορισμό τους, μέσα από τη μείωση μισθών, συντάξεων και παροχών, και την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών.

Αμέσως βέβαια η εισοδηματική λιτότητα και οι περικοπές μισθών επεκτάθηκαν και στον ιδιωτικό τομέα, μειώνοντας έτσι τη φοροεισπρακτική δυνατότητα του Δημοσίου, ενώ η όποια προσπάθεια αύξησης των δημόσιων εσόδων περιορίστηκε στην υπερφορολόγηση των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων, καθώς και της ακίνητης περιουσίας των εργατικών και μεσαίων κοινωνικών τάξεων. Έγινε έτσι φανερό ότι δεν επρόκειτο για μια προσπάθεια «νοικοκυρέματος» των δημόσιων οικονομικών ή πε-

2. Έτσι, ενώ στην Ελλάδα του 2008, για τον νεοεισερχόμενο στην αγορά εργασίας το ποσό των 750 ευρώ αντιπροσώπευε μια πολύ χαμηλή αμοιβή και ως Αριστερά διαμαρτυρόμασταν για τη διαβόητη «γενιά των 750 ευρώ», σήμερα, πέντε χρόνια μετά την έκρηξη της ανεργίας, το ίδιο ποσό ως αμοιβή μόνιμης εργασίας θεωρείται «ικανοποιητικό». Αυτό σημαίνει ότι οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές πέτυχαν να συμπίσουν την αξία της εργατικής δύναμης ή το ιστορικά κατοχυρωμένο όριο των αναγκών.

ριορισμού του δημόσιου χρέους, αλλά κυρίως για μια στρατηγική αναδιανομής εξουσίας και πλούτου προς όφελος των κυρίαρχων κοινωνικών τάξεων, καθώς τα βάρη της κρίσης ωθούνταν στις πλάτες των εργαζομένων και ευρύτερα της κοινωνικής πλειοψηφίας των λαϊκών και μεσαίων τάξεων.

Μ Ε Ρ Ο Σ

Η ΚΡΙΣΗ ΩΣ ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

2

ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ, ΚΡΙΣΗ ΥΠΕΡΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ³

Α. Η σημασία της χρηματοπιστωτικής σφαίρας

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του καπιταλισμού ξεκίνησε, όπως είναι γνωστό, από τη χρηματοπιστωτική σφαίρα. Το χρηματοπιστωτικό (ΧΠ) σύστημα αποτελεί βασικό μοχλό της διευρυνόμενης αναπαραγωγής του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου. Η κρίση, καθώς έπληξε τους πυλώνες του σύγχρονου ΧΠ συστήματος, είχε εξ αρχής το χαρακτήρα μιας *συστημικής κρίσης*.

Ο Μαρξ έδειξε στο *Κεφάλαιο* ότι ο καπιταλισμός δεν απλώς ένα σύστημα απόσπασης υπερεργασίας ή ιδιοποίησης υπερπροϊόντος (η απόσπαση υπερεργασίας και η ιδιοποίηση υπερπροϊόντος χαρακτηρίζουν *κάθε* ταξική κοινωνία). Η ειδοποιός διαφορά του καπιταλισμού είναι ότι η διαδικασία παραγωγής υπερπροϊόντος παίρνει τη μορφή του χρήματος που παράγει περισσότερο χρήμα, του χρήματος ως αυτοσκοπού. Σε αυτό το πλαίσιο το χρήμα δεν αποτελεί ένα «παραγόμενο εμπόρευμα», όπως πίστευε η Κλασική Πολιτική Οικονομία, αλλά την «πραγματοποίηση της κεφαλαιακής σχέσης». Το χρήμα παράγεται επομένως σε αντιστοιχία με τη δυναμική της διευρυμένης αναπα-

3. *Εποχή*, 27.9.2009.

ραγωγής της κεφαλαιακής σχέσης, ως κατά κύριο λόγο *πιστωτικό χρήμα*, ως προεξόφληση του μέλλοντος, ως το *παρόν τμήμα της μελλοντικής κερδοφορίας* και κατ' επέκταση *του μελλοντικού εισοδήματος*.

Μέσω των ΧΠ τίτλων (ιδίως των παραγώγων) «αναμειγνύονται», συνδέονται και «συγκρίνονται» οι αποδόσεις των κάθε είδους περιουσιακών στοιχείων και τίτλων σε διεθνές επίπεδο, ο διεθνής κεφαλαιακός ανταγωνισμός οξύνεται και αντίστοιχα εντείνονται η διεθνής κινητικότητα του κεφαλαίου και η πίεση που ασκείται πάνω στην εργασία για αυξημένη «διεθνή ανταγωνιστικότητα».

Σε σύγκριση με το «κεϋνσιανό» υπόδειγμα των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών, στο σύγχρονο νεοφιλελεύθερο υπόδειγμα δεν καταργούνται οι ρυθμίσεις και τελικά οι εγγυήσεις που παρέχει ο συλλογικός κεφαλαιοκράτης στην ορθή για τη συσσώρευση λειτουργία του ΧΠ συστήματος, αλλά αντικαθίστανται από άλλες. Υπάρχει ένα μεγάλο πλέγμα κανόνων και ρυθμίσεων του ΧΠ συστήματος σήμερα. Για παράδειγμα, η εκτός δημοκρατικής νομιμοποίησης λειτουργία των κεντρικών τραπεζών (ως κέντρων εγγύησης της λειτουργίας των αγορών χρήματος και του πιστωτικού συστήματος) ασκείται εντός ενός ευρύτατου πλέγματος ρυθμίσεων, κανόνων και ιεραρχιών (βλ. χαρακτηριστικά τις Συμφωνίες «Βασιλεία Ι» και «Βασιλεία ΙΙ»).

Η ανάπτυξη του ΧΠ συστήματος υπό τη νεοφιλελεύθερη ηγεμονία σχετίζεται με τα υπόλοιπα βασικά στοιχεία που συνθέτουν τον πυρήνα του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος:

Πρώτον, την *απορρύθμιση της αγοράς εργασίας* ως μέσο για τη μείωση της ισχύος των μισθωτών να διεκδικούν αυξήσεις μισθών και καλύτερους όρους εργασίας.

Δεύτερον, την *κατάργηση των φραγμών στις διεθνείς συναλλαγές*, με στόχο την έκθεση των ατομικών κεφαλαίων στο διεθνή

ανταγωνισμό, ώστε να απαξιωθούν τα μη επαρκώς αξιοποιούμενα κεφάλαια: ελεύθερη κινητικότητα των κεφαλαίων, εξωτραπεζική χρηματοδότηση, ανάπτυξη διαφοροποιημένων διεθνών ΧΠ αγορών. Στο πλαίσιο αυτό αυξήθηκε σημαντικά ο βαθμός χρέωσης των επιχειρήσεων.

Τρίτον, την *ιδιωτικοποίηση τομέων κρατικής δραστηριότητας* και την *αλλαγή της σύνθεσης των κρατικών δραστηριοτήτων*. Οι ιδιωτικοποιήσεις διευρύνουν τη ΧΠ σφαίρα. Και αυτό το στοιχείο έχει αποτελέσματα στους μισθωτούς, εφόσον δωρεάν παροχές αντικαθίστανται με εμπορεύματα που έχουν τιμή, ή εφόσον αλλάζει ο τρόπος τιμολόγησης όταν περνούν στον έλεγχο ενός ατομικού κεφαλαίου. Επομένως, δημιουργούν βάση για την αύξηση του χρέους των νοικοκυριών τα οποία έχουν πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα.

Από μια διαφορετική οπτική, η συμπίεση των μισθών, αποτέλεσμα και στόχος του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος, καθιστά *και* τις καταναλωτικές δαπάνες *πιεζόμενες*: συστημική διάξοδο επομένως αποτελεί η λήψη κατάλληλων μέτρων, τα οποία διευκολύνουν την *καταναλωτική, στεγαστική, φοιτητική, κ.ο.κ. πίστη*, ως μια απάντηση στο ζήτημα διαχείρισης της συνολικής ζήτησης από πλευράς του συλλογικού κεφαλαιοκράτη. Η σημερινή κρίση αποκαλύπτει τις δυσκολίες αυτής της λύσης διαχείρισης της συνολικής ζήτησης και οικοδόμησης συναίνεσης στο νεοφιλελεύθερο πρόγραμμα.

Β. Από τη χρηματοπιστωτική «ασφυξία» στην κρίση υπερσυσσώρευσης

Η κρίση στη ΧΠ σφαίρα, και η βίαιη περιστολή των πιστώσεων που ακολούθησε, έπληξε τόσο την ατομική ζήτηση (καταναλω-

τικές και στεγαστικές δαπάνες) όσο και τη ζήτηση για κεφαλαιουχικά αγαθά. Το ύψος των αδιάθετων αποθεμάτων προϊόντων εκτινάχθηκε στους περισσότερους κλάδους, παίρνοντας τα χαρακτηριστικά μιας κρίσης υπερπαραγωγής (δηλαδή, σε τελευταία ανάλυση, υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου), η οποία εισάγει πλέον το οικονομικό σύστημα στις λειτουργίες εκκαθάρισης των μη επαρκώς αξιοποιούμενων κεφαλαίων. Η ραγδαία αύξηση της ανεργίας αποτελεί ορατή όψη αυτής της διαδικασίας.

Έτσι, η αλληλουχία των γεγονότων είναι αντίστροφη από αυτήν που συχνά υποστηρίζεται. Δεν πρόκειται για μια διαρκούσα, από τη δεκαετία του 1970, κρίση υπερσυσσώρευσης, η οποία τροφοδοτούσε με πλεονάζον κεφάλαιο τη ΧΠ σφαίρα, οδηγώντας έτσι στην κερδοσκοπία, τη «φούσκα» και την κρίση. Η προηγούμενη κρίση υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου είχε ήδη αμβλυνθεί με τη συνδρομή της νεοφιλελεύθερης ρύθμισης (στην οποία αποφασιστικός κόμβος υπήρξε η λειτουργία της ΧΠ σφαίρας), τα κέρδη είχαν ανακάμψει σε επίπεδα που πλησίαζαν εκείνα των αρχών της δεκαετίας του 1970, η παραγωγή είχε αναδιαρθρωθεί, η εργασία είχε ελαστικοποιηθεί, οι μισθοί είχαν καθλωθεί, η μερίδα των μισθών συνεχώς μειωνόταν. Όμως, το μπλοκάρισμα της ΧΠ σφαίρας και της πιστωτικής χρηματοδότησης στην οποία βασιζόταν η διευρυνόμενη αναπαραγωγή του κεφαλαίου αναγκαστικά μεταφράζεται σε «εμπλοκή» αυτής της διευρυνόμενης αναπαραγωγής. Αρχικά εκφράζεται σε υπερπαραγωγή (αδιάθετων) εμπορευμάτων, καθώς η συρρίκνωση της πίστης σημαίνει περιορισμό της ατομικής και παραγωγικής κατανάλωσης (τις οποίες συντηρούσε η πίστη). Αυτό με τη σειρά του συνεπάγεται απότομη πτώση της κερδοφορίας και ανάγκη περιορισμού της παραγωγής, δηλαδή αργούσα δυναμικότητα μέσων παραγωγής, υπερσυσσώρευση παραγωγικού κεφαλαίου, ανάγκη για ένα νέο κύκλο αναδιάρθρωσης.

Η σημερινή κρίση είναι τόσο οξεία που μόνο με την κρίση του 1929 μπορεί να συγκριθεί. Μάλιστα, αν δεν περιορίσουμε τις παρατηρήσεις μας στις ΗΠΑ αλλά λάβουμε υπόψη την παγκόσμια οικονομία, θα διαπιστώσουμε ότι η παρούσα κρίση είναι οξύτερη εκείνης του Μεσοπολέμου.

Θεωρώντας ως χρονική αφετηρία της κρίσης τον Απρίλιο 2008 (και αντίστοιχα τον Ιούνιο 1929 – με συνολική διάρκεια της καθοδικής φάσης, στην κρίση του Μεσοπολέμου, πάνω από 36 μήνες), παρατηρούμε ότι, στους πρώτους 15 μήνες της κρίσης, τόσο η παγκόσμια βιομηχανική παραγωγή και ο όγκος του διεθνούς εμπορίου, όσο και οι διεθνείς χρηματιστηριακές τιμές έχουν συρρικνωθεί σημαντικά περισσότερο από ό,τι αντίστοιχα στην ίδια χρονική διάρκεια 15 μηνών μετά την κρίση του 1929. Σε σύγκριση με τις αντίστοιχες επιπτώσεις της κρίσης το 1929-30, ιδιαίτερα σημαντική είναι η κάμψη σε χώρες όπως η Γαλλία, η Ιταλία, η Ιαπωνία και η Σουηδία.

Γ. Για μια στρατηγική πέρα από τη λογική του κέρδους

Η κρίση θέτει επί τάπητος το ζήτημα των πολιτικών για το ξεπέρασμά της. Το ότι έχουμε συστημική κρίση δεν σημαίνει καταστροφή του συστήματος. Σημαίνει ανάδυση των αντιφάσεών του. Σε αυτό το πλαίσιο το επίδικο ζήτημα είναι σε ποια κατεύθυνση οι πολιτικές για το ξεπέρασμα της κρίσης θα επηρεάσουν το συσχετισμό δυνάμεις μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας.

Οι κυβερνήσεις σε όλο τον αναπτυγμένο κόσμο, συντηρητικές και σοσιαλδημοκρατικές, παρά τις επιμέρους διαφορές τους, πασχίζουν να μην πληγεί ο πυρήνας των μέχρι σήμερα ακολουθούμενων πολιτικών: ο διεθνής χαρακτήρας του ΧΠ συστήματος,

η τιτλοποίηση, το βάθεμα των αγορών, η συμπίεση του κόσμου της εργασίας. Αυτά αποτελούν απαράβατους όρους κάθε νέας ρύθμισης, με βάση τη σημερινή στρατηγική του κεφαλαίου. Αυτό που επιδιώκουν είναι να εξακολουθήσει η εργασία να αντιμετωπίζεται ως η ευμετάβλητη μεταβλητή που θα απορροφά όλους τους κραδασμούς, τρέχοντες και μελλοντικούς.

Η κρίση όμως συνεπάγεται και ρήγματα στους όρους της ιδεολογικής ηγεμονίας του κεφαλαίου. Αν το κράτος παρεμβαίνει για να σωθούν οι τράπεζες, γιατί να μην κάνει το ίδιο με τα ασφαλιστικά ταμεία, με το σύστημα υγείας, με...; Η κοινωνική ασφάλιση πρέπει να ξαναγίνει δημόσιο αγαθό, δεν είναι πια δυνατόν να εξαρτάται από τις αποδόσεις των «επενδύσεων» των ασφαλιστικών ταμείων. Ομοίως, η παιδεία δεν μπορεί να εξαρτάται από τα ιδιωτικώς χρηματοδοτούμενα «ερευνητικά προγράμματα» και τα φοιτητικά δάνεια, ούτε η εργασία από τη διεθνή αποτίμηση της κερδοφορίας της επιχείρησης στα χρηματιστήρια του κόσμου, ούτε τα τρόφιμα από την εύρυθμη λειτουργία των αγορών συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης, ούτε οι λειτουργίες των δήμων από τις διεθνείς χρηματαγορές τίτλων, ούτε το περιβάλλον από τα δικαιώματα ρύπων, ούτε η κάλυψη βασικών κοινωνικών αναγκών από το ύψος του χρέους στις πιστωτικές κάρτες.

Το πρόταγμα της αποεμπορευματοποίησης των αναγκών, δηλαδή η υπεράσπιση της οργάνωσης των κοινωνιών με βάση την ελευθερία ικανοποίησης των αναγκών, τον κοινωνικό έλεγχο και την αλληλεγγύη, και όχι με βάση τον ψυχαναγκασμό του λογισμού της αξιοποίησης των κεφαλαίων, επείγει.

3

ΕΛΛΕΙΨΗ ΖΗΤΗΣΗΣ Ή ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ; Σκέψεις για την αριστερή στρατηγική⁴

Α. Το πραγματικό ερώτημα

Στις 23.06.2011, ο κεντρικός τίτλος της *Αυγής*, αναπαράγοντας το συμπέρασμα Έκθεσης του ΟΗΕ, έγραφε: «Η λιτότητα απειλεί την παγκόσμια οικονομία [...] σοβαρές οι κοινωνικές επιπτώσεις στη διατροφή, την υγεία και την εκπαίδευση».

Επίσημοι θεσμικοί φορείς της παγκόσμιας (καπιταλιστικής) κοινότητας γνωρίζουν λοιπόν αυτό που η Αριστερά επικαλείται: οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές βαθαίνουν την ύφεση.

Υποστηρίζω ότι θα έπρεπε να γνωρίζουμε ότι το γνωρίζουν. Στην ομιλία του στη Βουλή για το Μεσοπρόθεσμο (28.06.2011), ο Αντώνης Σαμαράς υποστήριξε: «Αν η ελληνική οικονομία ανακάμψει, θα βγει από την κρίση. Για μας δεν υπάρχει άλλη λογική, δεν υπάρχει άλλος στόχος». Αλλά και ο σημερινός πρωθυπουργός, όταν ήταν στην αντιπολίτευση, υποστήριζε: «Αν σήμερα παγώσουμε τους μισθούς, θα παγώσουμε την αγορά [...] θα βαθύνουμε την ύφεση».⁵

⁴ *Αυγή*, 3.7.2011.

⁵ <http://zoomstagegonota.wordpress.com/>

Υποστηρίζω επομένως ότι το πραγματικό ερώτημα είναι το εξής: Γιατί οι κυρίαρχες δυνάμεις διεθνώς, καίτοι γνωρίζουν ότι βαθαίνουν την ύφεση, επιλέγουν να ακολουθήσουν πολιτικές ακραίας λιτότητας, ιδιαίτερα σε συγκυρίες βαθιάς οικονομικής κρίσης όπως η σημερινή;

B. Η στρατηγική της υποτίμησης: ο μισθός ως κόστος

Μια συχνή απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε είναι ότι τις πολιτικές λιτότητας υπαγορεύουν οι «κερδοσκόποι», οι οποίοι, αντίθετα με τους «πραγματικούς» καπιταλιστές, δεν ενδιαφέρονται για τη μακροχρόνια μεγέθυνση αλλά για το βραχυχρόνιο αποτέλεσμα.

Θεωρώ μια τέτοια απάντηση απολύτως παραπλανητική. Δεν μπορώ να φανταστώ κανέναν καπιταλιστή που να μην είναι «κερδοσκόπος», δηλαδή να μην επιδιώκει (με πολλαπλές μεθόδους) να μεγιστοποιεί τα κέρδη του, αλλά να είναι, *ας πούμε*, «ζημιοσκόπος». Με τον όρο «καπιταλιστής» εννοώ βεβαίως όσους «προσωποποιούν» το κεφάλαιο, όσους δηλαδή εντάσσονται στην *αστική τάξη*, και όχι τους «μεσοαστούς», δηλαδή τους μικρομεσαίους επιχειρηματίες, οι οποίοι *εργάζονται κατά τρόπο παρόμοιο με τους ολιγάριθμους υπαλλήλους τους*, αποσκοπώντας κυρίως σε ένα ικανοποιητικό ατομικό *εισόδημα*.

Αξίζει στο σημείο αυτό να παρακολουθήσουμε το επιχείρημα του Μαρξ: «Με εξαίρεση τους δικούς του εργάτες, ο κάθε καπιταλιστής αντιλαμβάνεται τη συνολική μάζα όλων των άλλων εργατών όχι σαν εργάτες, αλλά σαν καταναλωτές [...]. Ξέρει ότι δεν αντικρίζει τον εργάτη του όπως ο παραγωγός τον καταναλωτή, και θέλει να περιορίσει την κατανάλωση του εργάτη, [...] το μισθό του, όσο μπορεί περισσότερο. Θέλει βέβαια οι εργάτες των άλ-

λων καπιταλιστών να καταναλώνουν όσο γίνεται περισσότερο από το *δικό του* εμπόρευμα. Αλλά η σχέση *κάθε* καπιταλιστή με τους *δικούς του* εργάτες είναι η *γενική σχέση κεφαλαίου και εργασίας*, η ουσιαστική σχέση [...] Το ίδιο το κεφάλαιο βλέπει τη *ζήτηση από τη μεριά των εργατών*—δηλαδή την πληρωμή του μισθού όπου βασίζεται αυτή η ζήτηση— σαν ζημιά, και όχι σαν κέρδος» (Καρλ Μαρξ, *Grundrisse*, σσ. 315-16).

Η συμπίεση του μισθού και του κοινωνικού μισθού είναι η στρατηγική της αστικής τάξης, ιδίως σε συγκυρίες κρίσης υπερσυσσώρευσης όπως η σημερινή, όπου το ποσοστό κέρδους του κεφαλαίου συρρικνώνεται. Η κρίση του κεφαλαίου είναι έλλειψη υπεραξίας, όχι έλλειψη ζήτησης.

Το βάθεμα της κρίσης αποτελεί «εκκαθάριση» για το κεφάλαιο, καταστροφή κάθε «εμποδίου» απέναντι στην «ανταγωνιστικότητα», προκειμένου το ποσοστό κέρδους να κινηθεί και πάλι ανοδικά παράλληλα με τη φτώχεια των πολλών και την ανεργία, ώστε η συσσώρευση να επιταχυνθεί και πάλι, αρχίζοντας έστω από μικρότερη συνολική παραγωγή.

Η στρατηγική του κεφαλαίου είναι επομένως η *υποτίμηση της αγοραστικής δύναμης των μισθωτών*, είτε με τα μνημόνια (εσωτερική υποτίμηση) είτε με τη νομισματική υποτίμηση, στις χώρες που έχουν «ανεξάρτητη» νομισματική πολιτική (με δεδομένο ότι πάντα το μεγάλο κεφάλαιο μπορεί να διατηρεί τον πλούτο του στο προσφορότερο διεθνές νόμισμα).

Γ. Η στρατηγική των κοινωνικών αναγκών

Η στρατηγική της εργασίας, ιδίως στις χώρες του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, είναι υποχρεωμένη από τα πράγματα να αμφισβητήσει τη λογική του κέρδους, δηλαδή να επιδιώξει να κατοχυ-

ρώσει (και να επαναπροσδιορίσει) τις κοινωνικές ανάγκες ως *αυτοσκοπό* κι όχι ως μέσο για την όποια «ανταγωνιστικότητα».

Όσοι είχαν την τραγική μοίρα να εγκλωβιστούν στους δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης, μετά την πρόσκρουση των αεροπλάνων το 2001, βρέθηκαν μπροστά σε ένα *δίλημμα καταστροφής*: είτε να παραμείνουν στο φλεγόμενο και καταρρέον κτήριο είτε να πηδήξουν στο κενό. Αντίθετα, οι Έλληνες και Ευρωπαίοι εργαζόμενοι με τις κινητοποιήσεις τους δείχνουν ότι μπορούν να απεγκλωβιστούν από το *δίλημμα καταστροφής που θέτει η λογική του συστήματος*: «εσωτερική» ή νομισματική υποτίμηση. Δείχνουν δηλαδή ότι μπορούν να *διανοίξουν έναν τρίτο δρόμο*, αρνούμενοι να πειθαρχήσουν στο ζοφερό μέλλον που έχει ήδη σχεδιαστεί ερήμην τους, απαιτώντας απομάκρυνση της κυβέρνησης και των μνημονίων, ψωμί, παιδεία, δημοκρατία, δικαιοσύνη!

4

ΜΙΑ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΟΠΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ⁶

Η παρούσα παγκόσμια κρίση αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες παγκόσμιες κρίσεις μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, δηλαδή είναι μια βαθιά κρίση υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου. Ξεκίνησε από τη χρηματοπιστωτική σφαίρα και σε σύντομο διάστημα έπληξε τις τράπεζες σε ΗΠΑ, Ευρώπη κ.λπ. Από τη στιγμή που τα κράτη αρχίζουν να δημιουργούν μηχανισμούς προστασίας για τις τράπεζες, η κρίση εξελίσσεται σε κρίση δημόσιου χρέους.

Η κρίση δημόσιου χρέους ξεσπά πρώτα στο Ντουμπάι, μετά στην Ευρωζώνη και κατόπιν σε όλες τις χώρες. Το χρέος εκτινάσσεται. Στην Ιαπωνία είναι πάνω από 200% του ΑΕΠ. Στην Ευρωζώνη αυτό το μεγάλο χρέος (καίτοι μικρότερο της Ιαπωνίας) αρχίζει να εκδηλώνει χαρακτηριστικά χρηματοπιστωτικής αφερεγγυότητας (insolvency). Τι σημαίνει αυτό; Ότι στην Ευρώπη, αυτοί που δανείζουν τα κράτη / τους κρατικούς προϋπολογισμούς δεν θέλουν πια να δανείσουν. Στην Ιαπωνία δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, και παρά το μέγεθος του χρέους, τα επιτόκια παραμένουν πολύ χαμηλά, διότι οι κάθε λογής κάτοχοι χρήματος εξακολουθούν να δανείζουν το ιαπωνικό Δημόσιο και το χρέος παραμένει διαχειρίσιμο.

6. *Εποχή*, 22.4.2012.

Το Δημόσιο στην Ιαπωνία έχει την αρωγή της Κεντρικής Τράπεζας, η οποία εγγυάται το 100% του κρατικού χρέους και δανείζει στο κράτος τα ποσά που απαιτούνται έναντι ισόποσης αξίας ομολόγων που εκδίδει. Γιατί δεν συμβαίνει το ίδιο στην Ευρώπη; Διότι η απόλυτα νεοφιλελεύθερη αρχιτεκτονική της ΕΕ, δηλαδή οι συνθήκες του Μάαστριχτ, της Λισαβόνας κ.λπ., απαιτεί όλα τα προβλήματα σχετικά με το δημόσιο χρέος των κρατών-μελών να τα επιλύουν *άμεσα* οι απελευθερωμένες χρηματαγορές, χωρίς την προστατευτική παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Οι Ευρωπαίοι ηγέτες μάλιστα επιτάχυναν εν πολλοίς την κρίση της χρηματοπιστωτικής αφερεγγυότητας (για να τη χρησιμοποιήσουν ως όπλο εναντίον των εργαζομένων). Θυμάστε ότι ο Παπανδρέου παρομοίαζε την Ελλάδα με τον Τιτανικό. Το δημόσιο χρέος όμως είναι σαν μια τράπεζα. Φανταστείτε τον διευθυντή μιας τράπεζας να λέει ότι η επιχείρηση που διευθύνει είναι Τιτανικός και όλοι οι υπάλληλοι είναι διεφθαρμένοι, οι ισολογισμοί πλαστοί κλπ. Όλοι οι καταθέτες θα σπεύσουν να αποσύρουν τα χρήματά τους, η τράπεζα θα θεωρηθεί αναξιόπιστη, καμιά άλλη τράπεζα δεν θα τη δανείζει, δεν θα μπορεί καν να πληρώσει τους καταθέτες που αποσύρονται, θα αναστείλει τη λειτουργία της και θα μπει σε διαδικασία εκκαθάρισης. Η ίδια συμπεριφορά προκλήθηκε στους δανειστές του ελληνικού Δημοσίου, είτε επρόκειτο για καταθέτες που επιζητούσαν ένα εγγυημένο ικανοποιητικό επιτόκιο είτε για καπιταλιστές του χρήματος που είχαν εντάξει την αγορά ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου στη στρατηγική μεγιστοποίησης του κέρδους τους. Ο ίδιος μηχανισμός μετέφερε τη χρηματοπιστωτική αφερεγγυότητα του δημόσιου χρέους από τη μία χώρα της Ευρωζώνης στην άλλη, και έτσι σήμερα έχουμε όχι απλώς την Ιρλανδία και την Πορτογαλία, αλλά και την Ιταλία και την Ισπανία, με την τελευταία να δανείζεται, για πα-

ράδειγμα, με πάνω από 6%, σε μια στιγμή που οι δύο αυτές χώρες έχουν ανάγκη δημόσιου δανεισμού περίπου 10 δισεκατομμύρια την εβδομάδα για έναν ολόκληρο χρόνο (κάθε εβδομάδα δηλαδή πρέπει να δανείζονται 10 δισεκατομμύρια με σχεδόν απαγορευτικά επιτόκια).

Αυτή λοιπόν την κρίση χρέους, η οποία είναι όψη της συνολικής κρίσης υπερσυσσώρευσης, θεωρούν οι κυρίαρχες δυνάμεις ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν ως το εφελτήριο, το εργαλείο, την αφετηρία για να πετύχουν ένα πολύ μακρόπνοο σχέδιο: την αντιδραστική αναδιάρθρωση των κοινωνιών της Ευρώπης· την αναδιανομή του εισοδήματος μέσα από το κόσμιμο του μισθού, την εξαφάνιση του κοινωνικού μισθού, την ενίσχυση του εργοδοτικού δικαιώματος και της αυθαιρεσίας του επιχειρηματία και του κεφαλαίου μέσα από την κατάργηση των συλλογικών συμβάσεων και των δικαιωμάτων, τη διακυβέρνηση, τέλος, με τρόπους «έκτακτης ανάγκης».

Αυτή είναι η στρατηγική τους και βεβαίως αυτή η πολιτική των περικοπών δημιουργεί ύφεση. Αλλά αυτό από το οποίο πάσχει το κεφάλαιο στην κρίση δεν είναι η έλλειψη ζήτησης, αλλά η έλλειψη υπεραξίας. Υπάρχει μια καταπληκτική ανάλυση του Μαρξ που λέει περίπου τα εξής: «κάθε καπιταλιστής θέλει οι εργάτες του να παίρνουν όσο το δυνατόν χαμηλότερο μισθό, έτσι ώστε να είναι πιο υψηλά τα κέρδη του, γιατί το προϊόν, η νέα αξία που παράγεται, διανέμεται σε μισθούς και κέρδη, άρα τα κέρδη αυξάνουν όταν οι μισθοί πέφτουν. Συγχρόνως όμως θέλει οι εργάτες όλων των άλλων καπιταλιστών να έχουν όσο το δυνατόν υψηλότερο μισθό, για να αγοράζουν τα προϊόντα που αυτός παράγει στην επιχείρησή του». Αυτή η δομική-συστημική αντίφαση λύνεται στην κρίση με την ενίσχυση της κύριας όψης της, που είναι η σχέση του *κάθε καπιταλιστή με τους δικούς του εργάτες*. Και πάντα στις κρίσεις έχουμε μια επίθεση στο εισόδημα και στα

δικαιώματα των εργαζομένων, μια στρατηγική αναδιανομής του παραγόμενου πλούτου υπέρ του κεφαλαίου. Στην εποχή του Ricardo, δηλαδή κατά τις πρώτες φάσεις μετά τη βιομηχανική επανάσταση, την περίοδο των κρίσεων στο Λονδίνο πέθαιναν άνθρωποι κυριολεκτικά από την πείνα στους δρόμους (όπως πεθαίνουν σήμερα στη Βομβάη και την Καλκούτα) μετά το κόψιμο των μισθών, την ανεργία κ.λπ.

Τι συμβαίνει όμως μετά από μια τέτοια καταστροφή; Η καταστροφή λειτουργεί ως εκκαθάριση των μη επαρκώς αξιοποιούμενων ατομικών κεφαλαίων και επομένως δημιουργεί προϋποθέσεις για την καπιταλιστική ανάκαμψη. Οι λιγότερο παραγωγικές επιχειρήσεις κλείνουν, δημιουργούνται καλύτερες ευκαιρίες γι' αυτούς που μπορούν να αντέξουν, ανεβαίνει το ποσοστό κέρδους με μικρότερη παραγωγή. Για τον καπιταλιστή είναι καλύτερα να δαπανά 1.000 και να έχει κέρδος 200, παρά να δαπανά 1.300 και να έχει κέρδος 210 (διότι το ποσοστό κέρδους, που είναι ο λόγος κέρδη/συνολικό καταβαλλόμενο κεφάλαιο, ανεβαίνει στην περίπτωση 1.000-200). Η συρρίκνωση της παραγωγής επομένως είναι όψη της στρατηγικής της καπιταλιστικής τάξης. Αυτό που θέλουν να εξαλείψουν είναι οι κατακτήσεις των εργαζομένων, η ικανότητά τους για αντίσταση, το κοινωνικό κράτος. Ο ανεπτυγμένος καπιταλισμός δεν είχε πάντα κοινωνικό κράτος.

Το κοινωνικό κράτος προέκυψε από ένα συγκεκριμένο ταξικό συσχετισμό δύναμης και οικοδομήθηκε σε τρεις ιστορικές εποχές: μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κατά το Μεσοπόλεμο στη δεύτερη φάση της κρίσης που ξέσπασε το '29, και μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Το ΙΚΑ στην Ελλάδα φτιάχτηκε τη δεκαετία του '30 στο δεύτερο κύμα. Το πρώτο κύμα άρχισε από τον Βενιζέλο με την εργατική νομοθεσία, λίγο πρώιμα σε σχέση με τις περισσότερες άλλες ανεπτυγμένες χώρες.

Σήμερα σε όλες τις χώρες ξεδιπλώνεται μια επίθεση των κυρίαρχων πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων ενάντια στην εργασία. Θέλουν να καταργήσουν τα δικαιώματά μας, να αυξήσουν το βαθμό εκμετάλλευσης της εργασιακής μας δύναμης. Θα το πετύχουν; Δεν πρέπει να τους αφήσουμε. Ο μόνος τρόπος να μην πετύχουν είναι οι αντιστάσεις μας, τα κινήματα, η συγκρότηση ενός εναλλακτικού πόλου εξουσίας που θα τους ανατρέψει. Στην προοπτική αυτή, οι επερχόμενες εκλογές είναι μια ευκαιρία!

5

ΟΙ «ΤΑΡΑΧΕΣ» ΣΤΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙ «ΑΓΑΝΑΚΤΙΣΜΕΝΟΙ»⁷

Η εξέγερση των «αποκλεισμένων» και κοινωνικώς «μη εντάξιμων» στη Βρετανία έχει μια προφανή *πολιτική* διαφορά από τις μαζικές συγκεντρώσεις των «αγανακτισμένων» στην Ελλάδα και την Ευρώπη: προσανατολίζεται μονοσήμαντα στη βία, σε αντίθεση με το διακηρυγμένα ειρηνικό τρόπο διαμαρτυρίας των «αγανακτισμένων». Θεωρώ πως η διαφορά είναι πολιτική, διότι συμφωνώ με όσους από την αρχή υποστήριξαν, όπως ο συγγραφέας Dan Hind, ότι η εξέγερση στη Βρετανία (όπως άλλωστε και οι αντίστοιχου χαρακτήρα εξεγέρσεις στη Γαλλία το 2005 και στην Ελλάδα τον Δεκέμβρη του 2008) έχει πολιτικό χαρακτήρα: «Κάθε διατάραξη της πολιτικο-κοινωνικής τάξης είναι αναγκαστικά πολιτική».⁸

Ανάμεσα στις δύο μορφές μαζικής πολιτικής δράσης όμως υπάρχουν και σημαντικές ομοιότητες, η σημαντικότερη από τις οποίες δεν είναι ο ονομαζόμενος «αυθόρμητος» χαρακτήρας τους, αλλά το γεγονός ότι αμφότερες αρνούνται την ύπαρξη στο εσωτερικό τους των οργανωμένων θεσμικών μορφών (κόμματα,

7. *Αυγή*, 14.8.2011.

8. <http://english.aljazeera.net/indepth/opinion/2011/08/201189165143946889.html>

συνδικάτα) μέσω των οποίων διαμορφώνονταν ιστορικά στρατηγικές, διεκδικήσεις και αιτήματα για την αλλαγή της κοινωνίας.

Εδώ μάλιστα αξίζει να προσέξουμε ότι εξεγέρσεις όπως εκείνη του ελληνικού Δεκέμβρη ή αυτή που εξελίσσεται τις μέρες αυτές στη Βρετανία *δεν έχουν αιτήματα*. Επιτίθενται βίαια στο κράτος (ακριβέστερα, στον άμεσα ορατό κλάδο του κατασταλτικού μηχανισμού του, την αστυνομία) και στην ιδιοκτησία με διάθεση καταστροφής και λεηλασίας. Οι κοινωνικές δυνάμεις αυτής της επίθεσης είναι οι «*αποκλεισμένοι*» και οι «*μη εντάξιμοι*» της κοινωνίας. Πρόκειται αφενός για εκείνες τις ομάδες του πληθυσμού που οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές έχουν σπρώξει στο *κοινωνικό περιθώριο* της ανεργίας, της φτώχειας, της υποαπασχόλησης, της μικροεγκληματικότητας· και αφετέρου για εκείνες τις «*επισφαλείς*» μερίδες τού υπό ένταξη πληθυσμού (της νεολαίας), στις οποίες οι ίδιες πολιτικές έχουν δημιουργήσει βάσιμες αμφιβολίες και ανασφάλεια για το κατά πόσο θα μπορέσουν κάποτε να ενταχθούν στον κοινωνικό ιστό και στον καταμερισμό εργασίας με τρόπο ανάλογο με εκείνο των γονιών τους.

Όταν οι πολιτικοί φορείς και ο κόσμος της Αριστεράς κινητοποιούνται με αφορμή τις εξεγέρσεις των «*μη εντάξιμων*», όπως στον ελληνικό Δεκέμβρη, τότε οι εξεγέρσεις αυτές στοχοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό ως αντιπάλους «το κεφάλαιο και το κράτος» (εμπρησμοί τραπεζών, καταλήψεις δημόσιων κτηρίων), χωρίς όμως ποτέ μέχρι σήμερα να έχει περάσει η ηγεμονία στην Αριστερά. Αντίθετα, η απουσία της παράλληλης κινητοποίησης της Αριστεράς επιτρέπει να γενικεύονται αντικοινωνικές συμπεριφορές, όπως η αδιάκριτη καταστροφή και λεηλασία μικροπεριοσιών (Βρετανία).

Η «*ριζοσπαστικότητα*» της αντικρατικής και αντικοινωνικής βίας των εξεγερμένων δεν παραπέμπει στο «*τα θέλουμε όλα*», στην τάση για τον κομμουνισμό. Ούτε η επίθεση στην ιδιοκτησία

υποδηλώνει άρνηση των καπιταλιστικών δομών. Την ίδια στιγμή που «απαλλοτριώνουν» την ιδιοκτησία των «ενταγμένων», αναπαράγουν τη λειτουργία του εμπορεύματος ως φορέα αξίας, δηλαδή ως μηχανισμό παραγωγής χρήματος: διαθέτουν κοψοχρονιά τα κλεμμένα σε εμπόρους, οι οποίοι συστηματικά ή ευκαιριακά αναλαμβάνουν να «ξεπλένουν» προϊόντα ληστείας και κλοπής, δηλαδή να τα εντάσσουν και πάλι στο κανονικό (και νόμιμο) δίκτυο εμπορευματικής κυκλοφορίας.

Όμως και οι «αγανακτισμένοι» αποτελούν προϊόν μιας κοινωνικο-πολιτικής μετάλλαξης που πηγάζει από τη νεοφιλελεύθερη διαχείριση, ιδίως στη σημερινή φάση της οικονομικής κρίσης: *το «τέλος» της διαπραγμάτευσης και του κοινωνικού συμβολαίου.*

Μέχρι πρόσφατα, οι εργαζόμενοι μπορούσαν να διαπραγματεύονται τη θέση τους εντός της σχέσης του κεφαλαίου (δηλαδή το επίπεδο διαβίωσης και ένα πλέγμα ελευθεριών και δικαιωμάτων). Το κομματικό σύστημα και τα συνδικάτα ήταν οι μηχανισμοί και οι μοχλοί γι' αυτή τη διαπραγμάτευση, που αναπαρήγε μεν τις εργαζόμενες τάξεις ως τάξεις εξουσιαζόμενες και υποκείμενες σε εκμετάλλευση, αλλά ταυτόχρονα τους επέτρεπε να διεκδικούν ως «κοινωνικοί εταίροι» ένα «καλύτερο αύριο». Η απεργία για την ανατροπή του νομοσχεδίου Γιαννίτση αποτελεί ίσως την τελευταία «στιγμή» αυτής της ιστορικής φάσης. Η σημερινή διακυβέρνηση σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο δεν διαπραγματεύεται πλέον τίποτα, εμμένοντας με ωμή βία στη διαρκή αναδιανομή εισοδήματος και εξουσίας υπέρ του κεφαλαίου.

Οι «αγανακτισμένοι» αμφισβητούν «αυθόρμητα» ολόκληρο το θεσμικό και πολιτειακό πλαίσιο, που έχει πλέον πάψει να είναι λειτουργικό γι' αυτούς (ως μισθωτούς, ανέργους, συνταξιούχους, μικροεπιχειρηματίες, φορείς ψήφου και δικαιωμάτων). Στη

θέση της μη λειτουργικής Ελληνικής Δημοκρατίας αντιπαράσσουν, θολά ίσως ακόμη, την «άμεση δημοκρατία», διεκδικούν δηλαδή ένα σύστημα στο οποίο η συμμετοχή και η βούλησή τους θα αποτελούν τον καθοριστικό παράγοντα. Η ριζοσπαστικότητα αυτής της προοπτικής για αυτο-οργάνωση και αμφισβήτηση της πολιτειακής, πολιτικής και οικονομικής τάξης φαλκιδεύεται από την εμμονή στη μη σχέση με τις ιστορικές οργανωτικές μορφές (κόμματα, συνδικάτα κ.λπ.), μέσα από τις οποίες μπορούν να συμπυκνωθούν πολιτικά τα εργατικά και λαϊκά συμφέροντα.

Στην ιδιόμορφη αυτή συγκυρία, ο ρόλος της Αριστεράς δεν μπορεί να είναι η υπόσχεση για ένταξη των «αγανακτισμένων», μέσω της «ορθής» ψήφου τους, στο ανέφικτο «νέο κοινωνικό συμβόλαιο», αλλά η πολιτικοποίηση και οργάνωση της εγγενούς αντισυστημικότητας, που εκφράζεται στην παρέμβαση τόσο των «αγανακτισμένων» όσο και των «μη εντάξιμων», για μια στρατηγική ριζικού κοινωνικού μετασχηματισμού.

6

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ;⁹

Καθώς η κρίση βαθαίνει, οι εξελίξεις στην Ευρώπη επιταχύνονται. Τα νεοφιλελεύθερα κέντρα εξουσίας, οι μνημονιακές κυβερνήσεις των κρατών, παρά τα πολλά περί του αντιθέτου λεγόμενα, επιταχύνουν τη στρατηγική ενοποίησης της Ευρωζώνης προς νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση. Πρόκειται για μια στρατηγική που δεν αντιλαμβάνεται την ενοποίηση ως συνεργασία των λαών με σκοπό την κοινωνική ευημερία, αλλά αντιθέτως έχει στόχο τη βαθύτερη εκμετάλλευση όλων των Ευρωπαίων εργαζομένων, μηδενός εξαιρουμένου. Η στρατηγική αυτή γίνεται όλο και πιο επιθετική. Συστατικό της στοιχείο είναι το ότι εκμεταλλεύεται όλες τις κρίσεις που προκαλούνται από τον εγγενώς ασταθή χρηματοπιστωτικό καπιταλισμό των μεγάλων κερδών, αλλά και των υψηλών ρίσκων.

Έτσι τα νεοφιλελεύθερα κέντρα εξουσίας κάθε κράτους δεν περιμένουν μόνο να συμβούν οι κρίσεις. Όταν κρίνουν ότι απαιτείται κάτι τέτοιο για να προωθηθεί η αναδιάρθρωση, δημιουργούν τα ίδια κρίσεις. Αυτό ακριβώς έκαναν στην Κύπρο, προκειμένου να επιταχυνθεί η αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, να εκκαθαριστούν με μεγάλη ταχύτητα κεφάλαια και να εφαρμοστεί χωρίς αντίδραση το μνημόνιο και εκεί.

9. *Αυγή*, 14.4.2013.

Όμως η ιστορία δεν γράφεται σε γραφεία με ημίφως από στέλεχη με κοστούμια. Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε τον Μαρξ: η ιστορία, με όποια μορφή κι αν εμφανίζεται, είναι μια διαδικασία που έχει ως κινητήρια δύναμη την ταξική πάλη. Για να καταλάβουμε λοιπόν «τι συμβαίνει στην Ευρώπη», πρέπει να εξετάσουμε τις αντιστάσεις που αντιμετωπίζει αυτή η στρατηγική. Οι μαζικές κινητοποιήσεις των εργαζομένων δημιουργούν μια υπόγεια πίεση, η οποία συνεχώς μεγαλώνει καθώς τα αποτελέσματα της λιτότητας γίνονται ολοένα και πιο αισθητά παντού στην Ευρώπη.

Εξετάζοντας τις εξελίξεις στην Ευρωζώνη από αυτή τη σκοπιά, είναι σκόπιμο να συνδέσουμε δύο γεγονότα που έλαβαν χώρα τον τελευταίο μήνα. Το πρώτο είναι η αρχική άρνηση εφαρμογής της απόφασης του Eurogroup στην Κύπρο και το δεύτερο η αρνητική απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου στην Πορτογαλία για τα μισά μέτρα του μνημονίου. Ποιο είναι το κοινό στοιχείο αυτών των γεγονότων; Δεν είναι η πρώτη φορά που οι μνημονιακές κυβερνήσεις βρίσκονται απέναντι σε σφοδρές κοινωνικές αντιδράσεις. Έχει συμβεί πολλές φορές και αντιμετωπίζεται πάντα με την καταστολή. Είναι όμως η πρώτη φορά που οι αποφάσεις αμφισβητούνται σε θεσμικό επίπεδο. Είναι η πρώτη φορά που η αντίσταση της κοινωνίας βρίσκει το δρόμο και φτάνει στο επίπεδο του κράτους. Γιατί όμως για μια ακόμη φορά δεν άλλαξε η ακολουθούμενη πολιτική; Γιατί ούτε αυτός ο βαθμός απονομιμοποίησής της ήταν αρκετός; Γιατί δεν λήφθηκαν τελικά υπόψη η Βουλή και το συνταγματικό δικαστήριο;

Διότι, πρώτα απ' όλα, οι κυβερνήσεις της Κύπρου και της Πορτογαλίας είναι μνημονιακότερες των δανειστών! Αποδεικνύεται για μια ακόμη φορά ότι αυτό που καθορίζει τη στάση τους είναι τα ταξικά συμφέροντα που εκπροσωπούν αυτές οι κυβερνήσεις και όχι «οι ξένοι». Η κυβέρνηση Αναστασιάδη, όπως και η κυβέρνηση Κοέλιο είναι οι ίδιες που επιδίωκαν από την αρχή

την εφαρμογή της σκληρής νεοφιλελεύθερης πολιτικής, είναι οι ίδιες που έχουν βάλει στο στόχαστρο, πέρα από τον κόσμο της εργασίας, και τους μικρομεσαίους επιχειρηματίες οι οποίοι μέχρι πρότινος αποτελούσαν πολύ ισχυρό στήριγμα του παραδοσιακού πολιτικού συστήματος. Η «τρόικα», η «Ευρώπη», οι «κακοί ξένοι», η «Γερμανία» (λες και οι εργαζόμενοι στα mini jobs έχουν λόγο στην πολιτική του γερμανικού κράτους) είναι απαραίτητα ιδεολογικά στοιχεία για τον εκφοβισμό που απαιτείται προκειμένου να εφαρμόσει την πολιτική του ο κάθε Αναστασιάδης, Κόελλιο, Σαμαράς, Βενιζέλος και Κουβέλης.

Το δεύτερο που αποδεικνύουν τα γεγονότα Πορτογαλίας και Κύπρου είναι ότι η πίεση του λαού δεν μπορεί να αποδώσει από μόνη της, αλλά απαιτείται η πολιτική αλλαγή. Οι αντιστάσεις, με εξαίρεση την Ελλάδα, δεν οδήγησαν ακόμη στην εκρηκτική άνοδο της Αριστεράς, ενώ παντού εκκρεμεί ο σχηματισμός μιας αριστερής κυβέρνησης. Χωρίς αυτό το στοιχείο όμως η γενικευμένη κοινωνική αντίδραση δεν μπορεί να δημιουργήσει τα απαραίτητα πλήγματα στο μέτωπο των νεοφιλελεύθερων ελίτ.

Αυτό «που συμβαίνει στην Ευρώπη» είναι ότι αφενός ωριμάζουν με μεγάλη ταχύτητα οι συνθήκες της γενικευμένης αμφισβήτησης του νεοφιλελευθερισμού και αφετέρου η ύπαρξη μιας *αποφασισμένης αριστερής* κυβέρνησης αποτελεί αναγκαία συνθήκη για να ανατραπεί ο νεοφιλελευθερισμός. Η Πορτογαλία και η Κύπρος σείονται, η Ιταλία βρίσκεται σε αναβρασμό. Αν αυτή η αναταραχή εκφραστεί μέσα από θολά σχήματα τύπου Γκρίλο, ή αν υπάρξει μια «συμμαχία» από τις νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις του Νότου, η πολιτική δεν πρόκειται να αλλάξει. Η ενίσχυση της Αριστεράς παντού γίνεται ζήτημα επιβίωσης των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Η πολιτική αλλαγή στην Ελλάδα είναι πολύ πιθανό να αποτελέσει την αρχή ενός ντόμινο προς αυτή την κατεύθυνση. Οι νεοφιλελεύθεροι το ξέρουν αυτό και γι' αυτό μας φοβούνται!

7

ΠΩΣ ΝΑΡΚΟΘΕΤΟΥΝ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ. ΑΙΧΜΗ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ Η ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ¹⁰

Η τρικομματική μνημονιακή κυβέρνηση σήμερα τρίζει. Μαζί της κλυδωνίζεται ολόκληρο το οικοδόμημα της αντιδραστικής αναδιάρθρωσης, της υποτίμησης της εργασιακής δύναμης και του ξεπουλήματος του δημόσιου πλούτου που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στο μέλλον για την ανάκαμψη της οικονομίας προς όφελος της κοινωνίας. Το γεγονός του σοβαρού κλυδωνισμού της κυβέρνησης και η πιθανότητα εκλογών συνιστούν ένα θετικό γεγονός από μόνο του. Το ότι αυτό προέκυψε ως αποτέλεσμα της κοινωνικής αντίδρασης στο φασιστικής έμπνευσης και εκτέλεσης αιφνιδιαστικό κλείσιμο της ΕΡΤ ενισχύει το θετικό πρόσημο της συγκυρίας. Πρέπει όμως να είμαστε προσεκτικοί. Η κυβέρνηση δεν υπονομεύεται επειδή αποτυγχάνει η πολιτική της, αλλά αντίθετα επειδή έχει πετύχει πάρα πολύ.

As εξηγήσουμε την προηγούμενη παράδοση διατύπωση χρησιμοποιώντας ένα παράδειγμα. Χθες ο υπουργός Οικονομικών συνάντησε το κλιμάκιο της τρόικα για να επιθεωρήσουν την πο-

10. *Δρόμος της Αριστεράς*, 21-22.6.2013.

ρεία των εσόδων και της εκτέλεσης του προϋπολογισμού γενικότερα. Με «φρίκη» οι υπάλληλοι της τρόικα διαπίστωσαν ότι υπάρχει «τρύπα» στα έσοδα των ασφαλιστικών ταμείων. Μετά τη συνάντηση διατύπωσαν με θλίψη την αρνητική έκκληση που τους προκάλεσε αυτό το γεγονός και υπαινίχθηκαν ότι (δυστυχώς) πρέπει να παρθούν νέα μέτρα. Μα ποιον κοροϊδεύει πια όλος αυτός ο θιάσος των κομπάρσων; Ποιος στοιχειωδώς νοήμων άνθρωπος δεν περίμενε ότι θα καταρρεύσουν τα έσοδα των ασφαλιστικών ταμείων, καθώς η ανεργία καλπάζει, η αδήλωτη εργασία επεκτείνεται και παράλληλα μειώνονται τόσο πολύ οι μισθοί; Ποιος μπορεί να περιμένει ότι επιβάλλοντας μια υφεσιακή πολιτική το αποτέλεσμα της δεν θα είναι η ύφεση; Όχι, λοιπόν, οι γκριμάτσες του Στουρνάρα δεν πείθουν κανέναν πια. Τα ασφαλιστικά ταμεία καταρρέουν με σχέδιο, γιατί σύμφωνα με την πολιτική τους η κοινωνική ασφάλιση πρέπει να καταργηθεί. Και ο μόνος τρόπος για να καταργηθεί είναι να απαξιωθούν οι κοινωνικοί ασφαλιστικοί φορείς και να «πρέπει» να αντικατασταθούν με ιδιωτικούς.

Αυτή η μέθοδος κατανόησης της στρατηγικής του ελληνικού κεφαλαίου και της υλοποίησης αυτής της στρατηγικής από το πολιτικό του προσωπικό πρέπει να χρησιμοποιηθεί σε όλες τις περιπτώσεις για να καταλάβουμε τι συμβαίνει. Το ίδιο γίνεται στην παιδεία, το ίδιο στο σύστημα υγείας, το ίδιο στις μεταφορές, παντού συμβαίνει το ίδιο ώστε να αλλάξει η νομική μορφή ιδιοκτησίας και το κρατικό κεφάλαιο να μετατραπεί σε ιδιωτικό, να μειωθούν οι μισθοί, να αναδιαρθρωθούν προς το χειρότερο οι εργασιακές σχέσεις, να ανεβούν οι τιμές των υπηρεσιών κ.λπ.

Η αλλαγή ιδιοκτησίας σίγουρα σημαίνει νέα πεδία κερδοφορίας, τα οποία ως τώρα ήταν μη προσβάσιμα από το ιδιωτικό κεφάλαιο. Σημαίνει όμως και κάτι άλλο: ότι η δυνατότητα άσκησης πολιτικής από το κράτος αποδυναμώνεται. Αυτό είναι ένα ευθύ πλήγμα στην ίδια τη δημοκρατία. Γιατί; Όταν το κράτος δεν μπο-

ρεί να ασκήσει αναδιανεμητική πολιτική μέσα σε ένα περιβάλλον κρίσης, πώς θα αντιμετωπίσει τις κοινωνικές διαμαρτυρίες που αναπόφευκτα προκαλεί η κρίση; Πώς θα λειτουργήσει ως ο μηχανισμός που θα απαλύνει τις επιπτώσεις της κρίσης αναδιανέμοντας τον πλούτο; Η μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος δεν θα αρκεί από μόνη της αν έχουν ιδιωτικοποιηθεί οι μηχανισμοί και οι οικονομικοί κλάδοι στους οποίους στηρίζεται η αναπαραγωγή της εργατικής τάξης. Αν το κράτος δεν μπορεί να απαλύνει τις συνέπειες για τους εργαζομένους από την κρίση υπερσυσσώρευσης, τότε το μόνο που του μένει είναι να καταστέλλει. Αυτό δηλαδή που βλέπουμε να συμβαίνει σήμερα – και αυτό γίνεται συνειδητά. Το σχέδιό τους είναι, μέσω της καταστολής, να ανανεώνεται συνεχώς η διαδικασία υποτίμησης της εργασιακής δύναμης.

Αλλά πέρα από την αντιμετώπιση της φτώχειας, πώς μπορεί ένα κράτος να καθοδηγήσει την ανασυγκρότηση της παραγωγικής διαδικασίας αν δεν του έχουν απομείνει ούτε καν οι αναπαραγωγικοί μηχανισμοί; Πώς θα καταρτιστούν τα σχέδια για τις υποδομές, για την ανάπτυξη συγκεκριμένων κλάδων, όταν τα μόνα έσοδα θα προέρχονται από το φορολογικό σύστημα και μάλιστα υπό τη συνεχή πίεση να μειώνεται η φορολογία του κεφαλαίου; Οι επιδοτήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο βαθιάει η κρίση, γίνονται με ολοένα και πιο νεοφιλελεύθερα κριτήρια, άρα το κράτος δεν μπορεί να βασιστεί αποκλειστικά σε αυτές με βάση τους τρέχοντες συσχετισμούς.

Για όλους αυτούς τους λόγους λέμε ότι βασικός μας στόχος, άμεση προτεραιότητα της κυβέρνησης της Αριστεράς, θα είναι η ανάκτηση των δημόσιων αγαθών, μια πολιτική που με κριτήριο το δημόσιο συμφέρον θα εξασφαλίσει την πρόσβαση όλων στη δημόσια υγεία και παιδεία, την ενέργεια, το νερό, τις μεταφορές, την επαρκή σίτιση...

Σήμερα είναι επείγον ως Αριστερά να στηρίξουμε κάθε έκφραση της αντίστασης στην εφαρμογή αυτής της πολιτικής, που βασικός σκοπός της είναι να ναρκοθετήσει το μέλλον. Με όποια μορφή κι αν εμφανίζεται, η αντίσταση στις ιδιωτικοποιήσεις των «κοινών» αποτελεί έκφραση της ταξικής πάλης των υποτελών τάξεων. Η καθημερινή μας παρουσία στην ΕΡΤ πρέπει να επεκταθεί στη στήριξη, με κάθε μέσο, με κάθε τρόπο, όλων των αγώνων που αναπόφευκτα θα αναβλύσουν το επόμενο διάστημα, καθώς επίκειται ένταση της αντιδραστικής αναδιάρθρωσης. Η δυναμική συμμετοχή μας σ' αυτούς τους αγώνες και η επιτυχία τους θα μας δώσουν τη δυνατότητα να ξεκινήσουμε από καλύτερη θέση τον κοινωνικό μετασχηματισμό που θα φέρουμε σε πέρας όταν θα γίνουμε κυβέρνηση. Κάτι που πρέπει να υλοποιηθεί το συντομότερο δυνατόν.

Μ Ε Ρ Ο Σ

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΟΥ 2012

8

ΘΛΙΒΕΡΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ¹¹

Οι επερχόμενες εκλογές δεν είναι σαν όλες τις προηγούμενες, δεν είναι ένα τυπικό αποτέλεσμα του κοινοβουλευτικού συστήματος. Είναι αποτέλεσμα των αγώνων μας από τον Μάιο του 2010 μέχρι σήμερα. Αμφισβητήσαμε και απονομιμοποιήσαμε τις πολιτικές των μνημονίων και το κύρος αυτών που τις σχεδίασαν και τις εφάρμοσαν.

Ο «θεσμικός» καθηγητής

Τον γνωρίζουμε όλοι από τις τριμηνιαίες Εκθέσεις του για την ελληνική οικονομία. Από τις συνεχείς επικλήσεις του για την περιστολή δαπανών και τον εξορθολογισμό του μισθολογικού κόστους. Από την πολύ «επιλεκτική» γνώση που είχε, έχει και θα έχει για το ύψος των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, ανάλογα με την κυβέρνηση που βρίσκεται στην εξουσία και ανάλογα με τη δημιουργική λογιστική που αυτή εφαρμόζει για να προσαρμόσει τους «αδιάφευστους» αριθμούς στις ανάγκες μιας ελαστικής πολιτικής τρομοκρατίας.

11. Αυγή, 30.4.2012.

Εκείνο που δεν έχει συζητηθεί καθόλου είναι το «θεσμικό βάθος» του. Ως Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος εποπτεύει το τραπεζικό σύστημα με στόχο τον έλεγχο της ποιότητας των στοιχείων που υποβάλλουν οι διοικήσεις. Έλα όμως που έχει περάσει από αυτή τη θέση, του ελεγχόμενου, πρόσφατα, γιατί ο κ. Διοικητής ήταν:

- Chief economist στην Alpha Bank.
- Διευθύνων σύμβουλος στην Εμπορική Bank.
- Διευθύνων σύμβουλος στην Τράπεζα Πειραιώς.

Όμως ο κ. Διοικητής φαίνεται ότι τώρα που έχει τη θέση του ελεγκτή «αγνοεί» αυτά που γνώριζε ως διευθυντικό στέλεχος, τους «σκελετούς στα ντουλάπια» που το ελληνικό Δημόσιο θα κληθεί να χρηματοδοτήσει τώρα με πλήρη προστασία των «δικαιωμάτων» των βασικών μετόχων.

Μερικοί άνθρωποι είναι πραγματικά φτιαγμένοι για τους θεσμούς.

Αμαντέου Αλταφάι

Το φερέφωνο του Όλι Ρεν δήλωσε πρόσφατα στις Βρυξέλλες πως «δεν πρέπει να τρέφουμε αυταπάτες ότι θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και θα υπάρξει μείωση της ανεργίας στην Ελλάδα», αλλά να επιδιώξουμε «ρεαλιστικές λύσεις» για την ανάπτυξη «με ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μέσω της μείωσης του μισθολογικού κόστους». Επειδή λοιπόν φαίνεται πως, ρεαλιστικά σκεπτόμενοι, μάλλον πρέπει να επιδιώξουμε την ανακατανομή της εργασίας μεταξύ των «απασχολήσιμων», και επειδή ο ΣΥΡΙΖΑ έχει ως γνώμονα την «οικονομία των αναγκών», προτείνουμε να περάσουν οι «ρεαλιστές», όπως ο κ. Αλταφάι, από το «μεγάλο σχολείο» της ανεργίας ώστε να τεκμη-

ριώσουν καλύτερα τις ήδη πολύ «ρεαλιστικές» απόψεις τους. Από τα χρήματα που θα εξοικονομηθούν μπορούν να προκύψουν επιδόματα για τουλάχιστον 50 ανέργους, ενώ η θέση εργασίας του μπορεί άριστα να καλυφθεί από κάποιον ο οποίος τουλάχιστον δεν θα μηρυκάζει τις εκνευριστικές ανοησίες του με την αποκρουστική αμετροέπεια που διακρίνει όσους δεν μπορούν να διανοηθούν ότι η «ισότητα στις ευκαιρίες» του καπιταλισμού μπορεί ανά πάσα στιγμή να μετατραπεί σε «ισότητα στη δυστυχία».

Βενιζέλος

Ο αρχηγός της «προοδευτικής παράταξης» κηρύττει το λόγο της ανέξοδης επιστροφής. Έχοντας αφήσει πίσω του, μετά από δυόμισι χρόνια διακυβέρνησης, κάτι που μόνο με τη Νέα Ορλεάνη μετά τον τυφώνα Κατρίνα μπορεί να συγκριθεί, ανακάμπτει ως μάγος με τα δώρα και εκδίδει ανέξοδα παμφλέτα: επτά θέσεις για την καταπολέμηση της ανεργίας, πέντε θέσεις για την αύξηση της ρευστότητας στην αγορά, δέκα θέσεις για τη φορολογική μεταρρύθμιση, τρεις θέσεις για την «ανάπτυξη». Και πρόσφατα, προφανώς για να αξιοποιήσει το εφελτήριο μέσω του οποίου εξακοντίστηκε στην πολιτική αρένα, θέλει «μια Νέα Πολιτεία» με αλλαγές στην εκλογή του προέδρου της Δημοκρατίας, στη δομή της κυβέρνησης και στον κανονισμό της Βουλής.

Περισεύει το θράσος ή πραγματικά πιστεύουν ότι τίποτε δεν έχει αλλάξει και ότι τα πρόβατα θα εκλέξουν το λύκο για διαχειριστή των του οίκου τους;

Σαμαράς

Ο ηγέτης της «εθνικής Δεξιάς», επικεφαλής ενός σχήματος που από καιρό έχει δηλώσει ότι «υπερέβη» επειδή «έκλεισε τον ιστορικό κύκλο του», ζητά ως αμέτοχος κληρονόμος να του «δώσουμε τη δύναμη να αλλάξει την Ελλάδα» με άλλο «μείγμα πολιτικής» και επαγγέλλεται κι αυτός την «ανάπτυξη».

Μια «ανάπτυξη» που μοιάζει πολύ με τη μεταπολεμική «ανοικοδόμηση» ή ενδεχομένως και την «πολεμική ανασυγκρότηση» της ταπεινωμένης Γερμανίας του Μεσοπολέμου, εκείνης που ο Αρχηγός κινητοποίησε λύνοντας το πρόβλημα της ανεργίας με την κατασκευή αυτοκινητοδρόμων, με τα στρατόπεδα εργασίας και με την τελική απόπειρα επέκτασης του «ζωτικού χώρου» της.

Ο Σαμαράς είναι ο «ηγέτης» που ζήτησε πρόσφατα βοήθεια από τους «ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών» για να «απενοχοποιηθούν όροι και έννοιες, όπως είναι η πατρίδα, ο Θεός, η επιχειρηματικότητα, η ανάπτυξη και η ασφάλεια», αυτός που θεωρεί «ψεύτικο το δίλημμα μεταξύ προοδευτικής ή συντηρητικής ατζέντας» και ζητά την εφικτή «σύνθεση».

Μια απάντηση χρειάζεται, παραφράζοντας γνωστή ρήση Γερμανού σοσιαλδημοκράτη στη Βουλή που εξέλεξε τον Χίτλερ καγκελάριο το 1933:

Και τιμή έχουμε και να αμυνθούμε μπορούμε!

9

ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Ο Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ;¹²

Σε ποιους απευθύνεται ο κ. Βενιζέλος όταν σε κάθε ευκαιρία δηλώνει ότι ως αυριανός πρωθυπουργός εγγυάται μισθούς και συντάξεις του Δημοσίου, και με το γνωστό αλαζονικό του ύφος καλεί τις ηγεσίες της Αριστεράς να δηλώσουν αν είναι σε θέση να κάνουν το ίδιο;

Προφανώς όχι στους γιατρούς του Αιγινίτειου που βρίσκονται εδώ και μια εβδομάδα σε επίσχεση εργασίας, απλήρωτοι επί μήνες, διεκδικώντας την καταβολή των δεδουλευμένων τους.

Προφανώς όχι στους γιατρούς όλων των δημόσιων νοσοκομείων της χώρας ή στους νοσηλευτές του ΕΚΑΒ, που επί δυόμισι χρόνια τώρα ζουν υπό το εκβιαστικό δίλημμα ανάμεσα στη συνέχιση της κοινωνικής τους προσφοράς απέναντι στους καθημαγμένους από την κρίση συνανθρώπους τους και στη διεκδίκηση των καθυστερούμενων μισθών τους, που σε κάποιες περιπτώσεις ξεπερνούσαν τους έξι μήνες, με το μοναδικό μέσο που τους προσφέρει η εργατική νομοθεσία, την επίσχεση εργασίας.

Προφανώς όχι στους χιλιάδες εργαζομένους του ευρύτερου δημόσιου τομέα, που βρέθηκαν εγκλωβισμένοι ανάμεσα στην απροθυμία χρηματοδότησης των επιχειρήσεων του Δημοσίου

12. *Αυγή*, 5.5.2012.

από τις τράπεζες και στην προσηματική αδυναμία του Δημοσίου να επιχορηγήσει τις λειτουργικές τους δαπάνες, για τις οποίες οι τελευταίοι που θα μπορούσαν να ευθύνονται είναι οι ίδιοι οι εργαζόμενοι σ' αυτές, και που ωστόσο υποχρεώθηκαν στα δυο αυτά χρόνια του μνημονίου να δίνουν, απλήρωτοι επί μήνες, ένα σχεδόν καθημερινό προσκλητήριο έξω από το Υπουργείο Οικονομικών στο Σύνταγμα, διεκδικώντας το αυτονόητο: την καταβολή των μισθών τους ή μάλλον ό,τι απέμεινε απ' αυτούς, μετά τις αλλεπάλληλες περικοπές τους που συχνά ξεπερνούσαν το 50%.

Προφανώς όχι στους επίσης χιλιάδες εργαζομένους των ιδιωτικών επιχειρήσεων που έχουν ως κύριο ή και αποκλειστικό αγοραστή των προϊόντων ή των υπηρεσιών τους το ελληνικό Δημόσιο ή τα δημόσια ασφαλιστικά ταμεία, και οι οποίες επιχειρήσεις στραγγαλίζονται σήμερα με την παρατεινόμενη στάση πληρωμών που έχει κηρύξει το κράτος απέναντί τους, με συνέπεια να αδυνατούν ή να προφασίζονται ότι αδυνατούν να καταβάλουν τις νόμιμες αποδοχές των υπαλλήλων τους.

Προφανώς όχι στους εκατοντάδες χιλιάδες συνταξιούχους, που ξέρουν πολύ καλά ότι η ελάφρυνση του δημόσιου χρέους κατά μερικά δισεκατομμύρια ευρώ έγινε με το άγριο κούρεμα των αποθεματικών των ασφαλιστικών τους ταμείων, οδηγώντας με βεβαιότητα στην ανάγκη ατελείωτων περικοπών των συντάξεων και των κάθε είδους παροχών, και μετάθεσης της καταβολής του εφάπαξ σε ένα ολοένα και πιο μακρινό μέλλον.

Ο κ. Βενιζέλος δεν μπορεί να απευθύνεται σε κανέναν εργαζόμενο ή συνταξιούχο, είτε του στενού είτε του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι εγγυήσεις που μας προσφέρει δεν έχουν καμιά απολύτως αξία. Γιατί στις εκλογές της 6ης Μαΐου, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, δεν κρίνονται οι όποιες εξαγγελίες για διασφάλιση μισθών και συντάξεων, ανάπτυξη, αποκατάσταση των

αδικιών, αναδιαπραγμάτευση των μνημονίων κ.λπ., αλλά η ίδια η αξιοπιστία αυτών που κορδώνονται ως εγγυητές και σωτήρες μας. Μόνο που γι' αυτή την αξιοπιστία τους μιλά η πολιτική τους, την οποία ζήσαμε στο πετσί μας, δύομισι χρόνια τώρα.

Γιατί ποιος έχει την παραμικρή αυταπάτη, σε περίπτωση που την 7η Μαΐου τα κόμματα των μνημονίων έχουν κοινοβουλευτική πλειοψηφία, ποιος Βενιζέλος και ποιος Σαμαράς θα θυμάται τις εγγυήσεις που μοίραζε προεκλογικά; Αυτό που (και εύλογα, σε μεγάλο βαθμό) θα μπορούν να επικαλούνται θα είναι ότι ο λαός επιδοκίμασε την πολιτική τους. Και θα τη συνεχίσουν...

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΡΕΦΕΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ¹³

Οι εκλογές έφεραν στην επιφάνεια το κοινωνικό ρεύμα που συντάρασε την κοινωνία εδώ και δύο χρόνια. Το κίνημα των πλατειών και γενικότερα η ταξική πάλη εκφράστηκαν μέσα στο πλαίσιο του αστικού δημοκρατικού συστήματος. Το μνημόνιο καταδικάστηκε, η κοινωνία απάντησε στην προσπάθεια καταστροφής της με την ψήφο της. Μεγάλο μέρος των εργαζομένων, των ανέργων, των νέων έδωσε την ψήφο του στον ΣΥΡΙΖΑ. Αν συνδυάσουμε την έκρηξη των ποσοστών του ΣΥΡΙΖΑ και το άθροισμα των αριστερών δυνάμεων με την καταβαράθρωση όλων των μνημονιακών κομμάτων (συμπεριλαμβανομένου του ακροδεξιού ΛΑΟΣ), φτάνουμε στο ασφαλές συμπέρασμα ότι η κοινωνική τάση είναι η στροφή προς την Αριστερά.

Πολλοί λένε ότι ο ΣΥΡΙΖΑ μοιάζει με το ΠΑΣΟΚ του 1981 και βασίζουν αυτή την εκτίμησή τους στο ότι τώρα, όπως και τότε, η χώρα φαίνεται να αλλάζει σελίδα σε ό,τι αφορά τη διαχείριση της οικονομίας και των θεσμών. Πράγματι, σε ένα επιφανειακό επίπεδο μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν ομοιότητες. Την πρώτη περίοδο της μεταπολίτευσης είχε δημιουργηθεί ένα ευρύ υπόγειο κοινωνικό ρεύμα, ένα μεγάλο κομμάτι της εργατικής τάξης

13. *Έθνος*, 12.5.2012.

ψήφισε το ΠΑΣΟΚ. Σήμερα επίσης ένα μεγάλο κομμάτι της εργατικής τάξης ψήφισε τον ΣΥΡΙΖΑ.

Οι διαφορές είναι δύο ειδών. Πρώτον, οι περίοδοι είναι διαφορετικές. Τότε ήταν η περίοδος μετά τη χούντα και η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία ισοδυναμούσε στη συνείδηση των εργαζομένων, μεταξύ άλλων, με τον «πραγματικό» εκδημοκρατισμό της χώρας. Σήμερα τα πράγματα είναι εντελώς διαφορετικά. Βρισκόμαστε στη δίνη της δομικής κρίσης του καπιταλιστικού συστήματος σε παγκόσμιο επίπεδο, με την κρίση δημόσιου χρέους να αποτελεί την έκφανση αυτής της κρίσης στην Ευρώπη. Την ίδια στιγμή υπάρχει ένα κίνημα το οποίο συντονίζεται σε πολλά διαφορετικά μέρη του πλανήτη και ζητά ουσιαστικά την κατάργηση του νεοφιλελευθερισμού, την κατάργηση μιας πορείας που οδηγεί τις κοινωνίες, την πλειοψηφία των κατοίκων σε όλες τις χώρες του κόσμου στη φτώχεια, στην έλλειψη αξιοπρέπειας, στην απελπισία, στην απουσία ελπίδας για το μέλλον.

Ο ΣΥΡΙΖΑ εκφράζει αυτό το κίνημα σε πολλά επίπεδα. Είναι μια πολυτασική, δικτυακά οργανωμένη πολιτική οντότητα, που έχει βαθιά δημοκρατική κουλτούρα, σέβεται τη συνύπαρξη διαφορετικών απόψεων στο εσωτερικό του και πορεύεται πολιτικά μαζί με το μαζικό κίνημα. Άνθρωποι του ΣΥΡΙΖΑ συμμετέχουν στις λαϊκές συνελεύσεις που δυνάμωσαν μέσα από τα κινήματα των πλατειών. Με αυτή την έννοια, ο ΣΥΡΙΖΑ αποτελεί έκφραση του ριζοσπαστικού κινήματος, του κινήματος που δεν αποδέχεται τον εκβιασμό του νεοφιλελεύθερου μονόδρομου, που μάχεται για την ανατροπή της πολιτικής των μνημονίων, που μάχεται ενάντια στην υποτίμηση της εργασιακής δύναμης. Ο ΣΥΡΙΖΑ αποτελεί την ελπίδα του κόσμου της εργασίας για ουσιαστική βελτίωση των όρων της ζωής του.

ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΨΗΦΙΣΟΥΜΕ ΑΡΙΣΤΕΡΑ¹⁴

Το ζήτημα που απασχολεί σήμερα το κίνημα, την αγωνιζόμενη νεολαία, τον κόσμο που γέμισε το καλοκαίρι το Σύνταγμα, τους εργαζομένους που ήταν παρόντες στις μαζικές απεργίες του Οκτώβρη, τον κόσμο που ξέσπασε τον Φλεβάρη όταν ψηφιζόταν το δεύτερο μνημόνιο, είναι: *Μπορούν να αλλάξουν κάτι σήμερα οι εκλογές;* Για να απαντήσουμε στο ερώτημα, πρέπει να εξετάσουμε πώς φτάσαμε σ' αυτές τις εκλογές.

Η ταξική πάλη αμφισβήτησε το καθεστώς έκτακτης ανάγκης του μνημονίου σθεναρά για δύο χρόνια. Το κύμα που θα ξεκινούσε με την πρώτη μεγάλη απεργία της 5ης Μάη ανακόπηκε λόγω των γνωστών τραγικών γεγονότων. Παρ' όλ' αυτά, *η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αποδυναμώθηκε* και οι αποσπασματικές αλλά δυναμικές απεργίες σε πολλούς κλάδους προοιωνίζονταν την εκρηκτική συνέχεια. Το δεύτερο μνημόνιο έθιξε μεγαλύτερα κομμάτια της κοινωνίας και το αποτέλεσμα του ήταν το μεγαλειώδες κίνημα του Συντάγματος, ένα κίνημα που εντάσσεται στο μεγάλο κύκλο παρόμοιων κινημάτων σε ολόκληρο τον πλανήτη και καθορίζει ιστορικά το περιεχόμενο της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης.

14. Red NoteBook, 25.4.2012.

Η κυβέρνηση Παπανδρέου στις 15 Ιουνίου σχεδόν έπεσε. Κατέστη σαφές ότι πρόκειται για ένα πλήρως απονομιμοποιημένο σύστημα. Μόνο η θηριώδης καταστολή της 28ης-29ης Ιουνίου μπόρεσε να διατηρήσει στην εξουσία τη λαομίσητη πια κυβέρνηση. Τον Οκτώβριο έρχονται οι απεργίες και οι καταλήψεις δημόσιων κτηρίων και την ώρα που το σύστημα πανηγύριζε το PSI, δηλαδή την περαιτέρω μείωση μισθών και συντάξεων, ένα εκπληκτικό γεγονός, η αμφισβήτηση της ίδιας της παρέλασης και του δικαιώματος του προέδρου της Δημοκρατίας να παριστάνει ότι «δεν τρέχει τίποτα», και στην ουσία να συναινεί στην εξαθλίωση της πλειοψηφίας του ελληνικού λαού, ρίχνει την κυβέρνηση Παπανδρέου.

Το καθεστώς φοβάται το «τυχαίο γεγονός» που θα μπορούσε να τινάξει την εύθραυστη κανονικότητα στον αέρα και πορεύεται με άγχος μέχρι την ψήφιση του δεύτερου μνημονίου. *Ο παλλαϊκός ξεσηκωμός της 12ης Φλεβάρη είναι στην πραγματικότητα η προκήρυξη των εκλογών.*

Οι εκλογές αυτές επιβλήθηκαν από τον αγώνα του κόσμου της εργασίας, των ανέργων, των νέων. *Οι εκλογές αυτές δεν είναι σαν όλες τις προηγούμενες. Δεν είναι ένα τυπικό αποτέλεσμα του κοινοβουλευτικού συστήματος, αλλά αποτέλεσμα της ταξικής πάλης από τον Μάιο του 2010 μέχρι σήμερα.*

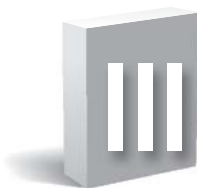
Μπορεί το κίνημα να μην πέτυχε μέχρι τώρα την ανατροπή των μνημονίων, πέτυχε όμως να αμφισβητήσει την επιβολή ενός πλήρως ολοκληρωτικού συστήματος χωρίς εκλογές, την αξία του οποίου προπαγάνδιζε με πάθος όλο το τελευταίο διάστημα το σύστημα της τραπεζοκρατίας και του ελληνικού κεφαλαίου, που αποσκοπεί στην αύξηση της εκμετάλλευσης της εργασιακής μας δύναμης μέσα από τα μνημόνια. Το κίνημα πέτυχε να έχουμε το δικαίωμα, μέσα στο πλαίσιο του αστικού δημοκρατικού συστήματος, να εκφράσουμε την αντίθεσή μας. Να απηφήσουμε τα

ψεύτικα διλήμματα, να αγνοήσουμε τους εκβιασμούς. Να επιβάλουμε μια αλλαγή στο πολιτικό σκηνικό που τρομοκρατεί τις ελληνικές κυρίαρχες αστικές τάξεις και τους συμμάχους τους, και στέλνει μήνυμα σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Η έκτακτη κατάσταση που ζούμε μας επιβάλλει να είμαστε πρακτικοί. Η αποχή μας στηρίζει τα κόμματα του μνημονίου. Να χρησιμοποιήσουμε τις εκλογές που κερδίσαμε με τον αγώνα μας στους δρόμους για να βγούμε από αυτό το αδιέξοδο. Να ψηφίσουμε ΣΥΡΙΖΑ και να θέσουμε όλα τα κόμματα της Αριστεράς προ των ιστορικών ευθυνών τους.

Να ψηφίσουμε ΣΥΡΙΖΑ για να καταργήσουμε όλους τους νόμους και τα μνημόνια που μας εξαθλιώνουν. Να ψηφίσουμε ΣΥΡΙΖΑ για να αμφισβητήσουμε την πορεία της Ευρώπης προς τον ολοκληρωτισμό. Να ψηφίσουμε ΣΥΡΙΖΑ για να δυναμώσουμε τους αγώνες των εργαζομένων και των ανέργων: τους αγώνες μας.

Μ Ε Ρ Ο Σ

**ΟΙ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΕΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ**

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗΣ¹⁵

Είναι λάθος η άποψη ότι μια χώρα που χαρακτηρίζεται από ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών πάσχει από «χαμηλή ανταγωνιστικότητα». Στη σημερινή *εποχή ελεύθερης κίνησης κεφαλαίων και εμπορευμάτων*, οι χώρες που παρουσιάζουν εμπορικά ελλείμματα είναι κατά κανόνα εκείνες που χαρακτηρίζονται από υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης, κερδοφορίας και αποδόσεων των χρηματοπιστωτικών τίτλων, δηλαδή οι χώρες που προσελκύουν «αποταμιεύσεις» από το εξωτερικό. Διαφορετικά ειπωμένο, θα ήταν αστείο να χαρακτηρίσουμε τις ΗΠΑ «χώρα χαμηλής ανταγωνιστικότητας» και την Κίνα «χώρα υψηλής ανταγωνιστικότητας». Ανάλογη με αυτή των ΗΠΑ ήταν η περίπτωση της Ελλάδας μέχρι το 2009: *η πραγματική ετήσια αύξηση του ελληνικού ΑΕΠ την περίοδο 1995-2009 υπερέβαινε κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες την αντίστοιχη αύξηση στην Ευρωζώνη*. Η χώρα προσείλκυε διεθνείς αποταμιεύσεις, που της επέτρεπαν να εισάγει περισσότερα από όσα εξήγαγε.

Η μικρή αύξηση των εξαγωγών κατά τους τελευταίους μήνες είναι αποτέλεσμα των πολιτικών ύφεσης και αναδιανομής του εισοδήματος εις βάρος των εργαζομένων. Η μείωση της εγχώριας ζήτησης, που έπεται της ύφεσης, συμπιέζει κυρίως τις ει-

15. Αυγή, 20.2.2011.

σαγωγές και τα διεθνώς μη εμπορεύσιμα αγαθά (τις υπηρεσίες). Η εγχώρια παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών στρέφεται εντονότερα προς τις εξωτερικές αγορές.

Μπορεί όμως η ύφεση να αποτελέσει μια βιώσιμη στρατηγική;

Για την καπιταλιστική εξουσία σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, η ύφεση επιλέγεται ως στρατηγική *εκκαθάρισης* (των ανεπαρκώς αξιοποιούμενων ατομικών κεφαλαίων, αλλά και των κοινωνικών θεσμών που προστατεύουν την εργασία) και *αναδιανομής* (εισοδήματος και εξουσίας υπέρ του αστισμού).

Για την Αριστερά και τους εργαζομένους, η στρατηγική είναι διαφορετική: ανατροπή του νεοφιλελεύθερου πλαισίου, πολιτικές πλήρους απασχόλησης και αναδιανομής υπέρ των εργαζομένων, κοινωνικό κράτος, αμφισβήτηση της λογικής του κέρδους με πρόταγμα τις κοινωνικές ανάγκες και τον κοινωνικό έλεγχο (άρα ένα ριζικά διαφορετικό αναπτυξιακό πρότυπο), σοσιαλιστικός μετασχηματισμός της κοινωνίας.

ΥΣΤΕΡΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ: ΜΙΑ ΤΑΞΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ¹⁶

Α. Δύο δρόμοι για την έξοδο από την κρίση

Για να απαντήσουμε στο ερώτημα αν διαφαίνεται διέξοδος από την κρίση της ελληνικής και ευρωπαϊκής οικονομίας, θα πρέπει, νομίζω, να ξεκινήσουμε από ένα βασικό θεωρητικό συμπέρασμα του Καρλ Μαρξ: «Δεν υπάρχουν μόνιμες κρίσεις» (*Θεωρίες για την Υπεραξία*, Αθήνα, 1982, τ. 2ος, σ. 579). Με αυτή τη θέση ως δεδομένη, θα πρέπει να αναρωτηθούμε για τους εναλλακτικούς δρόμους εξόδου από την κρίση.

Το κύριο χαρακτηριστικό της (κάθε) κρίσης είναι η συνολική επαναδιαπραγμάτευση του συσχετισμού δύναμης ανάμεσα στον κόσμο της εργασίας και στις δυνάμεις του κεφαλαίου. Η συγκεκριμένη ανάλυση επιβεβαιώνεται κάθε μέρα από την πρωτοφανή επίθεση που δέχονται εργατικές και κοινωνικές κατακτήσεις χρόνων. Αυτό που βιώνουμε σήμερα είναι μια προσπάθεια της κυβέρνησης, με αφετηρία την κρίση των οικονομικών του κράτους, να μετατραπεί η κρίση του κεφαλαίου σε κρίση της εργασίας, έτσι ώστε να επιδοτηθούν τα κέρδη μέσα από τη δραστική μείωση των μισθών και την κατάργηση των όποιων εργασιακών

16. *Αυγή*, 19.9.2010.

δικαιωμάτων, βυθίζοντας τους εργαζομένους και την κοινωνία στη φτώχεια.

Θα δώσω ένα απλουστευμένο αριθμητικό παράδειγμα: αν το Καθαρό Εγχώριο Προϊόν (ΚΕΠ) το 2009 ήταν 100 μονάδες, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, το 2010 θα μειωθεί σε 96 μονάδες (-4%). Το ΚΕΠ διανεμήθηκε το 2009 ως εξής: 60 μονάδες ήταν μισθοί και αμοιβές αυτοαπασχολούμενων, 40 ήταν κέρδη και πρόσδοι. Αν υποθέσουμε ότι με την κυβερνητική πολιτική οι μισθοί το 2010 θα μειωθούν κατά 10%, σε 54 μονάδες. Αυτό σημαίνει ότι τα κέρδη θα αυξηθούν σε 42 μονάδες, παρά την πτώση του ΚΕΠ: $54+42=96$.

Προκύπτει επομένως ότι υπάρχουν δύο δρόμοι εξόδου από την κρίση: η έξοδος με προστασία της εργασίας και σε βάρος των προνομίων του κεφαλαίου, και η έξοδος σε βάρος των δικαιωμάτων και των κατακτήσεων του κόσμου της δουλειάς. Τα μέτρα της κυβέρνησης και των διεθνών συμμάχων της (ΕΕ και ΔΝΤ) σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να αποτελούν λύση για τον κόσμο της εργασίας. Είναι μέτρα με αποκλειστική στόχευση τη μείωση των ελλειμμάτων και του χρέους με δημόσια έσοδα που έχουν ως αποκλειστική πηγή τα λαϊκά εισοδήματα, προστατεύοντας την κερδοφορία του κεφαλαίου. Ακόμη και στην περίπτωση επίτευξης των κυβερνητικών στόχων η κατάσταση των εργαζομένων θα χειροτερεύσει δραματικά, με περισσότερους από 1 εκατομμύριο ανέργους, 3 εκατομμύρια εργαζομένους σε επισφαλείς θέσεις και συνολική κατάρρευση του ασφαλιστικού συστήματος και του κοινωνικού κράτους. Οι κυβερνητικές πολιτικές αποσκοπούν τελικά σε μια «λατινοαμερικανοποίηση» της κοινωνίας, με τη ακραία συσσώρευση πλούτου στον ένα πόλο της οικονομίας, αδιαφορώντας για την εξαθλίωση και την περιθωριοποίηση του 20%, ακόμη και του 40% του πληθυσμού.

B. Ο ταξικός χαρακτήρας του δημόσιου χρέους

Η δημιουργία του χρέους αποτελεί ένα από τα καλύτερα παραδείγματα για την ταξική φύση της πολιτικής των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ των δύο τελευταίων δεκαετιών. Από το 1997 μέχρι το 2007 η Ελλάδα είχε από τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, με αποτέλεσμα την αύξηση του ΑΕΠ κατά 44%. Με σταθερούς τους υπόλοιπους παράγοντες (κρατικά έσοδα, δαπάνες κ.λπ.), έπρεπε να επέλθει σημαντική μείωση του χρέους (αφού αυτό ορίζεται πάντα ως ποσοστό επί του ΑΕΠ). Κάτι τέτοιο όμως δεν συνέβη λόγω της τεράστιας μείωσης των φορολογικών συντελεστών στα κέρδη του κεφαλαίου και στη μεγάλη περιουσία, από 35% το 2004 σε 24% το 2008, και την εισαγωγή μιας πλειάδας φοροαπαλλαγών.

Με αυτή την έννοια, το γεγονός ότι το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμεινε σταθερό γύρω στο 100% του ΑΕΠ κατά τη δεκαετία πριν την κρίση, παρά τη μεγάλη αύξηση του ΑΕΠ, δείχνει ότι το χρέος είναι κυρίως η συσσωρευμένη φοροαπαλλαγή (και όχι φοροδιαφυγή!) του κεφαλαίου και των υψηλών εισοδημάτων. Επιπλέον, το χρέος δημιουργούσε μια επικερδή σφαίρα τοποθέτησης κεφαλαίων για τους Έλληνες και αλλοδαπούς δανειστές του ελληνικού κράτους.

Χαρακτηριστικό μάλιστα του ελληνικού φορολογικού συστήματος υπήρξε πάντα το μικρό ποσοστό των άμεσων φόρων εισοδήματος και η έμφαση στους έμμεσους φόρους επί της κατανάλωσης, που πλήττουν κυρίως τα χαμηλά εισοδήματα και τα λαϊκά στρώματα. Το 2008 οι άμεσοι φόροι ως ποσοστό της συνολικής φορολογίας ήταν 24,5% έναντι 34,3% στην ΕΕ-27.

Η νόμιμη αυτή φοροαπαλλαγή αφορούσε όχι μόνο το κεφάλαιο (ΑΕ και ΕΠΕ), αλλά ως ένα βαθμό και τη μεσοαστική τάξη της μικρής παραγωγής (πολύ μικρές επιχειρήσεις στις οποίες ο

ιδιοκτήτης είναι επίσης εργαζόμενος) και μερίδες της αυταπασχόλησης. Μέσω της φορολογικής «ασπίδας προστασίας», το κράτος επιδίωκε να οικοδομήσει μια ταξική συμμαχία ανάμεσα στις δυνάμεις του κεφαλαίου και στα ευρύτερα στρώματα της μικρής και μεσαίας επιχειρηματικότητας. Η πολιτική αυτή συμπληρωνόταν με τη διάλυση των ελεγκτικών μηχανισμών του κράτους, που ενθαρρύνει τη διαφθορά, τη φοροδιαφυγή και την εισφοροδιαφυγή.

Η ταξικότητα του χρέους όμως, πέρα από το ζήτημα της πηγής των εσόδων του προϋπολογισμού, προκύπτει και από τη διάρθρωση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού. Το ελληνικό κράτος είναι πολύ «μικρό» σε ό,τι αφορά τις δαπάνες για την υγεία, την παιδεία και την κοινωνική προστασία. Αντιθέτως, είναι ένα τεράστιο και σπάταλο κράτος σε ό,τι αφορά τις στρατιωτικές δαπάνες και συνολικότερα τις δαπάνες για τον κατασταλτικό μηχανισμό. Ποια είναι άραγε η «αναγκαιότητα» της δημοτικής αστυνομίας, τη στιγμή μάλιστα που απουσιάζουν βασικές υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας σε τοπικό επίπεδο;

Γ. Μείωση των φορολογικών συντελεστών του κεφαλαίου και «περαίωση»

Οι συνέπειες της κρίσης και των πολιτικών που ακολουθούνται έχουν αρχίσει να δημιουργούν μια πρωτοφανή κατάσταση κοινωνικής δυσφορίας που δύσκολα αντιμετωπίζεται. Παράλληλα, οι κυβερνητικές εξαγγελίες για «πάταξη της φοροδιαφυγής» έμοιαζαν να θέτουν εν αμφιβόλω τη συνοχή των ιστορικά διαμορφωμένων ταξικών συμμαχιών του κεφαλαίου. Η υστέρηση των δημόσιων εσόδων, που προήλθε όχι μόνο από τη συρρί-

κνωση της οικονομικής δραστηριότητας αλλά και από την παρακράτηση του οφειλόμενου ΦΠΑ από μέρος του επιχειρηματικού κόσμου, τη συνεχιζόμενη καθυστέρηση εργοδοτικών οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία κ.λπ., δημιούργησε «τριβές» στο ευρύτερο μπλοκ εξουσίας, οι οποίες δεν μπορούσαν να αμβλυνθούν παρά την αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος της εργασίας και τα μέτρα ενίσχυσης της εργοδοτικής ισχύος (και ενίοτε αυθαιρεσίας).

Στη ΔΕΘ ο πρωθυπουργός έσπευσε να βάλει τέλος στους όποιους φόβους του ευρύτερου μπλοκ των «εχόντων και κατεχόντων»: από τη μια οι φορολογικοί συντελεστές των ΑΕ και ΕΠΕ θα μειωθούν «εδώ και τώρα» από το 24% στο 20%, ενώ σε αντίστοιχο ποσοστό θα μειωθεί και η φορολογία των πολύ μικρών και ατομικών επιχειρήσεων· από την άλλη θα αμειφθούν όσοι επιχειρηματίες κατά σύστημα ή ευκαιριακά εισφοροδιαφεύγουν και φοροδιαφεύγουν, καθώς θα κληθούν να «περαιώσουν» τις οφειλές τους προς το Δημόσιο με χαριστικούς όρους. Με τον τρόπο αυτό ικανοποιούνται πάγια αιτήματα της «επιχειρηματικότητας» και μάλιστα σε μια συγκυρία όπου παρατηρείται αδυναμία εκτέλεσης του προϋπολογισμού αναφορικά με το σκέλος των εσόδων.

Όσο για την υστέρηση των δημοσιονομικών στόχων, η κυβέρνηση σχεδιάζει νέα φορολογική επίθεση στα λαϊκά στρώματα με την αύξηση των έμμεσων φόρων στο πετρέλαιο θέρμανσης και σε άλλα είδη και υπηρεσίες μαζικής-λαϊκής κατανάλωσης, ενώ ταυτόχρονα προετοιμάζει το έδαφος για την παράδοση στο ιδιωτικό κεφάλαιο των τελευταίων υπολειμμάτων δημόσιων αγαθών και αφαιρεί τα όποια εναπομείναντα στοιχεία κοινωνικής προστασίας.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ¹⁷

Πολύς λόγος γίνεται τους τελευταίους μήνες για την «ανάπτυξη». Η οικονομική ανάπτυξη είναι το μόνο που μπορεί να προτείνει ως όραμα για το μέλλον μια ακραία νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση σε μια κοινωνία που ισοπεδώνεται κυριολεκτικά από τις πολιτικές της. Υπομονή σήμερα, θυσίες τώρα, αλλά αύριο ανάπτυξη, αυτό είναι το κλασικό μότο όλων των απολογητών των μνημονίων των τελευταίων ετών. Το ερώτημα όμως που απασχολεί τον κόσμο της εργασίας, τους νέους και τις γυναίκες που είναι στην πλειονότητά τους πλέον άνεργοι/ες, είναι *τι σημαίνει για τους ίδιους αυτή η ανάπτυξη*.

Μια πρώτη γεύση μπορούν να πάρουν οι ενδιαφερόμενοι από τη συζήτηση για το θεσμικό εργαλείο της ανάπτυξης που διεξάγεται τους τελευταίους μήνες: τις ειδικές οικονομικές ζώνες (ΕΟΖ). Τι είναι οι ΕΟΖ; «[...] οριοθετημένες ζώνες (περιοχές) οι οποίες συνήθως έχουν *διαφορετικό φορολογικό, εργασιακό ή/και διοικητικό καθεστώς σε σχέση με την υπόλοιπη επικράτεια της κάθε χώρας* [...] Οι ζώνες αυτές έχουν διάφορες μορφές, όπως ζώνες ελεύθερου εμπορίου (διασυννοριακές περιοχές ή και ολόκληρα κράτη), ειδικές οικονομικές (φορολογικές) αποθήκες εμπορευμάτων, «ελεύθερα λιμάνια», ζώνες προώθησης εξαγωγ-

17. *Εργασία τώρα!*, τ. 1, Σεπτέμβριος 2012.

γών, όπως οι μακιλαδόρας στα βόρεια σύνορα του Μεξικού με τις ΗΠΑ κ.ά.[...].¹⁸

Παρότι για λόγους εύρυθμης λειτουργίας του ανταγωνισμού απαγορεύεται η λειτουργία ΕΟΖ μέσα σε χώρα της Ευρωζώνης, η έγκυρη ηλεκτρονική εφημερίδα capital.gr το Σάββατο 25.8.2012 αναγγέλλει πανηγυρικά: «Άλλη μια πρωτιά για την Ελλάδα βρίσκεται επί θύραις: θα είναι η πρώτη χώρα της Ευρωζώνης στην οποία θα εγκαθιδρυθούν Ειδικές Οικονομικές Ζώνες. Δηλαδή επιχειρηματικά πεδία (ή και περιοχές ολόκληρες) που θα λειτουργούν με ξεχωριστό φορολογικό - ασφαλιστικό - εργασιακό καθεστώς». Επίσης, οι πλέον αρμόδιοι και υπεύθυνοι για τη συντελούμενη κοινωνική καταστροφή των τελευταίων χρόνων, Όλι Ρεν και Κ. Χατζηδάκης, επαναφέρουν διαρκώς το θέμα. Σκοπός τους είναι να δημιουργηθούν πρώτα στην Ελλάδα ΕΟΖ, που στην πράξη σημαίνει ζώνες μεγαλύτερης εκμετάλλευσης της εργασίας, ή/και ακόμη μεγαλύτερης φοροαπαλλαγής για το κεφάλαιο. Αυτή είναι η ανάπτυξη που προτείνει στους εργαζομένους η κυβέρνηση, αυτός είναι ο τρόπος για το ξεπέρασμα της ανεργίας. Σε πρόσφατο δημοσίευμα στον *Τύπο της Κυριακής* διαβάζουμε: «Η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί για οριζόντιες μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα δημιουργήσουν πολύ καλύτερες συνθήκες τόσο για τις εξαγωγές όσο και για τις επενδύσεις. Όμως απαιτούν χρόνο για να υλοποιηθούν σωστά και ακόμη περισσότερο χρόνο για να βρουν ανταπόκριση στην πραγματική οικονομία και να επηρεάσουν τις επιλογές των επιχειρήσεων. “Εισάγοντας ένα καθεστώς ειδικών ζωνών (παράλληλα με τις προσπάθειες για οριζόντιες μεταρρυθμίσεις) μπορεί να δοθεί ένα εναρκτήριο λάκτισμα στις επενδύσεις εξαγωγικού χαρακτήρα πολύ νωρίτερα από ό,τι θα συμβεί σαν συνέπεια μόνο των οριζό-

18. <http://leftlab.gr/article63>

ντιων μεταρρυθμίσεων", ανέφεραν αρμόδιοι παράγοντες. Επομένως η επιλογή των ειδικών ζωνών αποτελεί συμπληρωματικό αναπτυξιακό μέτρο-γέφυρα».

Η μετάφραση είναι προφανής: η κυβέρνηση προσπαθεί να μειώσει το μισθό καθώς και το φορολογικό συντελεστή επί των κερδών σε τέτοιο βαθμό ώστε ολόκληρη η Ελλάδα να είναι μια ΕΟΖ. Επειδή όμως κάτι τέτοιο αποδεικνύεται χρονοβόρο και κάπως δύσκολο λόγω των κοινωνικών αγώνων που αναπτύσσονται, μια έξοχη τακτική θα ήταν να «σαλαμποποιηθεί» η χώρα και να κατατμηθεί ανάλογα με τις ανάγκες του κεφαλαίου σε περιοχές υποβαθμισμένης εργασιακής δύναμης διαφορετικών κλιμάκων. Έτσι οι αντιδράσεις θα περιοριστούν, θα είναι χωρικά εντοπισμένες και πιο εύκολα διαχειρίσιμες επικοινωνιακά αλλά και κατασταλτικά.

Μπορεί να προχωρήσει ένα τόσο εφιαλτικό σχέδιο; Είναι βέβαιο ότι η απάντηση θα δοθεί από τους εργαζομένους τους άνεργους και την Αριστερά με όλα τα διαθέσιμα κινηματικά και πολιτικά μέσα στο αμέσως επόμενο διάστημα.

ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ¹⁹

Οι εκλογές της 17ης Ιουνίου επέτρεψαν το σχηματισμό μιας κυβέρνησης με κορμό τη ΝΔ. Η κυβέρνηση αυτή έχει μεν κοινοβουλευτική πλειοψηφία, αλλά είναι σαφώς μειοψηφική στην κοινωνία. Οι δηλώσεις του κ. Σαμαρά, ήδη λίγα λεπτά μετά την οριστικοποίηση του αποτελέσματος, δείχνουν δυστυχώς ότι ο προσανατολισμός της κυβέρνησης αυτής είναι η απαρέγκλιτη τήρηση της υπογραφής του στο καταστροφικό μνημόνιο που συνοδεύει τη δανειακή σύμβαση. Ο κ. Σαμαράς «ξέχασε» αμέσως τη ρητορική την οποία χρησιμοποιούσε ως καρότο όλο το προηγούμενο διάστημα περί «αναδιαπραγμάτευσης» του μνημονίου. Απαξιώνοντας όσους τον ψήφισαν, ο κ. Σαμαράς συντάχθηκε με τον τρόπο με τον οποίο το νεοφιλελεύθερο σύστημα εξουσίας στην Ευρώπη εξέλαβε το αποτέλεσμα των εκλογών: «συνέχιση της λιτότητας». Έτσι, σχετικά με το ζήτημα που «καίει» τις λαϊκές τάξεις, δεν μπορούμε να περιμένουμε τίποτα περισσότερο από μια μικρή επιμήκυνση του χρόνου εφαρμογής των μέτρων του μνημονίου – αν του τη δώσουν κι αυτήν, έτσι ενδοτικά που ξεκινά.

Ο κ. Σαμαράς, ως εκπρόσωπος του νεοφιλελευθερισμού που καταρρέει, θα κάνει το παν για να συνεχιστούν τα μνημόνια, να υποτιμηθεί κι άλλο η εργασιακή μας δύναμη, να διαλυθεί

19. Έθνος, 23.6.2012.

ακόμη περισσότερο το κοινωνικό κράτος, να χάσουμε κι άλλα συνδικαλιστικά δικαιώματα, να ξεπουληθεί αντί πινακίου φακής η απαξιωμένη λόγω κρίσης δημόσια περιουσία, να μετατραπούν σε ανέργους κι άλλοι μισθωτοί αλλά και ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων.

Από τη νέα κυβέρνηση μπορούμε να περιμένουμε τη συνέχεια του πάρτι του μεγάλου κεφαλαίου στην πλάτη του κόσμου της εργασίας και των μικρομεσαίων. Ο λαός όμως δεν αντέχει άλλο τη συνέχιση αυτού του πάρτι και θα αντισταθεί όπως αντιστάθηκε όλο το προηγούμενο διάστημα και επέβαλε τις εκλογές, με σκοπό να απαλλαγεί από τα μνημόνια. Η κυβέρνηση Σαμαρά θα βγάλει τότε το μαστίγιο. Περιμένουμε λοιπόν αύξηση της καταστολής ενάντια στο λαϊκό κίνημα και πογκρόμ των κολασμένων αυτού του κόσμου, των μεταναστών, με τη βοήθεια του «αδελφού κόμματος» της εγκληματικής ναζιστικής συμμορίας.

Ο κ. Σαμαράς όμως δεν είναι μόνος του. Έχει μαζί του το απολύτως μεταλλαγμένο «ΠΑΣΟΚ», το «απόσταγμα» της νεοφιλελεύθερης διαπλοκής, και το νέο αριστερό Καρατζαφέρη. Η χρησιμότητά τους είναι ότι δίνουν (κυρίως για το εξωτερικό, γιατί στην Ελλάδα δεν πείθονται ούτε τα μικρά παιδιά) μια επίφαση οικουμενικότητας στη δεξιά κυβέρνηση.

Αυτό το σχήμα παλινόρθωσης των μνημονίων είναι φυσικά ασταθές. Η μαχητική αντιπολίτευση της Αριστεράς στη Βουλή θα είναι η πολιτική έκφραση της κοινωνικής κίνησης που θα πιέζει για την ανατροπή αυτών των πολιτικών. Έτσι, από την παταγώδη κατάρρευση αυτής της κυβέρνησης περιμένουμε τον οριστικό θάνατο του παλιού πολιτικού συστήματος. Το ζήτημα είναι να γίνει γρήγορα, ώστε να ξεκινήσει η πορεία ανάκαμψης της κοινωνίας και της οικονομίας της Ελλάδας χωρίς να συνεχιστεί η εξαθλίωση του λαού.

ΟΤΑΝ Η ΚΡΙΣΗ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣΧΗΜΑ...²⁰

Είναι γνωστό ότι το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ λέει: «Πάγωμα ιδιωτικοποιήσεων των οργανισμών που πέρασαν στο ειδικό ταμείο και επαναφορά σταδιακά ανάλογα με τις δυνατότητες της οικονομίας επιχειρήσεων που είτε βρίσκονται σε πορεία ιδιωτικοποίησης είτε έχουν ιδιωτικοποιηθεί (ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΟΣΕ, ΕΛΤΑ, ΕΥΔΑΠ, Μέσα Μεταφοράς κ.λπ.)».

Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι απόλυτα αντίθετος με τις «ιδιωτικοποιήσεις», οι οποίες σε συνθήκες κρίσης, δηλαδή μεγάλης απαξίωσης κεφαλαίου, είναι καθαρό ξεπούλημα, καθαρό πλιάτσικο κρατικού κεφαλαίου από ιδιωτικά κεφάλαια με πρόσχημα την κρίση δημόσιου χρέους. Η κρίση αποτελεί πρόσχημα για τον απλούστατο λόγο ότι δεν ξεκίνησε ως κρίση δημόσιου χρέους, αλλά ως χρηματοπιστωτική και μετατράπηκε με συνειδητό τρόπο σε δημοσιονομική, ακριβώς για να προχωρήσει η αντιδραστική αναδιάρθρωση της οικονομίας και της κοινωνίας, βασικός στόχος της οποίας εξαρχής είναι οι ιδιωτικοποιήσεις.

Οι περισσότεροι κοινόι συκοφάντες του ΣΥΡΙΖΑ λένε ότι πίσω από αυτή την άρνηση βρίσκεται η ιδεολογία «κρατισμού» που διέπει την Αριστερά. Όλοι αυτοί ξεχνούν βέβαια την ENRON, κάνουν πως δεν βλέπουν ότι οι σιδηρόδρομοι της Βρετανίας είναι

20. Έθνος, 7.7.2012.

και πάλι υπό κρατικοποίηση εξαιτίας της παταγώδους αποτυχίας τους να καλύψουν τις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας μετά την ιδιωτικοποίησή τους, δεν θυμούνται ότι η εταιρεία ενέργειας της Γαλλίας έχει κρατικοποιηθεί και πάλι, αγνοούν δήθεν ότι το σιδηροδρομικό δίκτυο της Αργεντινής συρρικνώθηκε κατά 90% μετά την ιδιωτικοποίησή του, δεν ενδιαφέρονται για το ότι η ιδιωτικοποίηση του νερού στη χώρα αυτή ήταν από τις βασικές αιτίες μιας άνευ προηγουμένου ανθρωπιστικής κρίσης, αποσιωπούν το γεγονός ότι το δίκτυο του νερού στο Παρίσι έχει επανέλθει υπό δημοτικό έλεγχο κ.ο.κ.

Στη βάση όλων αυτών των παραδειγμάτων της παταγώδους αποτυχίας των «ιδιωτικοποιήσεων» λοιπόν αξίζει να ξεκαθαρίσουμε ότι δεν έχουμε κανένα όραμα «κρατικοποίησης» ολόκληρης της οικονομίας.

Ο λόγος που είμαστε αντίθετοι στην «ιδιωτικοποίηση» των αναπαραγωγικών δραστηριοτήτων του κράτους (της υγείας, της παιδείας, του νερού κ.λπ.) είναι απόλυτα προφανής: στις συνθήκες της μεταμνημονιακής Ελλάδας αυτές οι «ιδιωτικοποιήσεις» θα έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση του αναλφαριθμητισμού, την ένταση της εξαθλίωσης, το θάνατο χιλιάδων συνανθρώπων μας.

Οι παραγωγικές δραστηριότητες του κράτους δεν πρέπει να «ιδιωτικοποιηθούν» γιατί το μεσοπρόθεσμο αποτέλεσμά τους θα είναι *η αύξηση του δημόσιου χρέους* και η περαιτέρω βύθιση της χώρας στο τέλμα των μνημονίων και της ύφεσης. Αυτό το γνωρίζει πολύ καλά και ο υπουργός «ιδιωτικοποιήσεων», ο οποίος θίγει το ίδιο το επιστημονικό του κύρος υποστηρίζοντας ότι θα συμβεί το αντίθετο.

Οι κάθε λογής απολογητές παριστάνουν ότι η απόλυτη κοινωνική και οικονομική αποτυχία του νεοφιλελευθερισμού δεν συνέβη ποτέ και συνεχίζουν το ίδιο παραμύθι. Το βαρύ πυρο-

βολικό των ΜΜΕ τούς στηρίζει, αλλά το τοπίο στην κοινωνία έχει αλλάξει. Με τη δύναμη του αγώνα η μεγάλη κοινωνική πλειοψηφία των εργαζόμενων τάξεων θα νικήσει το φόβο, θα βρει το δρόμο προς τη νέα κοινωνία και την οργάνωσή της με βάση τις ανάγκες της. Εμείς στηρίζουμε κάθε πρωτοβουλία που θέτει τις κοινωνικές ανάγκες πάνω από το ιδιοτελές συμφέρον.

Η ΕΠΙΝΟΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ «ΛΕΥΚΟΥ ΚΙΝΕΖΟΥ» ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ²¹

Θέλω να διατυπώσω τη βασική μου θέση προκαταβολικά: *δεν επίκειται η διάλυση της Ζώνης του Ευρώ (ΖτΕ)*, και όσοι την αναμένουν ή τη φοβούνται θα διαψευστούν για μια ακόμη φορά! Η συζήτηση που διεξάγεται μεταξύ των αξιωματούχων του συστήματος, ιδεολογικών («δεξαμενές σκέψης», «κορυφαίοι» οικονομολόγοι κ.λπ.) και πολιτικών (κυβερνήσεις, ευρωπαϊκές αρχές, αστικά κόμματα) σχετικά με τον «κίνδυνο διάλυσης της ΖτΕ» ή την πιθανότητα «εξόδου» κάποιων χωρών από αυτήν συνιστά στην πραγματικότητα «μετάθεση», δηλαδή συγκάλυψη του πραγματικού επίδικου, που είναι η ομοσπονδοποίηση της Ευρώπης σε αντιλαϊκή-νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση και η διαμάχη γύρω από τα μέσα για την «αναίμακτη» επίτευξη αυτού του διακυβεύματος. Η Αριστερά έχει το δικό της, ριζικά διαφορετικό από το κυρίαρχο, σχέδιο ομοσπονδοποίησης της Ευρώπης: την Ευρώπη της δημοκρατίας, των δικαιωμάτων, της κοινωνικής συνοχής, της προτεραιότητας των κοινωνικών αναγκών έναντι του κέρδους και γενικότερα των ιδιοτελών συμφερόντων, του σοσιαλισμού. Είναι λοιπόν λάθος, αντί να μιλά για το πραγματικό επίδικο (ποια Ευ-

21. Αυγή, 29.7.2012. Ο τίτλος του άρθρου αποτελεί δάνειο από τον Δημήτρι Βεργέτη.

ρώπη;), η Αριστερά να μετέχει στη συλλογική «μετάθεση» που επιβάλλουν οι κυρίαρχοι, αποδεχόμενη το δίλημμα «τι και ποιοι θα διαλύσουν τη ΖτΕ και την Ευρώπη».

Είναι αλήθεια ότι η *κρίση χρηματοπιστωτικής φερεγγυότητας* (insolvency) στη ΖτΕ οξύνεται και ότι το δημόσιο χρέος της μιας μετά την άλλη των χωρών-μελών καθίσταται, υπό τις «δεδομένες συνθήκες», μη βιώσιμο (Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία, Κύπρος, Ιταλία...). Είναι όμως εξίσου αλήθεια ότι οι «*δεδομένες συνθήκες*» *τροποποιούνται διαρκώς*, με αλληπάλληλες παρεμβάσεις πολιτικής, που προσωρινά μόνο χαλαρώνουν κάποια συμπτώματα της κρίσης, χωρίς να τα αντιμετωπίζουν.

Όλα όμως αυτά τα «ημίμετρα» –από τα «προγράμματα διάσωσης» μέσω «θεσμικού δανεισμού» εκτός αγορών, το «κούρεμα» του χρέους με τη λεγόμενη «συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα», μέχρι τη δημιουργία χρηματοδοτικών «μηχανισμών» πιστωτικής «σταθερότητας» ή τη σχεδιαζόμενη «ευρωπαϊκή ενοποίηση και ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών»– εδράζονται σε ένα *σταθερό άξονα πολιτικής*: τη λιτότητα, δηλαδή την *υποτίμηση της εργασιακής δύναμης*, τη βίαιη αναδιανομή εισοδήματος και εξουσίας υπέρ του κεφαλαίου, που εξαθλιώνει το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, βυθίζει την οικονομία στην ύφεση, εκτινάσσει το δημόσιο χρέος και αποσταθεροποιεί την πίστη.

Η ύφεση και η παρόξυνση της χρηματοπιστωτικής στενότητας *υποτιμούν περαιτέρω την εργασιακή δύναμη και μειώνουν τη διαπραγματευτική ικανότητα των εργαζομένων*, μέσα από τις συνθήκες ανεργίας και ανασφάλειας που δημιουργούν, παρέχουν «επιχειρήματα» στις πολιτικές «ιδιωτικοποιήσεων» (δηλαδή στην επέκταση των σφαιρών τοποθέτησης και κερδοφορίας του ιδιωτικού κεφαλαίου και στην υπαρπαγή των δημόσιων αγαθών), ψαλιδίζουν ή και εξαλείφουν τα δίκτυα και τους μηχανισμούς κοινωνικής προστασίας και τον «κοινωνικό μισθό».

Επιχειρείται έτσι να «κατασκευαστεί» ένας νέος τύπος Ευρωπαίου εργαζόμενου, με χαμηλό μισθό, ελαστικές συνθήκες εργασίας, μηδαμινά δικαιώματα, ελάχιστη δυνατότητα διαπραγματεύσεως απέναντι στην εργοδοσία. Πρόκειται για μια *στρατηγική στόχευση* των κυρίαρχων τάξεων, μια ταξική στρατηγική μακρού βεληνεκούς, η οποία μάλιστα δεν περιορίζεται στις χώρες της ΖτΕ (η Βρετανία αποτελεί το καλύτερο παράδειγμα γι' αυτό), αν και στη ΖτΕ η στρατηγική αυτή διαθέτει ένα *όπλο ιδιαίτερα προηγμένης (πολιτικής) τεχνολογίας*: τη «μόλις και μετά βίας» ελέγξιμη κρίση δημόσιου χρέους και τη χρηματοπιστωτική αναξιοπιστία (insolvency).

Είναι λοιπόν αλήθεια ότι οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και κυρίως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) αρνούνται πεισματικά να κάνουν ό,τι είναι δυνατόν για τον αποφασιστικό περιορισμό των επιπτώσεων της κρίσης (π.χ. έκδοση ομολόγων αλλά και έντοκων γραμματίων της ΕΚΤ, η οποία θα μπορούσε να εγγυηθεί το δημόσιο χρέος όλων των χωρών-μελών και να το μετατρέψει σε ευρωπαϊκό χρέος). Είναι όμως λάθος να θεωρήσουμε ότι πρόκειται για μια «ανορθολογική» πολιτική. Διότι ο δραστικός έλεγχος των επιπτώσεων της κρίσης θα έθετε σε μερική έστω αχρηστία το «όπλο προηγμένης (πολιτικής) τεχνολογίας», το σοκ και δέος που δυνητικά προκαλεί στους εργαζομένους το «φάσμα της χρεοκοπίας». Θα δημιουργούνταν τότε «*ηθικός κίνδυνος*» (moral hazard), δηλαδή κίνδυνος παρέκκλισης από τη λιτότητα και τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση, καθώς οι εργαζόμενοι θα σήκωναν ευκολότερα κεφάλι. *Από ταξική σκοπιά, αυτό ακριβώς θα αποτελούσε «ανορθολογική πολιτική» για το κεφάλαιο*, το οποίο έχει εκλάβει την κρίση ως «ευκαιρία» για να τσακίσει τις κατακτήσεις και τις αντιστάσεις της εργατικής τάξης και της νεολαίας. Το να συζητάμε για «ανορθολογικές πολιτικές» χωρίς να λαμβάνουμε υπόψη το ταξικό κριτήριο ισοδυναμεί με το να υιο-

θετούμε μια «κεντρώα» πολιτική σκοπιά, σύμφωνα με την οποία το γενικώς ορθό(λογικό) ταυτίζεται με τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου αδιακρίτως, της «οικονομίας» κ.ο.κ.

Τι μπορούμε λοιπόν να αναμένουμε κατά το επόμενο διάστημα, για να μείνει η κρίση χρέους σε «οριακό σημείο» και να συνεχίζεται η νεοφιλελεύθερη αντιδραστική αναδιάρθρωση, η διαδικασία κατασκευής του «λευκού Κινέζου» εργαζόμενου στην Ευρώπη; Πληθώρα μέτρων και «καινοτομιών», όπως η «τραπεζική ένωση», μηχανισμοί αγοράς κρατικού χρέους χωρών-μελών της ΖτΕ από τη δευτερογενή αγορά, συνεχείς αναδιαρθρώσεις δημόσιου και ιδιωτικού χρέους («κούρεμα», επιμήκυνση, μείωση επιτοκίων κ.ο.κ., συνδυασμοί όλων αυτών). Η αποχρέωση, δηλαδή η σταδιακή διαγραφή χρέους, θα αποτελεί βασικό στοιχείο αυτής της διαδικασίας. Και αυτό δείχνει ότι το βασικό επίδικο της κρίσης δεν είναι ούτε οι δανειστές-δανειζόμενοι ούτε ο Βορράς-Νότος. Είναι η αντίθεση κεφάλαιο-εργασία!

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, υπάρχει διέξοδος; Προφανώς! Η διέξοδος για τις δυνάμεις της εργασίας είναι αγώνας για την ανατροπή του νεοφιλελευθερισμού και των κοινωνικών συνθηκών που τον γεννούν. Αγώνας ταυτόχρονα «από κάτω» (κινήματα, διεκδικήσεις, αυτο-οργάνωση, αλληλεγγύη) και από «τα πάνω» (διεκδίκηση της κυβέρνησης από την Αριστερά).

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΠΑΝΤΟΥ: Ο ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΝΕΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ²²

Γίνεται ολοένα και περισσότερο εμφανές ότι η πολιτική της νεοφιλελεύθερης κυβέρνησης δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με τη «δημοσιονομική διάσωση της χώρας», αλλά επιδιώκει την *αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού*. Η ταξική επίθεση που προσπαθεί να υλοποιήσει αυτή την αλλαγή υπερκαθορίζεται από το διεθνές πλαίσιο, είναι μέρος μιας προσπάθειας προκειμένου να αναδιαρθρωθούν ταυτόχρονα και προς την ίδια κατεύθυνση πολλοί κοινωνικοί σχηματισμοί. Καθώς η Ισπανία αλλά πολύ σύντομα και η Ιταλία γίνονται «μνημονιακές χώρες», και η συνέχιση αυτής της πολιτικής οδηγεί μαθηματικά στα μνημόνια τη Γαλλία (και ακόμη και την ίδια τη Γερμανία), γίνεται φανερό ότι υπερισχύει το στοιχείο της συνεργασίας μεταξύ των αστικών τάξεων για *περισσότερο και βαθύτερο νεοφιλελευθερισμό παντού*, σε σχέση με το υπαρκτό στοιχείο του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών για τη θέση τους στη διεθνή ιεραρχία.

Στην ανταγωνιστική νεοφιλελεύθερη κοινωνία η πολιτική της κυβέρνησης δεν έχει ως στόχο την κάλυψη κοινωνικών αναγκών. Αυτή η έννοια δεν υπάρχει για τη νεοφιλελεύθερη διακυ-

22. Αυγή, 26.8.2012.

βέρνηση· ο μόνος λόγος για τον οποίο χρησιμοποιείται επικοινωνιακά σε ορισμένες περιπτώσεις είναι ο ταξικός συσχετισμός, που δεν επιτρέπει την πλήρη εγκατάλειψή της. Αντίθετα, η κυβέρνηση πρέπει να παρεμβαίνει για να επιβάλλει και να επιβλέπει συνεχώς την «εύρυθμη» λειτουργία του ανταγωνισμού. Πρέπει να μειώνει τον κατώτερο μισθό με νόμο, να ιδιωτικοποιεί, να «απελευθερώνει» τα «κλειστά» επαγγέλματα, να καταστέλλει τις εργατικές διεκδικήσεις, να μην αφήνει να υπάρχουν ελεύθεροι κοινωνικοί χώροι. Μέσω του κεφαλαιακού ανταγωνισμού θα επιτευχθεί η ειδική κοινωνική συνοχή που αντιστοιχεί στη νεοφιλελεύθερη κοινωνία, η οποία δεν ορίζεται ως κοινωνική ισορροπία και ευημερία του πληθυσμού, αλλά ως βέλτιστη αξιοποίηση του κεφαλαίου και διαχείριση των κινδύνων που απειλούν την απρόσκοπτη κερδοφορία του. Η κοινωνική συνοχή επιτυγχάνεται με την «ελευθερία» κάθε επιχείρησης να προσπαθεί να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της. Αυτό πρέπει να είναι το κεντρικό στοιχείο κάθε νεοφιλελεύθερης κυβερνητικής πολιτικής.

Η συνολική ζήτηση, η αγοραστική δύναμη των εργαζομένων και των ανέργων με την οποία μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες τους, είναι αδιάφορη για τη νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση. Η κοινωνικοποίηση της ζήτησης πρέπει να αποφευχθεί με κάθε τρόπο· αντίθετα, πρέπει να επιδιώκεται συνεχώς η *ιδιωτικοποίηση της ζήτησης*.

Για παράδειγμα, το κράτος δεν ενδιαφέρεται για το αν ένας παιδικός σταθμός μπορεί να καλύψει την κοινωνική ανάγκη που πρέπει να εξυπηρετεί, απλούστατα γιατί στη νεοφιλελεύθερη κοινωνία *ο λόγος ύπαρξης του παιδικού σταθμού δεν είναι μια κοινωνική ανάγκη, αλλά κέρδος*. Οι παιδικοί σταθμοί *πρέπει* να λειτουργήσουν με κριτήρια *ιδιωτικής επιχείρησης*. Αν οι εργαζόμενοι δεν μπορούν να πληρώσουν το εμπόρευμα που τους προσφέρουν οι επιχειρήσεις «παιδικοί σταθμοί», μπορούν να δανει-

στούν ή να «επιλέξουν» να μην αγοράσουν («τα προϊόντα που *σας είναι ακριβά να μην τα αγοράζετε*», είχε δηλώσει κάποτε ο κ. Ανδριανόπουλος από τη θέση του υπουργού Εμπορίου).

Ένα άλλο παράδειγμα είναι οι πυρκαγιές στα δάση. Η νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση δεν πρόκειται βέβαια να ενισχύσει μια κρατική υποδομή προστασίας του δάσους, ούτε να σχεδιάσει μια πολιτική προστασίας. Μπορεί όμως (και θα το κάνει όταν κρίνει ότι είναι εφικτό) να ιδιωτικοποιήσει τη δασοπροστασία. Αυτό σημαίνει ότι *αν προκύψει δυνατότητα κερδοφορίας*, τα δάση θα προστατευθούν, αν όχι, θα αφεθούν στην τύχη τους. Αυτό δεν είναι επιλήψιμο για τη νεοφιλελεύθερη σκοπιά. Σημαίνει ότι δεν υπήρχε λόγος για τη συνοχή της κοινωνίας να προστατευθούν τα δάση: το δάσος δεν θεωρείται φυσικός πόρος, κοινό αγαθό, αναγκαίο στοιχείο της φύσης για τη ζωή, αλλά πεδίο επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Με τα δύο αυτά παραδείγματα (που σε παλαιότερη εποχή θα φαίνονταν ακραία) φτάνουμε στον πυρήνα οργάνωσης της νέας κοινωνίας που οραματίζεται το σημερινό πολιτικό σύστημα: η ανάπτυξη του ανταγωνισμού²³ είναι ο μόνος τρόπος να υπάρξει κοινωνική συνοχή (να υπάρχουν παιδικοί σταθμοί και δάση...), και οι εργαζόμενοι και οι άνεργοι πρέπει να υποταχθούν σ' αυτή την ανάπτυξη, αλλιώς απειλούνται με ένα ακόμη χειρότερο μέλλον.

Για το κεφάλαιο αυτή η επίθεση είναι αναγκαία, αναπόφευκτη, ταυτόχρονα όμως έχει πλέον προκαλέσει από την πλευρά του κι-

23. Βλ. και το κείμενο «Οι αυτοκινητόδρομοι του Χίτλερ και η ανάπτυξη ως ο υπαρκτός εφιάλτης του μέλλοντος», *Θέσεις*, τ. 119, περίοδος Απρίλιος-Ιούνιος 2012.

http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1158&Itemid=29

νήματος την αμφισβήτηση της βασικής αρχής στην οποία στηρίζεται η οργάνωση της σύγχρονης καπιταλιστικής κοινωνίας. *Ο ανταγωνισμός απονομιμοποιείται* χωρίς να προτείνεται ένα γραφειοκρατικό κρατικό μοντέλο. Το κίνημα προτείνει *την αλληλεγγύη, τη συνεργασία, την αντι-ιεραρχική δικτυακή οργάνωση της ζωής*, το νέο κόσμο που θα είναι η άρνηση και το ξεπέρασμα του παλιού. Όλα είναι ανοιχτά και μπροστά μας!

EUROGROUP: ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΛΑ ΠΑΕΙ, ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ!²⁴

Στο άρθρο μου στην *Αυγή* στις 29.7.2012, με τίτλο «Η επινόνηση και κατασκευή του “λευκού Κινέζου εργαζόμενου”» (βλ. το Κεφάλαιο 17 του παρόντος), έκανα την εξής εκτίμηση: «Τι μπορούμε λοιπόν να αναμένουμε κατά το επόμενο διάστημα, για να μείνει η κρίση χρέους σε “οριακό σημείο” και να συνεχίζεται η νεοφιλελεύθερη αντιδραστική αναδιάρθρωση, η διαδικασία κατασκευής του “λευκού Κινέζου” εργαζόμενου στην Ευρώπη; Πληθώρα μέτρων και “καινοτομιών”, όπως η “τραπεζική ένωση”, μηχανισμοί αγοράς κρατικού χρέους χωρών-μελών της ΖτΕ από τη δευτερογενή αγορά, συνεχείς αναδιαρθρώσεις δημόσιου και ιδιωτικού χρέους (“κούρεμα”, επιμήκυνση, μείωση επιτοκίων κ.ο.κ., συνδυασμοί όλων αυτών)».

Με το Eurogroup της 26ης Νοεμβρίου έγινε ένα ακόμη βήμα για τη διατήρηση της κρίσης χρέους «σε οριακό σημείο» στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη συνολικά. Τα αναιμικά μέτρα αποχρέωσης σημαίνουν ότι για ακόμη μία φορά επιλέχθηκε η μετάθεση του προβλήματος. Η συνεχής μετακύλιση του προβλήματος τρία χρόνια τώρα είναι η απόδειξη ότι στην ουσία το ζήτημα δεν

24. *Αυγή*, 2.12.2012.

είναι το χρέος καθαυτό. Είναι η ανάγκη να αυξάνεται συνεχώς ο βαθμός εκμετάλλευσης της εργασίας· και εδώ δεν υπάρχει καμία ολιγωρία, αντιθέτως υπάρχει συνεχής επιτάχυνση.

Η στρατηγική επιβράδυνσης/επιτάχυνσης της αποχρέωσης αποτελεί μηχανισμό διαχείρισης της αντίθεσης κεφαλαίου-εργασίας: επιδιώκει να «μονιμοποιήσει» τον εκβιασμό του χρέους ώστε να ανανεώνει συνεχώς την «ανάγκη» για αντικοινωνικές μεταρρυθμίσεις που βαθαίνουν την εκμετάλλευση. Δεν είναι ότι δεν υπάρχουν τεχνικές λύσεις δραστικής αποχρέωσης και αίρεσης αυτού του εκβιασμού· αντίθετα, πρόκειται για συνειδητή και συνεπή προσπάθεια παράτασης της αβεβαιότητας.

Από την αβεβαιότητα θα μας βγάλει η «ανάπτυξη», υπόσχονται. Όμως η ύφεση, που είναι καταστροφική για την πλειονότητα της κοινωνίας, είναι δημιουργική για τους λίγους που θα συσσωρεύσουν πάνω στα συντρίμια το απαιτούμενο κεφάλαιο για τον επόμενο κύκλο συσσώρευσης. Πράγματι, ο στόχος του κ. Στουρνάρα είναι η «ανάπτυξη». Μόνο που με τη λέξη αυτή εννοεί την αύξηση των κερδών των λίγων συνδαιτυμόνων του (γι' αυτό θα φροντίσει να μειώσει και τη φορολογία τους άμεσα, όπως μας ενημέρωσε περικοπής το βράδυ της Τετάρτης), την καταστροφή των μικροαστικών στρωμάτων και την εξαθλίωση των εργαζομένων-ανέργων.

Μέσα στο γενικό αυτό πλαίσιο έχει ειδικό ενδιαφέρον να εξετάσουμε και τη στόχευση του ελληνικού τραπεζικού κεφαλαίου, το οποίο όλο το προηγούμενο διάστημα κουνούσε το δάχτυλο απειλητικά στον κόσμο της εργασίας και του υπενθύμιζε συνεχώς, μέσω των φερέφωνών του, το «πατριωτικό» καθήκον να αποδεχθεί την εξαθλίωσή του για τη «σωτηρία της πατρίδας». Τώρα όμως μια ήπια αναδιάρθρωση ακουμπά και τους τραπεζίτες, και ο υπουργός με περισσή θεατρικότητα τους ζητά να δείξουν κι αυτοί την εθνικοφροσύνη τους.

Οι τραπεζίτες φέρονται αίφνης να θυμήθηκαν ότι υπάρχουν τάξεις και συμφέροντα, ή τουλάχιστον ότι τα συμφέροντα των ίδιων είναι (λίγο) πάνω από το «εθνικό». Έτσι, ως αντάλλαγμα για τις απώλειές τους από το νέο «κούρεμα» ζητούν την απομείωση του κόστους κεφαλαιοποίησης. Ζητούν δηλαδή να μεταφερθεί αλλού το κόστος, να «κατανεμηθούν δίκαια τα βάρη», όπως γράφεται και στην απόφαση του Eurogroup.

Κάποιοι καχύποπτοι διαδίδουν σενάρια σύμφωνα με τα οποία ο πατριώτης υπουργός θα κατανοήσει τους ομοτράπεζούς του τραπεζίτες και εμπρός στον κίνδυνο «της εφιαλτικής κρατικοποίησης του τραπεζικού συστήματος» θα ομονοήσει μαζί τους. Έτσι, σε λίγους μήνες θα ανακαλυφθεί ότι χρειάζεται τελικά επιπλέον κεφάλαιο για την ανακεφαλαιοποίηση και με ειλικρινή θλίψη θα ανακοινωθεί ότι αυτό, για τελευταία φορά βέβαια, θα βρεθεί από περικοπές μισθών και συντάξεων και από υψηλότερη φορολογία των χαμηλών εισοδημάτων.

ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ²⁵

Ενώ οι εκπρόσωποι της ελληνικής κυβέρνησης επέχαιραν για την έγκριση των δόσεων από το Eurogroup, ο διευθυντής του Τμήματος Εξωτερικών Υποθέσεων του ΔΝΤ Τζέρι Ράις, απαντώντας σε σχετική ερώτηση δημοσιογράφου κατά τη διάρκεια συνέντευξης Τύπου στην Ουάσιγκτον, την Πέμπτη 13.12.2012, δήλωσε: «Οι Ευρωπαίοι εταίροι της Ελλάδας δεσμεύτηκαν ότι θα βρουν τρόπο να ανταποκριθούν στα συμφωνηθέντα στο Eurogroup και να εξασφαλίσουν ότι η χρηματοδότηση της χώρας θα παραμείνει επαρκής και το χρέος θα διατηρηθεί σε βιώσιμη πορεία. Αυτό περιλαμβάνει τους στόχους 124% του ΑΕΠ το 2020 και σημαντικά κάτω του 110% μέχρι το 2022. [...] Η Ελλάδα και οι άλλες χώρες της Ευρωζώνης είναι έτοιμες να πάρουν επιπρόσθετα μέτρα, αν χρειαστεί, ώστε να εξασφαλιστεί η επιτυχία αυτού του στόχου». Ο δημοσιογράφος επιμένει: «[...] Απαιτεί το ΔΝΤ μια νέα αναθεώρηση του προγράμματος;» και ο κ. Ράις διευκρινίζει: «Αυτό που συνιστάται είναι να πάρει το Διοικητικό Συμβούλιο μια απόφαση σχετικά με την ολοκλήρωση της πρώτης αναθεώρησης του τρέχοντος προγράμματος». Ο δημοσιογράφος ερωτά και πάλι: «Ιούνιο ή Σεπτέμβριο;» αλλά δεν

25. *Αυγή*, 16.12.2012.

λαμβάνει σαφή απάντηση: «Πρόκειται για την πρώτη αναθεώρηση του τρέχοντος προγράμματος».

Η συζήτηση αυτή αποκαλύπτει τη στρατηγική διαχείρισης της κρίσης από τις κυρίαρχες τάξεις και τους διεθνείς οργανισμούς: οι «εταίροι» (και οι διεθνείς οργανισμοί) «δεσμεύονται» να παίρνουν διαρκώς *όσα μέτρα χρειάζονται* για να συντηρείται η «υπόσχεση» ότι κάποτε στο μέλλον το δημόσιο χρέος της χώρας θα γίνει βιώσιμο. Και η «χώρα» (δηλαδή η νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση που εκπροσωπεί τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων και των διαπλεκόμενων μαζί τους ανώτατων διοικητικών ελίτ) παίρνει διαρκώς *μέτρα* που αυξάνουν το χρέος (ως ποσοστό του ΑΕΠ).

Διότι η πολιτική της είναι η αύξηση της εκμετάλλευσης της εργασίας και η συγκέντρωση πλούτου και εξουσίας σε λίγα χέρια. *Αύξηση της εκμετάλλευσης της εργασίας* πολύ απλά σημαίνει νομοθετική παρέμβαση για τη μείωση του κατώτατου μισθού, που θα επιταχύνει την αυτοφυή διαδικασία περικοπών όλων των χαμηλών και μεσαίων μισθολογικών βαθμίδων, μισθοί τελικά που αποκτούν το χαρακτήρα επιδόματος επιβίωσης, νομοθετική παρέμβαση για κατάργηση της κοινωνικής προστασίας, υποχρηματοδότηση και αποδόμηση του δημόσιου συστήματος υγείας και παιδείας, συρρίκνωση των δημόσιων εσόδων μέσα από τη διαρκή φορολογική ελάφρυνση των υψηλών εισοδημάτων και των κερδών, συνέχιση της ανοχής απέναντι στη φοροδιαφυγή, «προσπάθεια» αντιστάθμισης των δημόσιων εσόδων που χάνονται από την υποφορολόγηση του πλούτου (και τη φοροδιαφυγή) με την υπερφορολόγηση της φτώχειας, αύξηση των τιμολογίων (και των κερδών) των ΔΕΚΟ για να γίνουν ελκυστικές στους «επενδυτές» που θα τις αγοράσουν κοψοχρονιά, ιδιωτικοποίηση του κάθε δημόσιου αγαθού. Με πρόσχημα την πραγματική βαθιά κρίση του καπιταλισμού, οι κυρίαρχες τάξεις, διά

των κυβερνήσεων που εκφράζουν τα συμφέροντά τους, παίρνουν επομένως «όλα τα απαραίτητα μέτρα» προκειμένου ένα όλο και μεγαλύτερο μερίδιο από το καθαρό προϊόν που παράγεται ετησίως από την οικονομία να κατευθύνεται στις «τσέπες» του «παραγωγικού συντελεστή κεφάλαιο», δηλαδή των κυρίαρχων καπιταλιστικών τάξεων. Βαθαίνουν έτσι την κρίση, πυροδοτούν τη «δημιουργική καταστροφή»: δημιουργική για τα κέρδη, καταστροφική για τις ζωές «των άλλων», δηλαδή της μεγάλης πλειονότητας της κοινωνίας.

Έτσι, η πολιτική αυτή, της βίαιης αναδιανομής εισοδήματος και εξουσίας υπέρ του κεφαλαίου, είναι αναγκαστικά πολιτική μείωσης του ΑΕΠ (συρρίκνωση της ζήτησης, ύφεση και ανεργία) και συνεπώς επιδείνωσης του «κρίσιμου» δείκτη Χρέος/ΑΕΠ. Η «ανάπτυξη» τελικά θα υπάρξει μόνον όταν οι «επενδυτές» πειστούν ότι ο «συντελεστής εργασία» έχει γίνει τόσο «φτηνός» αλλά και τόσο πειθήνιος που «αξίζει να ρισκάρουν» τα χρήματά τους.

Έχει αυτή η πορεία τέλος;

Από μόνη της δεν έχει τέλος! Είναι μια αυτοτροφοδοτούμενη διαδικασία συνεχούς συρρίκνωσης των ιστορικά διαμορφωμένων αναγκών της εργατικής τάξης και των άλλων λαϊκών τάξεων, μια διαδικασία διαρκούς αποδόμησης του «ευρωπαϊκού μοντέλου», η σύγκλιση με το «μοντέλο» των ασιατικών καπιταλισμών.

Η πορεία αυτή απλώς ανατρέπεται με την παρέμβαση των λαϊκών τάξεων, με το δυνάμωμα των κινημάτων, με την κυβέρνηση της Αριστεράς που έρχεται.

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ EUROGROUP ΣΕ ΚΥΠΡΟ, ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΖΩΝΗ²⁶

Η απόφαση του Eurogroup για την Κύπρο είναι, χωρίς καμιά υπερβολή, *τραγική*. Μπορεί να διασώθηκαν οι καταθέσεις κά-τω των εκατό χιλιάδων και να απέφυγαν, προς το παρόν, το «κούρεμα» οι συνεταιριστικές και γενικά οι μικρές τράπεζες, χάρη στο «όχι» που αντέταξε ο κυπριακός λαός στο νεοφιλελεύθερο Αναστασιάδη, αλλά αυτό δεν αρκεί για να μην επέλθει η καταστροφή. Το κούρεμα για ποσά πάνω από εκατό χιλιάδες αφορά σε σημαντικό βαθμό καταθέσεις ασφαλιστικών ταμείων και κοινωνικών οργανισμών, αλλά και κεφάλαιο που χρησιμοποιούν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις για να εξυπηρετήσουν τις καθημερινές τους ανάγκες. Η απώλεια μέρους αυτού του κεφαλαίου λοιπόν θα αναγκάσει κάποιες από αυτές να περιορίσουν ή και να τερματίσουν τη λειτουργία τους, λόγω και της χρηματοπιστωτικής ασφυξίας που δημιουργεί όλη αυτή η κατάσταση. Αυτή η εξέλιξη θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας, τη μείωση της ζήτησης, δηλαδή την ταχύτατη εξέλιξη του καθοδικού σπιράλ της ύφεσης. Η Κύπρος θα ζήσει συμπτυκνωμένα μέσα στους επόμενους μήνες ό,τι ζει η Ελλάδα τα τρία τελευταία χρόνια.

26. *Αυγή*, 31.3.2013.

Οι επιπτώσεις όμως της απόφασης δεν θα μείνουν στην Κύπρο. Ήδη τα ελληνικά spreads ανέβηκαν, το χρηματιστήριο πέφτει, η ανησυχία μεγαλώνει, και δεν αποκλείεται, αν η κρίση οξυνθεί σε κάποια χώρα, να μετατραπεί σε πανικό. Οι δηλώσεις του επικεφαλής του Eurogroup περί τροποποίησης της ασκούμενης πολιτικής («επίλυση κάθε προβλήματος με ίδια μέσα» αντί για «διάσωση», «bail-in» αντί για «bail-out») θα επανακαθορίσουν αναγκαστικά το ύψος της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών. Αν μάλιστα για την ανακεφαλαιοποίηση δεν επαρκούν τα κεφάλαια που έχουν διατεθεί, το αποτέλεσμα πλέον μπορεί να είναι να συμπεριληφθούν και οι καταθέσεις στο bail-in. Η κατάσταση δυστυχώς εξελίσσεται με ραγδαίους ρυθμούς και είναι πολύ δύσκολο να προβλεφθεί η έκταση της ζημιάς που θα προκληθεί για την Ελλάδα και την υπόλοιπη Ευρώπη.

Η πιθανότητα ενός bail-in αναγκάζει πολλούς καταθέτες ή ομολογιούχους να μεταφέρουν το κεφάλαιό τους από τις τράπεζες που θεωρούνται υποψήφιες να μπουν σε αυτή τη διαδικασία προς πιο «ασφαλείς», υποτίθεται, προορισμούς, κυρίως εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η κίνηση όμως θα έχει ως αποτέλεσμα αναγκαστικά την αύξηση των επισφαλειών αρχικά για τις τράπεζες του ευρωπαϊκού «Νότου», γεγονός που μπορεί μεσοπρόθεσμα να πιέσει και τις τράπεζες του «Βορρά», με αποτέλεσμα μείωση των κερδών του τραπεζικού τομέα και ανάγκη για νέες «διασώσεις». Σε κάθε περίπτωση έχουμε μπει σε ένα φαύλο κύκλο.

Οι νεοφιλελεύθερες καπιταλιστικές ελίτ που έχουν την εξουσία δεν νοιάζονται όμως για την κοινωνική συνοχή ούτε στην Ελλάδα, αλλά ούτε και στις χώρες του «Βορρά». Νοιάζονται μόνο για την πειθάρχηση και καταστολή των εργατικών τάξεων. Η απόφαση για μεταστροφή της στρατηγικής από το bail-out στο bail-in διαλύει κάθε επίφαση αλληλεγγύης στην Ευρωζώνη, ενώ από

την άλλη δεν θωρακίζει τις οικονομίες της Γερμανίας και των άλλων κρατών του λεγόμενου ευρωπαϊκού «Βορρά». Σε μια πλήρως χρηματιστικοποιημένη νομισματική περιοχή, η κρίση επηρεάζει πολύ γρήγορα όλους τους συμμετέχοντες. Έτσι, για πρώτη φορά από το 2009, η Γερμανία είχε αρνητικό ρυθμό μεγέθυνσης στο τέλος του 2012 και, σύμφωνα με δημοσίευμα του Bloomberg στις 28/3, η ανεργία στη χώρα αυξήθηκε (ενώ περίμεναν να μειωθεί) τον Μάρτιο του 2013.

Δυστυχώς η αντίθεση ανάμεσα στη νεοφιλελεύθερη στρατηγική του κεφαλαίου και στη στρατηγική κοινωνικού μετασχηματισμού υπέρ της εργατικής τάξης που πρέπει να ακολουθήσει η Αριστερά μεταφράζεται από πολλούς ως αντίθεση ανάμεσα στην Ελλάδα (ή την Κύπρο) και στη Γερμανία, ή ανάμεσα στο «Νότο» και στο «Βορρά». Η αντίληψη αυτή απαιτεί την «αποδέσμευση» του «Νότου» από το «ζυγό» του «Βορρά». Όμως μια κυβέρνηση Ραχόι σε μια Ισπανία που θα είχε επιστρέψει στην πεσέτα θα σήμαινε άραγε βελτίωση της θέσης της εργατικής τάξης στη χώρα αυτή; Κι αν την ίδια «λύση» ακολουθούσε η Ιρλανδία και οι υπόλοιπες χώρες του «Νότου»; Το ευρωπαϊκό τοπίο θα άλλαζε σίγουρα, αλλά οι εργατικές τάξεις θα ανταγωνίζονταν ακόμη πιο έντονα για το ποια θα έχει το... χαμηλότερο μισθό.

22

Η «ΑΝΑΠΤΥΞΗ» ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ ΚΑΙ Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΡΙΖΑ²⁷

Η υπόθεση της Μανωλάδας έκανε ορατό το «βαθύ θεμέλιο» των κοινωνικών δυνάμεων που στηρίζουν τα μνημόνια. Οι άθλιες συνθήκες εργασίας των μεταναστών, ο περιορισμός τους σε ελεγχόμενες από τους εργοδότες περιοχές-φυλακές ήταν ήδη γνωστές από το 2008. Το ελληνικό κράτος δεν έκανε απλώς τα στραβά μάτια στην υπόθεση αυτή, ούτε είναι ζήτημα αδυναμίας του κρατικού μηχανισμού. Αντίθετα, είναι πολιτική όλων των κυβερνήσεων η στήριξη της απάνθρωπης εκμετάλλευσης δουλοκτητικού τύπου. Οι δηλώσεις, το 2011, του τότε πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου για το «θαύμα της Μανωλάδας» επισφράγισαν την κατεύθυνση που προδιαγραφόταν για τη ζωή μεγάλης μερίδας των εργαζόμενων τάξεων σ' αυτή τη χώρα. Οι έπαινοι του επίδοξου, ακόμη τότε, πρωθυπουργού Σαμαρά για την Ινδία και την Κίνα συμπλήρωναν την εικόνα.

Η στρατηγική αυτή στα πρώτα της βήματα οργανώθηκε στη βάση του *εθνικού* διαχωρισμού του κόσμου της εργασίας, αλλά και του *ηλικιακού* διαχωρισμού (συνεχώς μικρότεροι μισθοί και επιδόματα για τους νέους). Ολόκληρο το πολιτικό σύστημα που στήριξε τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση των δεκαετιών 1990

27. *Αυγή*, 31.3.2013.

και 2000 στηρίζει τώρα την απόλυτη εξαθλίωση της εργασίας ως μονόδρομο για την «ανάπτυξη». Η ανασφάλιστη εργασία βρίσκεται στο 40%, η επίσημη ανεργία κοντά στο 28%.

Αν όμως αυτός είναι ο μνημονιακός «μονόδρομος», υπάρχει στην πραγματικότητα άλλος δρόμος; Σήμερα κυριαρχεί η άποψη ότι με τις πολιτικές του μνημονίου καταστρέφεται η «οικονομία». Δύο πράγματα είναι απαραίτητο να γίνουν κατανοητά. Πρώτον, *η καταστροφή παραγωγικών δυνάμεων είναι μέσο αναγέννησης του καπιταλισμού*: καταστροφή κυρίως εργασίας (ανεργία) αλλά και κεφαλαίου (αργούν παραγωγικό δυναμικό). Δεύτερον, αυτή η καταστροφή γίνεται μέσα από την *αναδιανομή πλούτου και ισχύος υπέρ του μεγάλου κεφαλαίου*.

Η υιοθέτηση της γραμμής περί «καταστροφής της οικονομίας», που δεν λαμβάνει υπόψη της το βασικό στοιχείο της αναδιανομής, οδηγεί αναπόφευκτα σε μια ταξικά ουδέτερη, αγχωμένη φιλολογία γύρω από την «ανάπτυξη». Το κοινωνικό ζήτημα μεταφράζεται σε τεχνικό ζήτημα: Πώς θα πάρει μπροστά η οικονομία;

Αυτή η διολίσθηση έχει ολέθριες συνέπειες. Αντί για την κοινωνική ανασυγκρότηση με κριτήριο τις κοινωνικές ανάγκες και τα συμφέροντα των δυνάμεων της εργασίας (δηλαδή σε ρήξη με τα συμφέροντα της ολιγαρχίας), αναζητούνται «τεχνικές» απαντήσεις σε προβλήματα που ορίζονται αποκλειστικά στο πεδίο του αντιπάλου. Για παράδειγμα: Πώς θα γίνει η Ελλάδα εξαγωγική χώρα; Στο πλαίσιο αυτό, φαντάζει «αριστερή απάντηση» η «νομισματική λύση»: έξοδος από την ευρωζώνη και υποτίμηση τιμών και εισοδημάτων διά της διολίσθησης του νέου νομίσματος!

Μπαίνει σε δεύτερη μοίρα το πώς θα χάσει τα προνόμιά της και θα ανατραπεί η ολιγαρχία, πώς θα ανοίξει ο δρόμος για την εξουσία των εργαζομένων. Η «ανθρώπινη ανάπτυξη» (δηλαδή η βελτίωση των όρων διαβίωσης της κοινωνικής πλειοψηφίας) ξε-

χνιέται στο όνομα της υποτιθέμενης «ανταγωνιστικότητας», κι ας σημαίνει αυτό περαιτέρω υποτίμηση της τιμής της εργασιακής δύναμης.

Περαιτέρω υποτίμηση της τιμής της εργασιακής δύναμης σημαίνει όμως ανάπτυξη των κερδών σε βάρος των όρων διαβίωσης των εργαζόμενων τάξεων, επιδείνωση της ζωής της κοινωνικής πλειοψηφίας, ανεξάρτητα από το αν το νόμισμα είναι το δολάριο, το ευρώ ή το εσκούδο!

Απέναντι στη ζοφερή προοπτική της συνεχούς υποτίμησης της τιμής της εργασιακής δύναμης, ο ΣΥΡΙΖΑ προτείνει τη μόνη κοινωνικά προσανατολισμένη πολιτική πρόταση: την αναδιανομή πλούτου και ισχύος προς όφελος της εργασίας, την ανατροπή του νεοφιλελευθερισμού. Προτάσσει την άμεση κατάργηση της λιτότητας και των μνημονίων, τη συμμαχία της κυβέρνησης της Αριστεράς με τις εργατικές τάξεις στην Ευρώπη, τον πόλεμο ενάντια στα νεοφιλελεύθερα κέντρα εξουσίας.

Η μάχη θα είναι δύσκολη και για να κερδηθεί πρέπει να εξασφαλίσουμε την ενεργό συμμετοχή του κόσμου της εργασίας στο μετασχηματισμό της οικονομίας και των θεσμών του κράτους, της καθημερινής ζωής γενικότερα. Πολύ πέρα από μια μάχη μεταξύ κυβερνήσεων, θα είναι η μάχη του κόσμου της εργασίας σε ολόκληρη την Ευρώπη ενάντια στο σκοτεινό μέλλον που του έχουν ετοιμάσει. Θα είναι μια μάχη πολιτική. Η απάντηση του ΣΥΡΙΖΑ προϋποθέτει την κυριαρχία της πολιτικής πάλης στην οικονομία.

23

ΤΟ ΑΚΕΛ ΖΗΤΑΕΙ... ΘΥΣΙΕΣ²⁸

«Αυτή η λύση [σσ: της εξόδου από το ευρώ] είναι μια επίσης επώδυνη επιλογή. Οι αναμενόμενες συνέπειές της δημιουργούν την ανάγκη μέγιστης λαϊκής στήριξης και απαιτούν θυσίες».

Θέση 6 της απόφασης της ΚΕ του ΑΚΕΛ, 29.4.2013

Η Κεντρική Επιτροπή του ΑΚΕΛ αποφάσισε προχθές να προτείνει την έξοδο της Κύπρου από το ευρώ. Οι συντάκτες του μονοσέλιδου κειμένου της απόφασης επαναλαμβάνουν τρεις (!) φορές ότι η απόφαση αυτή είναι αποτέλεσμα «επιστημονικής μελέτης». Δεν ανακοινώνουν όμως τα επιχειρήματα αυτής της μελέτης.

Οι εργαζόμενες και λαϊκές τάξεις στην Κύπρο, που αγωνιούν για το μέλλον τους, διαβάζουν ότι η εναλλακτική λύση που τους προτείνει το κόμμα τους είναι και πάλι... θυσίες. Ποια είναι λοιπόν η διαφορά της τωρινής πολιτικής του ΑΚΕΛ από την πολιτική του κάθε μνημονιακού Αναστασιάδη; Οι εργαζόμενοι και άνεργοι της Κύπρου δεν μπορούν να βρουν την απάντηση σ' αυτό το ερώτημα διαβάζοντας τη συνέχεια της απόφασης της ΚΕ. Διαβάζουν ότι η στρατηγική αυτή είναι «σοβαρή», ότι δίνει προοπτική «ανάπτυξης» σε ένα άδηλο μέλλον. Η «ανάπτυξη» παρουσιάζεται ως κάτι ουδέτερα καλό. Τα ερωτήματα των εργα-

28. *Αυγή*, 5.5.2013.

ζομένων και των ανέργων σχετικά με τον μισθό τους, τις θέσεις εργασίας τους, τη συνοχή της κυπριακής κοινωνίας μένουν αναπάντητα. Εκείνο που προέχει για την ΚΕ είναι να διαπραγματευθεί η Κύπρος με την Ευρωπαϊκή Ένωση για μια «συντεταγμένη έξοδο».

Ποιο είναι το επίδικο αυτής της διαπραγμάτευσης; Πρέπει να σταματήσει η λιτότητα; Πρέπει να ακολουθείται πολιτική για το ξέπέρασμα της κρίσης υπέρ του κόσμου της εργασίας και σε βάρος του κεφαλαίου και όλων όσοι κερδοσκοπήσαν εκμεταλλευόμενοι το off-shore καθεστώς και την ανύπαρκτη φορολογία του μεγάλου πλούτου; Καμία απάντηση από το ΑΚΕΛ.

Δυστυχώς η ανακοίνωση της ΚΕ του ΑΚΕΛ δείχνει δύο πράγματα. Το ένα είναι ότι το κόμμα, ακριβώς λόγω της διαχρονικής του στάσης σχετικά με τα επίδικα που αναφέραμε, βρίσκεται σε δυσχερή θέση. Αυτό όμως είναι το έλασσον ζήτημα. Το μείζον είναι ότι το ΑΚΕΛ δεν δείχνει τη διάθεση να αντιπαρεταθεί ουσιαστικά στο νεοφιλελευθερισμό.

Η πρόταση για έξοδο από το ευρώ αυτή καθαυτή σημαίνει ότι προσδοκάται η αναβάθμιση της ανταγωνιστικής θέσης του κυπριακού κεφαλαίου μέσω της υποτίμησης του νομίσματος. Η υποτίμηση του νομίσματος, όπως πολλές φορές έχω εξηγήσει, είναι ταυτόχρονα υποτίμηση της τιμής της εργασιακής δύναμης. Το καλάθι των προϊόντων που χρειάζεται η εργαζόμενη για να ζήσει, ο μισθός της, θα μειωθεί μέσω της νομισματικής υποτίμησης. Θα ακριβύνουν γι' αυτήν και τα εισαγόμενα προϊόντα (θα γίνουν απλησίαστα) και τα εγχώρια, λόγω του ότι τα ενδιάμεσα κεφαλαιουχικά αγαθά που απαιτούνται για την παραγωγή των εγχώριων προϊόντων είναι επίσης εισαγόμενα. Αυτή η υποτίμηση μισθού που συνεπάγεται η νομισματική υποτίμηση θα έρθει να προστεθεί στην ήδη υπάρχουσα υποτίμηση λόγω των μνημονίων.

Ταυτόχρονα τα ιδιωτικά χρέη θα εκτοξευθούν, με αποτέλεσμα μεγάλο αριθμό χρεοκοπιών μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Από τη νομισματική υποτίμηση θα κερδίσουν άμεσα μόνο ορισμένες μερίδες του κεφαλαίου. Από τους εργαζομένους ζητούνται και πάλι θυσίες, και άλλες θυσίες στο όνομα της «εθνικής ενότητας» και με καρότο μια «ανάπτυξη» που μπορεί να έρθει (αλλά μπορεί και όχι) μετά από αρκετά χρόνια.

Το ΑΚΕΛ και κάθε κόμμα της Αριστεράς στην Ευρώπη έχει δύο δρόμους να επιλέξει: ή να ευνοήσει την εθνικοποίηση του ανταγωνισμού ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις για το ποιος θα πληρώσει την κρίση, ή να υπερασπιστεί τα συμφέροντα των εργαζομένων σε συμμαχία με τους εργαζόμενους στις άλλες χώρες της ΕΕ ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό. Στον ΣΥΡΙΖΑ ΕΚΜ έχουμε αποφασίσει τι θέλουμε.

24

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΕΝ ΗΘΕΛΕ ΝΑ ΠΕΙ «ΟΧΙ!»²⁹

Η συμφωνία του Eurogroup οδηγεί στη διάσωση ή την καταστροφή της κυπριακής οικονομίας; Υπήρχε περιθώριο διαπραγμάτευσης εκτός τρόικας;

Δεν κομίζω γλαύκα εις Αθήνας λέγοντας ότι πρόκειται για μια μεγάλη καταστροφή. Εννοείται ότι υπήρχε περιθώριο διαπραγμάτευσης με τους δανειστές. Λόγω του μεγέθους και της σοβαρότητας της κρίσης, έπρεπε να συγκληθεί έκτακτη σύνοδος κορυφής κατά κοινή απαίτηση Κύπρου και Ελλάδας. Εκεί θα ετίθεντο τα ζητήματα με άλλους όρους. Αλλά οι νεοφιλελεύθεροι συνεργάτες της τρόικα σε Αθήνα και Λευκωσία δεν έχουν καμία διάθεση να διαπραγματευτούν τίποτα.

Οι αποφάσεις του Eurogroup για την Κύπρο ήταν ένα πείραμα για το ευρώ και την ΕΕ;

Αρχίζει να διαφαίνεται, λόγω της εξωφρενικής αρχικής απόφασης για κούρεμα των μικροκαταθετών και των δηλώσεων του επικεφαλής του Eurogroup αλλά και άλλων στη συνέχεια, ότι μάλλον πρόκειται για μια στρατηγική απόφαση των νεοφιλελεύ-

29. Συνέντευξη στο Koolnews.gr

θερων κέντρων εξουσίας να διαχειριστούν από δω και πέρα την κρίση με τη μέθοδο του «bail-in», που σημαίνει, μεταξύ άλλων, και κούρεμα καταθέσεων. Θα το δούμε σύντομα στην πράξη.

Μπορούσε η κυπριακή κυβέρνηση να επιμείνει στο αρχικό «όχι»;
Προφανώς και μπορούσε. Αλλά όπως ανέφερα και πριν, δεν ήθελε, δεν είχε καμία διάθεση να πει το όχι, άλλωστε το είπε μετά την πρώτη απόφαση, πιεζόμενη από τον κυπριακό λαό.

Πώς κρίνετε τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης στο θέμα της Κύπρου; Μπορούσε να πράξει διαφορετικά;

Ήταν απαράδεκτη αλλά και αναμενόμενη. Όταν είσαι νεοφιλελεύθερος, δεν σκέφτεσαι την κοινωνία αλλά την εξυπηρέτηση του μεγάλου κεφαλαίου. Η άρνηση της κυβέρνησης να συνδράμει για να δοθεί χρόνος στη διαπραγμάτευση είναι χαρακτηριστική. Αλλά και η κυπριακή κυβέρνηση δεν πίεσε καθόλου προς αυτή την κατεύθυνση.

Πώς σχολιάζετε τις εξελίξεις στις ελληνικές τράπεζες;

Εξαιρετικά προβληματικές. Από πού κι ως πού έχει αναδειχθεί η τράπεζα Πειραιώς σε κεντρικό πυλώνα του τραπεζικού συστήματος; Πού είναι οι κατάλληλοι δημόσιοι θεσμοί και τα χρηματοδοτικά εργαλεία που θα παίξουν ρόλο στην ανάκαμψη της κοινωνίας και της οικονομίας;

Σας κατηγορούν ότι «αρραβωνιαστήκατε» με το κόμμα των Ανεξάρτητων Ελλήνων. Υπάρχει η δυνατότητα συνεργασίας των δυο κομμάτων;

Δεν έχουν τι άλλο να πουν. Η συμφωνία με τους ΑΝΕΛ αφορά ένα συγκεκριμένο ζήτημα. Μακάρι να είχε η υποτίθεται αριστερή ΔΗΜΑΡ τη στάση των ΑΝΕΛ στο θέμα της Κύπρου. Αλλά οι προ-

σκυνητές των μνημονίων δεν έχουν καμία άλλη κριτική να κάνουν στον ΣΥΡΙΖΑ.

Σε ενδεχόμενο κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ, πώς θα ακυρώσετε το μνημόνιο; Θα μειώσετε το δημόσιο τομέα;

Θα καταθέσουμε αμέσως νόμους με τους οποίους θα καταργούμε τους νόμους που επιβάλλουν την καταστροφική πολιτική υποτίμησης της εργασιακής δύναμης και κατάργησης του κοινωνικού κράτους. Αυτή είναι η κατάργηση του μνημονίου. Κανείς δεν μπορεί να επιβάλει σε ένα κυρίαρχο κράτος πώς θα διαχειριστεί τα δημοσιονομικά του. Υπάρχουν άλλοι τρόποι δημοσιονομικής εξυγίανσης. Για παράδειγμα, η μείωση των υπερδιογκωμένων κατασταλτικών δυνάμεων, για να έρθω και στο δεύτερο ερώτημά σας. Τώρα, αν με ρωτάτε αν θα κλείσουμε νοσοκομεία και σχολεία, την ώρα που πολύς κόσμος δεν έχει ούτε να φάει, η απάντηση μου είναι: μάλλον αστειεύεστε με κακό χιούμορ!

25

ΖΗΤΩ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ, Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΝΕΡΓΙΑ! ΖΗΤΩ!³⁰

Αυτή την εβδομάδα δημοσιεύθηκαν τα επίσημα στοιχεία για την πορεία του ελληνικού δημόσιου χρέους. Ποιο είναι το ποιοτικό συμπέρασμα από τους αριθμούς; Το χρέος αυξήθηκε τους τελευταίους 12 μήνες και παραμένει περίπου το ίδιο σε απόλυτες τιμές με το 2010. Λόγω όμως της μείωσης του ΑΕΠ, το κλάσμα που χρησιμοποιείται ως ποσοτικό μέτρο για να κριθεί αν είναι βιώσιμο το χρέος (χρέος/ΑΕΠ) αυξήθηκε!

Μόλις δημοσιεύθηκαν τα επίσημα στοιχεία που αποδεικνύουν ξεκάθαρα ότι οι πολιτικές λιτότητας *δεν* μειώνουν το δημόσιο χρέος, ακολούθησαν αμέσως οι δηλώσεις του κ. Ντίσελμπλουμ, σύμφωνα με τις οποίες «το χρέος ενδεχομένως θα απομειωθεί το 2014 *αν η χώρα τηρήσει τις δεσμεύσεις της*». Τι μας λέει δηλαδή η ελληνική κυβέρνηση μέσω του κ. Ντίσελμπλουμ; Μας λέει, στα ίσια, ότι η πολιτική της δεν κάνει αυτό που λέει ότι κάνει. Μας λέει ότι όλη η ρητορική αυτών των τριών ετών περί απεξάρτησης της χώρας από το χρέος είναι ένα θηριώδες ψέμα, ότι πρόκειται για μια γκαιμπελική πρακτική. Μας λέει ότι η πολιτική αυτή έχει σκοπό τη διατήρηση του χρέους σε υψηλά επίπεδα, για να είναι πολιτικά εξαρτημένη κάθε κυ-

30. *Αυγή*, 5.5.2013.

βέρνηση από τις αγορές. Μας λέει ότι το υψηλό χρέος τελικά είναι ο στόχος!

Οι κ.κ. Ντέισελμπλουμ, Σαμαράς και Κουβέλης πανηγυρίζουν καθημερινά για τις εξελίξεις. Το κεφάλαιο έχει κηρύξει τον πόλεμο στον κόσμο της εργασίας και η τρόικα εσωτερικού και εξωτερικού είναι ικανοποιημένες επειδή ο πόλεμος αυτός πάει καλά.

Ας δούμε πιο προσεκτικά αυτό τον γκαϊμπελικό τρόπο με τον οποίο παρουσιάζουν τις επιτυχίες τους σ' αυτό τον πόλεμο: μας λένε ότι όλα πάνε καλά επειδή μείωσαν τις κρατικές δαπάνες, μείωσαν το δημοσιονομικό έλλειμμα και βελτίωσαν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Πράγματι, αν τα ασφαλιστικά ταμεία δεν πληρώνουν τίποτα σε κανέναν από τον Ιανουάριο, αν οι κατώτεροι μισθοί και συντάξεις είναι κάτω από το όριο της φτώχειας, αν το Δημόσιο κηρύσσει στάση πληρωμών σε κάθε προμηθευτή του, αν οι άνεργοι χωρίς επίδομα είναι τετραπλάσιοι από τους ανέργους με επίδομα, τότε όλα πάνε καλά για τις κρατικές δαπάνες και το δημοσιονομικό έλλειμμα. Πάνε τόσο καλά ώστε σύνομα επέρχεται ένα μεγάλο κραχ! Το κραχ αυτό θα χρησιμοποιηθεί για να ληφθούν νέα μέτρα.

Μήπως όμως τουλάχιστον «πάμε καλά» στις εξαγωγές; Μήπως υλοποιείται η νέα μεγάλη ιδέα (του κεφαλαίου), η «εξωστρέφεια»; Ναι, ο λόγος εξαγωγών/εισαγωγών αυξάνεται, αλλά κυρίως επειδή μειώνονται οι εισαγωγές, επειδή δηλαδή φτώχυναν οι μισθωτοί, οι συνταξιούχοι, οι αυτοαπασχολούμενοι, οι αγρότες – με άλλα λόγια, όλοι εκείνοι που δεν έχουν εξαγωγικές επιχειρήσεις! Αλλά και η μικρή αύξηση των εξαγωγών πού οφείλεται; Στο ότι η κατάρρευση της εσωτερικής ζήτησης ωθεί τις (μεγάλες κυρίως) επιχειρήσεις να στραφούν προς την εξωτερική αγορά. Όμως, προσοχή, δεν έχει υλοποιηθεί αρκετά το όραμα της «εξωστρέφειας». Μας το υπενθύμισε ο πρώην γενικός, ο κ. Μέργος, ο «λαγός» της κυβερνητικής πολιτικής.

Η «λογική» τους είναι απλή: πρέπει να μειωθούν κι άλλο οι μισθοί και οι συντάξεις, να πέσει κι άλλο η εσωτερική ζήτηση, ώστε οι εγχώριοι παραγωγοί (οι καπιταλιστικές επιχειρήσεις) να στραφούν εντονότερα προς τις αγορές του εξωτερικού. Δεν μπορούν να ζήσουν οι εργαζόμενοι, λιμοκτονούν κι αυτοκτονούν οι άνεργοι; Κανένα πρόβλημα, όλα πάνε καλά, «γινόμαστε» με γρήγορους ρυθμούς «εξωστρεφείς», σύμφωνα με το όραμα του Σαμαρά, του Ραχόι, της Μέρκελ...

Ο ΣΥΡΙΖΑ βροντοφωνάζει από την αρχή: η πολιτική αυτή είναι ταξική. Είναι ενάντια στην πλειονότητα της κοινωνίας και υπέρ των λίγων, του μεγάλου κεφαλαίου. Σκοπός τους δεν είναι να απαλλαγεί το κράτος από το χρέος του, αλλά να απαλλαγεί το μεγάλο κεφάλαιο από την όποια ελάχιστη υποχρέωση είχε να συνεισφέρει στην αναπαραγωγή της κοινωνίας. Σκοπός τους είναι να μην πληρώνουν ασφαλιστικές εισφορές οι εργοδότες, να μειωθεί η φορολογία των κερδών, να φορτωθεί ο κόσμος της εργασίας όλα τα δεινά της κρίσης και να κλείσουν οι μικρές επιχειρήσεις, να συγκεντρωθεί το κεφάλαιο σε λιγότερα χέρια για να μπορεί να αξιοποιηθεί καλύτερα.

Γι' αυτούς δεν υπάρχει εναλλακτική διέξοδος, there is no alternative (ΤΙΝΑ). Για τον κόσμο της εργασίας και της ανεργίας, από την άλλη πλευρά, δεν μπορεί να συνεχιστεί αυτός ο δρόμος. Η μετατροπή του εργαζόμενου σε «τοξικομανή του χρέους»³¹ είναι αναγκαίο να αναστραφεί άμεσα. Μόνο η πολιτική ανατροπή, η κυβέρνηση της Αριστεράς που θα στηρίζεται από την κοινωνική πλειοψηφία, μπορεί να πετύχει αυτή την αναστροφή.

³¹. Βλ. το άρθρο του Νίκου Καρανίκα στην *Αυγή* της 23ης Μαΐου 2013: <http://www.avgi.gr/www.avgi.gr/article/342966/xreomenoi>

26

ΕΡΧΕΤΑΙ ΤΣΟΥΝΑΜΙ ΜΕΤΡΩΝ-ΑΠΟΛΥΣΕΩΝ (ΑΛΛΑ ΕΥΤΥΧΩΣ ΔΕΝ ΘΑ ΛΕΓΟΝΤΑΙ «ΜΝΗΜΟΝΙΟ»!)³²

Παρότι το ζήτημα της ναζιστικής εγκληματικότητας μονοπώλησε προσωρινά το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης, η οικονομική πραγματικότητα παραμένει αδυσώπητη για την πλειονότητα όσων κατοικούν σε αυτή τη χώρα. Τα μέτωπα που έχει να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση είναι πολλά και γι' αυτό το μόνο που προσπαθεί να πετύχει είναι να μη συμπέσουν όλα τα μέτρα που έρχονται ταυτόχρονα.

Στη μέθοδο των «καθυστερήσεων» πρωτοστατεί ο Κ. Μητσοτάκης, ο οποίος, παρότι είναι ένθερμος οπαδός των απολύσεων και της διάλυσης όλων των υπολειμμάτων του κοινωνικού κράτους, κατανοεί ότι το κόστος των μέτρων για την ετοιμότητα κυβέρνησης θα είναι πολύ μεγάλο. Έτσι, μετά τη διάλυση των πανεπιστημίων που επιχειρούν ο υπουργός και η κυβέρνησή του, καθώς θέτουν σε διαθεσιμότητα περί το 40% των διοικητικών υπαλλήλων των πανεπιστημίων την ώρα που αυτά είχαν απολέσει περί το 50% των αντίστοιχων θέσεων τα τελευταία χρόνια(!), ο υπουργός θα αναγκαστεί να περιμένει έως το τέλος Δεκεμβρίου για το επόμενο κύμα διαθεσιμότητας. Στο ενδιάμεσο πι-

32. Αυγή, 6.8.2013.

θανόν να δηλώνει ότι διαπραγματεύεται με την τρόικα μια παράταση δύο ολόκληρων μηνών(!).

Αλλά δεν είναι μόνο η διάλυση των δημόσιων υπηρεσιών. Παρότι η ελληνική κυβέρνηση δεν ενημερώνει για τίποτα από όσα διαμείβονται στις συζητήσεις με την τρόικα, και ο κ. Στουρνάρας «αυτονομείται» δηλώνοντας ότι «δεν υπάρχει χρηματοδοτικό κενό», ταυτόχρονα διαρρέονται «έμμεσα» μια σειρά από μέτρα που πρόκειται να έρθουν. Η μέθοδος με την οποία ανακοινώνονται με πλάγιο τρόπο τα επερχόμενα μέτρα στην επικαιρότητα είναι η εξής: οι διαρροές δεν αφορούν τα μέτρα καθαυτά, αλλά τις αιτίες που αναγκαστικά θα τα προκαλέσουν. Η πραγματικότητα αντιστρέφεται, καθώς οι αιτίες όχι μόνο αποσυνδέονται από τη μνημονιακή πολιτική, αλλά θεωρείται ότι προέρχονται από τη μη εφαρμογή της μνημονιακής πολιτικής.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η επερχόμενη κρίση των ασφαλιστικών ταμείων. Η κυβέρνηση παριστάνει ότι η κατάρρευση των ασφαλιστικών ταμείων δεν οφείλεται στην πολιτική της, που έχει προκαλέσει την ανεργία, την αδυναμία της πλειονότητας των αυτοαπασχολούμενων να καλύψουν τις ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις (ο ΟΑΕΕ υπολογίζεται ότι θα έχει έλλειμμα 800 εκατομμυρίων μέσα στο 2014) και τη διαφυγή εσόδων από τη μη καταβολή ασφαλιστικών εισφορών από κερδοφόρες επιχειρήσεις. Αντί να προσπαθήσει να βρει μια βιώσιμη λύση, μειώνει ακόμη περισσότερο τις εργοδοτικές εισφορές(!) και παρουσιάζει ως φυσική αναγκαιότητα την περικοπή 1-1,5 δισεκατομμυρίου επιπλέον από τις δαπάνες υγείας, συντάξεων και εφάπαξ!

Άλλο παράδειγμα είναι η υστέρηση των εσόδων. Παρά το γεγονός ότι το κράτος έχει εξαπλασιάσει τα (υπολογιζόμενα) έσοδά του από φόρους ακίνητης περιουσίας μέσα σε 3 χρόνια(!), ετοιμάζεται νέα αύξηση της φορολογίας σε μικρή και μεσαία ακίνητη

περιουσία, η οποία θα συνδυάζεται με ελάφρυνση της φορολόγησης των μεγάλων περιουσιών. Επίσης, μόνο κλαυσίγελο προκαλεί το εύρημα της παραχώρησης ακινήτων στο δημόσιο για εξόφληση χρεών, χωρίς να επιστρέφεται η όποια υπερβάλλουσα αξία. Ταυτόχρονα υπολογίζεται αύξηση των φορολογικών εσόδων περί το 1,5 δισεκατομμύριο, το οποίο όμως δεν θα προέλθει από τα κέρδη και τα πολύ υψηλά εισοδήματα, αλλά και πάλι από τους μισθωτούς, τους συνταξιούχους, τους ελεύθερους επαγγελματίες. Αν προσθέσουμε άλλο 1 δισεκατομμύριο περίπου περικοπών που συζητείται για τους τομείς παιδείας και άμυνας, ολοκληρώνουμε την εικόνα της υποβάθμισης του ελληνικού κοινωνικού κράτους σε τριτοκοσμικά επίπεδα.

Αλλά, προς Θεού! Δεν πρέπει να λέμε ότι έρχονται νέα μέτρα. Μην χαλάμε και την εικόνα της χώρας μας...

Ο ΚΟΜΠΟΣ ΣΤΟ ΧΤΕΝΙ ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ³³

Σήμερα, δεκατέσσερις μήνες μετά τις εκλογές του Ιουνίου 2012, βρισκόμαστε σε ένα (ακόμη) σημείο καμψής. Μπορούμε να χωρίσουμε το μετεκλογικό διάστημα σε τρία μέρη. Μέχρι τον Νοέμβριο του 2012 η κυβέρνηση δεν είχε σταθεροποιηθεί ακόμη, καθώς δεν ήταν σαφές τι θα γινόταν με το δημόσιο χρέος, που από τότε ήταν δεδομένη η μη βιωσιμότητά του. Η απόφαση-συμβιβασμός μεταξύ ΕΕ-ΕΚΤ και ΔΝΤ δεν έλυσε βέβαια το πρόβλημα του χρέους – αντίθετα, όπως έχουμε εξηγήσει αναλυτικά και όπως είναι προφανές πια σήμερα, το επέτεινε. Ταυτόχρονα όμως έδωσε λίγο πολιτικό χρόνο στην τρικομματική τότε κυβέρνηση, τον «αέρα» που χρειαζόταν για να συνεχίσει τη διάλυση του κοινωνικού κράτους και να επιβάλει τις απολύσεις στο δημόσιο τομέα. Οι απολύσεις αυτές είναι πολύ σημαντικές γιατί πιέζουν έμμεσα το μισθό και στον ιδιωτικό τομέα.

Στην πράξη όμως, και παρά το γεγονός ότι η κοινωνική αντίδραση καμιά στιγμή δεν γενικεύτηκε, η απονομιμοποίηση αυτής της πολιτικής στην κοινωνία ήταν εμφανής. Πρώτο δείγμα ήταν η επιστράτευση στο μετρό, ενώ στη συνέχεια προέκυψε το κυβερνητικό Βατερλό της ΕΡΤ. Η ελληνική κοινωνία απέδειξε στην

33. *Αυγή*, 20.10.2013.

πράξη ότι δεν είναι διατεθειμένη να «κινεζοποιηθεί». Η τρικομματική διαλύθηκε, το φύλλο συκής της «υπεύθυνης Αριστεράς» έπεσε κι αυτό. Αν κοιτάξουμε την εξέλιξη των πολιτικών πραγμάτων της χώρας σε ορίζοντα τριετίας, μπορούμε να διακρίνουμε τη συνεχή απομείωση του «πολιτικού κεφαλαίου» όλων των αποχρώσεων του νεοφιλελευθερισμού.

Σήμερα αυτή η διαδικασία φτάνει στο τέλος της. Η κυβέρνηση Σαμαρά-Βενιζέλου φαίνεται να συνειδητοποιεί ότι μπροστά της έχει γκρεμό και πίσω της ρέμα. Αν αποφασίσει να πάρει τα μέτρα τα οποία απαιτεί η επόμενη φάση της αναδιάρθρωσης, που προωθούν το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο και οι ελίτ Ελλάδας και Ευρώπης, θα δημιουργήσει νέα κοινωνική ένταση και το πιθανότερο είναι να πέσει με πάταγο, όπως η κυβέρνηση Παπαδήμου. Αν παραστήσει ξαφνικά τον «αντάρτη» και προσπαθήσει να ανανεώσει τη θητεία της μέσα από εκλογές, το πιθανότερο είναι να ηττηθεί με μεγάλη διαφορά. Ούτε τα μέτρα ούτε η άρνησή τους εξασφαλίζουν την επιβίωση των δύο τελευταίων «γόνων» του πολιτικού συστήματος της μεταπολίτευσης. Ο μόνος δρόμος που μένει είναι να εκλιπαρήσουν την τρόικα για λίγο πολιτικό χρόνο ακόμη, για μικρότερη ταχύτητα εφαρμογής των μέτρων των απολύσεων, του κλεισίματος δημόσιων επιχειρήσεων, της αύξησης φορολογίας της ακίνητης περιουσίας, της απελευθέρωσης των πλειστηριασμών κ.ο.κ. Είναι τόσα πολλά αυτά που «πρέπει» να γίνουν από τη σκοπιά του μεγάλου κεφαλαίου ώστε είναι δύσκολο να επιτευχθεί αυτός ο συμβιβασμός· αλλά κι αν επιτευχθεί βραχυπρόθεσμα, θα είναι εύθραυστος: όλα αυτά φαίνεται να έχουν διάρκεια το πολύ μερικούς μήνες ακόμη. Ο κόμπος φτάνει στο χτένι.

Οι δανειστές και το μεγάλο κεφάλαιο γνωρίζουν ότι έρχεται η κυβέρνηση της Αριστεράς. Θα κάνουν ό,τι μπορούν για να μην είναι αυτοδύναμος ο ΣΥΡΙΖΑ (και δεν θα μείνουν μόνο στις

«ελιές»). Το ζήτημα λοιπόν είναι τι θα κάνει η κυβέρνηση της Αριστεράς. Θα χρησιμοποιήσει την πολιτική της εξουσία για να επιφέρει τις τομές που απαιτούνται ώστε να αλλάξει ο συσχετισμός ανάμεσα στο κεφάλαιο και στην εργασία; Θα διεθνοποιήσει το πρόβλημα του χρέους ώστε να βγει ο κόσμος της εργασίας από την πολυδιάσπαση που έχει επιτύχει το (διεθνοποιημένο) κεφάλαιο; Θα ευνοήσει τις νέες συνεργατικές μορφές παραγωγής που ανθίζουν μέσα στην κρίση; Θα μεταρρυθμίσει ριζικά το πολιτικό σύστημα ώστε να θεμελιωθεί η βάση για τη συνέχεια των κοινωνικών μετασχηματισμών; Είμαι σίγουρος ότι θα γίνουν όλα αυτά!

28

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ³⁴

Το 2013 φτάνει προς το τέλος του και θα μείνει στην ιστορία ως ένα από τα έτη της μεγάλης αναδιάρθρωσης των κοινωνιών της Ευρώπης προς μια πιο αντιδραστική κατεύθυνση. Μετά την έκθεση του ΟΟΣΑ που πρότεινε έναν τρόπο συνέχισης των πολιτικών λιτότητας,³⁵ δύο ακόμη κείμενα επίσημων φορέων έρχονται στο φως της δημοσιότητας τις τελευταίες μέρες, για να εκφράσουν τις αντιφάσεις της τρέχουσας πολιτικής και κοινωνικής συγκυρίας σε Ελλάδα και Ευρώπη. Το ένα είναι η Έκθεση του διοικητή της ΤτΕ και το άλλο το προσχέδιο³⁶ αναφοράς της Επιτροπής Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων του Ευρωκοινοβουλίου για το ρόλο και τη λειτουργία της τρόικα στις χώρες με προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής.

Το μεν κείμενο Προβόπουλου αποτελεί μνημείο ταξικής αλαζονείας, καθώς περιγράφει αναίσχυντα τι σημαίνει «επιτυχία του μνημονίου» στην Ελλάδα. Το δε προσχέδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρότι διαπιστώνει την καταστροφή που έχουν επιφέ-

34. *Αυγή*, 22.12.2013.

35. Βλ. το Κεφάλαιο 54 του παρόντος.

36. http://tvxs.gr/sites/default/files/attachments/2013/51/145518_prosxedio.pdf

ρει τα εν λόγω προγράμματα, την αποδίδει σε «αστοχίες» και «λάθη», με σκοπό να αποκρύψει την *πολιτική ευθύνη* των κυβερνήσεων και των δανειστών και των δανειζόμενων κρατών. Αξίζει να δούμε αναλυτικά τι κρύβεται πίσω από τα βαρύγδουπα αλλά επιφανειακά συμπεράσματα αυτών των κειμένων (την «επιτυχία» και τα «λάθη»).

Ο κ. Προβόπουλος, γνωστός στυλοβάτης του ελληνικού «συστήματος», μας λέει ευθαρσώς ότι το πρόγραμμα όχι μόνο πέτυχε, αλλά... παραπέτυχε. Γιατί; Επειδή η μείωση μοναδιαίου κόστους εργασίας (της μερίδας των μισθών) μέσα στα τελευταία τρία χρόνια ήταν μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη (21,5% αντί 15%). Αυτό σημαίνει ότι το ποσοστό του καθαρού προϊόντος που παράχθηκε αυτά τα τρία χρόνια και πήγε σε κέρδη και προσόδους (και όχι σε μισθούς) ήταν μεγαλύτερο από τους στόχους της τρόικα! Το πρόγραμμα πέτυχε αυτή τη βασική «μεταρρύθμιση», να μεταφέρει πλούτο και ισχύ από την εργασία στο κεφάλαιο μέσα από την εμβάθυνση της ύφεσης. Σύμφωνα βέβαια με την ιδεολογία του κεντρικού τραπεζίτη, όσο περισσότερο αυξάνεται η μερίδα των κερδών, τόσο καλύτερα αναπτύσσεται η οικονομία. Πράγματι! Ακόμη και με ύφεση και παρακμή, η οικονομία «αναπτύσσεται καλύτερα» για τους λίγους και πανίσχυρους που συσσωρεύουν από τις ζημιές των πολλών.

Δεν μένει όμως μόνο στους πανηγυρισμούς ο κ. Προβόπουλος, κάνει και φέτος προβλέψεις. Οι προβλέψεις του λένε ότι το ΑΕΠ θα αυξηθεί το 2014. Το ΑΕΠ όμως αποτελεί «άθροισμα» τεσσάρων βασικών παραγόντων. Τριών θετικών –δηλαδή της κατανάλωσης, των επενδύσεων και των εξαγωγών– και ενός αρνητικού: των εισαγωγών. Δεδομένου ότι ο κ. Προβόπουλος προτείνει τη συνέχιση της βάρβαρης λιτότητας, ο μόνος τρόπος να προκύψει αύξηση του ΑΕΠ είναι η μείωση των εισαγωγών. Κι αυτό γιατί με τις πολιτικές του «συστήματος» που εκπροσωπεί ο κ.

Προβόπουλος θα μειωθεί κι άλλο η κατανάλωση, θα μειωθούν οι επενδύσεις και στην καλύτερη περίπτωση θα παραμείνουν σταθερές οι εξαγωγές, κι αυτές μόνο για συγκυριακούς λόγους – χάρη στο πλεονέκτημα που έχει αποκτήσει η Ελλάδα ως τουριστικός προορισμός έναντι των χωρών της Βόρειας Αφρικής. Μόνο η μείωση των εισαγωγών μπορεί να παραγάγει ένα θετικό ΑΕΠ, συνεπώς μόνο η περαιτέρω πορεία προς την οικονομική και κοινωνική παρακμή της πλειοψηφίας.

Για να «πετύχει» η συνέχιση της βαρβαρότητας όμως, μας νοουθετεί ο κ. Προβόπουλος (κατά μεγάλη σύμπτωση το ίδιο κάνει και το συγκρότημα του ΔΟΛ), πρέπει να υπάρξει «σύμπλευση». Όλοι μαζί δηλαδή, θύτες και θύματα, αυτοί που θησαυρίζουν κι αυτοί που δεν μπορούν ούτε να ζεσταθούν, να πορευθούμε αγκαλιασμένοι, προς ένα ακόμη πιο νεοφιλελεύθερο μέλλον. Το μήνυμα βέβαια απευθύνεται στον ΣΥΡΙΖΑ. Αναρωτιέται κανείς αν αυτή η αλαζονική στάση του κ. Προβόπουλου κρύβει τον πανικό του συστήματος μπροστά σ' αυτά που έρχονται.

Ένα από αυτά που έρχονται είναι οι ευρωεκλογές. Καθώς το αρνητικό κλίμα απέναντι στη νεοφιλελεύθερη πολιτική που ασκεί η Ευρωπαϊκή Ένωση γίνεται ολοένα και εντονότερο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θυμήθηκε να ερευνήσει αν πάνε καλά τα προγράμματα της δημοσιονομικής προσαρμογής. Τι βρίσκει ως τώρα; Παραδόξως βρίσκει όσα λέει ο ΣΥΡΙΖΑ από το 2010: το έλλειμμα δημοκρατίας που διατυπώνεται ως «έλλειψη διαφάνειας στις διαπραγματεύσεις για τα μνημόνια», τις «δυσμενείς κοινωνικές επιπτώσεις των εφαρμοζόμενων πολιτικών τόσο στην Ελλάδα όσο και στα υπόλοιπα κράτη-μέλη που έχουν πληγεί από την κρίση», το ότι «δεν εμποδίστηκε η ελεγχόμενη χρεοκοπία, αλλά ούτε και η μετάδοση της κρίσης στα υπόλοιπα κράτη-μέλη», «την αποδόμηση των συστημάτων υγείας» σε αντίθεση με τις επιταγές του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έστω και καθυστερημένα, θα μπορούσε να πει κανείς, αναγνωρίζουν την κοινωνική καταστροφή που συντελείται. Ταυτόχρονα ωστόσο το κείμενο χαιρετίζει το τέλος του προγράμματος για την Ιρλανδία και το αναμενόμενο τέλος για την Πορτογαλία. Όλοι γνωρίζουμε όμως πως δεν έχει καμιά σημασία ότι τελειώνει το «πρόγραμμα» στις χώρες αυτές, καθώς *η λιτότητα συνεχίζεται. Επιχειρείται λοιπόν να παρουσιαστεί ως τέλος η συνέχεια*. Επιχειρείται να παρουσιαστεί ως «λάθος» ο πραγματικός σκοπός, η λιτότητα. Επιχειρείται να μετατοπιστεί το βάρος της ευθύνης από τις μνημονιακές κυβερνήσεις στον κάθε κ. Τόμσεν. Επιχειρείται να μετατραπεί ένα πολιτικό ζήτημα σε τεχνικό.

Σ' αυτό το σημείο συναντιούνται τα δύο «θεσμικά» κείμενα των τελευταίων ημερών. Στο ότι *μας προτείνουν ως τέλος του μνημονίου τη συνέχιση της λιτότητας*. Κάτι που σε λίγο θα μας το προτείνει και ο ίδιος ο Έλληνας πρωθυπουργός αγκαλιασμένος με την κ. Μέρκελ.

Μ Ε Ρ Ο Σ

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ

ΠΟΙΑ ΕΠΑΝΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΧΡΕΟΥΣ;³⁷

Α. Ποιοι διαπραγματεύονται;

Σε κάθε (επανα)διαπραγμάτευση υπάρχει ένα καταστατικό ερώτημα: Ποιος διαπραγματεύεται τι και με ποιον;

Αν κάποιος/α είναι οπαδός της ιδεολογίας από την οποία προκύπτουν τα δελτία των 8:00, δεν θα έχει μάλλον καμιά απορία αναφορικά με αυτό το ερώτημα: η διαπραγμάτευση (θα) αφορά τη «χώρα» και τους «πιστωτές» της (ή «εμάς» και τους «πιστωτές μας»), με αντικείμενο το ύψος του δημόσιου χρέους (διαγραφή ενός τμήματός του; με ποια διαδικασία;) ή/και τους τρόπους και χρόνους αποπληρωμής του (μείωση επιτοκίων; παράταση του χρόνου αποπληρωμής;)

Εντούτοις, αν κάποιος/α είναι αριστερός/ή που επιδιώκει να είναι και μαρξιστής/στρια, θα κατανοεί ότι οι παραπάνω απαντήσεις συνιστούν μια παραγνώριση της πραγματικότητας που απορρέει από την κυριαρχία της αστικής ιδεολογίας. Δεν διαπραγματεύεται η «χώρα», αλλά η ελληνική άρχουσα τάξη εκπροσωπούμενη διά της κυβέρνησης. Δεν διαπραγματεύεται με «τους πιστωτές» του ελληνικού Δημοσίου, αλλά με (τις) άλλες άρχου-

37. Αυγή, 27.2.2011.

σες τάξεις της ΕΕ διά των πολιτικών εκπροσώπων τους και με τους εκπροσώπους «θεσμών» διεθνούς χαρακτήρα (ΕΚΤ, ΔΝΤ κ.λπ.), που εκφράζουν τα κοινά συμφέροντα των ευρωπαϊκών καπιταλισμών ή ευρύτερα των κυρίαρχων καπιταλιστικών δυνάμεων του πλανήτη και τις ρευστές και μεταβαλλόμενες ισορροπίες μεταξύ τους.

Ζητούμενο της διαπραγμάτευσης είναι η διαχείριση της κρίσης (χρέους) της Ευρωζώνης ως όψης της συστημικής κρίσης που πλήττει το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα και ιδίως τους ανεπτυγμένους κρίκους του (ΕΕ, ΗΠΑ κ.ο.κ.). Η διαπραγμάτευση επηρεάζει φυσικά και τους συσχετισμούς δύναμης ανάμεσα στις ευρωπαϊκές αστικές τάξεις, όπως και τις σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ.

B. Το χρέος «είναι ταξικό»

Η κρίση που ζούμε είναι συνέπεια της παγκόσμιας κρίσης του 2008, του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί η ΟΝΕ και των πολιτικών που άσκησε το σύστημα εξουσίας στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες.

Εστιάζοντας στις εσωτερικές αιτίες, το πραγματικό πρόβλημα του χρέους είναι η διαρκώς διευρυνόμενη φοροαπαλλαγή του κεφαλαίου με τη μείωση της φορολογίας των επιχειρήσεων, την υπόθαλψη της φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής, τα χαριστικά πακέτα στις τράπεζες. Είναι επίσης η επιθετική πολιτική του ελληνικού κράτους και οι υπέρογκες στρατιωτικές δαπάνες που συνεπάγεται. Αν η *άμεση φορολογία* στην Ελλάδα βρισκόταν απλώς στον ευρωπαϊκό μέσο όρο κατά την περίοδο 2000-2008, το Δημόσιο θα είχε εισπράξει φορολογικά έσοδα της τάξης των 95 δισεκατομμυρίων ευρώ. Συνυπολογίζοντας τα έτη 2009 και 2010, προκύπτει ότι το ελληνικό Δημόσιο παραιτήθηκε υπέρ των

υψηλών εισοδημάτων από έσοδα τα οποία αντιστοιχούν στο δάνειο που έλαβε από την τρόικα.

Γ. Οι πιστωτές του ελληνικού Δημοσίου δεν έχουν ενιαία ταξικά χαρακτηριστικά

Το βασικό χαρακτηριστικό του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι ότι αποτελεί μηχανισμό ελέγχου και ρύθμισης, σε νεοφιλελεύθερη βάση, των καπιταλιστικών οικονομιών και κοινωνιών, εμπλέκοντας σε σχέσεις δανεισμού, αξιολόγησης και «επιτήρησης» σχεδόν κάθε δρών οικονομικό υποκείμενο (επιχειρήσεις, δημόσιους οργανισμούς, δήμους και κράτη, άτομα) εντός των ανεπτυγμένων καπιταλιστικών κοινωνιών.

Σήμερα «κρατούν» τα χρέη του ελληνικού Δημοσίου, εγχώριες και αλλοδαπές εμπορικές τράπεζες, η ΕΚΤ, ασφαλιστικά ταμεία και ιδιώτες. Ιδιώτες και ταμεία, διότι τα περίφημα hedge funds δεν διαχειρίζονται χρεόγραφα (π.χ. του ελληνικού Δημοσίου) δικής τους ιδιοκτησίας, αλλά ιδιοκτησίας ενός ευρύτατου κοινού, μέρος των αποταμιεύσεων του οποίου είναι αυτά τα χρεόγραφα. (Όταν χρεοκόπησε η Lehman Brothers, Λαρισαίοι πολίτες δήλωσαν απώλειες τουλάχιστον 100 εκατομμυρίων ευρώ, καθώς είχαν αγοράσει χρεόγραφα της τράπεζας αυτής με τις αποταμιεύσεις τους.)

Δ. Η στρατηγική της Αριστεράς πρέπει να διέπεται από ταξική μεροληψία

Η Αριστερά πρέπει να πάρει θέση στη ζήτηση της επαναδιαπραγμάτευσης του δημόσιου χρέους, καθιστώντας σαφές στους

εργαζομένους ότι δεν μπορεί να υπάρξει καμιά λύση αν δεν ανατραπούν οι ταξικές πολιτικές που δημιουργούν το χρέος: η ανισοκατανομή του εισοδήματος, η φοροασυλία του κεφαλαίου, η ύφεση.

Παράλληλα η Αριστερά πρέπει να καλέσει τους εργαζομένους να αγωνιστούν για τη διαγραφή εκείνου του τμήματος του χρέους που κρατούν οι τράπεζες, η ΕΚΤ κ.λπ. Από την άλλη, πρέπει να ρυθμιστούν οι όροι αποπληρωμής του χρέους που κρατούν τα ασφαλιστικά ταμεία και οι ιδιώτες (μέχρι ένα ύψος). Δεν είναι δυνατόν να πούμε στους εργαζόμενους και στα ταμεία τους (στην Ελλάδα και το εξωτερικό) «πληρώστε εσείς τα χρέη που σκόπιμα συσσώρευσε το ελληνικό κεφάλαιο».

Για να μπορέσουμε όμως να συγκεκριμενοποιήσουμε μια τέτοια πολιτική, πρέπει να γνωρίζουμε την ακριβή διάρθρωση του χρέους. Πρέπει επομένως να αρχίσουμε από τη σύσταση μιας Διεθνούς Ανεξάρτητης Επιτροπής Ελέγχου του ελληνικού δημόσιου χρέους.

30

ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΙ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ.

**Μια άσκηση με μετριοπαθείς υποθέσεις
αλλά σε ρήξη με τις ασκούμενες πολιτικές³⁸**

Οι εκπρόσωποι και οι διαμορφωτές κοινής γνώμης της αστικής εξουσίας έχουν ξοδέψει αρκετό μελάνι προκειμένου να πείσουν ότι για το συσσωρευμένο δημόσιο χρέος φταίνει οι μισθοί και το πλήθος των δημόσιων υπαλλήλων, οι συντάξεις και γενικότερα οι δημόσιες δαπάνες ενός μεγάλου κράτους. Έχουν χύσει αρκετό μελάνι για να υποστηρίξουν την άποψη ότι φταίνει οι ξένοι κερδοσκόποι και η «ληστρική» πρακτική τους που είχε στόχο να μας χρεώσει, υποδεικνύοντάς μας έτσι την ανάγκη να αμυνθούμε ως έθνος απέναντι σε αυτούς. Έχουν αφιερώσει αρκετό χώρο στην αναζήτηση της προϊστορίας της συσσώρευσης του δημόσιου χρέους: από τον Τρικούπη μέχρι τον Παπανδρέου και τον Μητσοτάκη, με εκατέρωθεν αλληλοκατηγορίες μεταξύ της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ. Έχει γίνει αρκετή συζήτηση για τις μίζες, τη διαφθορά, τις αποφάσεις απογραφών που συνέβαλαν στο χρέος. Η κύρια αιτία όμως για τη συσσώρευση δημόσιου χρέους είναι απύσχα από όλη αυτή τη συζήτηση.

38. *Αυγή*, 22.5.2011. Από κοινού με τον Σπύρο Λαπατσιώρα.

A. Τα ταξικά διακυβεύματα στη συζήτηση των αιτιών του χρέους

Το δημόσιο χρέος λόγω των υψηλών ρυθμών μεγέθυνσης θα έπρεπε να έχει μειωθεί κατά πολύ τη χρονική περίοδο από το 1994, οπότε ακολουθήθηκε η πορεία ένταξης στο ευρώ, μέχρι το 2008, έτος κατά το οποίο η κρίση «άγγιξε» την ελληνική οικονομία. Αυτό δεν συνέβη. Η ανάλυση των στοιχείων που καθορίζουν τη συσσώρευση δημόσιου χρέους (δαπάνες, έσοδα, τόκοι-επιτόκια, ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ) είναι αποκαλυπτική ως προς το τι συνέβαλε στη συσσώρευσή του. Τα επιτόκια δανεισμού μειώθηκαν λόγω ευρωζώνης (το μέσο επιτόκιο, από 14,3% το 1994, μειώθηκε σε 4,9% το 2007), ενώ το ίδιο έγινε και με τους τόκους ως ποσοστό του ΑΕΠ – επομένως η κύρια ευθύνη δεν αφορά τους «κερδοσκόπους» (δεν θέτουμε το ζήτημα αν τα κράτη πρέπει να δανείζονται από τις αγορές, συζητάμε μόνο πόσο το διεθνές και εγχώριο χρηματιστικό κεφάλαιο αποτέλεσε τον κύριο παράγοντα που οδήγησε στη συσσώρευση χρέους). Οι δημόσιες δαπάνες (μαζί με τους τόκους) ήταν σχετικά σταθερές και ελαφρά χαμηλότερες ως ποσοστό του ΑΕΠ από το μέσο όρο της ΕΕ (ενδεικτικά το 2006, πριν την κρίση, ήταν 44,9% έναντι 46,3% του ΑΕΠ στην ΕΕ27· δεν χρειάζεται να αναφερθούμε στο μύθο του μεγάλου πλήθους δημόσιων υπαλλήλων, που κατέρρευσε με την απογραφή, δείχνοντας ότι ως ποσοστό επί των εργαζομένων είναι αντίστοιχο και ελαφρά χαμηλότερο από τις άλλες χώρες της ευρωζώνης) και δεν μπορούν να θεωρηθούν η βασική αιτία που δεν μειώθηκε το δημόσιο χρέος.

Το κύριο στοιχείο που καθόρισε τη συσσώρευση δημόσιου χρέους είναι τα δημόσια έσοδα και ειδικότερα τα έσοδα από τη φορολογία των επιχειρήσεων, του κεφαλαίου και του πλούτου.

Αυτά είναι εντυπωσιακά χαμηλότερα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα στις άλλες χώρες της ευρωζώνης. Αναφέρουμε ενδεικτικά: (α) τα έσοδα από την άμεση φορολογία, που το 2007 ήταν 8% του ΑΕΠ έναντι 13,4% στην ΕΕ27· (β) η πραγματική φορολογική επιβάρυνση του κεφαλαίου επί των κερδών, που το 2006 ήταν 15,8% στην Ελλάδα έναντι 25,4% στην ΕΕ27. Για την υστέρηση των εσόδων δεν φταίνε οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι: οι φόροι που εισπράττει το κράτος από αυτούς μεταξύ 2002-2008 αυξήθηκαν κατά 97%, ενώ οι φόροι των νομικών προσώπων μειώθηκαν. Για να κατανοήσουμε τη σημασία αυτού του παράγοντα, αν υποθέσουμε ότι από το 2001 (δεν χρειάζεται πιο πριν) οι φορολογικοί συντελεστές των κερδών των επιχειρήσεων δεν μειώνονταν και τα έσοδα από την άμεση φορολογία ανέρχονταν στο μέσο όρο της ΕΕ27, με σταθερούς τους άλλους παράγοντες, το Δημόσιο θα συναντούσε την κρίση με χρέος μόλις 75% του ΑΕΠ αντί του 111%, και φυσικά με πρωτογενή πλεονάσματα, συνεπώς δεν θα υπήρχε βάση να εκκινήσει η διαδικασία η οποία οδήγησε στο μνημόνιο.

Η αιτία συσσώρευσης δημόσιου χρέους δεν είναι λοιπόν οι υπερβολικές δαπάνες του Δημοσίου, αλλά η μείωση της φορολόγησης των επιχειρήσεων, η υστέρηση εσόδων. Καταλαβαίνουμε ότι δεν είναι παράξενο που απουσιάζει από τη συζήτηση η κύρια αιτία για τη συσσώρευση του χρέους. Αυτή αποτελεί ένα από τα κυριότερα ταξικά διακυβεύματα της τρέχουσας περιόδου, όπως φαίνεται και από τη συναίνεση μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ για την περαιτέρω μείωση των φορολογικών συντελεστών των κερδών – ή αλλιώς για τη μεταφορά πλούτου από τους εργαζομένους στις επιχειρήσεις.

Ο τρόπος λειτουργίας αυτής της πολιτικής είναι να ωθεί με τη μείωση των εσόδων σε αντίστοιχη μείωση των δαπανών, προκειμένου να εξυπηρετείται ομαλά *όποιο ποσοστό χρέους* και αν

υπάρχει. Με άλλα λόγια, το «όπλο» των ελλειμμάτων θα βρίσκεται διαρκώς πάνω στο τραπέζι το επόμενο διάστημα, έτσι ώστε να εκβιάζεται η συναίνεση στις απολύσεις δημόσιων υπαλλήλων, στη διάλυση και την παράδοση στον ιδιωτικό τομέα δημόσιων υπηρεσιών (ασφάλιση, υγεία, παιδεία κ.λπ.) και συλλογικών αγαθών.

Η ταξική μονομέρεια και ο στόχος αυτών των πολιτικών αποτυπώνονται με εξαιρετικό τρόπο μέσω ενός αριθμού και μόνο στην τρίτη έκθεση που συνέταξε το ΔΝΤ για την πορεία του μνημονίου (Μάρτιος 2011). Η απαίτηση του 6% του ΑΕΠ διαφοράς εσόδων και δαπανών εκτός των τόκων, ώστε να μειωθεί το χρέος σύμφωνα με τις ασκούμενες πολιτικές, μπορεί να επιτευχθεί με πολλούς συνδυασμούς (π.χ. 50%-44%). Επομένως *δεν υπάρχει ανάγκη* για τη διαφορά που έχει *επιλεγεί* ως στόχος ο οποίος θα έχει επιτευχθεί μέχρι το 2020: 36,5% συνολικά έσοδα και 30,5% του ΑΕΠ δημόσιες δαπάνες εκτός των τόκων. Αν σκεφτούμε ότι το 2007, πριν την κρίση, ανέρχονταν σε 41,8% και στην ΕΕ έφταναν κατά μέσο όρο το 43%, ενώ με ύψος 30% το 2010 οι χώρες που συναντάμε περιλαμβάνουν την Αίγυπτο, την ΠΓΔ της Μακεδονίας, την Μποτσουάνα, το Βιετνάμ και τη Νικαράγουα, τότε, χωρίς να χρειαστεί να υποθέσουμε ότι η Ελλάδα θα μοιάζει με κάποια από αυτές τις χώρες, εφόσον υπάρχουν και άλλα στοιχεία που καθορίζουν μια κοινωνία πλην των πρωτογενών δαπανών του Δημοσίου, το μέγεθος των κοινωνικών περικοπών που πρέπει να γίνουν σε όλους τους τομείς για να φτάσουμε αυτό το νούμερο (και μάλιστα 32,2% το 2016) φαίνεται σχεδόν εξωπραγματικό, και το μόνο που δηλώνει είναι την πρωτοφανή ακραία νεοφιλελεύθερη πολιτική που έχει επιλέξει το μπλοκ εξουσίας στη χώρα μας.

Β. Δεν υπάρχει μονόδρομος

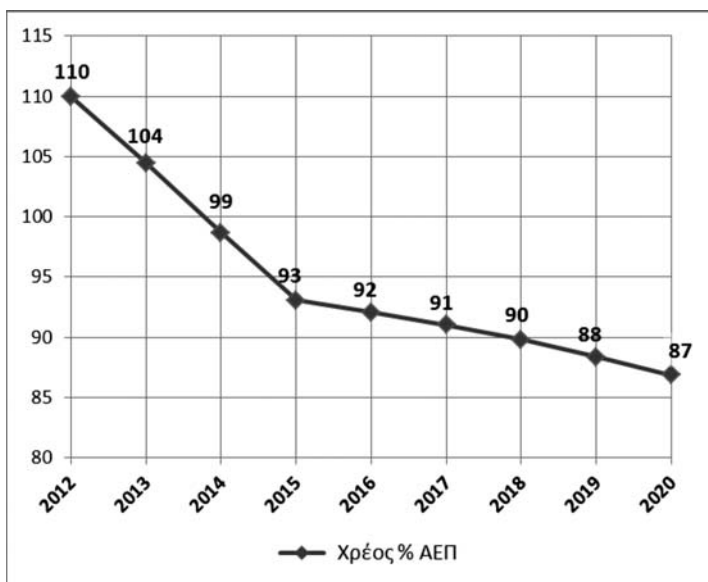
Με βάση τις παραδοχές αυτής της έκθεσης για τη μεγέθυνση και τα επιτόκια εξυπηρέτησης του χρέους, δείχνουμε στη συνέχεια ότι η συγκεκριμένη πολιτική για το πρόβλημα του δημόσιου χρέους δεν αποτελεί μονόδρομο, διατυπώνοντας κάποιες αρκετά μετριοπαθείς προτάσεις (υλοποιήσιμες ακόμη και από μη αριστερές δυνάμεις και που πάντως δεν εξαντλούν τον πλούτο των προτάσεων που έχει καταθέσει η Αριστερά), οι οποίες ωστόσο δημιουργούν ρήξη με τις υπάρχουσες πολιτικές.

Το δημόσιο χρέος ενέχει δύο προβλήματα. Το πρώτο είναι το πρόβλημα πληρωμής των ομολόγων και των δανείων που λήγουν. Το δεύτερο είναι το πρόβλημα της μείωσής του. Υποθέτουμε ότι στο χρέος εκτός μνημονίου επιβάλλεται κούρεμα 50%, επιμήκυνση της διάρκειας ωρίμανσης και περίοδος χάριτος για την πληρωμή τόκων για τέσσερα χρόνια. Πρόκειται για υποθέσεις οι οποίες είναι κοινότητες στη σημερινή διεθνή συζήτηση για το ελληνικό δημόσιο χρέος. Με άλλα λόγια, αποτελούν δυνατές εναλλακτικές επιλογές του αστικού συστήματος εξουσίας, όπως και η στάση πληρωμών ή η έξοδος από το ευρώ. Αυτές οι υποθέσεις εξασφαλίζουν ομαλές και μικρές ανάγκες αναχρηματοδότησης του χρέους στο προσεχές διάστημα, οπότε απομένει μόνο το πρόβλημα της μείωσής του. Υποθέτουμε επιπλέον ότι για τις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν το τραπεζικό σύστημα και τα ελληνικά ασφαλιστικά ταμεία δίνονται έκτακτες ενισχύσεις, γεγονός που οδηγεί και στο δημόσιο έλεγχο των τραπεζών, εφόσον το Δημόσιο θα γίνει πλέον ο κύριος μέτοχος μετά από όλες τις ενισχύσεις που έχουν δοθεί στο τραπεζικό σύστημα. Το αποτέλεσμα έπειτα από όλα αυτά είναι ότι το δημόσιο χρέος περιορίζεται σε 110% του ΑΕΠ.

Το βασικό όμως που υποθέτουμε είναι ότι αυξάνεται η φο-

ρολογία των επιχειρήσεων και του πλούτου, μειώνονται οι έμμεσοι φόροι και γενικότερα έχουμε μια δομή εσόδων αντίστοιχη με τους μέσους όρους της ΕΕ (συνολικά έσοδα 44,5% από το 2013, εφόσον η οικονομία ανακάμψει από την ύφεση). Διατηρούμε τις δημόσιες δαπάνες στο ύψος του 2007 (42%) με συμμάζεμα των δαπανών που ενισχύουν έμμεσα τον ιδιωτικό τομέα ή των δαπανών που δεν αφορούν κοινωνικές ανάγκες (π.χ. αμυντικές δαπάνες κ.λπ.). Πρόκειται για το στοιχείο «αναδιανομή (δευτερογενής) υπέρ της εργασίας μέσω του φορολογικού συστήματος», το οποίο αντίκειται στις επιδιώξεις του ελληνικού κεφαλαίου και στις στοχεύσεις του πολιτικού προσωπικού του, αν και δεν αντίκειται στις ευρωπαϊκές συνθήκες.

Αυτά συνιστούν μια πρόταση με την οποία μειώνεται το χρέος και αποτυπώνονται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Οι δαπάνες των τόκων που κερδίζονται από την περίοδο χάριτος μπορούν να χρησιμεύσουν είτε για δημοσιονομικούς λόγους, σε περίπτωση που οι στόχοι εσόδων και δαπανών δεν επιτευχθούν (ειδικά όσο η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση), είτε για μείωση του χρέους. Στο διάγραμμα τους έχουμε χρησιμοποιήσει για τη μείωση του χρέους. Εξάλλου, δεν έχουμε ενσωματώσει τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που θα έχουν οι αυξημένες δημόσιες δαπάνες στους ρυθμούς μεγέθυνσης της οικονομίας (και στη μείωση της ανεργίας). Αυτά όμως δεν αλλάζουν τη γενική εικόνα. Η μείωση του χρέους καθίσταται εφικτή λόγω της αύξησης των εσόδων με τη φορολόγηση του πλούτου σε επίπεδα αντίστοιχα της ΕΕ, και το χρέος μπορεί να εξυπηρετηθεί λόγω της όλης αναδιαπραγμάτευσης, χωρίς να χρειαστεί να υποθέσουμε ούτε κούρεμα των δανείων του μνημονίου ούτε στάση πληρωμών.

Οι στοχεύσεις του αστικού συστήματος εξουσίας σήμερα είναι μια ριζική αλλαγή του ταξικού συσχετισμού δυνάμεων υπέρ του κεφαλαίου: στις εργασιακές σχέσεις, στα δημόσια αγαθά και στα στοιχεία του κοινωνικού κράτους. Οι αντιστάσεις πρέπει να στοχεύουν στα ταξικά διακυβεύματα του σήμερα. Η φορολόγηση του κεφαλαίου και του πλούτου είναι ένα από τα κύρια, και το δημόσιο χρέος συμπυκνώνεται σε αυτό το διακύβευμα, επειδή θα πληρώσει ή ο κόσμος του κεφαλαίου ή ο κόσμος της εργασίας.

Η ΦΑΡΣΑ ΤΗΣ «ΕΠΙΜΗΚΥΝΣΗΣ»³⁹

Η κυβέρνηση διαμνύει σε όλους τους τόνους ότι «επαναδιαπραγμάτευση» του μνημονίου σημαίνει πρωτίστως «επιμήκυνση του χρόνου προσαρμογής» κατά ένα έως δύο χρόνια.

Μπροστά σε αυτή την αταλάντευτη αποφασιστικότητα της νέας συμμαχικής ελληνικής ηγεσίας, οι Ευρωπαίοι εταίροι και η τρόικα, θέλοντας και μη, υποχωρούν. «Τα συμφωνηθέντα θα τηρηθούν ως έχουν, αλλά η διάρκεια του προγράμματος μπορεί να επιμηκυνθεί», δηλώνουν ταπεινωμένοι οι εκπρόσωποι της κας Μέρκελ.

As σοβαρευτούμε. Για άλλη μια φορά η ελληνική ολιγαρχία, οι πολιτικοί εκφραστές της και οι διεθνείς σύμμαχοί της συμπεριφέρονται στους Έλληνες πολίτες σαν να είναι «ιθαγενείς». Ονομάζουν τα ήδη γνωστά και από έτους και πλέον συμφωνηθέντα, δηλαδή την επιμήκυνση του διαστήματος για την επιβολή των μέτρων που κατακρημνίζουν τα λαϊκά εισοδήματα και διαλύουν το κοινωνικό κράτος, «επιμήκυνση μετά από διαπραγμάτευση». Επιχειρούν δηλαδή να συνεχίσουν την αντιδραστική αναδιάρθρωση της κοινωνίας και της οικονομίας σαν να μη συνέβη τίποτα, ερήμην της λαϊκής βούλησης που εκφράστηκε στις πρόσφατες εκλογικές αναμετρήσεις. Ξεχνάνε μάλιστα ότι ήταν οι ίδιοι που αρχι-

39. Αυγή, 24.6.2012.

κά υπέδειξαν στο ΔΝΤ και την τρόικα την «ανάγκη για γρήγορη προσαρμογή», πιστοί στο «δόγμα του σοκ»: συντρίβουμε τις αντιστάσεις της κοινωνίας σε σύντομο διάστημα, πριν αυτή μπορέσει να συνέλθει!

Το δάνειο που πήρε η Ελλάδα από το ΔΝΤ και κατ' επέκταση από την τρόικα ακολουθεί τη διαδικασία Stand-by Arrangement (SBA). Αντίθετα, Ιρλανδία και Πορτογαλία δανείστηκαν μέσω της διαδικασίας Extended Fund Facility (EFF). Οι διαφορές είναι χαρακτηριστικές. Στην περίπτωση του ελληνικού δανείου (SBA), ο προβλεπόμενος χρόνος «προσαρμογής» (χωρίς περίοδο χάριτος) είναι 3¼ με 5 χρόνια, ενώ στην περίπτωση της Πορτογαλίας και Ιρλανδίας είναι 4½ με 10 χρόνια.

Η αποτυχία, αναμενόμενη από την πρώτη στιγμή, των διακηρυσσόμενων στόχων του μνημονίου στην Ελλάδα έπεισαν όμως την τρόικα για την προοπτική της «επιμήκυνσης», προτού οι εγχώριες μνημονιακές δυνάμεις αποφασίσουν να μας πλάσσουν την προοπτική αυτή ως «επαναδιαπραγμάτευση». Ερωτώμενος ο κ. Τόμσεν (μέλος της Τρόικα από το ΔΝΤ) σχετικά με τη διάρκεια του πορτογαλικού προγράμματος, απάντησε στις 20 Μαΐου 2011 ότι: «Η περίοδος αποπληρωμής για ένα δάνειο που έχει συναφθεί με τη διαδικασία EFF είναι μέχρι 12 χρόνια, συμπεριλαμβανομένης της περιόδου χάριτος. Αναφορικά με την Ελλάδα, έχουμε πει σε προγενέστερο χρόνο ότι είμαστε έτοιμοι να μετατρέψουμε τη διαδικασία σε EFF, αλλά η παρούσα συζήτηση δεν αφορά την Ελλάδα κι έτσι δεν θα υπεισέλθω στη συζήτηση αναφορικά με το χρόνο που θα πραγματοποιηθεί αυτό» (<http://www.imf.org/external/np/tr/2011/tr052011a.htm>).

Συμπέρασμα: η παρουσίαση της παράτασης αποπληρωμής του χρέους ως «αποτελέσματος επιτυχούς διαπραγμάτευσης» θα είναι, για μια ακόμη φορά, ένα φτηνό επικοινωνιακό τρικ.

ΘΑ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΙ Η ΒΡΕΤΑΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ;⁴⁰

Σε συνέντευξή του στη γερμανική εφημερίδα *Die Zeit* στις 9.8.2012, ο πρώην πρωθυπουργός της Βρετανίας Τόνυ Μπλερ δήλωσε ότι ανησυχεί βαθιά για το ενδεχόμενο η χώρα του να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) μετά από δημοψήφισμα. Στις 10.08.2012, η βρετανική *Observer* δημοσίευσε μυστική έκθεση («που διέρρευσε») του ιαπωνικού «τραπεζικού γίγαντα» Nomura, σύμφωνα με την οποία η προοπτική εξόδου της Βρετανίας από την ΕΕ γίνεται όλο και πιθανότερη. Κατά την *Observer*, συντάκτης της έκθεσης είναι ο Άλαστερ Νιούτον, πρώην διπλωμάτης, που είχε επίσης χρηματίσει σύμβουλος του Τόνυ Μπλερ. Μια δημοσκόπηση, που είδε το φως της δημοσιότητας στις 14.8.2012, εμφανίζει το 46% των Βρετανών να επιθυμούν την έξοδο της χώρας τους από την ΕΕ. Οι μεγαλύτερες σε κυκλοφορία συντηρητικές «λαϊκές» εφημερίδες της Βρετανίας, *Sun*, *Daily Mail* και *Daily Telegraph*, αναπαράγουν συστηματικά ένα κλίμα υπέρ της «βρετανικής εξόδου».

Παρότι η συζήτηση έχει βαθιές ρίζες στη Βρετανία, το θέμα ουσιαστικά ξεκίνησε όταν τέθηκε στο προσκήνιο η «τραπεζική ένωση» της ΕΕ, κατά την Ευρωπαϊκή Σύνοδο του Δεκεμβρίου 2011. Ο Βρετανός πρωθυπουργός Ντέιβιντ Κάμερον ζήτησε να

40. *Αυγή*, 24.6.2012.

εξαιρεθεί το Σίτυ του Λονδίνου από τη νέα ρύθμιση, αλλά το ζήτημα δεν μπήκε καν στην ατζέντα της Συνόδου, διότι παρουσιάστηκε από τον Κάμερον μόλις μια μέρα πριν την έναρξή της. Στις 7.6.2012, ο υπουργός Οικονομικών Τζορτζ Όσμπορν δήλωσε: «Δεν επιθυμούμε, ως το μεγαλύτερο χρηματοπιστωτικό κέντρο της Ευρώπης, να έχουμε δίπλα μας μια τραπεζική ένωση χωρίς κάποιες διασφαλίσεις. [...] Πρέπει να υπάρξουν συνθήκες που θα προστατεύουν την πιο σημαντική βιομηχανία της Βρετανίας, το μεγαλύτερο εργοδότη του ιδιωτικού τομέα».

Πριν τη Σύνοδο Κορυφής στις 29.6.2012, η δεξιά πτέρυγα της κοινοβουλευτικής ομάδας του Συντηρητικού Κόμματος, δηλαδή του βασικού κυβερνητικού εταίρου, έκανε σαφές ότι τάσσεται υπέρ της άμεσης διεξαγωγής δημοψηφίσματος για την παραμονή ή όχι της Βρετανίας στην ΕΕ. Εκπροσωπώντας την πτέρυγα αυτή, ο Ντάγκλας Κάρσγουελ δήλωσε σε τηλεφωνική συνέντευξη, την οποία δημοσίευσε το Bloomberg στις 28.6.2012: «Είναι ανάγκη να διεξαχθεί ένα δημοψήφισμα για παραμονή ή έξοδο. Έχοντας εγκαταλείψει την ΕΕ, θα μπορέσουμε να γίνουμε μια πιο ανταγωνιστική οικονομία, να ξαναγίνουμε μια αληθινά διεθνής και ανοικτή κοινωνία, και θα μπορέσουμε να ανανεώσουμε τη δημοκρατία μας. Θα είμαστε μια πιο ευτυχισμένη χώρα». Στις 1.7.2012 ο Κάμερον δήλωσε ότι είναι έτοιμος να εξετάσει τη δυνατότητα ενός δημοψηφίσματος σχετικά με τη σχέση Βρετανίας-ΕΕ, αλλά μόνο όταν η στιγμή είναι κατάλληλη. Στις 12.7.2012, ο υπουργός Εξωτερικών Ουίλιαμ Χέιγκ ανακοίνωσε ότι θα ξεκινήσει άμεσα λογιστικός-οικονομικός έλεγχος (audit) σχετικά με το κόστος παραμονής της Βρετανίας στην ΕΕ, τα αποτελέσματα του οποίου θα δημοσιοποιηθούν το 2014.

Σημαίνουν όλα τα παραπάνω ότι επίκειται αποχώρηση της Βρετανίας από την ΕΕ; Κατά κανένα τρόπο! Όπως υποστήριξα στην *Αυγή* στις 29.7.2012 αναφορικά με την περίπτωση της Ελλάδας (βλ.

το Κεφάλαιο 17 του παρόντος), και όπως μια προσεκτική ανάγνωση του «ρεπορτάζ» μπορεί αναμφίβολα να δείξει, οι συζητήσεις για έξοδο από την Ευρωζώνη ή την ΕΕ αποτελούν πολιτικές παρεμβάσεις σε μια διαδικασία που, ενώ συντελείται, την ίδια στιγμή συγκαλύπτεται: την «ομοσπονδοποίηση» της ΕΕ σε συντηρητική κατεύθυνση. Όπως συγκεκριμένα υποστήριξα: «Η συζήτηση που διεξάγεται μεταξύ των αξιωματούχων του συστήματος, ιδεολογικών (“δεξαμενές σκέψης”, “κορυφαίοι” οικονομολόγοι κ.λπ.) και πολιτικών (κυβερνήσεις, ευρωπαϊκές αρχές, αστικά κόμματα), σχετικά με τον “κίνδυνο διάλυσης της ΖτΕ” ή την πιθανότητα “εξόδου” κάποιων χωρών από αυτήν [ή την ΕΕ, θα πρόσθετα σήμερα, Γ.Μ.], συνιστά στην πραγματικότητα “μετάθεση”, δηλαδή συγκαλύψη του πραγματικού επίδικου, που είναι η ομοσπονδοποίηση της Ευρώπης σε αντιλαϊκή-νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση και η διαμάχη γύρω από τα μέσα για την “αναίμακτη” επίτευξη αυτού του διακυβεύματος».

Εντούτοις, η θέση που μόλις διατύπωσα δεν συνεπάγεται ότι η διάλυση της ΕΕ είναι αδύνατη. Μια ενδεχόμενη πολιτική υπερίσχυση των δυνάμεων της νεοφιλελεύθερης ή/και ρατσιστικής Άκρας Δεξιάς, που ευαγγελίζεται την «εθνική αναδίπλωση» ως διέξοδο από την οικονομική κρίση, θα έθετε τότε σε άμεσο κίνδυνο την ύπαρξη και της ευρωζώνης και της ΕΕ. Διότι, κακά τα ψέματα, εθνική αναδίπλωση χωρίς εθνικό νόμισμα και «προστατευτισμό» της εγχώριας αστικής τάξης από το διεθνή καπιταλιστικό ανταγωνισμό δεν νοείται. Με τα λόγια της Μαρί Λεπέν: «Πρέπει να απελευθερώσουμε τους λαούς μας και να επιστρέψουμε στα δικά μας νομίσματα» (Reuters, 20.3.2012). «Λοιπόν, ναι! Πράγματι πιστεύω ότι οι χώρες μας θα τα πήγαιναν πολύ καλύτερα χωρίς το ευρώ παρά με το ευρώ» (CNBC, 11.4.2012).

Το σχέδιο της Αριστεράς είναι εντελώς διαφορετικό: είναι η Ευρώπη της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης, των κοινωνικών αναγκών, του σοσιαλισμού.

ΛΑΓΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟ «NON PAPER» ΤΗΣ ΤΡΟΪΚΑΣ⁴¹

Η τακτική των μνημονιακών κυβερνήσεων εμπεριέχει ένα κωμικοτραγικό στοιχείο. Πρώτα, η κυβέρνηση διαρρέει στον Τύπο διάφορα σενάρια για μέτρα μείωσης μισθών και συντάξεων, αύξησης φορολογίας για μισθωτούς και συνταξιούχους, περικοπές επιδομάτων κ.λπ. Οι διαρροές περιλαμβάνουν αναγκαστικά και το γνωστό τραγούδι περί «εξόδου από το ευρώ σε περίπτωση που δεν παρθούν τα μέτρα», γιατί άλλο επιχείρημα, πέρα από αυτό *το ψεύδος για το οποίο κάποτε οι υπεύθυνοι θα κληθούν να λογοδοτήσουν*, δεν υπάρχει. Στη συνέχεια αναζητούνται δήθεν ισοδύναμα μέτρα για να φανεί ότι οι μνημονιακοί κυβερνήτες είναι... κοντά στο λαό. Και ενώ οι φιλεύσπλαχνοι κυβερνήτες πασχίζουν να διασώσουν την κοινωνία από το νέο βομβαρδισμό, εμφανίζεται αίφνης η τρόικα με τη ρομφαία της και διακινεί ένα «non paper», δηλαδή επικοινωνεί τόσο μυστικά με την κυβέρνηση που το μήνυμά της κυκλοφορεί σε όλα τα δημοσιογραφικά γραφεία. Το «non paper» περιέχει μέτρα χειρότερα από εκείνα που σκοπεύει να πάρει η φιλάνθρωπη κυβέρνηση. Έτσι το πεδίο της συζήτησης αλλάζει. Η κυβέρνηση εμφανίζεται με λεόντεια διάθεση: θα διαπραγματευτεί με την τρόικα για να μην πε-

41. Αυγή, 9.9.2012.

ράσουν τα «τροϊκανά» μέτρα, θα αντιπροσωπεύσει ολόκληρο το έθνος ενάντια στους αίφνης εκθρικούς εταίρους.

Παράλληλα τα πιο ακραία μνημονιακά ΜΜΕ θα αρχίσουν να διερωτώνται μήπως τελικά η τρόικα έχει ένα κάποιο δίκιο, μήπως οι συντεχνίες (ανάπηροι, χαμηλοσυνταξιούχοι, άνεργοι, νεοδιόριστοι καθηγητές με μισθό 650 ευρώ) πρέπει επιτέλους να «χάσουν τα προνόμιά τους». Σ' αυτό το σημείο θα ισχύσει η αρχή της διαπραγμάτευσης, δηλαδή η λύση θα βρεθεί κάπου στη μέση.

Έτσι έγινε στο πρώτο μνημόνιο, έτσι έγινε στο μεσοπρόθεσμο του καλοκαιριού του 2011 με το λαό στις πλατείες, έτσι έγινε και στο δεύτερο μνημόνιο, το οποίο καθυστέρησε να εφαρμοστεί λόγω των εκλογών που επέβαλε ο λαός με τον αγώνα του.

Μια από τα ίδια λοιπόν; Ναι, αλλά αυτή τη φορά υπάρχει κάτι πιο σοβαρό. Η εμβάθυνση της κρίσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο και η ανάγκη να ξεπεραστούν τα εμπόδια που έθεσε η ταξική πάλη στην Ελλάδα το προηγούμενο διάστημα ωθούν τη νεοφιλελεύθερη εξουσία της Ευρώπης να επιλέξει τη «φυγή προς τα μπρος».

Το (δθήθεν) «non paper» δεν υπενθυμίζει μόνο τη δέσμευση της κυβέρνησης Παπαδήμου για μείωση του κατώτατου μισθού, δεν υπερασπίζεται μόνο τα κεκτημένα του Blitzkrieg⁴² που προωθεί το κεφάλαιο στην Ελλάδα. Ζητά να *παρέμβει το κράτος* για να επιβάλει *νέες συνθήκες αναπαραγωγής του κεφαλαίου δομικά διαφορετικές από αυτές που ίσχυαν στο τρέχον νεοφιλελεύθερο μοντέλο*. Οι συνθήκες αυτές αφορούν την αύξηση του βαθμού εκμετάλλευσης της εργασίας, η οποία θα επιβάλλεται πλέον με νόμους *ανεξάρτητα από τις διαπραγματεύσεις των «κοινωνικών εταίρων»* (κατάργηση της πενήντης εργασίας διά νό-

42. Blitzkrieg: πόλεμος-αστραπή: πολεμική τακτική που εφάρμοσε ο γερμανικός στρατός κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

μου σε όλους τους τομείς της παραγωγής, αύξηση των ωρών εργασίας έως 13 από 8, χωρίς οι επιπλέον ώρες να θεωρούνται υπερωριακή απασχόληση, πλήρης ελαστικοποίηση ωραρίων χωρίς κανέναν κανόνα, περαιτέρω μείωση του κόστους απόλυσης για τον εργοδότη, μεταφορά στους εργαζομένους και τους συνταξιούχους του κόστους κοινωνικής ασφάλισης που αντιστοιχεί στο κεφάλαιο κ.λπ.).

Τα κρίσιμα στοιχεία αυτού του κειμένου που προεικονίζουν το θαυμαστό νέο κόσμο του κεφαλαίου⁴³ είναι δύο: (α) η αιτιολογία που προβάλλει για τις επιβαλλόμενες αλλαγές, δηλαδή η μείωση της ανεργίας· και (β) η (σχεδόν λαθραία) εισαγωγή μιας νέας φράσης: «basic floor for *labour* income». Το πρώτο στοιχείο δείχνει ότι γίνεται προσπάθεια να μεταφερθεί η «ευθύνη» για την ύπαρξη της ανεργίας στην εργατική τάξη. Η ανεργία «οφείλεται» στην αντίσταση των εργαζομένων στην περικοπή των μισθών τους. Αν οι μισθοί μειωθούν «όσο είναι απαραίτητο», η ανεργία θα μειώνεται επίσης. Γίνεται λοιπόν προσπάθεια να θεσμοθετηθεί ο ανταγωνισμός μεταξύ εργαζομένων και ανέργων, να γίνει νόμος ο κανιβαλισμός και η αποσάθρωση της κοινωνίας. Το δεύτερο στοιχείο αποτελεί ρήξη με τον ίδιο το νεοφιλελευθερισμό όπως τον ξέραμε μέχρι σήμερα. Μέχρι τώρα η πρόνοια ύπαρξης ελάχιστου εισοδήματος (εξαθλιωμένης επιβίωσης) αφορούσε τους ανέργους και τους ανίκανους για εργασία. Τώρα ο *εργαζόμενος* πρέπει απλώς να έχει ένα εισόδημα στα όρια της επιβίωσης. Η φράση αυτή αποκαλύπτει σε όλο της το μεγαλείο τη διαδικασία κατασκευής του «λευκού Κινέζου εργαζόμενου».⁴⁴

Η διαδικασία κατασκευής του «λευκού Κινέζου εργαζόμενου» είναι μια σκληρή ταξική στρατηγική που δεν πρόκειται να

43. Βλ. και το Κεφάλαιο 18 του παρόντος.

44. Βλ. και το Κεφάλαιο 17 του παρόντος.

ανατραπεί με μια πιο «light» εκδοχή της τρέχουσας πολιτικής (βλ. εξαγγελίες ΔΗΜΑΡ), ούτε μόνο με τη δημιουργία πληθωρισμού, που προτείνεται από διάφορες πλευρές ως εναλλακτική πολιτική. Ο μόνος τρόπος να αλλάξει το τοπίο είναι η αντίσταση του κόσμου της εργασίας στη νεοφιλελεύθερη πολιτική, η ανατροπή των μνημονιακών κυβερνήσεων, η κυβέρνηση της Αριστεράς και η ανάληψη από τους εργαζομένους του ελέγχου της παραγωγικής διαδικασίας ως προς τους σκοπούς της, η αξιολόγηση από τους εργαζομένους της παραγωγικής διαδικασίας ως προς το αν καλύπτει τις ανάγκες της κοινωνίας, η μετάβαση δηλαδή σε μια οικονομία *των αναγκών*.

Ο ΣΥΡΙΖΑ ΞΑΝΑ ΣΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ...⁴⁵

Τρία είναι τα βασικά στοιχεία που αξίζει να κρατήσουμε από το πρόσφατο ταξίδι κλιμακίου του ΣΥΡΙΖΑ στο Βερολίνο. Το πρώτο στοιχείο είναι η πλήρης στήριξη της πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ από την ολοένα και διευρυνόμενη κοινωνικά βάση της Αριστεράς στην Ευρώπη. Το δεύτερο είναι η εμπειρία της πρώτης άμεσης επαφής με τον Σόιμπλε. Το τρίτο είναι η δυσάρεστη έκπληξη που επιφύλασσε για τον ίδιο η συνάντησή μας με τον κ. Φούχτελ.

Το βασικό μήνυμα της ομιλίας του Αλέξη Τσίπρα στην εκτελεστική επιτροπή του Κόμματος Ευρωπαϊκής Αριστεράς (ΚΕΑ) ήταν ότι η λιτότητα δεν είναι επικίνδυνη μόνο για τους Έλληνες εργαζομένους, αλλά για όλους τους εργαζομένους στην Ευρώπη και για την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Καθώς η κρίση βαθθαίνει, γίνεται φανερό ότι ο ΣΥΡΙΖΑ μπορεί να αποτελέσει την πρώτη σπίθα της μεγάλης ανατροπής. Η άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα βασίζεται, μεταξύ άλλων, και στην κεντρική του γραμμή που τοποθετεί στο επίκεντρο της αντιπαράθεσης το ταξικό ζήτημα, την αντίθεση των «από πάνω» με τους «από κάτω», που αποτελεί την κύρια όψη των αντιθέσεων σε όλη την Ευρώπη. Αυτή η αντίληψη φαίνεται ότι γίνεται κυρίαρχη στο Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς ως η μόνη που μπορεί να αντιμετωπίσει αποτε-

45. *Αυγή*, 20.1.2013.

λεσματικά το «μέτωπο της λιτότητας» το οποίο σαρώνει με την επίθεσή του τη μία ευρωπαϊκή κοινωνία μετά την άλλη.

Η συνάντησή μας με τον κ. Σόιμπλε ως γεγονός από μόνο του αποτελούσε ήδη μια εξέλιξη μεγάλης σημασίας. Το γεγονός ότι ο υπουργός Οικονομικών της Γερμανίας συναντά σήμερα τον ΣΥΡΙΖΑ σημαίνει ότι αποδέχεται την πολύ μεγάλη πιθανότητα να είναι πολύ σύντομα κυβέρνηση. Ο κ. Σόιμπλε γνώριζε ότι απέναντί του θα είχε το κόμμα που αντιτίθεται στην πολιτική του. Για πρώτη ίσως φορά άκουσε από Έλληνα πολιτικό ότι το πρόγραμμα που στηρίζει με τόση θέρμη η κυβέρνησή του είναι οριστικά αποτυχημένο και ότι αυτή η αποτυχία του φαίνεται πρωτίστως από την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η ελληνική κοινωνία. Ο κ. Σόιμπλε προφανώς δεν δήλωσε ότι θα συμφωνήσει στην κατάργηση του μνημονίου –το αντίθετο– αλλά δεν μας είπε επίσης ούτε ένα επιχείρημα σχετικά με τη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους. Το μόνο που μας είπε, όταν άκουσε την πρόθεσή μας να φορολογήσουμε τον πλούτο, είναι να έχουμε υπόψη μας ότι το έργο αυτό είναι πολύ δύσκολο.

Το κλίμα της συνάντησης ήταν αυτό που αντιστοιχεί σε μια συνάντηση ανθρώπων οι οποίοι έχουν διαφορετικά συμφέροντα και στόχους, αλλά είναι εκ των πραγμάτων υποχρεωμένοι να καθίσουν στο ίδιο τραπέζι. Σε μια προσπάθεια να κερδίσει τις εντυπώσεις, το επιτελείο του διέρρευσε στους δημοσιογράφους ότι κατά τη συνάντηση διαμήνυσε στους Έλληνες του ΣΥΡΙΖΑ πως δεν υπάρχει εναλλακτική πολιτική πέρα από το μνημόνιο. Παρ' όλ' αυτά η συνάντηση είχε διπλάσια περίπου διάρκεια από την προκαθορισμένη και ο επιπλέον χρόνος χρειαζόταν για τη ρητή διατύπωση των θέσεων και προθέσεών μας. Φεύγοντας αναρωτηθήκαμε: Του έχει πει κανείς ποτέ στα τρία αυτά χρόνια έστω κάτι από αυτά που λέει καθημερινά ο κόσμος στην Ελλάδα και του μεταφέραμε εμείς σήμερα;

Η συνάντησή μας με τον κ. Φούχτελ, που έχει περισσότερο ενεργή ανάμειξη στα πράγματα της Ελλάδας, έγινε σε πιο χαλαρό κλίμα από αυτήν με τον κ. Σόιμπλε. Η συνάντηση προχώρησε σύμφωνα με τους τύπους, ο κ. Φούχτελ μάς επισήμαινε τις πτυχές του νεοφιλελεύθερου σχεδίου που εφαρμόζεται στην Ελλάδα με τη δική του τεχνική βοήθεια. Σε ένα σημείο που αναφέρονταν τα θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης ο Αλέξης Τσίπρας επισήμανε στον κ. Φούχτελ ότι, σύμφωνα με μια εγκύκλιο του κ. Μητράκη, ουσιαστικά οι γερμανικοί δήμοι χρηματοδοτούνται μέσω του ΕΣΠΑ. Του τόνισε ότι αυτό είναι εντελώς παράλογο και ζήτησε να παρέμβει ο ίδιος για να αλλάξει. Ο κ. Φούχτελ, παρότι είναι αρμόδιος ειδικά επ' αυτών των ζητημάτων, δήλωσε ότι δεν γνωρίζει το θέμα και... θα το εξετάσει. Αλλάζοντας μάλιστα απότομα θέμα, αποφάνθηκε ότι «πρέπει όλοι να δουλέψουμε για την παραμονή της Ελλάδας στο ευρώ». Η μεταστροφή αυτή και η έλλειψη επιχειρημάτων μάς έδειξε πόσο οι θεσμικοί παράγοντες της γερμανικής κυβέρνησης συνήθισαν να έχουν απέναντί τους ομοϊδεάτες τους, οι οποίοι συμπεριφέρονται ως απλοί τοποτηρητές μιας ήδη αποφασισμένης διαδικασίας.

Είχαμε πρόσφατα (τον Σεπτέμβριο) επισκεφθεί ξανά το Βερολίνο. Η διαφορά τότε ήταν ότι η γερμανική κυβέρνηση ήταν υποχρεωμένη να λάβει υπόψη της τις καταγιοιστικές εξελίξεις στην Ελλάδα και την προοπτική ανάληψης της κυβέρνησης από τον ΣΥΡΙΖΑ.

Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΣΥΛΙΕΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ⁴⁶

Την ερχόμενη Δευτέρα η κυβέρνηση *φέρει στη Βουλή για επικύρωση επτά πράξεις νομοθετικού περιεχομένου* τις οποίες δεν είχε το θάρρος να φέρει ως νομοσχέδια για να ψηφιστούν με την ομαλή κοινοβουλευτική διαδικασία. Η κυβέρνηση που με την οριακή πλειοψηφία των 153 βουλευτών και με τη συντριπτική πλειοψηφία της κοινωνίας απέναντί της κατάφερε να ψηφιστεί το μνημόνιο από τη Βουλή δεν μπορούσε να φέρει τους εφαρμοστικούς νόμους για ψηφοφορία και κρύφτηκε πίσω από την ντροπιαστική για την ίδια διαδικασία των πράξεων νομοθετικού περιεχομένου, μια διαδικασία που ξέρει πολύ καλά ότι την απονομιμοποιεί στην κοινωνία και την καθιστά μια αυταρχική, αντιδημοκρατική κυβέρνηση.

Εκείνο όμως που έχει τη μεγαλύτερη σημασία για το μέλλον, για τις επόμενες γενιές, είναι η ενσωμάτωση στο δίκαιο του ελληνικού κράτους της πρωτοφανούς παραίτησης από τις ασυλίες απέναντι στους δανειστές. Η επίμαχη διάταξη αναφέρει: «ούτε το δικαιούχο κράτος μέλος, ούτε η Τράπεζα της Ελλάδος, ούτε κανένα από τα αντίστοιχα περιουσιακά τους στοιχεία εξαιρούνται, λόγω εθνικής κυριαρχίας ή για άλλο λόγο, της δικαιοδοσίας, κα-

46. *Αυγή*, 13.1.2013.

τάσεως-συντηρητικής ή αναγκαστικής εκτέλεσης σε σχέση με οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή διαδικασία σχετικά με τη σύμβαση τροποποίησης».

Η συμφωνία της κυβέρνησης σε αυτούς τους ιστορικά ανεπανάλητους όρους για ένα κυρίαρχο κράτος έγινε με σκοπό να περιοριστούν οι δυνατότητες νομικής διαπραγμάτευσης από κάθε μελλοντική κυβέρνηση. Η παρούσα κυβέρνηση έχει στόχο να εμποδίσει την επερχόμενη κυβέρνηση της Αριστεράς να απαλλάξει τον κόσμο της εργασίας από την πολιτική της λιτότητας. *Καλούμε όλους τους βουλευτές όλων των κομμάτων της κυβέρνησης να μην ψηφίσουν αυτό τον κυρωτικό νόμο και να βάλουν το συλλογικό συμφέρον της κοινωνίας πάνω από το συμφέρον του μεγάλου κεφαλαίου.* Είμαστε επίσης βέβαιοι ότι ο λαός, ανεξαρτήτως ιδεολογικών και πολιτικών καταβολών, θα εκφράσει με κάθε ειρηνικό τρόπο την άρνησή του να συναινέσει στον επιχειρούμενο σφετερισμό της λαϊκής του κυριαρχίας, ιδιαίτερα όσον αφορά ένα τόσο σημαντικό ζήτημα όπως η απεμπόληση των ασυλίων που δικαιούται ως κυρίαρχο κράτος.

Τέλος, πεπεισμένοι πως εκφράζουμε τη βούληση της πλειοψηφίας του ελληνικού λαού, *ενημερώνουμε την κυβέρνηση και τους δανειστές του ελληνικού κράτους ότι για μας η σύμβαση είναι συνεχώς διαπραγματεύσιμη σε πολιτικό επίπεδο.* Η κύρωση κάθε δανειακής σύμβασης είναι αποτέλεσμα πολιτικών συσχετισμών που μπορεί να αλλάξουν. Οι συνθήκες κύρωσης της δανειακής σύμβασης οφείλουν να διερευνηθούν (και θα διερευνηθούν) όσον αφορά το κατά πόσο έχουν διασφαλίσει την ουσιαστική συναίνεση της κοινωνίας – αυτή είναι η δημοκρατία. Η κυβέρνηση της Αριστεράς θα θέσει εκ νέου όλα τα σημεία της δανειακής σύμβασης που θα κρίνει σκόπιμο σε διαπραγμάτευση αμέσως μόλις εκλεγεί.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΥΡΙΖΑ-ΔΝΤ: Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΜΟΛΙΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ⁴⁷

Οι συναντήσεις κλιμακίου του ΣΥΡΙΖΑ με αξιωματούχους του ΔΝΤ και αξιωματούχους της κυβέρνησης των ΗΠΑ εντάσσονται στην προετοιμασία της διαπραγμάτευσης που θα κάνει η επερχόμενη κυβέρνηση της Αριστεράς με τους δανειστές. Ο ΣΥΡΙΖΑ συναντά το ΔΝΤ για να αποσαφηνίσει τις θέσεις του, να τις παρουσιάσει όπως είναι, χωρίς τις παραμορφώσεις που προκαλούνται από την πρωτόγνωρη και επίμονη προπαγάνδα της κυβέρνησης και μεγάλης μερίδας των ΜΜΕ. Αν η χώρα δεν βρισκόταν σε αυτή την κατάσταση, ο τρόπος που παρουσιάζουν τις συναντήσεις του ΣΥΡΙΖΑ σε Γερμανία και ΗΠΑ μεγάλη μερίδα των ΜΜΕ, αλλά και η κριτική που ασκείται από την κυβέρνηση, θα προκαλούσαν θυμηδία. Κυβέρνηση και διαπλεκόμενα ΜΜΕ ενημερώνουν τον ελληνικό λαό ότι «ο Τσίπρας» δεν συμφώνησε με το ΔΝΤ, όπως δεν είχε συμφωνήσει και με τον κ. Σόιμπλε. Τι περίμεναν δηλαδή; Ότι ο ΣΥΡΙΖΑ είναι σαν κι αυτούς, δεσμευμένος και αδύναμος να διατυπώσει θέσεις υπέρ της χώρας και του κόσμου της εργασίας; Περίμεναν ότι θα αγωνίζεται τρία χρόνια ενάντια στο μνημόνιο και μόλις καθίσει στο τραπέζι, θα αρχίσει να λέει *ναι* στους δανειστές και *όχι* στο λαό, όπως έκα-

47. *Αυγή*, 27.1.2013.

νε ο κ. Σαμαράς; Αν δεν πρόκειται περί ανότητας προπαγάνδας, πρόκειται για κρίση εξ ιδίων.

Οι συναντήσεις μας ήταν ειλικρινείς και όλα τα ζητήματα τέθηκαν ανοικτά· έτσι συμβαίνει όταν δεν κάνεις στροφές που σε απονομιμοποιούν πολιτικά. Ο Αλέξης Τσίπρας τούς είπε ακριβώς ό,τι λέει και στην Ελλάδα: ο ΣΥΡΙΖΑ έχει βαθιά παράδοση στον αγώνα του λαού για δημοκρατία και δικαιοσύνη. Η παρουσία του ΣΥΡΙΖΑ ήταν ο θετικός καταλύτης, ώστε η οργή του λαού απέναντι στις συνταγές της τρόικας εξωτερικού και εσωτερικού να μετουσιώνεται σε πολιτική πρόταση για διέξοδο, την ώρα που η κυβέρνηση και το σύστημα της διαπλοκής ευνοούν πρακτικές τύπου Χρυσής Αυγής, που θέτουν τη δημοκρατία σε κίνδυνο. Επισήμανε ότι ο ΣΥΡΙΖΑ πιστεύει πως η μόνη λύση είναι το σταμάτημα της λιτότητας και πως το ελληνικό χρέος δεν είναι βιώσιμο. Πρέπει συνεπώς να υπάρξει συμφωνία για αναδιάρθρωση του χρέους, όπως και όλων των ευρωπαϊκών χωρών που έχουν πρόβλημα, μια συμφωνία με γνώμονα την ευημερία των ανθρώπων και όχι των αριθμών.

Επισημάναμε με ένταση στους συνομιλητές μας ότι το πρόβλημα για το ευρώ είναι η δομή της νομισματικής ένωσης, ότι το πρόβλημα είναι πως η Ευρώπη δεν έχει δανειστή ύστατης καταφυγής, ότι δεν εκδίδει ευρωομόλογα, ότι αντί να είναι μια ένωση αλληλεγγύης, είναι μια ένωση «εσωτερικού ανταγωνισμού». Τους επισημάναμε ότι η έξοδος από την ελληνική κρίση προϋποθέτει δομικές αλλαγές στο πολιτικό σύστημα και την οικονομία, ώστε η Ελλάδα να γίνει επιτέλους πραγματικά δημοκρατική χώρα, μια χώρα στην οποία θα λαμβάνονται αποφάσεις με βάση τα συμφέροντα όχι μιας μικρής ολιγαρχίας, αλλά της πλειοψηφίας των ανθρώπων της.

Οι διαφωνίες μας με το ΔΝΤ είναι γνωστές στο λαό από την αρχή αυτής της ζοφερής περιπέτειας στην οποία μας έσυρε το

πολιτικό σύστημα ΠΑΣΟΚ-ΝΔ, με στόχο την υποτίμηση της ζωής του λαού προς όφελος μιας μικρής μειοψηφίας. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν θα εκμεταλλευτούμε τις δυνατότητες που δίνει η συγκυρία να διαπραγματευτούμε.

Τα στελέχη του ΔΝΤ μάς είπαν ότι επέμειναν πολύ στην ανάγκη για «κούρεμα» και του θεσμικού χρέους (OSI). Η κυβέρνηση πρέπει να μας απαντήσει επιτέλους πώς αξιοποίησε αυτή τη θέση. Γιατί δεν έκανε τίποτα προς αυτή την κατεύθυνση; Μας είπαν ότι επέμειναν στην ανάγκη να πληρώσουν φόρους οι πλούσιοι, οι οποίοι έως τώρα χαίρουν μιας ιδιότυπης ασυλίας. Για το θέμα αυτό δεν χρειάζεται να μας πει τίποτα η κυβέρνηση, ξέρουμε πολύ καλά και υποσχόμαστε την απονομή δικαιοσύνης όταν θα είμαστε κυβέρνηση. Μας ενημέρωσαν ότι δεν έθεσαν ποτέ ζήτημα για περικοπή 13ου και 14ου μισθού! Γιατί η κυβέρνηση χρησιμοποίησε απέναντι στο λαό αυτή την απειλή; Με ποιους είναι επιτέλους αυτή η ελληνική κυβέρνηση;

Πέρα από το ΔΝΤ, συναντηθήκαμε επίσης με κυβερνητικούς αξιωματούχους. Από το κλίμα των συζητήσεων προκύπτει ότι η κυβέρνηση των ΗΠΑ ανησυχεί ιδιαίτερα για την εξαγωγή της ύφεσης από την Ευρώπη στις ΗΠΑ και παγκοσμίως, λόγω ακριβώς της ευρωπαϊκής ύφεσης που προκαλεί η έμμενη νεοφιλελεύθερη πολιτική της ΕΕ.

Η «άλλη πλευρά του τραπεζιού» μάς έθεσε βασικά δύο επιχειρήματα. Το πρώτο είναι ότι έχουν δοθεί ήδη πολλά χρήματα στην Ελλάδα. Απαντήσαμε ότι «συμφωνούμε»! Ότι κι εμείς υποστηρίζουμε πως δεν είναι δυνατόν να πηγαίνουν τα χρήματα των φορολογουμένων σε ένα βαρέλι χωρίς πάτο, μόνο και μόνο για να διασωθεί ένα παρωχημένο, κοινωνικά χρεοκοπημένο οικονομικό μοντέλο. Το δεύτερο επιχείρημα λέει ότι θα ήταν καλύτερα για την Ελλάδα αν είχε μια ενιαία στάση απέναντι στους δανειστές της. Υπενθυμίσαμε το προφανές. Ότι ο κ. Σαμαράς για

ενάμιση χρόνο ήταν λαύρος ενάντια στις λανθασμένες πολιτικές των μνημονίων. Πράγματι, αν είχε διατηρήσει τη θέση του και δεν έκανε στροφή 180 μοιρών για να προασπίσει τα συμφέροντα της μικρής μειοψηφίας που νέμεται τον πλούτο στην Ελλάδα, θα υπήρχε η πιθανότητα σήμερα η χώρα να έχει μια ενιαία στρατηγική ενάντια στην ανθρωπιστική κρίση, ενάντια στην κοινωνική καταστροφή. Σήμερα όμως είναι αδύνατον.

Ο κ. Σαμαράς έχει απέναντί του τη συντριπτική πλειονότητα της κοινωνίας κι αυτό πλέον είναι φανερό και εκτός Ελλάδας.

ΕΘΝΙΚΗ ΠΡΟΔΟΣΙΑ Ή ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΝΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ;⁴⁸

Στις καθημερινές συζητήσεις μας με τους πολίτες διαπιστώνουμε ότι υπάρχει μεγάλη ανησυχία για το περιεχόμενο των δανειακών συμβάσεων που έχουν υπογράψει (παρότι ποτέ δεν έχουμε δει τα υπογεγραμμένα κείμενα) οι μνημονιακές ελληνικές κυβερνήσεις. Η συζήτηση σχετικά με τις νομικές πτυχές της δανειακής σύμβασης είναι απαραίτητη σήμερα, καθώς το ενδεχόμενο της κυβέρνησης της Αριστεράς γίνεται ολοένα και περισσότερο ορατό. Έχει μεγάλη σημασία να ενημερωθούν οι πολίτες για την παραίτηση του ελληνικού Δημοσίου από τις ασυλίες του. Με την τελευταία τροποποίηση της δανειακής σύμβασης το ελληνικό κράτος έχει παραιτηθεί συγκεκριμένα και ρητά από την ασυλία και των περιουσιακών στοιχείων της Κεντρικής Τράπεζας έναντι εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων. Πρέπει να σημειώσουμε ότι η ρητή παραίτηση από την ασυλία της Κεντρικής Τράπεζας κράτους δεν είναι συνηθισμένη σε τέτοιου είδους συμβάσεις. Πρόκειται λοιπόν για μια νομική συνθήκη με ειδικό πολιτικό βάρος.

Πολλοί τόσο εντός όσο και εκτός Αριστεράς υποστηρίζουν ότι η υπογραφή και η υπερψήφηση των δανειακών συμβάσεων οδη-

48. *Η Εφημερίδα των Συντακτών*, 4.2.2013.

γούν στην απεμπόληση της *εθνικής κυριαρχίας*, ότι πρόκειται για στάση εθνικής μειοδοσίας κ.λπ. Οι θέσεις αυτές προϋποθέτουν μια αφήγηση σύμφωνα με την οποία τα δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα είναι από τη μια μεριά το ελληνικό έθνος και από την άλλη οι δυτικοί (ιμπεριαλιστές) και οι ντόπιοι σύμμαχοί τους. Φυσικά η ιδεολογική αυτή αφήγηση, όπως και κάθε ιδεολογική αφήγηση, πατά σε μια σειρά από πραγματικά γεγονότα. Είναι αληθές ότι πολλές διατάξεις που εμπεριέχονται στις δανειακές συμβάσεις αποτελούν μνημεία υποχωρητικότητας και δεσμεύουν πράγματι υπέρμετρα τη χώρα (για να χρησιμοποιήσουμε μια επιεική έκφραση) σε περίπτωση που επιλεγεί μια διαφορετική πολιτική γραμμή για την αντιμετώπιση της κρίσης. Η κυβέρνηση αποδέχτηκε ότι απεμπολεί τμήμα της εθνικής κυριαρχίας και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν, αφού παραιτείται από ασυλίες της έναντι της αρμοδιότητας αλλοδαπών δικαστηρίων και έναντι της εκτέλεσης των αποφάσεων των δικαστηρίων αυτών με τρόπο γενικό και υπερβολικό, που δεν ταιριάζει σε κυρίαρχο κράτος. Το θέμα όμως είναι αν αυτός ο τρόπος ερμηνείας των γεγονότων ενδείκνυται και ευνοεί την ανατροπή των συσχετισμών που έχουν φέρει την πλειονότητα των ανθρώπων που ζουν στην Ελλάδα στην απελπιστική σημερινή θέση, ή μήπως καταλήγει περισσότερο να συσκοτίζει αντί να διαφωτίζει τους στόχους που εξυπηρετούν οι δανειακές συμβάσεις.

Ο στόχος των δανειακών συμβάσεων είναι η προώθηση «μεταρρυθμίσεων» και αναδιαρθρώσεων προς όφελος της ελληνικής αστικής τάξης και σε βάρος των μισθωτών, η ιδιωτικοποίηση της δημόσιας περιουσίας και ο περιορισμός των κοινωνικών δαπανών, η διαμόρφωση δηλαδή ενός οικονομικού πλαισίου που επιτρέπει μορφές ακραίας εκμετάλλευσης, ώστε να ενισχυθεί η ελληνική αστική τάξη έναντι της εργατικής τάξης.

Η Ελλάδα αποτελεί τον τόπο διενέργειας ενός τεράστιου βιο-

πολιτικού πειράματος, το οποίο υπάρχει πρόθεση να εξαπλωθεί σε ολόκληρη την Ευρώπη. Σε αυτό το πείραμα οι δανειακές συμβάσεις λειτουργούν ως μοχλός εκβιασμού, ώστε οι κυρίαρχοι-μενες τάξεις να υποταχθούν στις πολιτικές των μνημονίων. Ακριβώς σε αυτό το αναλυτικό πλαίσιο πρέπει να ενταχθούν και οι επίμαχες διατάξεις που σχολιάστηκαν παραπάνω. Βασικός στόχος της σύμβασης είναι να δημιουργήσει μια *νομική* κατάσταση τέτοια που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως *πολιτικό* επιχείρημα ειδικά εναντίον μιας κυβέρνησης της Αριστεράς, η οποία θα προσπαθήσει να υλοποιήσει μια πολιτική διαφορετική από τη συμφωνημένη στα μνημόνια. Οι δεσμεύσεις του ελληνικού κράτους με βάση αυτά που μέχρι σήμερα έχουν υπογραφεί αποσκοπεί στον εγκλωβισμό της επερχόμενης κυβέρνησης της Αριστεράς, στη στέρηση πολιτικών και νομικών επιχειρημάτων.

Για να το πούμε ξεκάθαρα, η σύμβαση που υπέγραψαν οι μνημονιακές κυβερνήσεις αποτελεί όπλο ταξικού εκβιασμού. Τα επιχειρήματα που αναμένεται να χρησιμοποιηθούν από τους δανειστές αλλά και από το ελληνικό φιλομνημονιακό μπλοκ ενάντια στην Αριστερά, όταν αυτή ως πολιτική δύναμη θα έχει αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας και θα διαπραγματεύεται σκληρά για μια άλλη, εντελώς διαφορετική σύμβαση, θα εδράζονται ακριβώς πάνω στη βάση της εθνικής αφήγησης. Η κυβέρνηση της Αριστεράς θα «εκβιάζεται» και από το εσωτερικό της χώρας να τηρήσει τις μνημονιακές δεσμεύσεις και αυτές οι δεσμεύσεις θα παρουσιάζονται ως δεσμεύσεις «της Ελλάδας». Θα είναι «η Ελλάδα» ως έθνος-κράτος που θα εγκαλείται για το ότι θα ανατρέπει τη μνημονιακή πολιτική, η οποία σήμερα είναι η κυβερνητική πολιτική. Το γεγονός ότι η συντριπτική πλειονότητα του κόσμου που ζει στην Ελλάδα αντιτίθεται σήμερα απολύτως στα μνημόνια δεν θα λαμβάνεται καθόλου υπόψη. Η εθνική αφήγηση θα απαιτεί «τήρηση των δεσμεύσεων του ελ-

ληνικού κράτους» προς το συμφέρον των δανειστών και της ελληνικής αστικής τάξης.

Η χώρα δεν «ανήκει» σε όλους το ίδιο. Με την παραίτηση από τις ασυλίες διασφαλίζονται τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων, ενώ η διαπραγμάτευση για την αλλαγή της πολιτικής θεωρείται ήδη από σήμερα τυχοδιωκτισμός, καθώς «δεν υπάρχει εναλλακτική λύση».

Από όλα αυτά γίνεται σαφές ότι το θέμα των δανειακών συμβάσεων δεν μπορεί να προσεγγιστεί επαρκώς ρίχνοντας το βάρος στην εθνική σκοπιά. Το βάρος πρέπει να δοθεί στην ταξική σκοπιά. Μόνο σύμφωνα με αυτή την προοπτική μπορεί να υλοποιηθεί μια πολιτική κατάργησης των μνημονίων και διαπραγμάτευσης για μια άλλη σύμβαση η οποία θα σέβεται ως συμβατικό κείμενο τη δημοκρατία.

38

ΓΙΑΤΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΕΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΕΤΑΙ ΤΙΠΟΤΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΟΪΚΑ⁴⁹

Ο τίτλος του παρόντος άρθρου φαίνεται ίσως προκλητικός. Στο βαθμό που οι λέξεις νοηματοδοτούνται από το λόγο των μεγάλων μέσων ενημέρωσης, κανείς σήμερα «δεν δικαιούται» να πει ότι οι κυβερνώντες δεν διαπραγματεύονται με την τρόικα. Πώς είναι δυνατόν να αρθρώσει κανείς τη φράση του τίτλου, την ώρα που η εσχάτως υπερευαίσθητη κα Τρέμη παίρνει κάθε βράδυ ένα πολύ σοβαρό ύφος και μας λέει, για παράδειγμα, ότι ο κ. Μητσοτάκης διαφωνεί με τον κ. Τόμσεν και ότι ο κ. Στουρνάρας δεν μπορεί να τα βρει με τον κ. Μορς;

Μα όλα όσα λένε εδώ και τουλάχιστον τρία χρόνια είναι ψέματα; Είμαστε υποχρεωμένοι πια να το αποδεχθούμε, ό,τι κι αν σημαίνει αυτό για την ψυχολογία μας. Ναι, εδώ και τρία χρόνια γίνεται μια συγγήνη προπαγάνδα και το σύνολο αυτών που λέγονται παραποιούν την πραγματικότητα. Για να στηθεί όμως μια ολόκληρη κατασκευή από μια πολυδιάστατη μηχανή προπαγάνδας, χρειάζεται πρώτα να κατασκευαστεί μια κεντρική έννοια γύρω από την οποία θα χτιστεί στη συνέχεια ολόκληρο το οικοδόμημα, το οποίο θα διαθέτει δευτερεύουσες έννοιες και θα προ-

49. tvxs 7.7.2013.

ωθεί την «πληροφόρηση» προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις. Η έννοια σ' αυτή την περίπτωση είναι η «διαπραγμάτευση».

Αν ξεχάσουμε για λίγο όσα λένε τα κανάλια, τι σημαίνει «διαπραγμάτευση»; Η διαπραγμάτευση προϋποθέτει πρώτα από όλα την ύπαρξη δύο *αντιμαχόμενων* πλευρών, δηλαδή δύο πλευρών που έχουν αντίθετα κατ' αρχήν συμφέροντα ή, στην περίπτωση της πολιτικής, εκφράζουν αντίθετα κοινωνικά συμφέροντα. Η διαπραγμάτευση απαιτεί επίσης την ύπαρξη ενός «τραπεζιού», δηλαδή ενός «εδάφους» στο οποίο να μην μπορεί η μία πλευρά να επιβληθεί στην άλλη και στο οποίο καλούνται να κλείσουν μια συμφωνία «ειρήνης», δηλαδή «συνύπαρξης». Η ίδια η ύπαρξη του τραπεζιού σημαίνει ότι πριν από την έναρξη της διαπραγμάτευσης οι δύο πλευρές δεν μπορούν να συνεχίσουν να σχετίζονται με τον τρόπο που σχετίζονταν πριν. Ότι υπάρχει μεταξύ τους μια αντιπαράθεση, μια σύγκρουση, ένας πόλεμος χαμηλής ή υψηλής έντασης.

Η διαπραγμάτευση είναι η συνέχιση του πολέμου με πολιτικά μέσα για την αναζήτηση ενός νέου σημείου ισορροπίας. Αυτό σημαίνει ότι η διαπραγμάτευση ως έννοια απαιτεί δύο πλευρές οι οποίες: (α) δεν έχουν κατ' αρχήν καταληγμένο κοινό τόπο συμφωνίας με βάση τις θέσεις τους· και (β) θεωρούν ότι μπορούν να καταλήξουν σε ένα νέο κοινό τόπο συμφωνίας, υποχωρώντας από κάποιες θέσεις και κατοχυρώνοντας άλλες που θεωρούν ότι είναι θεμελιώδους σημασίας για τους σκοπούς τους.

Υποστηρίζω ότι καμιά από αυτές τις προϋποθέσεις δεν ισχύει ώστε να δικαιούνται η κυβέρνηση και οι παρουσιαστές των δελτίων προπαγάνδας των μνημονίων να μιλούν για «διαπραγμάτευση». *Οι κυβερνήσεις των μνημονίων δεν έχουν αντιμαχόμενα συμφέροντα με τους δανειστές.* Οι πολιτικοί εκπρόσωποι των δανειστών, όπως και οι κυβερνήτες μας, είναι νεοφιλελεύθεροι. Η θεμελιώδης συμφωνία μεταξύ τους για το χαρακτήρα των

αλλαγών που θέλουν να προωθήσουν είναι δεδομένα. Με άλλη διατύπωση, δεν αντιπροσωπεύουν αντιμαχόμενα κοινωνικά συμφέροντα. Είναι όλοι τους εκπρόσωποι του κεφαλαίου και μάλιστα των ισχυρότερων μερίδων του. Αλλά ακόμη κι έτσι θα μπορούσε να υπάρχει ένα πεδίο διαφωνίας, τουλάχιστον ως προς τα συμφέροντα των μερίδων του κεφαλαίου που δραστηριοποιούνται κυρίως στην Ελλάδα με άλλα. Αλλά ούτε αυτό ισχύει. Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, τα μνημόνια τα έχουν συγγράψει ακριβώς οι εκπρόσωποι των μερίδων του κεφαλαίου που δραστηριοποιούνται εδώ, και αυτό καθίσταται σαφές και από την επιλογή των προσώπων που έχουν εισβάλει την τελευταία τριετία στην πολιτική σκηνή και αποτελούν, αν όχι απευθείας εκπροσώπους, τουλάχιστον ικανούς εκφραστές αυτών των συμφερόντων. Κορυφαίο παράδειγμα αποτελεί ο νυν υπουργός οικονομικών κ. Στουρνάρας, τον οποίο πολλές πληροφορίες παρουσιάζουν ως εκ των βασικών συγγραφέων του πρώτου μνημονίου.

Άρα λοιπόν έχουμε ένα τραπέζι στο οποίο κάθονται άνθρωποι με ίδια κοινωνικά και πολιτικά συμφέροντα, ίδιο στρατηγικό στόχο. Ο κ. Μητσοτάκης ήταν πάντα υπέρ των απολύσεων, ο κ. Γεωργιάδης ήταν πάντα υπέρ της καταστροφής του δημόσιου συστήματος υγείας και υπέρ της καταστολής γενικών, *καθένας υπουργός που έχει υπογράψει μνημονιακή απόφαση υλοποιεί την ιδεολογική-πολιτική του θέση, το πρόγραμμά του*. Αν υπάρχουν κάποια στοιχεία που διαφοροποιούν τους εγχώριους μνημονιακούς από τους εκπροσώπους των δανειστών, αυτά είναι: (α) οι σχέσεις ιεραρχίας, καθώς η ελληνική πλευρά έχει παραιτηθεί από κάθε έννοια λαϊκής κυριαρχίας του ελληνικού λαού και εκφράζει συνεχώς τη δουλοπρέπεια της απέναντι στους δανειστές, ακριβώς επειδή θεωρεί ότι χωρίς την έξωθεν βοήθεια θα ήταν αδύνατον να υλοποιηθεί η στρατηγική της· και (β) οι σχέσεις διαπλοκής και συναλλαγής πέραν της νομιμότητας, καθώς η

πλειονότητα των «σκληρά διαπραγματευόμενων» κινδυνεύει σε περίπτωση δομικής πολιτικής αλλαγής να πάει στη φυλακή για πολλά σκάνδαλα που έχουν λάβει χώρα πριν από τα μνημόνια. Ήδη ο κ. Παπακωνσταντίνου φαίνεται να είναι ο πρωτοπόρος. Ο κ. Παπακωνσταντίνου όμως δεν είναι μόνος του, του κάνει παρέα –τουλάχιστον σε ό,τι αφορά ενδείξεις για σκάνδαλα– ο επιδεικνύων άνευ προηγουμένου αλαζονεία κ. Βενιζέλος, αλλά και ποιος ξέρει πόσοι από τη Νέα Δημοκρατία κάνουν τι σήμερα... Αυτό θα φανεί μόλις χαθεί η εξουσία.

Τι συμβαίνει συνεπώς σε ένα τέτοιο «τραπέζι»; Εκ του αποτελέσματος καταλαβαίνουμε ότι σχεδιάζεται από κοινού η επιβολή των μνημονίων λιτότητας και κοινωνικής καταστροφής, και γίνεται μεγάλη προσπάθεια να διασωθεί αυτό το, απόλυτα εξαρτημένο από το κεφάλαιο γενικά και από τους δανειστές πιο συγκεκριμένα, πολιτικό προσωπικό, ή τουλάχιστον να θυσιάζεται τμηματικά ώστε να προχωρά με την απαραίτητη εναλλαγή προσώπων η διαδικασία της μνημονιακής αναδιάρθρωσης. Η μέθοδος για να καταλάβουμε τι συμβαίνει κάθε φορά που υποτίθεται ότι γίνεται διαπραγμάτευση είναι να έχουμε στο μυαλό μας ότι *υπάρχει εξαρχής μια δομική συμφωνία, πριν έρθουν κάθε φορά οι «τροϊκανοί»*, και στη συνέχεια απλώς συζητείται ο χρονικός προγραμματισμός της εφαρμογής της.

As είμαστε ξεκάθαροι: διαπραγμάτευση θα γίνει μόνο όταν αναλάβει την εξουσία ένα πολιτικό μπλοκ δυνάμεων το οποίο θα εκπροσωπεί κοινωνικά συμφέροντα αντίθετα στο κεφάλαιο. Μόνο όταν έρθουν στην κυβέρνηση οι πολιτικές δυνάμεις που εκπροσωπούν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τα συμφέροντα του κόσμου της εργασίας, της ανεργίας και των κομματιών των μικροεπιχειρηματιών, που καταστρέφονται από την πολιτική που ακολουθείται τα τελευταία τρία χρόνια, η οποία αποτελεί κορύφωση της πολιτικής όλης της τελευταίας εικοσιπενταετίας. Μόνο τό-

τε οι δανειστές θα βρεθούν μπροστά στην ανάγκη να διαπραγματευτούν για κάτι. Υπάρχουν αυτές οι δυνάμεις; Υπάρχουν, είναι ο κόσμος της εργασίας και των κινημάτων, τον οποίο πολιτικά εκπροσωπούν ο ΣΥΡΙΖΑ, το ΚΚΕ, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ, ο αντιεξουσιαστικός χώρος, πρώην στελέχη της ΔΗΜΑΡ που διαχωρίστηκαν, ακόμη και ψήγματα του πρώην ΠΑΣΟΚ που έχουν διατηρήσει την εργατική κατεύθυνση της πολιτικής τους, παρά τη μετάλλαξη του πρώην πολιτικού τους φορέα. Αυτό το μπλοκ αντιπαράτίθεται απέναντι στο κόμμα του μνημονίου, απέναντι στη σημερινή ΠΑΣΟΚοΝΔ και αυριανή Νέα Ελλάδα, απέναντι δυστυχώς στη ΔΗΜΑΡ που καλύπτει ακόμη και σήμερα χωρίς αιδώ τον κ. Βενιζέλο, και βέβαια απέναντι στο μαύρο φίδι που έχει βγει για τα καλά από το αβγό του και θα στηρίξει τη Νέα αντιδημοκρατική Ελλάδα που μας ετοιμάζουν.

Οι πολιτικές δυνάμεις του κόσμου της εργασίας έχουν βέβαια σημαντικές διαφορές. Η ιστορία όμως μας διδάσκει ότι αν δεν βρεθεί κοινός τόπος, η εργασία θα τσακιστεί και η ισοπέδωσή της θα διαρκέσει πάρα πολλά χρόνια. Αντίθετα, αν αυτό το πολιτικό μπλοκ βρει τον τρόπο να αποτελέσει *ένα μέτωπο ενότητας της Αριστεράς*, τότε με τη συμμαχία του πολύμορφου κοινωνικού κινήματος, του πραγματικού κινήτη της ιστορίας, θα μπορέσει να διαπραγματευτεί νικηφόρα με τους δανειστές και να ανοίξει το δρόμο για μια άλλη πολιτική, που θα έχει ως ορίζοντά της τον κοινωνικό μετασχηματισμό, ο οποίος άλλωστε κυοφορείται σήμερα σε πολλά μέρη του κόσμου, από την Τουρκία ως τη Βραζιλία. Ιδού η Ρόδος, ιδού και το πήδημα!

ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΚΙΝΗΜΑ⁵⁰

Σε άρθρο μου την προηγούμενη βδομάδα στο tnxs.gr (βλ. το Κεφάλαιο 38 του παρόντος), εξήγησα τι σημαίνει διαπραγμάτευση και, με βάση τον ορισμό της διαπραγμάτευσης ως έννοιας, υποστήριξα ότι όλες οι κυβερνήσεις των τριών τελευταίων ετών δεν διαπραγματεύονται τίποτα με τους δανειστές. Το βασικό μου επιχείρημα είναι ότι το πολιτικό προσωπικό στην Ελλάδα δεν διαφωνεί σε τίποτα επί της ουσίας με τους υπαλλήλους της τρόικας. Δεδομένου ότι οι δύο πλευρές του τραπέζιου υποστηρίζουν τα ίδια κοινωνικά συμφέροντα, αντί για διαπραγμάτευση, οι συζητήσεις τους αποτελούν ουσιαστικά μια διαδικασία επεξεργασίας των μέτρων λιτότητας και διαβούλευσης σχετικά με ζητήματα τακτικής, με κοινή μέριμνα την πολιτική επιβίωση του φθαρμένου ελληνικού πολιτικού προσωπικού. Αντίθετα, μια διαπραγμάτευση της κυβέρνησης της Αριστεράς σημαίνει τη συνέχιση του κοινωνικού πολέμου που διεξάγεται το τελευταίο διάστημα με μεγάλη ένταση, αλλά με μια ποιοτική διαφορά, μια τομή: η κυβέρνηση της Αριστεράς θα διαπραγματευτεί την αλλαγή της δανειακής σύμβασης προς τα συμφέροντα των εργαζόμενων τάξεων. Μέχρι εδώ δεν νομίζω ότι υπάρχει καμιά σοβαρή διαφωνία μέσα

50. *Αυγή*, 13.7.2013.

στην Αριστερά. Η συζήτηση ξεκινά από το «τι θα κάνουν οι δανειστές σ' αυτή την περίπτωση». Τι θα γίνει αν μας πουν «δεν διαπραγματευόμαστε»;

Προτού ασχοληθούμε μ' αυτό το ερώτημα, είναι απαραίτητο να διευκρινίσουμε τι ακριβώς σκοπεύει να διαπραγματευτεί η κυβέρνηση της Αριστεράς και τι όχι. Εδώ πρέπει να είμαστε ξεκάθαροι. Δεν σκοπεύουμε να διαπραγματευτούμε τα συμφέροντα των εργαζόμενων τάξεων και των ανέργων, τη δυνατότητα της κοινωνίας να αναπαράγεται, την ανακούφιση της φτώχειας, την κατάργηση της λιτότητας – με δυο λόγια, δεν θα διαπραγματευτούμε την κατάργηση των μνημονιακών νόμων που συνθέτουν το σημερινό ζοφερό σκηνικό. Αυτό θα το κάνουμε την «πρώτη μέρα». Αυτή η κίνησή μας είναι που θα αποτελέσει το εναρκτήριο λάκτισμα της διαπραγμάτευσης. Είναι αναμφίβολα μια επιθετική κίνηση, αλλά αποτελεί μονόδρομο για μας. Μόνο αν αντεπιτεθεί το κοινωνικό κίνημα των εργαζόμενων τάξεων σε όλα τα επίπεδα, μπορεί να ανατρέψει την κοινωνική καταστροφή που συντελείται.

Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ, ταυτόχρονα με τις νομοθετικές πράξεις, θα καλέσει σε έκτακτη σύνοδο κορυφής της ΕΕ, στην οποία θα επιδιώξει να διακηρυχθεί σαφώς ότι κάθε κράτος είναι λαϊκά και εθνικά κυρίαρχο, και άρα απαιτείται αλλαγή των όρων της δανειακής σύμβασης σύμφωνα με τη βούληση του ελληνικού λαού, όπως αυτή εκφράστηκε στις εκλογές. Όταν λοιπόν οι δανειστές (δηλαδή το μεγάλο κεφάλαιο) δουν ότι ο ΣΥΡΙΖΑ εννοεί αυτά που λέει και ότι νομοθετεί υπέρ του κόσμου της εργασίας, πρέπει να αποφασίσουν τι θα κάνουν με τις δανειακές συμβάσεις. Αν δούμε το θέμα χωρίς συναισθηματισμούς, δεν υπάρχει τίποτα που να δείχνει ότι οι δανειστές θα αρνηθούν να διαπραγματευτούν μια νέα σύμβαση, καθώς σ' αυτή την περίπτωση οι απώλειες γι' αυτούς θα είναι τεράστιες (ας μην ξεχνά-

με ότι το 93% της έως τώρα χρηματοδότησης έχει χρησιμοποιηθεί για την εξυπηρέτηση των δανειστών και των τραπεζών).

Είναι βέβαιο ότι οι δανειστές κατά τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης θα μας εκβιάσουν. Θα ήταν αφελής όποιος δεν θα περίμενε κάτι τέτοιο. Θα μας εκβιάσουν πολιτικά – εμάς δεν μπορούν να μας εκβιάσουν προσωπικά, καθώς δεν έχουμε τις εξαρτήσεις του σημερινού πολιτικού προσωπικού της κυβέρνησης. Θα απειλήσουν να διακόψουν τη χρηματοδότηση, και ίσως το κάνουν για όσο καιρό διαρκεί η διαπραγμάτευση.

Η διαπραγμάτευση εμπεριέχει τον εκβιασμό, αλλά και από τις δύο πλευρές. Το δικό μας όπλο είναι το κοινωνικό κίνημα. Εμείς μπορεί να μην έχουμε το MEGA και τον ΣΚΑΪ, αλλά θα έχουμε μια διαφανή και άμεση επικοινωνία με τον κόσμο της εργασίας, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι δανειστές θα βρεθούν μπροστά στην πρωτόγνωρη κατάσταση να μαθαίνουν οι μάζες τι διαμείβεται πίσω από τις κλειστές πόρτες των συνεδριάσεων. Αν οι δανειστές δεν συζητούν στο δικό μας πεδίο διαπραγμάτευσης, το οποίο θα είναι το πώς μόνο ένα μέρος του ελληνικού χρέους θα μπορέσει να αποπληρωθεί, και μάλιστα με την κοινωνία όρθια (κούρεμα μεγάλου μέρους του χρέους, ρήτρα ανάπτυξης κ.λπ.), τότε θα πρέπει να εξηγήσουν στους εργαζομένους των χωρών τους γιατί τους νοιάζουν μόνο η μείωση των μισθών, οι απολύσεις, η διάλυση του κοινωνικού κράτους κ.λπ. Οι εργαζόμενοι σήμερα ενημερώνονται, συζητούν συνεχώς στο διαδίκτυο και αυτο-οργανώνονται, όπως μας δείχνουν η Τουρκία, η Βραζιλία, η Αίγυπτος. Εκτιμούμε λοιπόν βάσιμα ότι δεν θα έχουμε μόνο τον ελληνικό λαό να διαδηλώνει συνεχώς τη συμπαράστασή του στη σκληρή προσπάθεια μιας κυβέρνησης που θα υπερασπίζεται τα συμφέροντα της πλειοψηφίας. Τελείως διαφορετική θα είναι η στάση και των Ευρωπαίων εργαζομένων απέναντι στις κυβερνήσεις τους όταν καταστεί σαφές τι προσπα-

θούν να κάνουν οι δανειστές. Όπως μας δείχνει το ιστορικό παράδειγμα της Αιγύπτου, κανένα καθεστώς δεν μπορεί να αντέξει την ορμητική δύναμη των μαζών, του πραγματικού κινήτη της ιστορίας.

Εμείς λοιπόν λέμε ότι τη μάχη της διαπραγμάτευσης θα την κερδίσουμε. Λέμε ότι οι δανειστές θα υποχρεωθούν να διαπραγματευτούν μόνο επί του μέρους του χρέους που θα μπορεί να αποπληρωθεί και θα αποσυρθούν από την εσωτερική πολιτική της Ελλάδας. Έχουμε μαζί μας έναν ολόκληρο κόσμο που αγωνίζεται για να πέσει επιτέλους ο νεοφιλελευθερισμός, και σ' αυτό τον κόσμο, στο κίνημα και τις δυνάμεις του, έχουμε εμπιστοσύνη. Είμαστε αισιόδοξοι, βασιζόμενοι στα πραγματικά δεδομένα, ότι θα νικήσουμε!

ΜΕ ΤΟΝ Κ. ΣΟΪΜΠΛΕ ΜΑΣ ΧΩΡΙΖΟΥΝ ΟΛΑ ΟΣΑ ΜΑΣ ΧΩΡΙΖΟΥΝ ΚΑΙ ΜΕ ΤΟΝ Κ. ΣΤΟΥΡΝΑΡΑ⁵¹

Η επίσκεψη του κ. Σόιμπλε στην Ελλάδα έλαβε χώρα σε μια ιδιαίτερη χρονική στιγμή για την πορεία εφαρμογής της μνημονιακής πολιτικής. Βρισκόμαστε σε ένα σημείο στο οποίο η κυβέρνηση δεν έχει πια τίποτα θετικό να παρουσιάσει στον κόσμο της εργασίας στην Ελλάδα. Όλα τα βασικά μεγέθη αποδεικνύουν την πλήρη αποτυχία του προγράμματος σε σχέση με το διακηρυγμένο βασικό δημοσιονομικό του στόχο, κάτι που υπονοεί ότι έρχονται νέα μέτρα.

Ταυτόχρονα τα μεγέθη αναδεικνύουν και την πλήρη επιτυχία του προγράμματος σε σχέση με τον πραγματικό στόχο που επιδιώκεται. Το μερίδιο της εργασίας στο παραγόμενο προϊόν είναι το χαμηλότερο εδώ και δεκαετίες, η αναδιανομή πλούτου και εξουσίας υπέρ του κεφαλαίου λαμβάνει χώρα ταχύτατα. Η περυσινή της δημοκρατίας σηματοδοτεί την αναδιανομή εξουσίας, ο λαός χάνει τη δυνατότητα να επηρεάζει την πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας. Γίνεται σε όλους σαφές ότι η πολιτική που ακολουθείται ευνοεί τον πλούτο και ο μόνος τρόπος επιβολής της είναι η σκληρή καταστολή. Σε ένα τόσο ζοφερό τοπίο για

51. *Hellenic Mail*, 21.7.2013.

την κυβέρνηση ήταν αναγκαία μια από μηχανής παρουσία από το εξωτερικό, για να παραχθεί «έστω μία» καλή είδηση, η μόνη καλή είδηση που μπορεί να παρουσιάσει μια κυβέρνηση μνημονιακότερη των δανειστών, δηλαδή η επιβεβαίωση της στήριξης από τους δανειστές. Ταυτόχρονα ήταν αναγκαίο για τον κ. Σόιμπλε να προσπαθήσει να διατηρήσει μια εικόνα «επιτυχίας» για το εξωτερικό της προεκλογικής Γερμανίας, μια ανάγκη ακόμη μεγαλύτερη τις τελευταίες μέρες, καθώς ο διεθνής οικονομικός Τύπος αναγνωρίζει ότι το ελληνικό πρόγραμμα έχει αποτύχει και πρέπει τάχιστα να αναθεωρηθεί.

Όλο λοιπόν το θέατρο της επίσκεψης Σόιμπλε στήθηκε για να κερδίσει χρόνο το μνημονιακό στρατόπεδο σε Ελλάδα και Γερμανία. Πέτυχε όμως κάτι; Κατά τη γνώμη μου, η επίσκεψη έχει τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα από τα προσδοκώμενα. Η αναγκαστικά άδεια και αστυνομοκρατούμενη Αθήνα αποτέλεσε ένα θέαμα που κάνει σαφές σε όλους ότι η «παρουσίαση της επιτυχίας της μνημονιακής πολιτικής» είναι απολύτως ανεπιθύμητη. Η δήλωση του κ. Σόιμπλε στη συνέντευξή του ότι συζητά για το «κατοχικό δάνειο» εγείρει το ερώτημα «γιατί οι Σαμαράς-Βενιζέλος δεν θέτουν καν το ζήτημα». Η αναφορά του στη Σύνοδο του Λονδίνου για τη ρύθμιση των αποζημιώσεων ανοίγει ευθέως το θέμα της ρύθμισης του χρέους που θέτει και ο ΣΥΡΙΖΑ. Στη συμφωνία αυτή του 1953 η Γερμανία πέτυχε να υπάρχει «κούρεμα» και ρήτρα ανάπτυξης για την αποπληρωμή του χρέους της.

Ο ΣΥΡΙΖΑ έχει επισημάνει ότι κατ' αναλογία πρέπει να υπάρξει «κούρεμα» και ρήτρα ανάπτυξης για το ελληνικό χρέος. Εδώ πάλι εγείρεται το αυθόρμητο ερώτημα: Γιατί οι Σαμαράς-Βενιζέλος-Στουρνάρας δεν θέτουν αυτά τα θέματα, τα οποία σε τελική ανάλυση βρίσκονται στον πυρήνα του δημόσιου συμφέροντος; Την απάντηση την έδωσε μόνος του ο αφοπλιστικά ειλικρινής, μόνο σε ό,τι αφορά τα συμφέροντα που υπερασπίζεται, κ.

Στουρνάρας. Την πιο κρίσιμη στιγμή, κατά την οποία ολόκληρη η διεθνής κοινή γνώμη αποδέχεται την αποτυχία της καταστροφικής πολιτικής λιτότητας, ο κ. Στουρνάρας βρήκε μόνο να δηλώσει ότι «τον ενώνουν πιο πολλά με τον κ. Σόιμπλε από όσα τον χωρίζουν».

Ο κ. Στουρνάρας και οι όμοιοί του «τεχνοκράτες», τους οποίους ο κ. Σόιμπλε και οι όμοιοί του νεοφιλελεύθεροι πολύ θα ήθελαν ως κυβερνήτες, και μάλιστα χωρίς εκλογές, στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, δεν καταλαβαίνουν το αυτονόητο. Δεν καταλαβαίνουν ότι οι Έλληνες και ξένοι εργαζόμενοι που ζουν στην Ελλάδα, οι νέοι, οι συνταξιούχοι, οι επαγγελματίες δεν είναι ιθαγενείς που θα ξεγελαστούν με μια τετράμηνη μείωση του ΦΠΑ στην εστίαση, για την οποία εξάλλου οι καταστηματαρχές λένε ότι δεν μπορούν να μετουσιώσουν σε μείωση των τιμών. Το μνημονιακό στρατόπεδο δεν καταλαβαίνει ότι το τέλος του είναι κοντά και ότι θα έπρεπε να συμπεριφέρεται με αιδώ για το σημείο στο οποίο έχει φέρει τη μεγάλη πλειονότητα της ελληνικής κοινωνίας.

ΤΟ NON PAPER ΤΗΣ BUNDESBANK ΚΑΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ⁵²

Σε άρθρο μου στην *Αυγή* στις 9.9.2012 (βλ. το Κεφάλαιο 33 του παρόντος) είχα επισημάνει τις βασικές πτυχές της επικοινωνιακής τακτικής του μνημονιακού «καθεστώτος». Στο άρθρο αυτό εξηγούσα ότι ο μηχανισμός της προπαγάνδας αποτελείται από το τρίπτυχο «διαρροές εκβιασμών - διαψεύσεις - εφαρμογή των εκβιασμών με ελαφρές τροποποιήσεις». Η περίπτωση του πρόσφατου non paper της Bundesbank εντάσσεται στο ίδιο πλαίσιο.

As εξετάσουμε τα γεγονότα. Το περιοδικό *Spiegel*, γνωστός εκφραστής του βαθέος πυρήνα του γερμανικού κράτους, έγραψε ότι, σύμφωνα με ένα non paper της Bundesbank, «η ΕΕ πρόκειται να συμφωνήσει σε ένα νέο πρόγραμμα βοήθειας για την Ελλάδα, [...] το τρέχον πακέτο οικονομικής βοήθειας ενέχει “υψηλούς κινδύνους”». Σύμφωνα με το ίδιο non paper, η έγκριση της εκταμίευσης μιας δόσης 5,8 δισεκατομμυρίων ευρώ τον περασμένο μήνα είχε «πολιτικά κίνητρα». Αυτό είναι το στοιχείο της «διαρροής». Όπως αναμενόταν, το Υπουργείο Οικονομικών της Γερμανίας ανακοίνωσε ότι δεν γνωρίζει «το έγγραφο της Bundesbank». Αυτό είναι το στοιχείο της (χαλαρής) διάψευσης.

52. *Αυγή*, 18.8.2013.

Ο μηχανισμός λοιπόν που χρησιμοποιείται εδώ και τρία χρόνια από τις ελληνικές κυβερνήσεις σε συνεργασία με την τρόικα επαναλαμβάνεται και στη Γερμανία, αλλά για ένα θέμα που αφορά την Ελλάδα (και φυσικά την Ευρώπη)! Οι νεοφιλελεύθερες ελίτ έχουν αναγάγει το ζήτημα αυτό σε κεντρικό προεκλογικό επίδικο στη Γερμανία. Η σημειολογική διαφορά είναι ότι «το μέλλον της Ελλάδας» συζητείται πλέον απευθείας από τη γερμανική κοινή γνώμη και μάλιστα θεωρείται «γερμανικό ζήτημα».

Υπάρχει όμως κάτι καινούριο στο non paper της Bundesbank; Η απάντηση είναι όχι, αντίθετα με όσα διαδίδουν τα κέντρα της μνημονιακής προπαγάνδας. Το χρηματοδοτικό κενό είναι γνωστό εδώ και καιρό. Ο σχεδιασμός για επιβολή νέων μέτρων λιτότητας είναι προφανής, προκύπτει άμεσα από τις υπογεγραμμένες δανειακές συμβάσεις, και μόνο ο γραφικός κ. Στουρνάρας το αρνείται. Το «μήνυμα της Bundesbank» απευθύνεται στο εσωτερικό της Γερμανίας, είναι η «δεύτερη γλώσσα» της νεοφιλελεύθερης ελίτ της Γερμανίας, ο τρόπος με τον οποίο προσπαθεί να «πουλήσει» στους Γερμανούς ψηφοφόρους τη συνέχιση της δανειοδότησης της Ελλάδας.

Το σημαντικό στοιχείο της έκθεσης δεν είναι βέβαια η δήθεν αποκάλυψη που κάνει, αλλά η επιβεβαίωση ότι για να υπάρξει συνέχιση του προγράμματος, πρέπει να πληγεί ακόμη περισσότερο ο κόσμος της εργασίας που ζει στην Ελλάδα. «Η δουλειά της ελληνικής κυβέρνησης», σύμφωνα με την έκθεση, είναι «η εκπλήρωση των μεταρρυθμίσεων, που αποτελούν όρο του σχεδίου διάσωσης» και έως τώρα *χαρακτηρίζεται «ελάχιστα ικανοποιητική»*.

Τι συμπεράσματα μπορεί να βγάλει η Αριστερά από αυτή την εξέλιξη; Ένα πρώτο συμπέρασμα είναι ότι η δημοσιονομική ενοποίηση της ΕΕ προχωρά και οι ορατές εκφάνσεις της έως τώρα είναι οι επαναλαμβανόμενες κρίσεις στην «περιφέρεια» (Ελλάδα,

Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ιρλανδία). Οι νεοφιλελεύθερες ελίτ ολόκληρης της Ευρώπης, και όχι μόνο της Γερμανίας, κατασκευάζουν με συστηματικό τρόπο το «λευκό Κινέζο εργαζόμενο» (βλ. το Κεφάλαιο 17 του παρόντος).

Ο ευάλωτος καταχρεωμένος προλετάριος αποτελεί τον πυρήνα του νεοφιλελεύθερου μοντέλου εξόδου από την κρίση. Ο προλετάριος αυτός δεν είναι μόνο Έλληνας ή «Νότιος». Η Αριστερά πρέπει να αποκαλύψει στους Γερμανούς ψηφοφόρους ότι αυτή η πορεία είναι αδιέξοδη και ότι σταδιακά θα εφαρμοστεί παρόμοιο πρόγραμμα στην ίδια τη Γερμανία, το οποίο θα είναι πολύ σκληρό.

Ένα δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι ο μηχανισμός των μνημονίων έχει «εγγεγραμμένη στο DNA του» τη συνεχή ανανέωσή του. Η στρατηγική των μνημονίων, που ξεκίνησε από την Ελλάδα το 2010, δεν είναι μια παροδική κατάσταση, αλλά μια σπειροειδής πορεία αλλαγής των βασικών δομών και σχέσεων των ευρωπαϊκών κοινωνιών προς το συμφέρον του κεφαλαίου. Η κριτική μας προς τα μνημόνια δεν πρέπει λοιπόν να παραμένει στο επιφανειακό επίπεδο της αποτυχίας των διακηρυγμένων στόχων τους.

Η αντίφαση μεταξύ διακηρυγμένων και πραγματικών στόχων βρίσκεται στο κέντρο της πολιτικής τακτικής των μνημονιακών-νεοφιλελεύθερων. Η αποτυχία των διακηρυγμένων στόχων, για την οποία δεν λογοδοτεί ποτέ κανείς, είναι ο μοχλός για τη συνέχιση και την εντονότερη εφαρμογή της ίδιας πολιτικής. Η «αποτυχία» είναι τελικά επιτυχία της λιτότητας και αιτία έναρξης νέου κύκλου λιτότητας.

Ένα τρίτο συμπέρασμα είναι ότι οι ουδέτερες τεχνικές λύσεις (κούρεμα χρέους, «σχέδιο Μάρσαλ» κ.λπ.) δεν συνιστούν αποτελεσματικό λόγο αντιπαράθεσης με τους μνημονιακούς-νεοφιλελεύθερους: και κούρεμα θα γίνει όταν χρειαστεί (με «κούρε-

μα» μισθών, συντάξεων και ίσως καταθέσεων να το συνοδεύει) και ψίκουλα θα μοιραστούν ως «αναπτυξιακό κονδύλι». Το κρίσιμο είναι η πολιτική σύγκρουση με το ίδιο το πολιτικό υπόδειγμα του νεοφιλελευθερισμού (του σύγχρονου υπαρκτού καπιταλισμού), και όχι η αναμέτρηση σχετικά με τα τεχνικά-στατιστικά του αποτελέσματα.

Το τέταρτο συμπέρασμα προκύπτει αβίαστα από το τρίτο: η Αριστερά πρέπει άμεσα να εντείνει τις προσπάθειές της για την ανατροπή αυτής της κυβέρνησης. Ο χρόνος είναι ένα κρίσιμο στοιχείο, όπως μας έχει διδάξει η εμπειρία από άλλες χώρες στις οποίες έχει συντελεστεί παρόμοια κοινωνική καταστροφή. Οι κύκλοι της λιτότητας συσσωρεύονται και καθιστούν το έργο του κοινωνικού μετασχηματισμού ολοένα και πιο δύσκολο.

Η υπεράσπιση των κοινωνικών αγώνων που θα ξεσπάσουν το επόμενο διάστημα, αλλά και *η δημιουργία πολιτικών και κοινωνικών γεγονότων από την Αριστερά* πρέπει να αποτελέσουν κύρια προτεραιότητα. Για να χτίσουμε, πρέπει πρώτα να τους γκρεμίσουμε!

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ⁵³

Σε άρθρο μου στο tvxs.gr τον Ιούλιο του 2013 έχω εξηγήσει «γιατί η κυβέρνηση ΔΕΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΕΤΑΙ τίποτα» (βλ. το Κεφάλαιο 38 του παρόντος). Σε εκείνο το άρθρο με αυτό τον τίτλο εξηγώ αναλυτικά την έννοια της πολιτικής διαπραγμάτευσης: «Η διαπραγμάτευση προϋποθέτει πρώτα από όλα την ύπαρξη δύο αντιμαχόμενων πλευρών, δηλαδή δύο πλευρών που έχουν αντίθετα κατ' αρχήν συμφέροντα ή, στην περίπτωση της πολιτικής, εκφράζουν αντίθετα κοινωνικά συμφέροντα. Η διαπραγμάτευση απαιτεί επίσης την ύπαρξη ενός “τραπεζιού”, δηλαδή ενός “εδάφους” στο οποίο να μην μπορεί η μία πλευρά στην άλλη να επιβληθεί και στο οποίο καλούνται να κλείσουν μια συμφωνία “ειρήνης”, δηλαδή “συνύπαρξης”. Η ίδια η ύπαρξη του τραπεζιού σημαίνει ότι [...] οι δύο πλευρές δεν μπορούν να συνεχίσουν να σχετίζονται με τον τρόπο που σχετίζονταν πριν. Ότι υπάρχει μεταξύ τους μια αντιπαράθεση, μία σύγκρουση, ένας πόλεμος χαμηλής ή υψηλής έντασης.

» Η διαπραγμάτευση είναι η συνέχιση του πολέμου με πολιτικά μέσα, για την αναζήτηση ενός νέου σημείου ισορροπίας. Αυτό σημαίνει ότι η διαπραγμάτευση ως έννοια απαιτεί δύο

53. tvxs.gr, 14.11.2013.

πλευρές οι οποίες: (α) δεν έχουν κατ' αρχήν καταληγμένο κοινό τόπο συμφωνίας με βάση τις θέσεις τους· και (β) θεωρούν ότι μπορούν να καταλήξουν σε ένα νέο κοινό τόπο συμφωνίας, υποχωρώντας από κάποιες θέσεις και κατοχυρώνοντας άλλες που θεωρούν ότι είναι θεμελιώδους σημασίας για τους σκοπούς τους».

Ο ορισμός αυτός έχει μια βασική προϋπόθεση. Προϋποθέτει ότι όλο αυτό το διάστημα μείνεται ένας πόλεμος, ένας κοινωνικός πόλεμος, ο οποίος έχει φτάσει σε ένα σημείο: το ένα στρατόπεδο, η μεγάλη κοινωνική πλειοψηφία, θεωρεί αναγκαίο να αλλάξει η ροή των πραγμάτων, ενώ η πολιτική στρατηγική του άλλου στρατοπέδου, το οποίο εκφράζει τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου, έχει χάσει τη δυνατότητα να επιβάλει την άποψη ότι αποτελεί «μονόδρομο». Με άλλα λόγια, η πλευρά που πλήττεται, η πλευρά που συγκεντρώνει στις τάξεις της τα θύματα του κοινωνικού πολέμου, αλλάζει με την ψήφο της το πολιτικό σκηνικό και εξουσιοδοτεί μια νέα κυβέρνηση, την κυβέρνηση της Αριστεράς, να εκφράσει τη βούλησή της για τη βαθμιαία αναίρεση της κοινωνικής καταστροφής που έπληξε την πλειονότητα όσων ζουν σε αυτή τη χώρα.

Η έννοια της διαπραγμάτευσης επομένως, αντίθετα από το τσίρκο που παρουσιάζει η σημερινή μνημονιακή κυβέρνηση στις τηλεοράσεις, δεν θεωρεί δεδομένο ότι η αριστερή κυβέρνηση θα εκπροσωπεί «τη χώρα» γενικά και αόριστα, αλλά ότι θα υλοποιεί την πολιτική που η πλειοψηφία του λαού της δίνει εντολή να υλοποιήσει. Αυτό με απλά λόγια σημαίνει ότι όταν ο λαός εκλέξει την κυβέρνηση της Αριστεράς, με την ψήφο του θα έχει ήδη καταργήσει το μνημόνιο, τις *πολιτικές λιτότητας*. Αυτό αποτελεί υλοποίηση της λαϊκής κυριαρχίας, σε τελική ανάλυση υλοποίηση της ίδιας της δημοκρατίας.

Η *κατάργηση της λιτότητας* δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει πε-

δίο διαπραγμάτευσης για μια νέα δανειακή σύμβαση. Αντίθετα, αποτελεί προϋπόθεση για να ξεκινήσει για πρώτη φορά μια ουσιαστική διαπραγμάτευση για τη δανειακή σύμβαση. Ζητούμενο της διαπραγμάτευσης είναι να δημιουργηθούν οι συνθήκες στις οποίες το ελληνικό δημόσιο θα είναι και πάλι αξιόχρεο, γεγονός που θα σταθεροποιεί (και ως εκ τούτου αποτελεί στόχο για) ολόκληρη την ευρωπαϊκή οικονομία.

Βεβαίως, επειδή οι κυρίαρχες καπιταλιστικές δυνάμεις στην Ελλάδα και σε ολόκληρη την Ευρώπη ενδιαφέρονται πρωτίστως να επωμιστούν οι (Έλληνες και Ευρωπαίοι) εργαζόμενοι και οι μικρομεσαίοι τα βάρη της κρίσης, παρουσιάζουν τη λιτότητα ως το μοναδικό δρόμο για τη δημοσιονομική σταθεροποίηση. Τα πράγματα όμως δεν έχουν καθόλου έτσι, και αυτό θα γίνει φανερό με την κατάργηση της λιτότητας που θα σημάνει η εκλογική νίκη της Αριστεράς στη χώρα μας. Θα γίνει τότε φανερό αυτό που γνωρίζουν όλοι οι σοβαροί αναλυτές –και οι υπάλληλοι των δανειστών συμπεριλαμβάνονται σε αυτούς– ότι για να υλοποιηθεί ο στόχος της δημοσιονομικής σταθεροποίησης *με πολιτικές λιτότητας*, πρέπει να γονατίσει εντελώς η κοινωνία, δηλαδή να εξαθλιωθούν πλήρως οι εργαζόμενοι.

Όλοι όμως γνωρίζουν ότι η έλευση της κυβέρνησης της Αριστεράς θα αλλάξει αυτά τα δεδομένα στο πεδίο της πολιτικής. Η κυβέρνηση της Αριστεράς *δεν* θα πει στους δανειστές ότι «το πρόγραμμα δεν βγαίνει» έτσι γενικά και αόριστα. *Θα καταστήσει σαφές ότι το πρόγραμμα καταργήθηκε με την ψήφο του λαού* και ότι οι δανειστές πρέπει να συζητήσουν μαζί της πώς θα γίνει ξανά το Δημόσιο αξιόχρεο *μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής που έχει εγκρίνει ο λαός με την ψήφο του*.

Καθώς πλησιάζει η «ώρα της Αριστεράς», πολλοί σχολιαστές, πολιτικοί, οικονομολόγοι και δημοσιογράφοι αισθάνονται την ανάγκη να τοποθετηθούν πάνω στο κρίσιμο ζήτημα της

επερχόμενης διαπραγμάτευσης της νέας κυβέρνησης με τους δανειστές. Αυτό δείχνει αφενός τη σημασία που δίνουν, και σωστά, στο καίριο αυτό ζήτημα στρατηγικής και αφετέρου... το φόβο τους.

Διαβάζουμε λοιπόν από τη μία πλευρά ότι «η πολιτική διαπραγμάτευση δεν έχει νόημα» σε άρθρο ενός πρώην πρωθυπουργού, ο οποίος, καίτοι φέρει τεράστια ευθύνη για την εξέλιξη των δημοσιονομικών του ελληνικού κράτους, παριστάνει ακόμη και σήμερα τον ανίδεο και ταυτίζεται μέχρι «τελευταίας ρανίδος» με τους μνημονιακούς όψιμους πολιτικούς του φίλους. Αυτή η εξέλιξη είναι λογική. Ο εν λόγω πολιτικός εκφράζει εκείνο το κοινωνικό στρατόπεδο το οποίο, αν είχε τη δυνατότητα, θα είχε επιβάλει τη μνημονιακή πολιτική της ακραίας λιτότητας, της κατάργησης των εργατικών κατακτήσεων και δικαιωμάτων και της αсуδοσίας του κεφαλαίου ήδη από την εποχή που ήταν πρωθυπουργός. Το γεγονός ότι τότε δεν διέθετε τους κοινωνικούς και πολιτικούς συσχετισμούς για να το κάνει τον κατατάσσει ακόμη και σήμερα σε ένα ψευδεπίγραφο «Κέντρο». Ευτυχώς λοιπόν που υπάρχουν κάποια άρθρα σαν αυτό του πρώην πρωθυπουργού, τα οποία αποκαλύπτουν με ποιους πραγματικά είναι ο πρώην πρωθυπουργός, αλλά και ότι το υποτιθέμενο «Κέντρο» είναι τόσο δεξιό όσο και η κυβέρνηση που μας κυβερνά σήμερα.

Υπάρχουν όμως και φωνές που υποστηρίζουν ότι η πολιτική διαπραγμάτευση είναι δυνατή. Οι φωνές αυτές ωστόσο είναι προσεκτικές, για να μην ενοχλήσουν τις δυνάμεις που κερδοσκοπούν τα τελευταία χρόνια σε βάρος των μαζών που εξαθλιώνονται. Λένε ότι οι πολιτικές λιτότητας (το μνημόνιο) «δεν πρέπει να καταργηθούν», αλλά ότι «η μνημονιακή συμφωνία πρέπει να αλλάξει». Αναπαράγουν τη μνημονιακή προπαγάνδα, λέγοντας ότι η κατάργηση των πολιτικών λιτότητας είναι «το πυρηνικό κουμπί»

το οποίο «δεν πρέπει να πατήσει ο ΣΥΡΙΖΑ»,⁵⁴ επιτρέποντας στο μιντιακό κατεστημένο να ισχυρίζεται ότι αν καταργηθεί το μνημόνιο, «οι εταίροι θα διακόψουν τη χρηματοδότηση (από τον ΕΛΑ) προς τις ελληνικές τράπεζες» και «θα οδηγηθούμε στην έξοδο από το ευρώ!» (μια άποψη που ενίοτε οδηγεί σε προτάσεις επιστροφής στο εθνικό νόμισμα, με νέο μνημόνιο βέβαια, όπως υποστηρίχτηκε από κάποιους, για παράδειγμα, στην περίπτωση της Κύπρου).

Αυτές οι φωνές, ανεξαρτήτως προθέσεων, επιχειρούν να συμπεριλάβουν στην έννοια της διαπραγμάτευσης ένα άλλο περιεχόμενο και εννοιολογικό πεδίο από αυτό που έχει διαμορφώσει ως τώρα ο ΣΥΡΙΖΑ. Επιχειρούν να *μετατρέψουν σε επίδικα διαπραγμάτευσης με τους δανειστές τις βασικές δεσμεύσεις του ΣΥΡΙΖΑ προς τον ελληνικό λαό*, όπως την επαναφορά του κατώτατου μισθού στα 751 ευρώ το μήνα, την ανάκτηση της εργασίας, τη φορολόγηση των πλουσίων, την αναδιανομή του πλούτου, την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων κ.ο.κ. Εντάσσουν έτσι τη στρατηγική του ΣΥΡΙΖΑ σε μια πιο «στρογγυλή» προβληματική, που διατηρεί κοινούς τόπους ακόμη και με το νεοφιλεύθερο στρατόπεδο. Για το λόγο αυτό η σκέψη που εκφράζουν καταλήγει σε συμπεράσματα σχετικά με την ακολουθούμενη τακτική, όπως ότι «μέχρι την έκτακτη σύνοδο η [αριστερή] κυβέρνηση θα πρέπει να κάνει *κάποιες προσαρμογές του προγράμματος του μνημονίου*», και ορίζουν τις κόκκινες γραμμές ως «ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα και κουπόνια σίτισης για τους πάμφτωχους», τις ορίζουν δηλαδή με έναν τρόπο που δεν εντάσ-

54. Όλα τα αποσπάσματα σε εισαγωγικά ως αυτό το σημείο στην παρούσα παράγραφο είναι απόψεις διατυπωμένες από το συνάδελφο Γ. Βαρουφάκη στην εκπομπή του Ν. Ευαγγελάτου στις 8/11/2013. Υπάρχει όμως μια πληθώρα αναλυτών που εκφράζουν παρόμοιες απόψεις.

σεται σε καμιά περίπτωση στην αριστερή πολιτική. Αυτές οι φωνές εκπροσωπούν και πάλι κάποιο υποτιθέμενο «Κέντρο», το οποίο οι ελίτ του κεφαλαίου πολύ θα ήθελαν να υπάρχει, αλλά δυστυχώς γι' αυτές στην Ελλάδα είναι αδύνατον να συγκροτηθεί σ' αυτή τη συγκυρία.

Η «γραμμή διαπραγμάτευσης» του ΣΥΡΙΖΑ όμως δεν είναι αυτή, όσο κι αν τα μνημονιακά μέσα προσπαθούν να μας πιέσουν προς αυτή την κατεύθυνση. Και οι δύο πολιτικές τάσεις που εκφράστηκαν στο συνέδριό μας, παρά τις διαφωνίες τους που τόσο έντεχνα διογκώνουν τα υπαρκτά μέσα προπαγάνδας, συμφωνούν στο σημείο που είναι το πλέον βασικό για την πορεία αυτής της διαπραγμάτευσης: η κυβέρνηση της Αριστεράς θα είναι η κυβέρνηση που θα βοηθήσει τους «από κάτω» να ορθοποδήσουν, να διεκδικήσουν μια καλύτερη ζωή και έναν καλύτερο κόσμο, και να ζήσουν σε ένα κράτος το οποίο είναι αξιόχρεο και δεν αυτοκαταργείται ως κοινωνικό κράτος μέσα από καταστροφικές για την πλειονότητα πολιτικές. Όσοι ονειρεύονται μια κυβέρνηση που θα βρει τη «χρυσή τομή» προκειμένου να συνεχιστούν με κοινωνική συναίνεση *και* η λιτότητα *και* η μονιμοποίηση της χρηματοδότησης του κράτους με νεοφιλελεύθερους όρους θα πρέπει να ψάξουν αλλού.

ΜΕΡΟΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

ΣΥΡΙΖΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ «ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ»⁵⁵

Α. Κρίση των κομμάτων;

Τα τελευταία χρόνια έχουν γραφτεί πολλά για την κρίση των κομμάτων. Οι περισσότερες από τις σχετικές προσεγγίσεις αντλούν τις θέσεις τους από δημοσκοπικές έρευνες, στις οποίες οι πολίτες εκφράζουν σε πολύ υψηλά ποσοστά μικρή έως πολύ μικρή εμπιστοσύνη στα πολιτικά κόμματα.

Την «κρίση των κομμάτων», που επίσης φαίνεται να επιβεβαιώνει η «έλλειψη πάθους» κατά τις εκλογικές αναμετρήσεις της τελευταίας δεκαετίας, μοιάζει εντούτοις να διαψεύδει το υψηλό, σε ευρωπαϊκή σύγκριση, ποσοστό όσων προσέρχονται στις κάλπες. Πολύ περισσότερο, μια απόφαση περί «κρίσης» διαψεύδεται από την πρόσφατη εσωκομματική διαδικασία για την ανάδειξη προέδρου στη ΝΔ. Σε συνθήκες ήττας και απογοήτευσης του συγκεκριμένου πολιτικού χώρου, προσήλθαν στις εσωκομματικές κάλπες 771 χιλιάδες ψηφοφόροι ή το 33,6% όσων ψήφισαν το κόμμα αυτό στις πρόσφατες εθνικές εκλογές.

Υπάρχει τελικά κρίση των κομμάτων; Νομίζουμε ότι *το ερώτημα είναι λάθος* και οδηγεί αναγκαστικά σε λανθασμένες απαντήσεις.

55. Με τους Σπύρο Λαπατσιώρα και Μάκη Σπαθό. *Εποχή*, 13.12.2009.

Τα πολιτικά κόμματα, ιδίως τα κυβερνητικά-καθεστωτικά κόμματα που παραδοσιακά συνηθίσαμε να αποκαλούμε «αστικά», δεν αποτελούν «αυτοτελείς θεσμούς»: ούτε με την έννοια του ότι εκφράζουν συγκεκριμένα αστικά ταξικά συμφέροντα ούτε με την έννοια ότι μέσω αυτών αντιπροσωπεύονται οι πολιτικές στοχεύσεις και προσδοκίες των ψηφοφόρων, δηλαδή των διαφορετικών κοινωνικών τάξεων και μερίδων.

Όπως έχει δείξει ο Λουί Αλτουσέρ, τα πολιτικά κόμματα πρέπει να γίνουν αντιληπτά ως στοιχεία ενός ενιαίου Ιδεολογικού Μηχανισμού του Κράτους (IMK), του *Πολιτικού Ιδεολογικού Μηχανισμού του Κράτους*.

Β. Ο Πολιτικός IMK δεν βρίσκεται σε κρίση

Ο Πολιτικός IMK διακρίνεται από τον *Πολιτικό Μηχανισμό του Κράτους*—δηλαδή την κυβέρνηση, τη διοίκηση, την προεδρία της Δημοκρατίας—, που αποτελεί *τμήμα* (κλάδο) του κρατικού μηχανισμού με τη στενή έννοια—δηλαδή του *Κατασταλτικού Κρατικού Μηχανισμού* (στον οποίο ανήκουν επίσης ως κλάδοι η Δικαιοσύνη με το σύστημα των φυλακών, ο στρατός, η αστυνομία κ.λπ.).

Ο Πολιτικός IMK, «που υλοποιεί την πολιτική ιδεολογία της κυρίαρχης τάξης», αποτελεί «το “πολιτικό σύστημα” ή το “σύναγμα” ενός δεδομένου κοινωνικού σχηματισμού [...] Αυτός ο IMK μπορεί να οριστεί μέσω ενός συγκεκριμένου (εκλογικού) τρόπου αντιπροσώπευσης της “λαϊκής θέλησης”» (Λουί Αλτουσέρ, «Σημείωση σχετικά με τους Ιδεολογικούς Μηχανισμούς του Κράτους», *Θέσεις*, τ. 21, 1987, σσ. 37-49 και <http://www.theseis.com>).

Τα (αστικά) πολιτικά κόμματα αποτελούν συστατικά στοιχεία του Πολιτικού IMK, συμβάλλουν στη λειτουργία του ως μηχανι-

σμού που αναπαράγει την καπιταλιστική ταξική εξουσία μέσω κυρίως της ιδεολογικής πειθούς και συναίνεσης.

Ο πραγματικός εκπρόσωπος της αστικής τάξης είναι το καπιταλιστικό κράτος ως όλον. Ο πολιτικός ΙΜΚ, δηλαδή το αστικό κοινοβουλευτικό σύστημα, αποτελεί απλώς ένα τμήμα αυτού του κράτους, επιτελεί μια επιμέρους λειτουργία στο πλαίσió του: την οργάνωση της λαϊκής αντιπροσώπευσης, την αναπαραγωγή της συναίνεσης στην αστική πολιτική (και κοινωνική) κυριαρχία, μέσα από την «κοινοβουλευτικοποίηση» των διαφορετικών κοινωνικών και πολιτικών πρακτικών και αιτημάτων, και την ενσωμάτωσή τους στο πλαίσιο της αστικής-κρατικής στρατηγικής. Το κοινοβουλευτικό φίλτράρισμα των διαφορετικών ταξικών πρακτικών (δηλαδή των πρακτικών όχι μόνο της αστικής τάξης και των συμμάχων της, αλλά και της εργατικής τάξης και των συμμάχων της) κάνει έτσι δυνατή την «αντιπροσώπευσή» τους μέσα στο κράτος, επιτρέπει δηλαδή τελικά την υποταγή τους στο γενικό κεφαλαιοκρατικό συμφέρον, που παρίσταται με τη μορφή του εθνικού συμφέροντος.

Το λανθασμένο ερώτημα «υπάρχει κρίση των κομμάτων;» μπορεί τώρα να διατυπωθεί με ορθό τρόπο: Βρίσκεται σήμερα στην Ελλάδα σε κρίση ο Πολιτικός ΙΜΚ;

Η απάντηση που δίνουμε στο ερώτημα αυτό είναι αρνητική. Ο Πολιτικός ΙΜΚ δεν βρίσκεται σήμερα σε κρίση ούτε ως προς την ικανότητά του να νομιμοποιεί τον Πολιτικό (κατασταλτικό) Μηχανισμό του κράτους ούτε ως προς την ικανότητά του να απονευρώνει, δηλαδή να «κοινοβουλευτικοποιεί», τις αντιστάσεις των κυριαρχούμενων τάξεων – να τις υπάγει στην κυρίαρχη ιδεολογία και πολιτική. Η αντίληψη ότι το κοινοβουλευτικό σύστημα αποτελεί τη βάση «της δημοκρατίας», εκφράζοντας την εκάστοτε «λαϊκή πολιτική βούληση», αναπαράγεται με τόσο σταθερό τρόπο ώστε θα ήταν υπερβολή να μιλήσουμε για κρίση του Πολιτικού ΙΜΚ.

Όμως η αναπαραγωγή της αστικής ιδεολογικής κυριαρχίας συντελείται με τρόπο αντιφατικό, ως διαδικασία της πάλης των τάξεων που διαπερνά πέρα ως πέρα τη λειτουργία των ΙΜΚ (συμπεριλαμβανομένου του Πολιτικού ΙΜΚ). Οι αντιφάσεις αυτές, που σε συγκεκριμένες συγκυρίες οξύνονται περισσότερο από συνήθως (π.χ. το 1989), δημιουργούν την εικόνα της «κρίσης των κομμάτων». Επειδή όμως η λειτουργία του Πολιτικού ΙΜΚ εξακολουθεί να είναι ηγεμονική, «στη δημοκρατία δεν υπάρχουν αδιέξοδα» και συχνά αρκεί η κοινοβουλευτικοποίηση των εσωτερικών λειτουργιών ενός κόμματος, το οποίο βρίσκεται στο επίκεντρο αυτών των αντιφάσεων, για να αποκατασταθεί η αποτελεσματικότητά του ως συστατικού στοιχείου του Πολιτικού ΙΜΚ. Στην πρόσφατη κοινοβουλευτική διαδικασία στο εσωτερικό της ΝΔ μάλιστα, όχι τυχαία υπερίσχυσε εκείνος ο ηγέτης που υποσχέθηκε ότι θα επανεπιβεβαιώσει την *ιδεολογία* της (δεξιάς) παράταξης.

Γ. Ο Δεκέμβρης, ο ΣΥΡΙΖΑ, η επαναστατική στρατηγική

Το ότι ο Πολιτικός ΙΜΚ δεν βρίσκεται (τώρα ή μονίμως) σε κρίση δεν σημαίνει ότι μπορεί πάντα να αναπαράγει απρόσκοπτα την αστική πολιτική ηγεμονία.

Η περσινή εξέγερση της ελληνικής νεολαίας και μερίδας των εργαζομένων και ανέργων υπήρξε το πηχρό «φτάνει πια!» στην κτηνωδία του νεοφιλελεύθερου εκσυγχρονισμού, την εργοδοτική ασυδοσία, την κρατική τρομοκρατία και την αστυνομική αυθαιρεσία που χαρακτηρίζουν την ελληνική καπιταλιστική κοινωνία κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Ο «αόρατος εχθρός» ήρθε ξαφνικά στην επιφάνεια, σε μια στιγμή που οι «τεχνολόγοι» της αθλιότητας των πολλών και της «ανάπτυξης» των λίγων πίστευ-

αν ότι είχαν εξασφαλίσει τη «συναίνεση των κοινωνικών εταίρων».

Ξαφνικά η τηλεοπτική συζήτηση σχετικά με την εναλλαγή στη διακυβέρνηση της χώρας διακόπηκε. Όλο το «συνταγματικό τόξο» (από τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ μέχρι το ΛΑΟΣ και το ΚΚΕ), δηλαδή *όλα τα κόμματα που αποτελούν συστατικά στοιχεία του Πολιτικού ΙΜΚ*, συσπειρώθηκε σε μία και μόνο θέση: «Πρέπει να καταγγείλουμε τη βία!» και το δάχτυλο όλων έδειχνε τον ΣΥΡΙΖΑ.

Ωστόσο ο Δεκέμβρης δεν ήταν κατά κύριο λόγο καταστροφές βιτρινών. Ήταν η κραυγή οργής και η κατάθεση της διάθεσης για αγώνα μιας μερίδας της κοινωνίας που τη συγκεκριμένη τουλάχιστον στιγμή δεν πίστευε πλέον στους μύθους της «ελεύθερης αγοράς», της «δημοκρατίας», της «ανάπτυξης», της «τάξης» που εγγυάται η ελληνική αστυνομία.

Ο ΣΥΡΙΖΑ βρέθηκε αντιμέτωπος με ολόκληρο τον Πολιτικό ΙΜΚ, διότι, έστω και αντιφατικά, έστω και παλινωδώντας, τάχθηκε υπέρ της εξέγερσης και υπέδειξε το στρατηγικό ορίζοντα στον οποίο αυτή παρέπεμπε: την ανατροπή του νεοφιλελευθερισμού και του καπιταλισμού. Καίτοι ενταγμένος στον Πολιτικό ΙΜΚ, έδρασε ταυτόχρονα έξω από αυτόν και εναντίον του (μέσα στην εξέγερση). Έδρασε δηλαδή ως μια ριζοσπαστική αριστερή πολιτική δύναμη και στρατηγική.

Αποδείχθηκε ότι ο ΣΥΡΙΖΑ δεν αποτελεί απλώς μια πολιτική ενότητα οργανώσεων «ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό», αλλά, παρά τις αντιφάσεις και τις ασάφειες, έχει διαμορφώσει ένα διακριτό πολιτικό, ιδεολογικό και ως ένα βαθμό στρατηγικό στίγμα: αποτελεί μια διακριτή πολιτική δύναμη μέσα στην κοινωνία, που επιδιώκει να στηρίζει και να οργανώνει τους αγώνες των εργαζομένων ενάντια στο κεφάλαιο, αναδεικνύοντας μάλιστα τον απελευθερωτικό ορίζοντα αυτών των αγώνων, το σοσιαλισμό.

Με την παρούσα οργανωτική μορφή όμως ο ΣΥΡΙΖΑ δεν

ανταποκρίνεται στις ανάγκες συγκρότησης και *πολιτικής εκπροσώπησης* μιας κοινωνικής συμμαχίας ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό με την προοπτική ενός σοσιαλισμού που αρμόζει για τον 21ο αιώνα. Παραπαίει σε ατελέσφορες συζητήσεις «κορυφής», αφήνοντας την κεντρική πολιτική σε όποιον μπορεί να την ασκήσει (π.χ. στελέχη της κεντρικής πολιτικής σκηνής, ηγετικές ομάδες μεμονωμένων συνιστωσών).

Τα προηγούμενα αποκτούν μεγαλύτερη σημασία αν αναλογιστούμε την κρίση στην οποία έχει εισέλθει ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός σε συνάρτηση με τις πολιτικές που δρομολογούνται για τη διαχείρισή της. Στην ενιαία πρόταση του μπλοκ εξουσίας, όρος επιτυχούς αντιπαράθεσης είναι η ύπαρξη ενός ενιαίου πολιτικού φορέα που μπορεί να κινητοποιήσει τους «από κάτω» και να εκμεταλλευτεί τα ρήγματα που θα προκύπτουν στις συνειδήσεις πλατιών τμημάτων των εργαζομένων και της νεολαίας.

Στα πέντε χρόνια λειτουργίας του ΣΥΡΙΖΑ έγινε φανερό ότι οι προϋποθέσεις για ένα τολμηρό βήμα συγκρότησης στην κατεύθυνση του ενιαίου δημοκρατικού ΣΥΡΙΖΑ (με την παράλληλη ύπαρξη των συνιστωσών, φυσικά) υπάρχει. Ας το συνειδητοποιήσουμε και ας δράσουμε ανάλογα!

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ: Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ⁵⁶

Βασικό συστατικό του σύγχρονου κράτους της παντοδυναμίας του κεφαλαίου είναι το αδιαπέραστο και αδιαφανές των μηχανισμών, ιδιότητα που συχνά βρίσκεται σε πλήρη αρμονία με τους θεσμούς της «αντιπροσώπευσης».

Αρκούν κάποια παραδείγματα από τη λειτουργία της Δικαιοσύνης, των πάλοι ποτέ κοινωφελών εταιρειών, αλλά και των ίδιων των δημόσιων οργανισμών ή εταιρειών για να πιστοποιήσουν του λόγου το αληθές.

Το ΙΚΑ δεν «γνώριζε» ότι ο εργολάβος καθαρισμού που προσέλαβε χρησιμοποιούσε ανασφάλιστες καθαρίστριες. Ο ΗΣΑΠ δεν είχε ιδέα για την «έξυπνη» αποφυγή του «βαρέως και ανθυγιεινού» ενσήμου. Ο ίδιος ο υπουργός «αγνοούσε» ότι όφειλε να ασφαλίζει το προσωπικό του στο ατομικό «εντευκτήριό» του. Και η ίδια «άγνοια» οδήγησε τους εκπροσώπους των εργαζομένων στα ασφαλιστικά ταμεία να συναινέσουν σε εισηγήσεις της «υπηρεσίας» για «αξιοποίηση» των αποθεματικών τους σε «σύγχρονα χρηματοοικονομικά προϊόντα», σε μια ψευδεπίγραφη «ελευθερία» του χρήματος να παράγει επιπλέον χρήμα πάνω και πέρα από τις ανάγκες των ασφαλισμένων, οι οποίοι αξιώνουν απλώς μια αξιοπρεπή ζωή τώρα και στο μέλλον.

56. Με τον Τάσο Κυπριανίδη. *Αυγή*, 8.3.2009.

Πόση «άγνοια» μπορούν άραγε να χωρέσουν οι σύγχρονοι αντιπροσωπευτικοί θεσμοί; Και πόσο άνετα νιώθουν οι «αντιπρόσωποι της εργασίας» που «απλώς» επικύρωσαν τις εισηγήσεις των «ειδικών»;

Τα παραπάνω δείχνουν πόσο αναγκαίο είναι να υπάρξει *κοινωνικός έλεγχος* για να σπάσουν τα στεγανά. Ο *κοινωνικός έλεγχος* όμως προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή των εργαζομένων, των πολιτών, με θεσμούς εκπροσώπησης και μηχανισμούς συσιστατικής παρέμβασης που θα λειτουργούν με γνώμονα την κάλυψη των αναγκών και όχι τη δημιουργία νέων αξιών στην οικονομική τού καζίνο. Η ζωή και οι ανάγκες των ανθρώπων δεν παίζονται σε κανένα καζίνο, όσο σύγχρονο και αν είναι!

Αλλά μια και μιλάμε για την αξία του κοινωνικού ελέγχου, ας αναρωτηθούμε πόσο η σύγχρονη «αντιπροσώπηση» βοήθησε να ενημερωθούμε για την περίπτωση του «εξαιρετικά ζημιόγону» ΟΣΕ. Εκεί ο στοιχειώδης *κοινωνικός έλεγχος* θα αποκάλυπτε ότι το χρέος του σιδηροδρόμου είναι κατά κύριο λόγο η συσσώρευση ελλειμμάτων δημιουργίας, συντήρησης και ανανέωσης μιας κοινωφελούς υποδομής, η οποία για αυτόν ακριβώς το λόγο δεν είναι «αποδοτική». Θα έδειχνε ότι το «Σύμφωνο Σταθερότητας» ακριβαίνει σημαντικά το κόστος του σχετικού ελλείμματος: αντί της ευθείας ανάληψής του από το κράτος, ο ΟΣΕ δανείζεται με χειρότερους όρους από το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, «προστατεύοντας» το κράτος από την υπέρβαση του μαγικού 3%. Θα γινόταν φανερό ότι η κατά Μάαστριχτ σταθερότητα πολλαπλασιάζει το κόστος του ΟΣΕ για την εξυπηρέτηση του «δανεισμού» του.

Πόση πληροφόρηση και *κοινωνικός έλεγχος* υπάρχει τέλος για τις Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), που προβάλλονται ως πανάκεια για τη δημιουργία νέων πολυδάπων υποδομών, όταν αγνοούμε παντελώς τη χρηματοοικονομική

διάσταση των υποχρεώσεων που δημιουργούνται; Διότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων στις οποίες χρησιμοποιείται η μέθοδος αυτή, τα έργα που κατασκευάζονται δεν έχουν ανταποδοτικά τέλη, οπότε πρόκειται για συνδυασμό δανεισμού του ιδιώτη αντί του κράτους, τμηματική καταβολή της οφειλής από το κράτος στον ιδιώτη, άρα μεταφορά της υποχρέωσης στο μέλλον, και επιβάρυνση του κόστους με το κέρδος του ιδιώτη. Μήπως είναι καιρός να υπάρξει μια επισταμένη μελέτη των μελλοντικών διογκωμένων ελλειμμάτων που αβίαστα επισωρεύει η χρήση των ΣΔΙΤ στην παραγωγή δημόσιων έργων; Αλλά μήπως τότε θα φανεί το πόσο ευεργετικό για το κεφάλαιο είναι τελικά το Σύμφωνο Σταθερότητας;

Πόσο γνωστές τέλος είναι οι παράμετροι της διαρκούς υποβάθμισης των μη αποδοτικών για το κεφάλαιο θαλάσσιων μεταφορών, αυτό που συνηθίζεται πια να αποκαλούμε «άγονες γραμμές», με ανυπολόγιστες συνέπειες για τη ζωή και ευημερία των κατοίκων, αλλά και για τη συντήρηση τοπικών οικονομιών και κοινωνιών που μπορούν να προσφέρουν υψηλή ποιότητα ζωής σε συμπολίτες μας; Και πόσο συνέβαλε στην υποβάθμιση αυτή η περίφημη απελευθέρωση των θαλάσσιων συγκοινωνιών, που έφερε την «άγονη γραμμή» στην Κύθνο, η οποία απέχει μόλις μερικές δεκάδες μίλια από τον Πειραιά, ενώ την ίδια στιγμή «έφτιαξε» μερικούς νέους εφοπλιστές, αφήνοντας στην τύχη τους νησιώτες και τους επισκέπτες των κάθε άλλο παρά ακριτικών περιοχών;

Η κυρίαρχη οικονομική πολιτική, υπηρετώντας το κεφάλαιο, δηλαδή τις εμπορεύσιμες αξίες και το κέρδος, έχει οδηγήσει σε αδιέξοδο με συνέπειες ολοένα και πιο ορατές. Στο πλαίσιο αυτό η προβολή μιας *οικονομίας των αναγκών*, που απαιτεί τον *κοινωνικό έλεγχο* ώστε επιτέλους οι άνθρωποι να τεθούν «πάνω από τα κέρδη», δεν συνιστά ουτοπική πρόταση. Αποτελεί στρα-

τηγικό άξονα και καθοδηγητική αρχή πάλης ώστε η πολιτική της πλειοψηφίας και των κινημάτων να έρθει στο προσκήνιο. Συνιστά έτσι μια πολιτική στρατηγική «αντιπγεμονίας». Όπως σημείωσε ο Αλέξης Τσίπρας στην εισαγωγική ομιλία του στο Διαρκές Συνέδριο του ΣΥΝ: «Τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης περνάνε στον κόσμο ως συμφέροντα ολόκληρης της κοινωνίας. [...] Το ζητούμενο είναι να διεκδικήσουμε και να αφαιρέσουμε την ηγεμονία από την κυρίαρχη τάξη και από το κεντρικό πολιτικό σκηνικό που εργάζεται προς όφελός της».

ΑΜΕΣΗ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΟΙΚΙΑΣΗΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ⁵⁷

Όλοι έχουμε αντιληφθεί πλέον ότι το διακύβευμα της τρέχουσας συγκυρίας δεν είναι το χρέος του ελληνικού κράτους, αλλά η επιβολή μιας νέας φάσης νεοφιλελεύθερης καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Η οριστική κατάργηση της σταθερής εργασίας, η επισημοποίηση της επισφάλειας ως της μόνης μόνιμης (και νόμιμης) κατάστασης για το προλεταριάτο και η έμμεση –πλην όμως έντονη– προώθηση της *μαύρης εργασίας* είναι πολύ σημαντικοί πυλώνες της αναδιάρθρωσης αυτής, είναι δηλαδή βασικοί στόχοι του κεφαλαίου ως τάξης στον πόλεμο ενάντια στην εργασία, οι οποίοι εκφράζονται ως πολιτική ατζέντα του ενιαίου μνημονιακού κόμματος.

Η δική μας πολιτική στη συγκυρία αυτή δεν μπορεί να παραμένει μια θέση άμυνας. Δεν μπορούμε να μιλάμε πλέον για τη διατήρηση των ιστορικών μας κεκτημένων ως τάξης, διότι, εκτός όλων των άλλων, το κεφάλαιο δεν είναι διατεθειμένο να συμβιβαστεί μαζί μας σε κανένα σημείο. Η νέα κατάσταση επιβάλλει νέα καθήκοντα, και ειδικά στο πεδίο των εκλογών επιβάλλει οι θέσεις μας να αποτυπώνουν *τη ρήξη με το παρελθόν*.

57. Αυγή, 19.4.2012.

Η επισφάλεια, η μαύρη εργασία, η συνολική απαξίωση μας επιβάλλονται με θεσμικά εργαλεία τα οποία δεν μπορούμε πια με κανένα τρόπο να εξωραϊσουμε. Μόνος δρόμος απέναντι στο μονόδρομο που μας επιβάλλουν είναι *η άμεση κατάργηση αυτών των όπλων του κεφαλαίου*. Μπορούμε να βρούμε πολλά παραδείγματα τέτοιων όπλων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων. Σήμερα ξεκινάμε από την *ενοικίαση εργαζομένων*.

Η ενοικίαση της εργασιακής μας δύναμης πλήττει άμεσα τους αγώνες μας, διότι αποδυναμώνει τη διαπραγματευτική μας δύναμη. Η ενοικίαση δεν είναι μια ατομική σύμβαση με το αφεντικό στην επιχείρηση που δουλεύουμε, είναι μια ατομική σύμβαση με ένα αφεντικό που κερδίζει από την ενοικιάσή μας σε άλλα αφεντικά. Η ενοικίαση αυτή διαμεσολαβεί τη σχέση μας με το αφεντικό μας. Η ενοικίαση κρύβει την υπόσχεση, την οποία δίνει ο ιδιοκτήτης της εργασιακής μας δύναμης στο αφεντικό της επιχείρησης που προσωρινά θα μας ενοικιάσει, ότι είμαστε πειθήνιοι, υποτακτικοί και, το κυριότερο, ότι δεν πρόκειται ποτέ να συνδικαλιστούμε, να διεκδικήσουμε, να αγωνιστούμε, να απεργήσουμε. Η ενοικίαση αποτελεί την ολοκληρωτική εξατομίκευση του κόσμου της εργασίας. Οι συνάδελφοί μας στην επιχείρηση δεν είναι συνάδελφοί μας· καθένas μας δυνητικά θα έχει διαφορετικό αφεντικό, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να βρούμε κοινό πεδίο διεκδίκησης. Η γενίκευση της ενοικίασης, αν συνεχιστεί η κυριαρχία του μνημονιακού κόμματος, θα οδηγήσει στη δημιουργία μιας εξαθλιωμένης νεολαίας και θα αποτελέσει τον πολιορκητικό κριό για την ισοπέδωση των κρατικών υπηρεσιών και την ιδιωτικοποίηση μεγάλου μέρους των δραστηριοτήτων τους.

Στο πρόγραμμά μας δεν μπορεί να υπάρξει βελτίωση της ενοικίασης. Μπορεί και πρέπει να υπάρξει μόνο *η διακήρυξη της άμεσης κατάργησής της*. Να πάψουμε τη λειτουργία όλων των

εταιρειών ενοικίασης εργασίας, να υποχρεώσουμε όλους τους εργοδότες που έχουν προσλάβει ενοικιαζόμενους να τους προσλάβουν άμεσα οι ίδιοι, να μετατρέψουμε κάθε ενοικιαζόμενο εργαζόμενο του δημοσίου σε δημόσιο υπάλληλο. Αυτό το απλό και άμεσο μέτρο αποτελεί ένα δείγμα τού ότι η κρίση αναπαραγωγής της εργασιακής δύναμης θα λυθεί από την Αριστερά με επίθεση ενάντια στο κεφάλαιο, ενάντια στις πιο βασικές στρατηγικές του, και με στήριξη του κόσμου της εργασίας.

Η συγκυρία απαιτεί *συγκεκριμένα μέτρα και εμείς είμαστε η πολιτική δύναμη που μπορεί να τα εφαρμόσει*. Θα επανέλθουμε.

46

ΤΟ «ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΑΤΑΣ»: ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ;⁵⁸

Ως *χρήσιμο πράγμα* που ικανοποιεί διατροφικές ανάγκες, ένα τσουβάλι πατάτες Νευροκοπίου 20 κιλών στο Πάρκο Γουδή, ή στην είσοδο του Δημαρχείου Βύρωνα ή στον παράδρομο της εθνικής οδού Αθηνών-Λαμίας στη Νέα Κηφισιά, δεν διαφέρει σε τίποτα από οκτώ συσκευασίες των δυόμισι κιλών πατάτας Νευροκοπίου σε ένα σούπερ μάρκετ στου Ζωγράφου, στο Βύρωνα ή στην Πολιτεία της Κηφισιάς.

Αντιθέτως, ως *εμπορεύματα*, δηλαδή ως *κοινωνικά πράγματα*, το τσουβάλι των είκοσι κιλών και οι συσκευασίες των δυόμισι κιλών διαφέρουν σημαντικά.

Το τσουβάλι των είκοσι κιλών είναι ένα *απλό* (μη καπιταλιστικό) *εμπόρευμα*, δηλαδή ένα εμπόρευμα που η πώλησή του, η μετατροπή του σε χρήμα, πέρα από το κόστος παραγωγής, εξασφαλίζει στον κάτοχό του, τον αγρότη-μικροπαραγωγό, *απλώς* ένα ατομικό εισόδημα διαβίωσης, κατά περίπτωση περισσότερο ή λιγότερο ικανοποιητικό. Κι αυτό διότι έχει παραχθεί και συσκευαστεί από μια οικογενειακή μικροεπιχειρηματική

58. *Έθνος*, 10.3.2012.

δραστηριότητα, στην οποία ο ιδιοκτήτης είναι και *άμεσα* εργαζόμενος.

Σε αντιδιαστολή, η συσκευασία των δυόμισι κιλών αποτελεί ένα *καπιταλιστικό εμπόρευμα*, δηλαδή ένα εμπόρευμα που η μετατροπή του σε χρήμα αποσκοπεί να εξασφαλίσει στον ιδιοκτήτη του όχι (απλώς) ένα ικανοποιητικό εισόδημα, αλλά το «κανονικό», δηλαδή το *κοινωνικά μέσο* ποσοστό κέρδους. Αν, για παράδειγμα, το μέσο ποσοστό κέρδους στην οικονομία είναι 12% επί του συνολικά χρησιμοποιούμενου κεφαλαίου, και η επιχείρηση συσκευασίας και διανομής πατάτας είναι σχετικά μεγάλη—απασχολεί, λόγου χάρη, ένα κεφάλαιο 10 εκατομμυρίων ευρώ—, το προσδοκώμενο μέσο κέρδος ετησίως θα είναι 1.200.000 ευρώ. Αν είναι μικρότερη, ας πούμε 4.000.000 ευρώ, τότε το προσδοκώμενο μέσο κέρδος ετησίως θα είναι 480.000 ευρώ.

Η επιχείρηση συσκευασίας και διανομής πατάτας αγόραζε από τους αγρότες μικροεπιχειρηματίες-παραγωγούς το *απλό εμπόρευμα* (κάποιους τόνους πατάτας Νευροκοπίου) και το μετέτρεπε σε *καπιταλιστικό εμπόρευμα χονδρικής* (συσκευασίες που διατίθενται σε κάθε σούπερ μάρκετ της χώρας). Ο ιδιοκτήτης του σούπερ μάρκετ το μετέτρεπε περαιτέρω σε *καπιταλιστικό εμπόρευμα λιανικής*, καθώς οι δαπάνες σε υλικά και μισθούς για την αγορά, φύλαξη, πώληση κ.λπ. της πατάτας πρέπει να προσauξηθούν και πάλι με το μέσο κέρδος. Το αποτέλεσμα ήταν βέβαια ότι ο καταναλωτής αγόραζε τις πατάτες στο σούπερ μάρκετ της γειτονιάς του, δηλαδή δεν χρειαζόταν να πάει στο Πάρκο Γουδή, ή στον παράδρομο της εθνικής οδού Αθηνών-Λαμίας στη Νέα Κηφισιά. Παράλληλα, οι δύο καπιταλιστικές διαδικασίες παραγωγής που παρεμβάλλονταν ανάμεσα στον αγρότη και στον καταναλωτή συμπίζαν το εισόδημα και των δύο: χαμηλή τιμή αγοράς από τον αγρότη, υψηλή τιμή πώλησης στον καταναλωτή.

Αναφορικά με την πατάτα, η κρίση έδειξε πως η αυτενέργεια και η αλληλεγγύη των ανθρώπων μπορούν να κάνουν τις διαδικασίες καπιταλιστικής παραγωγής περιττές. Θα μπορούσε άραγε στο επίπεδο της συνολικής κοινωνίας να μετασχηματιστεί η οικονομία με γνώμονα τις *κοινωνικές ανάγκες*, δηλαδή υπερβαίνοντας τους καταναγκασμούς του κεφαλαίου και του κέρδους;

ΝΑ ΓΙΑΤΙ ΜΟΝΟ Ο ΣΥΡΙΖΑ ΕΙΝΑΙ ΕΤΟΙΜΟΣ ΝΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙ⁵⁹

Τις τελευταίες εβδομάδες, με αφορμή μια δήλωση στελέχους του ΣΥΡΙΖΑ, αλλά με πραγματική αιτία τη ραγδαία αποδυνάμωση της κυβέρνησης, το μνημονιακό μπλοκ εξουσίας ακκίζεται ισχυριζόμενο ότι ο ΣΥΡΙΖΑ δεν θέλει ή/και δεν μπορεί να κυβερνήσει. Δεν αποτελεί πλέον έκπληξη το γεγονός ότι, προκειμένου να υπερασπιστούν την παραμονή τους στην εξουσία, έχουν φτάσει στο έσχατο σημείο αρνητικής επιχειρηματολογίας («σίγουρα δεν είμαστε εμείς καλοί, αλλά κοιτάξτε, οι άλλοι είναι χειρότεροι»). Αυτή είναι η μόνη πολιτική που διαθέτουν από την αρχή της μνημονιακής περιόδου.

Αυτό που ίσως θα μπορούσε να προκαλέσει έκπληξη είναι ότι οι άνθρωποι βρίσκονται εκτός τόπου και χρόνου. Τι κι αν τα ποσοστά τους από 80+% έχουν φτάσει σήμερα γύρω στο 30%; Αυτοί παριστάνουν ακόμη ότι η ελληνική κοινωνία ψάχνει κάποιον που *να μπορεί να κυβερνήσει όπως εννοούν αυτοί*. Φαίνεται ότι η απόστασή τους από την πραγματικότητα της καθημερινότητας της συντριπτικής πλειονότητας των πολιτών, ο γυάλινος πύργος μέσα στον οποίο βρίσκονται, τους κάνει να θεωρούν ότι το να

59. Αυγή, 19.4.2012.

«ξέρει κανείς να κυβερνήσει» είναι ζήτημα διαχείρισης, ένα τεχνοκρατικό ζήτημα, ένα ζήτημα *της πιάτσας*, για να χρησιμοποιήσουμε και τη γλώσσα που μιλούν μεταξύ τους όταν δεν βγαίνουν στην τηλεόραση.

Δεν είναι όμως τυχαία αυτή η αδυναμία τους να κατανοήσουν την πραγματικότητα, μια αδυναμία που τους οδηγεί να αυτογελοιοποιούνται την ώρα που νομίζουν ότι κατακεραυνώνουν τον ΣΥΡΙΖΑ. Η αδυναμία τους είναι *έκφραση της συγκυρίας*. Η συγκυρία, δηλαδή η συμπύκνωση των συγκρούσεων που λαμβάνουν χώρα στο κοινωνικο-πολιτικό πεδίο, τους έχει βγάλει εκτός παιχνιδιού και έχει βάλει τον ΣΥΡΙΖΑ στην ιστορικής ευθύνης θέση να βρει τον τρόπο να συνεργαστεί με την κοινωνία για να βγούμε από αυτή την κρίση.

Ό,τι παρουσιάζουν οι μνημονιακοί αντίπαλοι του ΣΥΡΙΖΑ ως αδυναμία είναι στην πραγματικότητα η δύναμή του. Η «άγνοια κινδύνου» απέναντι στους θεόρατους πιστωτές, καθώς και η απέχθεια του ΣΥΡΙΖΑ για το προδοτικό απέναντι στην πλειοψηφία της κοινωνίας δόγμα «οι πιστωτές είναι φίλοι μας» αποτελούν τα στοιχεία που θα βοηθήσουν την κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ να διαπραγματευτεί επιτέλους πραγματικά με τους πιστωτές, να τους αντιμετωπίσει σε ένα τραπέζι το οποίο θα έχει δύο πλευρές, και όχι μία όπως συμβαίνει μέχρι σήμερα.

Η σχέση του ΣΥΡΙΖΑ με το κίνημα των μαζών είναι αυτή που θα του επιτρέψει να διαπραγματευτεί *με διαφάνεια απέναντι στην κοινωνία* και θα τον βοηθήσει να πιέσει περισσότερο πολιτικά τους νεοφιλελεύθερους σε όλη την Ευρώπη. Η αδυναμία του να «κάνει business» με τα διαπλεκόμενα συμφέροντα είναι αυτή που θα βοηθήσει αύριο σε μια λύση *υπέρ της κοινωνίας* όλων των ανοικτών εκκρεμοτήτων τις οποίες θα έχει αφήσει η μνημονιακή κυβέρνηση με τα συμφέροντα αυτά. Το γεγονός ότι «δεν έχει εμπειρία στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης», δηλαδή η

αποχή του από τους πελατειακούς μηχανισμούς του κράτους, θα του επιτρέψει να συνεργαστεί αρμονικά με το υγιές δυναμικό των ανθρώπων του δημόσιου τομέα και να πετύχει την απαιτούμενη αναδιάρθρωση του κρατικού μηχανισμού με τη μέγιστη δυνατή συναίνεση. Η επιμονή του για κατάργηση των αντεργατικών νόμων των μνημονίων θα τον βοηθήσει να διατηρήσει την κοινωνική συνοχή. Η εμμονή του με τη δημοκρατία και τα δικαιώματα θα του δώσει τη δυνατότητα να αποκρούσει, μαζί με την αγωνιζόμενη κοινωνία, το φασισμό και να εκκαθαρίσει επιτέλους τα σώματα ασφαλείας από τα παλιά και νέα φασιστικά σταγονίδια. Η εμμονή του στη διαφάνεια και στο «δόγμα» να συνεισφέρει ο καθένας στον κρατικό προϋπολογισμό ανάλογα με τη φοροδοτική του ικανότητα θα του επιτρέψει να φτιάξει ένα πρωτοποριακό φορολογικό σύστημα και να διορθώσει στρεβλώσεις δεκαετιών.

Η επερχόμενη κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ δεν είναι ουρανοκατέβατη, είναι γέννημα μιας συγκυρίας που θα έχει ως διακύβευμα την ανάταση του κόσμου της εργασίας και ένα καλύτερο μέλλον. Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι η *μόνη* δύναμη που μπορεί να κυβερνήσει όπως απαιτούν οι δύσκολοι καιροί στους οποίους ζει η πλειονότητα της κοινωνίας.

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ⁶⁰

Κανείς δεν αμφισβητεί σήμερα ότι για την κοινωνική και οικονομική ανασυγκρότηση είναι απολύτως απαραίτητες ριζικές αλλαγές στο δημόσιο τομέα. Η συμφωνία όμως μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων τελειώνει εδώ. Από τη μία πλευρά η τρόικα εσωτερικού προωθεί ανενδοίαστα την κατάργηση του δημόσιου τομέα της χώρας. Ο κ. Μανιτάκης ήταν απολύτως σαφής: «Στο Δημόσιο θα παραμείνει μόνο ό,τι είναι αδιάφορο για τον ιδιωτικό τομέα». Το μόνο σχέδιο της καταστροφικής κυβέρνησης είναι ο περιορισμός του Δημοσίου σχεδόν αποκλειστικά στους κατασταλτικούς μηχανισμούς. Το υπόλοιπο Δημόσιο πρέπει είτε να ιδιωτικοποιηθεί είτε να συρρικνωθεί στο ρόλο του απλού επιβλέποντα λειτουργιών που θα έχουν παραδοθεί σε ιδιωτικές εταιρείες. Η πολιτική αυτή είναι εγκληματική, καθώς επιβαρύνει τα δύο βασικά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα: την ανεργία και τη δημοσιονομική ασφυξία. Οι ιδιωτικοποιήσεις και οι συγχωνεύσεις σημαίνουν δεκάδες (ίσως και πάνω από εκατό) χιλιάδες απολύσεις σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, ενώ το ξεπούλημα σημαίνει επιβάρυνση του δημόσιου χρέους ακόμη και σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο, καθώς τα όποια έσοδα δεν θα φτάνουν ού-

60. *Εθνος*, 10.3.2012.

τε στα αντίστοιχα έσοδα που θα εισέφεραν οι προς εκποίηση εταιρείες από τα κέρδη τους.

Η Αριστερά βρίσκεται στο αντίθετο άκρο. Η πολιτική της για το Δημόσιο έχει δύο πλευρές. Η πρώτη είναι η αναγκαία αναδιάρθρωση, η οποία θα ξεριζώσει τα αποτελέσματα της χρήσης του Δημοσίου ως «μαγαζιού» του σημερινού καταρρέοντος διαπλεκόμενου πολιτικού συστήματος. Η Αριστερά είναι η μόνη που μπορεί σε σύντομο χρόνο να διαλύσει το σύστημα το οποίο αντιμετωπίζει τον πολίτη ως «πελάτη», να εξαφανίσει τα «φακελάκια» παντός είδους, να αφαιρέσει όλες τις «μικροεξουσίες» που έχουν συσσωρευθεί μετά από δεκαετίες λεηλασίας. Μόνο η Αριστερά μπορεί να συγκρουστεί με ένα λεπτό αλλά πανίσχυρο διευθυντικό και γραφειοκρατικό στρώμα κομματικών στελεχών, που αντιμετωπίζουν το Δημόσιο ως «τσιφλίκι» τους. Μόνο η Αριστερά μπορεί να μετασχηματίσει την τοπική αυτοδιοίκηση και να τη μετατρέψει σε πυλώνα της κοινωνικής ανάπτυξης. Μόνο η Αριστερά μπορεί να βάλει άμεσα τέλος στον εργοδοτικό συνδικαλισμό που αποβλέπει σε κυβερνητικές καρέκλες και συνυπογράφει μαζί με τη διοίκηση συμβάσεις με εργολάβους σαν τους εργοδότες της Κωνσταντίνας Κούνεβα.

Η δεύτερη πλευρά της πολιτικής για το Δημόσιο είναι ακόμη πιο σημαντική: πρόκειται για ένα συνδυασμό της αναδιάρθρωσης των δημόσιων δαπανών με αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και με επανενεργοποίηση του προγράμματος δημόσιων επενδύσεων. Η ενίσχυση του σώματος επιθεώρησης εργασίας, η δημιουργία πραγματικών μηχανισμών προστασίας του καταναλωτή, το τέλος της γραφειοκρατίας και της «ουράς» μέσα από τη διάδοση ήδη ώριμων τεχνολογιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σε ολόκληρο το Δημόσιο θα είναι τα πρώτα σημαντικά βήματα. Η μεταφορά πόρων από τους τομείς της καταστολής στους τομείς της υγείας, της παιδείας, των μετασχηματισμένων οργανισμών το-

πικής αυτοδιοίκησης και των υπηρεσιών ελέγχου θα αποτελέσει το πρώτο σημαντικό βήμα μετασχηματισμού του Δημοσίου σε ένα σύγχρονο τομέα προστασίας της κοινωνίας με προοπτική ανάπτυξης του «ανθρώπινου κεφαλαίου» της χώρας.

Η ΕΜΜΟΝΗ ΣΤΗΝ «ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ» ΚΑΙ Η ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ⁶¹

Α. Εσωτερική υποτίμηση: Λάθος ή στρατηγική επιλογή;

Σε αρκετές από τις χθεσινές εισηγήσεις ακούστηκαν σημαντικές αναλύσεις κριτικής τόσο για τη δομή και λειτουργία της Ζώνης του Ευρώ (ΖτΕ) και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), όσο και για την παρόξυνση των αποτελεσμάτων της οικονομικής κρίσης που προκαλούν οι πολιτικές της λιτότητας ή η στρατηγική της εσωτερικής υποτίμησης. Ακούστηκαν επιπλέον σημαντικές προτάσεις ή άξονες πολιτικής που θα μπορούσαν να περιορίσουν την κρίση και ταυτόχρονα να αποτελέσουν την αφετηρία για μια δικαιότερη και πιο δημοκρατική κοινωνία.

Η Ελλάδα, όπως και οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες δεν αποτελούν οικονομίες έντασης εργασίας, δεν μπορούν να στηρίξουν την ανάπτυξη και τη διεθνή τους ανταγωνιστικότητα στο χαμηλό κόστος εργασίας, αλλά στην τεχνολογική καινοτομία, στην κοινωνική συνοχή, στην επιτυχή διοίκηση, στην αποτελεσματική χρηματοδότηση, στις στρατηγικές δημόσιες επενδύσεις. Για ποια

61. Απόσπασμα εισήγησης στην Ημερίδα «Εξοδος από την κρίση: Η πρόκληση της εναλλακτικής πορείας», που διοργανώθηκε στην Αθήνα στις 9.3.2013 από το ΙΝΕΡΠΟΣΤ και το Levy Economics Institute.

ανταγωνιστικότητα μιλάμε όταν τα επιτόκια δανεισμού του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα είναι τετραπλάσια εκείνων της Γερμανίας, ως αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης κρίσης χρηματοπιστωτικής αξιοπιστίας στην Ελλάδα που διαιωνίζουν οι πολιτικές της λιτότητας και της ύφεσης;

Με δεδομένο πλέον ότι οι βασικοί διακηρυσσόμενοι στόχοι των προγραμμάτων εσωτερικής υποτίμησης απέτυχαν τόσο ως προς το στόχο της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους όσο και αναφορικά με την αναστροφή της ύφεσης, την απασχόληση αλλά και τη χρηματοπιστωτική φερεγγυότητα των χωρών όπου αυτά εφαρμόστηκαν, εύλογα τίθεται το ακόλουθο ερώτημα: Γιατί οι κυρίαρχες οικονομικές και πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα, την ΕΕ αλλά και ευρύτερα διεθνώς, καίτοι γνωρίζουν ότι βαθαίνουν την ύφεση, επιμένουν να ακολουθούν πολιτικές ακραίας λιτότητας στη σημερινή συγκυρία συστημικής κρίσης του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού; Οι απαντήσεις που μιλούν για «λάθος» δεν μου φαίνονται πειστικές. Ούτε συμμερίζομαι την άποψη του φίλου και συναδέλφου Γιάννη Βαρουφάκη, ότι πρόκειται για μια «ηλίθια» πολιτική, που ίσως να διδάσκεται ως παράδειγμα προς αποφυγή στα φοιτητικά εγχειρίδια του μέλλοντος.

Η λιτότητα και η εσωτερική υποτίμηση ουδέποτε σχεδιάστηκαν ως μια πολιτική εξόδου από την κρίση προς το συμφέρον της κοινωνίας και της εθνικής οικονομίας, παρά την περί του αντιθέτου ρητορική της. Υπήρξε ευθύς εξαρχής μια στρατηγική για την προστασία από την κρίση των κοινωνικών δυνάμεων του κεφαλαίου, για τη μετακύλιση των επιπτώσεων της κρίσης στις πλάτες της κοινωνικής πλειοψηφίας, των μισθωτών, των συνταξιούχων, των ανέργων, των αυτοαπασχολούμενων, της μικρής επιχείρησης, της νεολαίας. Όλα τα «ημίμετρα» με τα οποία διαχειρίζονται την κρίση οι ευρωπαϊκές πολιτικές ηγεσίες εδράζονται σε ένα σταθερό άξονα πολιτικής: την υποτίμηση της εργασιακής

δύναμης, τη βίαιη αναδιανομή του εισοδήματος και της εξουσίας υπέρ του κεφαλαίου, που εξαθλιώνει το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, βυθίζει την οικονομία στην ύφεση, εκτινάσσει το δημόσιο χρέος και αποσταθεροποιεί την πίστη.

Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι σε όσους επισημαίνουν πως η ανάκαμψη δεν μπορεί να προκύψει, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα, από τον εξαγωγικό προσανατολισμό της παραγωγής, ότι εδώ και τώρα απαιτείται η ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης των λαϊκών τάξεων, οι οπαδοί της λιτότητας απαντούν: οι μεταρρυθμίσεις που αφορούν το σκέλος της προσφοράς δεν έχουν ολοκληρωθεί! Πρόταση που πρέπει να μεταφράσουμε ως εξής: δεν πρέπει να βιαστούμε να μπούμε στην ανάκαμψη αν δεν διαλύσουμε πλήρως τις αντιστάσεις της εργασίας... Ή με τα λόγια του κ. Σόιμπλε: «Επί μακρόν αγνοήσαμε τα μακροπρόθεσμα οφέλη [από τη λιτότητα, Γ.Μ.] για βραχυχρόνιες ανταμοιβές [από την τόνωση της ζήτησης, Γ.Μ.]» (*Financial Times*, 5.9.2011).

Β. Η εναλλακτική στρατηγική πρέπει να είναι μεροληπτική: υπέρ της κοινωνικής πλειοψηφίας και της δημοκρατίας

Η κυβέρνηση της Αριστεράς όχι μόνο θα θέλει, αλλά θα είναι υποχρεωμένη από τις συνθήκες να ασχοληθεί *πρώτα και κύρια* με όλες τις βάνουσα πληττόμενες κατηγορίες του πληθυσμού, για να ανατρέψει την πορεία κοινωνικής αποσάθρωσης και να δημιουργήσει μια διαφορετική από την προτεινόμενη από τα μνημόνια κοινωνική συνοχή.

Οι τέσσερις πυλώνες που θα αναφερθούν στη συνέχεια θα μπορούσαν να αποτελούν στοιχεία ενός ευρύτερου «προγράμματος για μια *νέα κοινωνία*»:

1. *Άμεση αναδιανομή πλούτου*, αρχίζοντας από το 1% της κοινωνίας στη βάση της πυραμίδας.
2. *Άμεση επαναφορά των συλλογικών διαπραγματεύσεων* σε όλα τα επίπεδα και προστασία της εργασίας από το δεσποτισμό του κεφαλαίου με δημιουργία ειδικού μηχανισμού που θα διασφαλίζει ότι τηρούνται οι νόμοι.
3. *Απομόχλευση του τραπεζικού συστήματος με ρύθμιση των χρεών* προς τον ιδιωτικό τομέα και τα νοικοκυριά, και δημοκρατικός κοινωνικός έλεγχος με στόχο την ανάπτυξη με προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική συνοχή.
4. *Θεσμικό πλαίσιο και οικονομικά κίνητρα για πρωτοβουλίες αυτοδιαχείρισης και αλληλέγγυων και συνεργατικών επιχειρήσεων*, ώστε οι νέοι και οι μακροχρόνια άνεργοι να μπορέσουν να πάρουν τη ζωή τους στα χέρια τους και από φυγάδες και παρίες να γίνουν πρωτοπόρος δύναμη ριζικής αλλαγής της κοινωνίας στο σύνολό της.

1. Η άμεση αναδιανομή πλούτου θα σημάνει την ανάσχεση της κοινωνικής καταστροφής και θα λειτουργήσει ως σήμα προς τα πληττόμενα στρώματα ότι η αριστερή κυβέρνηση θα κάνει ό,τι μπορεί για να υπερασπιστεί τα συμφέροντά τους *μέσα σε ένα διεθνές περιβάλλον με συντριπτικά αρνητικούς συσχετισμούς*.

Βάρος πρέπει να δοθεί στη διαμόρφωση ενός δίκαιου-προοδευτικού φορολογικού συστήματος για την αύξηση των δημόσιων εσόδων στο επίπεδο του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

2. Η επαναφορά της συλλογικής διαπραγμάτευσης ισοδυναμεί (σε μεγάλο βαθμό) με την επαναφορά της δημοκρατίας και επιτυγχάνει ένα καίριο χτύπημα στην πολιτική αναδιάρθρωσης που εφαρμόζεται στην Ευρώπη. Πρόκειται για ένα «σήμα αλλαγής πορείας» προς το κομμάτι της εργατικής τάξης που εργάζεται κυ-

ρίως στον ιδιωτικό τομέα, αλλά βρίσκεται σε καθεστώς ασφυξίας και δεν μπορεί να διεκδικήσει τίποτα. Η επαναφορά του προηγούμενου πλαισίου όμως δεν αρκεί. Η δημοκρατία στους χώρους εργασίας είναι προϋπόθεση για τη δημοκρατική διακυβέρνηση γενικότερα. Δεν νοείται δημοκρατικό κράτος χωρίς τη δυνατότητα των εργαζομένων να διεκδικούν συλλογικά τα συμφέροντά τους *σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης της παραγωγής*:

- α. Απαιτείται σήμερα η επιβολή υπογραφής συλλογικής σύμβασης εργασίας ακόμη και στις μικρότερες επιχειρήσεις (με προσωπικό λιγότερο από 21 άτομα).
- β. Είναι απολύτως αναγκαία η προστασία του δικαιώματος στην απεργία, η *απαγόρευση απόλυσης για συνδικαλιστικούς λόγους*.
- γ. Είναι απαραίτητες η ενθάρρυνση δημιουργίας πρωτοβάθμιων σωματείων, η θεσμική ενίσχυση των δικτύων τους και της δημοκρατικής τους λειτουργίας, και η θεσμική δυνατότητα δημιουργίας ανεξάρτητων δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων σωματείων.
- δ. Παράλληλα χρειάζεται η δημιουργία ενός πανίσχυρου Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, στελεχωμένου με αποφασισμένους υπαλλήλους για την πάταξη της μαύρης εργασίας, η οποία απειλεί πλέον τα θεμέλια του ασφαλιστικού συστήματος. Αυτό το Σώμα θα μπορούσε να έχει τη μορφή Ανεξαρτητής Αρχής και να λογοδοτεί απευθείας στον πρωθυπουργό.
- ε. Τέλος, ταυτόχρονα με όλα τα προηγούμενα μέτρα, αποτελεί απαίτηση της κοινωνίας η κατάργηση του κρατικοδίαιτου διεφθαρμένου συνδικαλισμού. Η κυβέρνηση της Αριστεράς πρέπει να είναι άτεγκτη απέναντι στα φαινόμενα συνδικαλιστών που αμείβονται και συμπεριφέρονται σαν διευθυντές και, αντί να ασκούν έλεγχο στην εργοδοσία, στην πραγματικότητα συνδιοικούν και συνυπογράφουν συμβάσεις προμηθειών κ.λπ.

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να επιβληθούν η άμεση κατάργηση συνδικαλιστικών προνομίων (διευθυντικά επιδόματα κ.λπ.) και η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των τριτοβάθμιων οργάνων ΓΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ (να μην έχουν τη δυνατότητα να διαχειρίζονται κεφάλαια).

Όλα αυτά τα μέτρα πρέπει να παρθούν άμεσα, για να δώσουν στους εργαζομένους τη δυνατότητα να υποστηρίξουν την κατάργηση του μνημονίου και να έχουν την πρωτοβουλία υπεράσπισης των πολιτικών επιλογών της κυβέρνησης της Αριστεράς υπέρ των συμφερόντων τους.

3. Το ζήτημα της ανακεφαλαιοποίησης και του κοινωνικού ελέγχου των τραπεζών είναι τεράστιο και δεν σκοπεύω να το ανοίξω εδώ. Επισημαίνω μόνο την καθοριστική σημασία που έχουν η ρύθμιση του ιδιωτικού χρέους και η θέσπιση μέτρων προστασίας των υπερχρεωμένων νοικοκυριών για την τόνωση της ζήτησης και, κατ' επέκταση, την ανάκαμψη της οικονομίας.

4. Οι τρεις προηγούμενοι πυλώνες όμως θα αποδειχθούν προσωρινά αναχώματα, εάν δεν δοθεί η δυνατότητα σε όσους βρίσκονται σήμερα εκτός παραγωγικής διαδικασίας να εισβάλουν δυναμικά στο προσκήνιο.

Οι νέοι περιμένουν από την Αριστερά να δημιουργήσει τις υλικές συνθήκες που θα τους αποτρέπουν από τη μετανάστευση. Οι μακροχρόνια άνεργοι περιμένουν να τους δοθεί η δυνατότητα να ζήσουν και να προσφέρουν. Η κρίση δίνει στην Αριστερά τη δυνατότητα, όταν αναλάβει την κυβέρνηση, να επιφέρει *ριζικές τομές στη σχέση των μαζών με τα μέσα παραγωγής*.

Οι τέσσερις αυτοί πυλώνες συνιστούν ένα μέρος του προγράμματος, το οποίο πάντως αποτελεί αναγκαία συνθήκη για να σταθεροποιηθούν η κοινωνία και η οικονομία, αλλά και για να

επιβιώσει (σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα) μια κυβέρνηση η οποία θα αντιμετωπίσει τον πόλεμο των μεγάλων συμφερόντων του εξωτερικού και του εσωτερικού. Προφανώς η δυνατότητα υλοποίησης αυτής της πολιτικής απαιτεί συνδυασμένους ελέγχους των δημοσιονομικών επιπτώσεων και των δευτερογενών επιπτώσεων στην αγορά εργασίας από την αντίδραση του κεφαλαίου. Πρέπει όμως να έχουμε την τόλμη να προχωρήσουμε.

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΡΙΖΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ⁶²

Η φορολογική πολιτική στην Ελλάδα, από τη μεταπολίτευση έως και σήμερα, αποτέλεσε ένα πεδίο άσκησης τόσο *ταξικών* όσο και στενά *κομματικών πολιτικών*. Η ταξικότητα της φορολογικής πολιτικής συνίσταται στην όλο και δυσμενέστερη φορολόγηση των μισθωτών και των συνταξιούχων (με αποκορύφωμα τη φορολόγηση ακίνητων και αυτών που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας) και στην παράλληλη δημιουργία ενός πλέγματος φοροαπαλλαγών και χαριστικών εξαιρέσεων του μεγάλου πλούτου, που είχε ως *αποτέλεσμα τη συστηματική και διαχρονική απώλεια τεράστιων ποσών φόρου*.

Σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, όπου ένα όλο και μεγαλύτερο κομμάτι της κοινωνίας έρχεται αντιμέτωπο με το φάσμα της πλήρους αδυναμίας κάλυψης των βασικών βιοτικών του αναγκών (τροφή και στέγη), *η νομιμότητα της φορολογικής αρχής τελεί υπό κοινωνική αμφισβήτηση*. Ως εκ τούτου, τα αποσπασματικά φορολογικά μέτρα είναι καταδικασμένα να αποτύχουν και να επιφέρουν τα ακριβώς αντίθετα από τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Η προσπάθεια αναμόρφωσης του φορολογικού συστή-

62. *Ο κόσμος του Επενδυτή*, 9.3.2013.

ματος θα πρέπει να έχει ως *πρωταρχικό σκοπό την εμπέδωση της φορολογικής δικαιοσύνης μεταξύ των πολιτών.*

Η πρότασή μας για τη ριζική μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος επικεντρώνεται σε τρεις βασικούς άξονες, μέσα από τους οποίους είναι εφικτό να ανατραπεί το σημερινό απαράδεκτο σκηνικό. Για εμάς συγκεκριμένα το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι: (α) *δίκαιο*, (β) *απλό*, και (γ) *σταθερό και αποτελεσματικό.*

Τα συγκεκριμένα μέτρα που σκοπεύουμε να πάρουμε είναι τα ακόλουθα:

- α. Το «χαράτσι» ακινήτων είναι παράνομο και αντισυνταγματικό, επομένως δεν μπορούμε παρά *να επιμένουμε στην οριστική κατάργησή του.*
- β. Άμεση μείωση του συντελεστή ΦΠΑ στα βασικά είδη διατροφής, την εστίαση, τις παιδικές τροφές, τα είδη προσωπικής ανάγκης των ατόμων με αναπηρία, τα προϊόντα πολιτισμού και γνώσης και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- γ. Δημιουργία περιουσιολόγιου και φορολόγηση όλων των εισοδημάτων των φυσικών προσώπων με την ίδια κλίμακα (με εξαίρεση τόκους και καταθέσεις). Θα υπάρξουν περισσότερα κλιμάκια και αλλαγή των συντελεστών φορολογίας, προκειμένου να ελαφρύνονται τα χαμηλά και μεσαία κλιμάκια.
- δ. Αύξηση των φορολογικών εσόδων από την επιχειρηματική δραστηριότητα στο μέσο όρο της Ευρωζώνης, από σχεδόν το 50% αυτού του μεγέθους που κινήθηκε κατά την προηγούμενη δεκαετία.
- ε. Αλλαγή της σχέσης έμμεσων και άμεσων φόρων μέσω αύξησης των εσόδων από άμεσους φόρους και μείωσης των έμμεσων φόρων. Εδώ περιλαμβάνονται μέτρα όπως η μείωση του ΦΠΑ από το ανώτατο 23%, ειδική φορολόγηση των ειδών πολυτελούς διαβίωσης, πάταξη της λαθρεμπορίας καυσίμων

(καθώς και τσιγάρων κ.λπ.), αντί για την εξίσωση του πετρελαίου θέρμανσης και κίνησης.

στ. Φορολογία μεγάλης και πολύ μεγάλης περιουσίας με προοδευτική κλίμακα.

Έργο της φορολογικής αρχής είναι να αποκαλύψει τα αδήλωτα εισοδήματα και να τα φορολογήσει με δίκαιο και προοδευτικό τρόπο.

Κανένα φορολογικό σύστημα *δεν μπορεί είναι αποτελεσματικό χωρίς αξιόπιστο φορολογικό μηχανισμό και αξιόπιστες φορολογικές υπηρεσίες*. Η υπαγωγή της φορολογικής διοίκησης στην εξυπηρέτηση των κομματικών και προσωπικών συμφερόντων θεωρούνταν «εκ των ων ουκ άνευ» σε μια χώρα στην οποία, έτσι και αλλιώς, η δημόσια διοίκηση αποτελούσε το λάφυρο του νικητή των εκλογών. Η κατάσταση αυτή πρέπει να αλλάξει και θα αλλάξει. Η κυβέρνηση της Αριστεράς θα στηριχθεί στη μεγάλη πλειονότητα των έντιμων και έμπειρων στελεχών των φορολογικών και ελεγκτικών μηχανισμών, θα διδαχθεί από τη διεθνή εμπειρία και θα ενσωματώσει τις απαραίτητες τεχνολογικές καινοτομίες. Ένα δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα είναι και αναγκαίο και εφικτό.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΝΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ: ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΥΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ⁶³

Ο γενικός γραμματέας του Υπουργείου Οικονομικών κ. Μέργος, στο ρόλο του «λαγού», προαναγγέλλει τη μείωση του κατώτατου μισθού. Οι φορο-οφειλότες ελάχιστων ποσών απειλούνται με κατασχέσεις μισθών, συντάξεων και περιουσιακών στοιχείων, ακόμη κι αν πρόκειται για ανθρώπους με εισοδήματα 1.000 ευρώ το μήνα. Κάθε αυταπάτη πλέον εξαφανίζεται και ο κόσμος της εργασίας συνειδητοποιεί ετεροχρονισμένα τη σημασία της ήττας του Ιουνίου. Οι προσδοκίες ότι οι κυβερνώντες θα «απαγκιστρώσουν» σταδιακά την Ελλάδα από το μνημόνιο αποδείχθηκαν οριστικά φρούδες ελπίδες. Η εκτίμηση ότι η κυβέρνηση θα φοβηθεί την πολιτική φθορά, καθώς στην αντιπολίτευση βρίσκεται ένα δυνατό πλέον αριστερό κόμμα, και θα φρενάρει τα μέτρα εξαθλίωσης του κόσμου της εργασίας και της ανεργίας, προκειμένου να μπορέσει να διατηρηθεί στην εξουσία, αποδεικνύεται λανθασμένη. Η λογική της ανάθεσης στον ΣΥΡΙΖΑ του καθήκοντος ανατροπής της κυβέρνησης αποδεικνύεται αναποτελεσματική. Καθένα κόμμα δεν μπορεί να ανατρέψει μια κυβέρνηση, όσο κι αν

63. *Αυγή*, 17.2.2013.

το επιθυμεί, αν δεν εμφανιστούν οι μάζες στο προσκήνιο, όπως δείχνει γενικά η ιστορία, αλλά και όπως έδειξε η πρόσφατη ιστορία των τριών τελευταίων χρόνων στην Ελλάδα. Η απεργία της 20ής Φεβρουαρίου θα δείξει πολλά για το μέλλον.

Το μέλλον που περιμένει με ανυπομονησία ο κόσμος της εργασίας για να αλλάξει η ζωή του, το μέλλον με κυβέρνηση της Αριστεράς μπορεί να βρίσκεται πλέον πολύ κοντά. Τι θα κάνει όμως η κυβέρνηση της Αριστεράς για τους «από κάτω», γι' αυτούς που όχι μόνο την ψηφίζουν, αλλά αποτελούν το «φυσικό» κοινωνικό της σύμμαχο; Η τάξη της εργασίας είναι σήμερα διαιρεμένη. Βρισκόμαστε πλέον στο σημείο στο οποίο η αγορά εργασίας έχει γίνει δυαδική. Από τη μία πλευρά υπάρχει το ολοένα και συρρικνούμενο και συνεχώς απειλούμενο κομμάτι της «μόνιμης και σταθερής» εργασίας, ενώ από την άλλη υπάρχει το κομμάτι της «επισφαλούς, περιστασιακής ή ελαστικής, ενοικιαζόμενης», αλλά και «ανασφάλιστης ή μαύρης» εργασίας.

Η κρίση έχει δημιουργήσει και έναν τρίτο πόλο, που τείνει να πάρει χαρακτηριστικά μεγάλης διάρκειας, τον κόσμο της μακροχρόνιας ανεργίας: όλες εκείνες και όλους εκείνους που η βαρβαρότητα του νεοφιλελευθερισμού έχει μετατρέψει σε «υπεράριθμους». Η κυβέρνηση της Αριστεράς όχι μόνο θα θέλει, αλλά θα είναι και υποχρεωμένη από τις συνθήκες να ασχοληθεί πρώτα και κύρια με όλες τις βάνουσα πληττόμενες κατηγορίες των «από κάτω», για να ανατρέψει την πορεία της κοινωνικής αποσάθρωσης και να δημιουργήσει μια διαφορετική κοινωνική συνοχή.

Το αργό παραγωγικό δυναμικό δεν είναι αργό από τη φύση του· υπάρχουν οι άνθρωποι που θέλουν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις και τις δυνατότητές τους, όπως και τα μηχανήματα και τα κτήρια που είναι έτοιμα να χρησιμοποιηθούν. Η Αριστερά πρέπει να δώσει πρώτα και κύρια στους νέους και τους ανέργους τη δυ-

νατότητα να χρησιμοποιήσουν το αργό παραγωγικό δυναμικό. Στο όνομα της κοινωνικής συνοχής πρέπει να βάλει τα συμφέροντά τους πάνω από τα συμφέροντα του κεφαλαίου και των τραπεζών, οι οποίες σε τελική ανάλυση δεν χρησιμοποιούν την περυσία που διαθέτουν. Πρόκειται για ένα δύσκολο νομικά και κοινωνικά θέμα, αλλά σε καιρό «πολέμου» σαν τον σημερινό κανείς δεν περιμένει ότι οι λύσεις θα βρεθούν εύκολα. Οι κινήσεις από τους «από κάτω» γίνονται ήδη, με πρωτοπόρο παράδειγμα τη BIOME στη Θεσσαλονίκη.

Οι νέοι που δεν έχουν μπει στην αγορά εργασίας, και δεν προβλέπεται να μπουν, έδωσαν μόνοι τους την προοπτική σε μια κυβέρνηση της Αριστεράς με το κίνημά τους στο Σύνταγμα και τις άλλες πλατείες το καλοκαίρι του 2011. Ζήτησαν να τους δοθεί η δυνατότητα να μείνουν στη χώρα, παίρνοντας τη ζωή τους στα χέρια τους. Η Αριστερά μπορεί να χρησιμοποιήσει το δημόσιο πύλωνα του τραπεζικού συστήματος, δημιουργώντας ένα ειδικό ταμείο με το οποίο θα χρηματοδοτήσει τα συνεργατικά εγχειρήματα των νέων. Σ' αυτή τη χώρα δεν έλειψαν ποτέ οι καινοτόμες ιδέες. Τώρα που το παλιό σύστημα καταρρέει, είναι ευκαιρία να φτιαχτεί ένα νέο παραγωγικό μοντέλο βασισμένο στην άμεση δημοκρατία, στον κοινωνικό έλεγχο, στην κάλυψη των αναγκών.

Οι μικροί επιχειρηματίες βιώνουν το στάδιο της καταστροφής που επιφέρει η συγκεντροποίηση του κεφαλαίου. Από το ωράριο των καταστημάτων μέχρι τη φορολογική τους αφαίμαξη, όλες οι πολιτικές στρέφονται εναντίον τους. Η λύση που θα τους προτείνει η Αριστερά είναι να συνεταιριστούν, να εντάξουν και τους εργαζομένους τους στο νέο παραγωγικό μοντέλο, να απεμπλακούν από την παγίδα του συνεχούς υπερδανεισμού, να επανεπταχθούν στην κοινωνία και να συνεισφέρουν με τις γνώσεις και την εμπειρία τους στην κάλυψη των κοινωνικών αναγκών και στην κοινωνική και οικονομική ανασυγκρότηση.

Η προοπτική της συνεταιριστικής και αλληλέγγυας οικονομίας αποτελεί βασικό πυλώνα του προγράμματος της Αριστεράς, αναγκαία συνθήκη για να σταθεροποιηθούν η κοινωνία και η οικονομία, αλλά και για να επιβιώσει μια κυβέρνηση που θα έχει να αντιμετωπίσει τον πόλεμο των μεγάλων συμφερόντων του εξωτερικού και του εσωτερικού.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.

Το «λάθος» του ΔΝΤ και ο ευρωπαϊκός Νότος⁶⁴

Η επίσκεψη του ΣΥΡΙΖΑ στην Ισπανία συνδέεται με την επικαιρότητα στην Ελλάδα. Στην Ισπανία, από το 2010 μέχρι σήμερα, 350 χιλιάδες άνθρωποι έχουν χάσει το σπίτι τους από τις τράπεζες. Εκατοντάδες χιλιάδες ακόμη ζουν υπό την τρομοκρατική απειλή της έξωσης. Ενώ εμείς βλέπαμε τα καταστροφικά αποτελέσματα αυτής της πολιτικής αλλά και το κοινωνικό κίνημα που έχει δημιουργηθεί για να της αντισταθεί, οι εδώ κυβερνώντες, με «λαγό» τον κ. Σκορδά, ενημέρωναν την ελληνική κοινωνία ότι και η πρώτη κατοικία πρόκειται πλέον να δοθεί δωρά στο μεγάλο κεφάλαιο.

Η πολιτική αυτή, που μεταφέρει το βάρος της κρίσης από τους καπιταλιστές στους εργαζομένους, είχε ήδη ξεκινήσει κατά την περίοδο διακυβέρνησης του Θαπατέρο, ενός «σοσιαλιστή» αντίστοιχου του «δικού μας» Γιώργου Παπανδρέου. Στη συνέχεια τα πάντα ανέλαβε ο αντίστοιχος Σαμαράς, ο κ. Ραχόι, ο οποίος ως γνήσιος δεξιός νεοφιλελεύθερος, μαζί με τον υπουργό Οικονομικών του, τον αντίστοιχο Στουρνάρα, ο οποίος είχε θητεύσει και στην Goldman Sachs, ισοπεδώνουν τον κόσμο της εργασίας. Κα-

64. *Αυγή*, 9.6.2013.

τά την επίσκεψή μας βεβαιωθήκαμε ότι είναι πολλά τα κοινά σημεία Ελλάδας-Ισπανίας σε κοινωνικό επίπεδο, κάτι που είχε γίνει φανερό από τα σχεδόν ταυτόχρονα «κινήματα των πλατειών» το καλοκαίρι του 2011. Η διαφορά είναι ότι στην Ισπανία οι διαδηλώσεις και οι απεργίες συνεχίζονται, κάνοντας ιδιαίτερα δύσκολη τη ζωή της κυβέρνησης Ραχόι, ενώ στην Ελλάδα διανύουμε μια περίοδο ύφεσης του κινήματος.

Πέρα όμως από τον κοινωνικό κύκλο, υπάρχει και ο πολιτικός. Όπως στην Ελλάδα, έτσι και στην Ισπανία, αλλά ακόμη όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό όσο εδώ, το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα (PSOE) κλυδωνίζεται. Η αμφισβήτηση του Θαπατέρο είναι προ των πυλών, αν και δεν αποκλείεται να καταρρεύσει συνολικά το PSOE, όπως συμβαίνει και με το ΠΑΣΟΚ στην Ελλάδα. Παρόμοιες εξελίξεις σημειώνονται και στην Πορτογαλία. Την ίδια ώρα εμφανίζεται δημοσκοπική άνοδος της Αριστεράς. Είναι λοιπόν πολύ πιθανό να βρισκόμαστε μπροστά στο «συντονισμό των πολιτικών κύκλων» σε Ελλάδα, Ισπανία και Πορτογαλία, με την πλήρη απονομιμοποίηση της σοσιαλδημοκρατίας να αποτελεί βασικό στοιχείο.

Είναι όμως αυτό το στοιχείο αρκετό για την άνοδο της Αριστεράς; Συζητήσαμε με τους συντρόφους μας στην Ισπανία, τους είπαμε ότι, σύμφωνα με τη δική μας εμπειρία στην Ελλάδα, δεν είναι αρκετό να λέει κανείς «όχι στο μνημόνιο». Εκείνο που έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία είναι να τονίζεται ότι η Αριστερά δεν έρχεται στο προσκήνιο για να αναλάβει τη διαχείριση της δομικής κρίσης του καπιταλισμού και να τον «σώσει». Η Αριστερά είναι η ελπίδα του κόσμου της εργασίας για ένα άλλο κοινωνικό μοντέλο, η ελπίδα των νέων για μια δημιουργική ζωή, μακριά και από την ανεργία (και την απελπισία που τη συνοδεύει) αλλά και από την υπερεκμετάλλευση της εργασίας τους, την έλλειψη σεβασμού στα δικαιώματά τους, τη μετατροπή τους σε γρανάζια

ενός απρόσωπου συστήματος. Με τους Ισπανούς συντρόφους μας καταλήξαμε στο ίδιο συμπέρασμα: η Αριστερά μπορεί να θριαμβεύσει μόνο ως φορέας ανατροπής.

Όλοι αυτοί οι προβληματισμοί είναι διαρκώς επίκαιροι στην Ελλάδα. Μόλις χθες βγήκε στη δημοσιότητα μια ακόμη έκθεση του ΔΝΤ, η οποία μιλά μεν για «λάθος» αναφορικά με τα αποτελέσματα της δημοσιονομικής πολιτικής, αλλά παρ' όλα αυτά απαιτεί την απρόσκοπτη συνέχιση του «προγράμματος».

Η φράση που πρέπει να κρατήσουμε από αυτή την έκθεση είναι η ακόλουθη: «Η ανησυχία ήταν ότι μια μείωση του χρέους στην Ελλάδα θα μπορούσε να κάνει τη χώρα να χαλαρώσει τις μεταρρυθμίσεις. Το μεγάλο χρέος θεωρείται μοχλός πίεσης προς την κυβέρνηση, την αναγκάζει να δρα».

Το ΔΝΤ λοιπόν λέει ξεκάθαρα ότι δεν είναι το χρέος αυτό που έχει σημασία, αλλά τα μέτρα. Γίνεται έτσι περισσότερο από σαφές ότι δεν υπάρχει καμία δυνατότητα «αριστεράς» διαχείρισης μιας τέτοιας στρατηγικής. Η αποτυχία των διακηρυγμένων στόχων της κυβέρνησης και της τρόικα δείχνουν ότι η διαχείριση της λιτότητας αποτελεί «μηχανισμό» που δημιουργεί συνεχώς την ανάγκη για νέα λιτότητα.

Ο φαύλος αυτός κύκλος, που πλέον έχει περιλάβει στην πορεία του ολόκληρο τον ευρωπαϊκό Νότο, και στον οποίο εισέρχεται πλέον και η Γαλλία (και βλέπουμε), δεν αφήνει κανένα περιθώριο ολιγωρίας στην Αριστερά. Το κίνημα, ο δυνάμει γίγαντας που σαρώνει την ιστορία, είναι μια «συνάντηση» η οποία συμβαίνει εκεί που δεν την περιμένει κανείς, όπως περίτθανα μας δείχνει η περίπτωση της Τουρκίας. Το ζήτημα είναι τι κάνει κανείς την ώρα του κινήματος. Η στάση μας το καλοκαίρι του 2011 μας έφερε εδώ που είμαστε σήμερα. Είμαστε υποχρεωμένοι από την ιστορία να προχωρήσουμε μπροστά.

ΠΑΣΟΚοΝΔ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ: ΔΥΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΔΥΟ ΚΟΣΜΟΙ⁶⁵

Μόλις χθες μετά από τέσσερις ολόκληρους μήνες θυμήθηκε η κυβέρνηση της πασοκονεοδημοκρατίας να παρουσιάσει το πρόγραμμά της. Ας προσπεράσουμε το γεγονός ότι μέχρι τώρα κυβερνά με μόνο πρόγραμμα το μνημόνιο και ας δούμε το κείμενο καθαυτό. Πέρα από τις γενικόλογες ευχές, χαρακτηριστικές του πάλαι ποτέ δικομματισμού, το πρόγραμμα επιβεβαιώνει πολύ συγκεκριμένες πολιτικές: συνέχιση απολύσεων στο Δημόσιο και απελευθέρωση στον ιδιωτικό τομέα (θέση 5), ιδιωτικοποιήσεις παντού (θέση 11), καμιά μείωση του χρέους (θέση 8), παγίωση της ανεργίας (θέση 18). Ενώ το πρόγραμμα αυτό φωνάζει τη στήριξή του με κάθε τρόπο στο κεφάλαιο χωρίς κανένα κοινωνικό κριτήριο, η σιωπή του γύρω από την προστασία των εργαζομένων και των ανέργων που ζουν σ' αυτή τη χώρα είναι εκκωφαντική. Είναι ένα πρόγραμμα γραμμένο από το ενιαίο κόμμα του μνημονίου για το μεγάλο κεφάλαιο.

Ο ΣΥΡΙΖΑ έχει καταθέσει στον ελληνικό λαό την πρότασή του – και αν αντιπαραβάλλουμε τις δύο προτάσεις, θα δούμε ότι πρόκειται για δύο κόσμους εντελώς διαφορετικούς. Ο ΣΥΡΙΖΑ αποδέχεται την πραγματικότητα της ανθρωπιστικής κρίσης και προ-

65. *Αυγή*, 26.10.2013.

ετοιμάζεται ήδη πυρετωδώς για την υλοποίηση του βραχυπρόθεσμου προγράμματος άμεσης ανακούφισης της κοινωνίας. Πέραν της άμεσης επιστροφής του κατώτατου μισθού στα 751 ευρώ, διαθέτει προτάσεις για την πρόσβαση στα βασικά αγαθά για όλους, τη σίτιση, τη στέγαση. Ο ΣΥΡΙΖΑ αποδέχεται την αποτυχία των διακηρυγμένων στόχων του μνημονίου, αποδέχεται τη μη βιωσιμότητα του χρέους και προτείνει την ακύρωση του μνημονίου και τη διαπραγμάτευση για μια νέα δανειακή σύμβαση.⁶⁶ Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι η μόνη λογική επιλογή απέναντι στους ισοπεδωτές της κοινωνίας που εκφράζουν τον παλιό κόσμο που φεύγει.

66. Βλ. το άρθρο του Σ. Λαπατσιώρα, «Ακύρωση Μνημονίου και επανadiaπραγμάτευση της Δανειακής Σύμβασης» - <http://left.gr/news/akyrosimnimoniou-kai-epanadiapragmateysi-tis-daneiakis-symvasis>.

ΓΙΑΤΙ ΤΟ ΚΟΥΡΕΜΑ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ, ΑΠΟ ΜΟΝΟ ΤΟΥ, ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ⁶⁷

Η επίσκεψη του Άνχελ Γκουρία, επικεφαλής του ΟΟΣΑ, στην Ελλάδα σηματοδοτεί ένα σημείο καμπής στην πορεία της κρίσης. Για πρώτη φορά ένας διεθνής οργανισμός (και μάλιστα αυτός που περιλαμβάνει το σύνολο των ανεπτυγμένων χωρών του πλανήτη) τοποθετείται *σαφώς και δημοσίως* υπέρ του κουρέματος του ελληνικού δημόσιου χρέους ως μόνης λύσης για τη βιωσιμότητά του. Αυτό το «σήμα» μάς δείχνει ότι η ανάγκη για κούρεμα του χρέους ωριμάζει: «Η πρότασή μας είναι: όσο πιο σύντομα, τόσο καλύτερα!» υποστήριξε ο Γκουρία. Γίνεται φανερό ότι η ρητορεία της γερμανικής αλλά και της ελληνικής πλευράς, που τονίζουν στο προσκήνιο ότι δεν υπάρχει καμία ανάγκη κουρέματος και άρα καμία πιθανότητα νέας δανειακής σύμβασης, αποτελούν μέρος μιας επικοινωνιακής τακτικής η οποία έχει στόχο τη συνέχιση του εκβιασμού απέναντι στην πλειοψηφία της ελληνικής και ευρωπαϊκής κοινωνίας για τη διαιώνιση της λιτότητας.

Οι δύο πολιτικές προτάσεις σχετικά με τον τρόπο επίλυσης της κρίσης χρέους των κρατών της Ευρώπης –από τη μία πλευρά της ευρωπαϊκής πολιτικής ελίτ και από την άλλη εκείνη που εκφράζεται εμμέσως από το ΔΝΤ και ρητώς από τον επικεφαλής

67. *Αυγή*, 1.12.2013.

του ΟΟΣΑ— είναι λοιπόν προς το παρόν διαφορετικές. Όπως όμως είχα σημειώσει και σε άρθρο μου στην *Αυγή* με τίτλο «Μεταξύ δύο εκβιασμών, μόνη λύση η απόδραση»,⁶⁸ ακριβώς πριν ένα χρόνο, οι διαφορές ανάμεσα σε αυτές τις δύο πολιτικές προτάσεις είναι λιγότερο σημαντικές από τις ομοιότητές τους.

Η ομοιότητα μεταξύ τους, που τις κατατάσσει στο ίδιο στρατόπεδο, περιγραφόταν ως εξής: «Η πρόταση Μέρκελ [...] είναι η συνέχιση της υφεσιακής πολιτικής λιτότητας ακριβώς όπως αυτή εφαρμόζεται σήμερα. Η πρόταση του ΔΝΤ είναι κούρεμα ώστε να διαμορφωθούν οι συνθήκες για επανένταξη της Ελλάδας στις “αγορές”, κάτι όμως που ως αντάλλαγμα θα απαιτεί επίσης δρακόντεια μέτρα λιτότητας. Οπότε; Ποια είναι η διαφορά από τη σκοπιά του εργαζόμενου/ανέργου στην Ελλάδα; Καμία».⁶⁹ Εντούτοις, «η πρόταση του ΔΝΤ εμπλέκει αντικειμενικά και τους εργαζομένους/ανέργους των άλλων ευρωπαϊκών κρατών. Το κούρεμα του ελληνικού χρέους δεν θα επιβαρύνει ιδιαίτερα τον προϋπολογισμό των κρατών αυτών, αλλά θα είναι μόνο η αρχή. Θα ακολουθήσουν κι άλλα “κουρέματα” αν συμβεί το ελληνικό, γεγονός που αντικειμενικά θα θέσει σε ολόκληρη την Ευρώπη το ερώτημα “ποιος πληρώνει την κρίση”».⁷⁰ Η αγωνία της γερμανικής και της ελληνικής πλευράς να μην τεθεί αυτή τη στιγμή το θέμα του κουρέματος έχει να κάνει με αυτήν ακριβώς την πτυχή του ζητήματος.

Για τον ίδιο λόγο, αντίθετα από Γερμανούς και Έλληνες μνημονιακούς, ο ΣΥΡΙΖΑ έχει ταχθεί από πολύ νωρίς υπέρ της τεχνικής λύσης του κουρέματος. Η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ όμως έχει δύο πολύ μεγάλες διαφορές από αυτήν του ΟΟΣΑ (και του ΔΝΤ):

68. *Αυγή*, 25.11.2012.

69. Όπ.π.

70. Όπ.π.

(α) συνδέει την αποπληρωμή του υπόλοιπου χρέους με τη ρήτρα ανάπτυξης, κάτι που βασίζεται στην ιστορική εμπειρία αντιμετώπισης του γερμανικού χρέους το 1953· και (β) θέτει ως απολύτως αναγκαία συνθήκη την *άμεση κατάργηση της λιτότητας*, την αναδιανομή του πλούτου και το σχέδιο παραγωγικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης.

Οι διαφορές αυτές εκφράζονται ξεκάθαρα στο άρθρο του Αλέξη Τσίπρα στην *Guardian*⁷¹ με το χαρακτηριστικό τίτλο: «Η λιτότητα σπέρνει τον όλεθρο, αλλά η Αριστερά μπορεί να ενωθεί για να χτίσει μια καλύτερη Ευρώπη». Η διαφορά ανάμεσα σε μια πολιτική πρόταση που επικεντρώνεται μόνο στο τεχνικό ζήτημα μείωσης του χρέους (μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έχουν γίνει 189 αναδιαρθρώσεις δημόσιου χρέους) και στην πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ, η οποία θεωρεί ότι η μείωση του χρέους θα έχει αποτέλεσμα μόνο αν αποτελεί *μέρος μιας άλλης προσέγγισης του κοινωνικού ζητήματος*, συμπυκνώνεται στην ακόλουθη πρόταση αυτού του άρθρου: «Η Ευρώπη χρειάζεται ένα μέτωπο κατά της λιτότητας και της ύφεσης, ένα κίνημα αλληλεγγύης για τους εργαζομένους σε Βορρά και Νότο, που θα διαμορφώσει ένα σύμφωνο για τη δημοκρατία, την ανάπτυξη και την κοινωνική δικαιοσύνη».⁷²

Από όλα τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι η διαφορά που εμφανίζεται σήμερα ανάμεσα στον ΟΟΣΑ και στην ΕΕ αφορά την τακτική. Η τακτική διαφορά όμως συγκαλύπτει τη στρατηγική σύμπλευση.

Η σημερινή δημόσια τοποθέτηση της ελληνικής κυβέρνησης στο στρατόπεδο που δεν συζητά *ακόμη* τη μείωση του χρέους

71. A. Tsipras, "Austerity is wreaking havoc, but the left can unite to build a better Europe", *The Guardian*, 27.11.2013.

72. Όπ.π.

πρέπει βέβαια να γίνεται αντικείμενο κριτικής. Η κύρια διαφορά όμως της πολιτικής πρότασης του ΣΥΡΙΖΑ αφορά τον πυρήνα της στρατηγικής, την κατάργηση των πολιτικών λιτότητας. Για το λόγο αυτό, αν η σημερινή κυβέρνηση προλάβει να ανοίξει το ζήτημα της μείωσης του χρέους, ο ΣΥΡΙΖΑ δεν θα συνταχθεί μαζί της. Η κυβέρνηση είναι πιθανό να παραστήσει ότι διαπραγματεύεται μια μείωση του χρέους όταν η πλευρά των δανειστών θα έχει ήδη αποφασίσει ότι έφτασε αυτή η ώρα. Η κυβέρνηση θα παριστάνει τότε ότι αναγκάζεται να αποδεχτεί νέα μέτρα αλλά και τη θεσμική μονιμοποίηση της λιτότητας, ενώ αυτός θα είναι ο προσυμφωνημένος πραγματικός κοινός στόχος της με τους δανειστές. Ο ΣΥΡΙΖΑ και ο ελληνικός λαός θα βρίσκονται απέναντί της και τότε όπως τώρα.

ΣΑΜΑΡΑΣ, ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ ΚΡΥΒΟΝΤΑΙ ΟΙ ΔΥΣΤΥΧΕΙΣ, ΑΛΛΑ ΓΙΑ ΠΟΣΟ;⁷³

Η αναβολή της επίσκεψης των ευρωβουλευτών του χριστιανοδημοκρατικού και του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος αποτελεί μια ακόμη επίδειξη του «νεομακαρθισμού» του μνημονιακού ευρωπαϊκού καθεστώτος. Οι κύριοι Σαμαράς και Σουλτς έφτασαν στο σημείο να αναβάλουν την προγραμματισμένη από το Ευρωκοινοβούλιο επίσκεψη στην Ελλάδα των βουλευτών των κομμάτων τους(!), μια επίσκεψη η οποία αποτελεί μέρος μιας περιοδείας σε όλες τις χώρες που έχουν ενταχθεί σε μνημόνια. Σε καμιά από τις άλλες χώρες δεν τέθηκε θέμα αναβολής της επίσκεψής τους. Γιατί άραγε; Ο λόγος είναι προφανής. Η κυβέρνηση και ο πρόεδρος του Ευρωκοινοβουλίου γνώριζαν πολύ καλά ότι τις ημέρες της επίσκεψης, στις 8 και 9 Ιανουαρίου, ολόκληρη η κοινωνία στην Ελλάδα θα συζητούσε το θέμα που πραγματικά την ενδιαφέρει: τις ευθύνες των κυβερνήσεων της Ελλάδας και των δανειστών για την κατάσταση στην οποία έχει φτάσει να ζει η μεγάλη πλειονότητα της ελληνικής κοινωνίας. Το σόου του Ζαπτείου, με τη δήθεν πανηγυρική ανάληψη της προεδρίας από την Ελλάδα και με την παρουσία του Κολεγίου των Επιτρόπων, δεν θα μπορούσε με τίποτα να σταθεί μπροστά στον έλεγχο της πραγ-

73. Βλ. tvxs, 8.1.2014.

ματικής ζωής που θα ερχόταν στην επικαιρότητα. Ο «κατά φαντασία θεραπευμένος», σύμφωνα ακόμη και με τον *Spiegel*, ο δυστυχής κ. Σαμαράς, ο «μάγκας» που «μασάει σίδερα», όπως μας έχει ανακοινώσει από το βήμα της Βουλής, δεν έχει το κουράγιο πια ούτε να αναμετρηθεί με μια έκθεση η οποία σε τελική ανάλυση δεν φτάνει την κριτική της ως το τέλος, όπως εξήγησα σε προηγούμενο άρθρο μου.⁷⁴

Τι φοβούνται όμως τόσο πολύ η κυβέρνηση του κ. Σαμαρά και οι δανειστές; Μπορούμε να το καταλάβουμε αν διαβάσουμε προσεκτικά τις απαντήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁷⁵ και του κ. Στουρνάρα⁷⁶ στις ερωτήσεις που τους απευθύνει στο τέλος της έκθεσής της η ομάδα της Επιτροπής Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων του Ευρωκοινοβουλίου. Τα δύο αυτά κείμενα απαντήσεων επιβεβαιώνουν αυτό που εδώ και τρία χρόνια υποστηρίζει σταθερά ο ΣΥΡΙΖΑ: ότι την ευθύνη για τις πολιτικές λιτότητας και τα καταστροφικά τους αποτελέσματα την έχουν οι ελληνικές κυβερνήσεις αυτών των ετών, οι οποίες ουδέποτε διαπραγματεύτηκαν κάτι ουσιαστικό. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το καθιστά σαφές σε πολλά σημεία του κειμένου της με ακριβείς διατυπώσεις. Ο κ. Στουρνάρας το καθιστά έμμεσα σαφές, καθώς έχει το θράσος ακόμη και σήμερα, και παρά την ιδιότητά του ως καθηγητής Μακροοικονομίας, να λέει ότι το μόνο πρόβλημα που είχαν αυτές οι πολιτικές ήταν το «λάθος του δημοσιονομικού πολλαπλασιαστή».

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει το προφανές, δηλαδή ότι αν οι ελληνικές κυβερνήσεις είχαν διαφωνίες με την ουσία των προγραμμάτων λιτότητας, θα είχαν διεκδικήσει κάτι διαφορετικό.

74. Βλ. το Κεφάλαιο 28 του παρόντος.

75. <http://www.real.gr//Files/Articles/Document/287309.pdf>.

76. <http://www.sofokleousin.gr/archives/152658.html>.

Θα είχαν διεκδικήσει, για παράδειγμα, η δημοσιονομική προσαρμογή να βαρύνει το κεφάλαιο και τους κατέχοντες μεγάλο πλούτο, και όχι τον κόσμο της εργασίας που με τα μνημόνια εξαθλιώθηκε. Όμως δεν το έκαναν, και αυτό καταγράφεται ρητά από τον πλέον επίσημο θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η στάση αυτή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σημαίνει πολύ απλά ότι αναγνωρίζει πως το σημερινό μνημονιακό καθεστώς στην Ελλάδα δεν σώζεται, και ξεκινά με αυτές τις διατυπώσεις να απομακρύνεται από αυτό.

Και ο «δυστυχής» κ. Στουρνάρας; Πώς απαντά αυτός για λογαριασμό όλων των κυβερνήσεων που «παρέλασαν» και έπεσαν πριν την ώρα τους από την πίεση του λαού αυτά τα τέσσερα χρόνια; Απαντά με ταξική αλαζονεία ότι το πρόγραμμα ήταν σωστό στην ουσία του! Η απάντησή του καταδεικνύει ότι συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο ότι οι ευθύνες είναι των ελληνικών κυβερνήσεων. Πουθενά δεν αναφέρει ότι οι ελληνικές κυβερνήσεις προσπάθησαν να αποκρούσουν πιέσεις που υποτίθεται ότι τους ασκούσαν οι τεχνικές ομάδες των δανειστών.

Δεν ξέρει κανείς τι να πρωτοσχολιάσει από την απάντηση του υπουργού. Ότι αποδέχεται πως η βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών βασίζεται στη μείωση των εισαγωγών; Ότι ενώ παραδέχεται την εξαθλίωση της ελληνικής κοινωνίας, λέει ότι το πρόγραμμα είναι πετυχημένο «όποιο κριτήριο κι αν λάβει κανείς υπόψη του»;

Θα μείνω μόνο σε δύο σημεία επειδή κρίνω ότι έχουν σημασία για τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης της δανειακής σύμβασης, η οποία με αυτή την έκθεση ξεκίνησε άτυπα μεν, ουσιαστικά δε. Το πρώτο είναι η απάντησή του σχετικά με το πρώτο μνημόνιο. Ο υπουργός λέει ότι θα προτιμούσε να μειώνονταν από το 2010 ακόμη περισσότερο οι δαπάνες (για υγεία, παιδεία κ.λπ.), αντί να διευρυνθεί η φορολογική βάση, κι αυτό γιατί οι μη-

χανισμοί (που οι ίδιοι οι υπουργοί ελέγχουν!) δεν ήταν ικανοί να συλλάβουν τη φοροδιαφυγή. Τι μας λέει αυτή η αποστροφή του υπουργού; Ότι η ελληνική κυβέρνηση θα έπρεπε να διαπραγματευτεί με την τρόικα ένα σκληρότερο μνημόνιο αναφορικά με τις περικοπές των δημόσιων κοινωνικών δαπανών και των εισοδημάτων των δημόσιων υπαλλήλων!

Το δεύτερο σημείο είναι η απάντησή του σχετικά με τη χρήση ή μη της δυνατότητας να προσκαλούνται εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από τα κοινοβούλια των κρατών-μελών σύμφωνα με το άρθρο 7 (11) του Κανονισμού (ΕΕ) Αριθμ. 472/2013. Ο υπουργός με την απάντησή του λέει αλαζονικά στον ελληνικό λαό: δεν το κάνουμε! Ο υπουργός αυτός, ο συνεχιστής του έργου του προηγούμενου τραπεζίτη-υπουργού που εμφανίστηκε σαν κομήτης και ευτυχώς εξαφανίστηκε με τον ίδιο τρόπο, του κ. Παπαδήμου, λέει δηλαδή ότι όλες αυτές οι κυβερνήσεις που έκαναν το μεγαλύτερο κακό στην κοινωνική πλειοψηφία της χώρας, από το τέλος της δικτατορίας μέχρι σήμερα, δεν έχουν καμία διάθεση να συζητήσουν την πολιτική τους ούτε βέβαια με το λαό, αλλά ούτε στο ελληνικό κοινοβούλιο.

Η άρνηση λοιπόν του κ. Σαμαρά δεν είναι παρά μια ακόμη έκφραση αυτής ταξικής αλαζονείας που εκφράζει ο κ. Στουρνάρας και που εξέφραζε στο πρόσφατο παρελθόν με τόσο γραφικό τρόπο ο κ. Παπαδήμος. Κάτι έχει αλλάξει όμως από την εποχή Παπαδήμου. Η κοινωνική πίεση ανάγκασε το Ευρωκοινοβούλιο να εξετάσει τα «πεπραγμένα της τρόικα», και το φάντασμα που πλανιέται πάνω από την Ελλάδα, η επερχόμενη κυβέρνηση της Αριστεράς, αναγκάζει τους δυστυχείς κ. Σαμαρά και Στουρνάρα να κρύβονται. Αλλά για πόσο;

56

ΤΟ ΘΛΙΒΕΡΟ ΤΟΥΣ ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΕΥΘΥΝΗ⁷⁷

«Η Ελλάδα έχασε βιοτικό επίπεδο που δεν έχασε κανένας λαός απ' το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά, το έκανε συντονισμένα με τη βοήθεια της Ευρώπης».

Α. Σαμαράς, 8.1.2014

Στις 25 Μαΐου το αργότερο, η κυβέρνηση αυτή θα απονομιμοποιηθεί πλήρως. Το αποτέλεσμα των ευρωεκλογών θα είναι συντριπτικό. Αυτό το γνωρίζει πολύ καλά ο στενός κύκλος των Σαμαρά-Βενιζέλου, αλλά και ολόκληρο το «σύστημα» που τους στηρίζει μέχρι τέλους. Είναι λογικό ότι καθώς βλέπουν τα περιθώρια να στενεύουν, οι τελευταίοι αυτοί θλιβεροί πια μνημονιακοί πολιτικοί εκπονούν σχέδια διαφυγής, αλλά και μέγιστης ζημιάς που θα αφήσουν στην επόμενη κυβέρνηση καθώς φεύγουν. Στο διάστημα που απομένει έως τις ευρωεκλογές, η τακτική τους θα εξαντληθεί σε μια προσπάθεια να καθυστερήσουν την ανακοίνωση του τρόπου κάλυψης του δημοσιονομικού κενού, δηλαδή των νέων σκληρών μέτρων λιτότητας που ετοιμάζουν από κοινού με την τρόικα.

77. Αυγή, 12.1.2014.

Παράλληλα με αυτή την τακτική, θα επιτίθενται συνεχώς στον ΣΥΡΙΖΑ με ολόκληρο το οπλοστάσιο λάσπης και συκοφάντησης που διαθέτουν, και ταυτόχρονα θα φροντίζουν να τρομοκρατούν το λαό επαναφέροντας ψευδοδιλήμματα. Το τελευταίο φάνηκε από την πρώτη μέρα της ανάληψης της προεδρίας από το τραγικό δίδυμο Σαμαρά-Βενιζέλου. Ο κ. Σαμαράς, αντιγράφοντας το άλλοτε έγκο του στην κυβέρνηση, μας είπε ότι το δίλημμα των ευρωεκλογών είναι «ναι ή όχι στην Ευρώπη», ταυτίζοντας το ναι με τον εαυτό του. Η τακτική της ταύτισης «του καλού της χώρας» με τον εαυτό του ως τώρα αποτελούσε αποκλειστικό προνόμιο του κ. Βενιζέλου, αλλά, από ό,τι φαίνεται, ο κ. Σαμαράς είναι πια το ίδιο πιεσμένος με το συνεταίρο του. Η δήλωση του κ. Σαμαρά που παρατίθεται στην αρχή του άρθρου δείχνει ακριβώς τι εννοεί όταν λέει ναι στην Ευρώπη. Η ψήφος στη ΝΔ/ΠΑΣΟΚ στις ευρωεκλογές σημαίνει ναι στη λιτότητα, στις απολύσεις, στην πτώση του βιοτικού επιπέδου των πολλών, για να ενδυναμωθούν ακόμη περισσότερο οι λίγοι και ισχυροί που διαπλέκονται με το πολιτικό προσωπικό.

Η σήψη όμως αυτής της διαπλοκής, όπως δείχνει μεταξύ άλλων και η υπόθεση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, δεν μπορεί να κρυφτεί άλλο κάτω από το χαλί. Ακόμη περισσότερο, δεν μπορεί να κρυφτεί από την κεντρική πολιτική σκηνή της Ευρώπης η κοινωνική καταστροφή την οποία επέφερε η πολιτική λιτότητας που επέβαλαν οι ελληνικές κυβερνήσεις σε συνεργασία με την τρόικα τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Οι θλιβερές απαντήσεις της κυβέρνησης στις ερωτήσεις των ευρωβουλευτών για τη μνημονιακή πολιτική και η ντροπιαστική αναβολή της επίσκεψής τους δεν έχουν κανένα αποτέλεσμα.⁷⁸

78. Βλ. το Κεφάλαιο 55 του παρόντος.

Είτε λίγο μετά τις ευρωεκλογές είτε λίγο πριν, αν κάνουν το λάθος να προσπαθήσουν να εκβιάσουν για άλλη μια φορά το λαό πριν τη μεγάλη δόση του Μαΐου, αυτή η κυβέρνηση φεύγει και θα αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας μια κυβέρνηση της Αριστεράς.

Η ευθύνη μας είναι τεράστια σε όλα τα επίπεδα. Έχουμε μεγάλη ευθύνη να σταματήσουμε επιτέλους τον εκβιασμό που ασκούσαν από κοινού κυβερνήσεις και τρόικα για πολλά χρόνια με το φόβητρο του χρέους, να επαναδιαπραγματευτούμε τη δανειακή σύμβαση σε μια εντελώς διαφορετική βάση σύμφωνα με το πρόγραμμά μας. Έχουμε την ευθύνη επαναφοράς του κατώτατου μισθού στα επίπεδα του 2009. Έχουμε μεγάλη ευθύνη να σταματήσουμε άμεσα την ανθρωπιστική καταστροφή και την εξαθλίωση. Έχουμε μεγάλη ευθύνη να επαναφέρουμε τα βασικά για μια δημοκρατική χώρα, όπως η υπογραφή συλλογικών συμβάσεων εργασίας και η προστασία των βασικών συνδικαλιστικών δικαιωμάτων της εργατικής τάξης. Το κυριότερο όμως είναι ότι έχουμε την ιστορική ευθύνη να αποδείξουμε ότι όσα ευαγγελίζεται η Αριστερά εδώ και δεκαετίες είναι αλήθεια. Ότι την κρίση γίνεται να την πληρώσει το κεφάλαιο, ότι η πολιτική μπορεί να ασκηθεί προς το συμφέρον των «από κάτω» αυτής της κοινωνίας, με ορίζοντα να πάψουν πλέον να είναι «από κάτω».

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΗΛΙΟΥ «ΑΠΟ ΤΗΝ
ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ»
ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΤΗΣ «ΠΕΔΙΟ» Α.Ε. ΤΑ ΦΙΛΜ ΚΑΙ ΤΟ ΜΟΝΤΑΖ
ΕΓΙΝΑΝ ΣΤΟ «ΚΕΝΤΡΟ ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΕΚΤΥΠΩ-
ΣΗΣ». Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΗ «Χ.
ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ - Δ. ΣΙΤΑΡΑΣ - Γ. ΖΑΧΑ-
ΡΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.Ε.» ΤΟΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ
2014 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΠΕΔΙΟ» Α.Ε.
